

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ
Α Π ' Ο Λ Ο
ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Άπειροι κόσμοι

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΤΖΩΝ ΜΠΑΝΒΙΑ
ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

✱

Ο αδιάφθορος, μυθιστόρημα, 1998

Η έκλειψη, μυθιστόρημα, 2002

Η θάλασσα, μυθιστόρημα, 2005

(ΒΡΑΒΕΙΟ ΜΠΟΥΚΕΡ 2005)

Ο διπλός θάνατος της Κριστίν Φολς, μυθιστόρημα, 2006

(με το ψευδώνυμο Μπέντζαμιν Μπλακ)

Σάβανο, μυθιστόρημα, 2007

Ο ασημένιος κύκνος, μυθιστόρημα, 2009

(με το ψευδώνυμο Μπέντζαμιν Μπλακ)

Άπειροι κόσμοι, μυθιστόρημα, 2010

ΤΖΩΝ ΜΠΙΑΝΒΙΑ

ΑΠΕΙΡΟΙ ΚΟΣΜΟΙ

Μυθιστόρημα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
ΤΟΝΙΑ ΚΟΒΑΛΕΝΚΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: John Banville, *The Infinities*

© Copyright John Banville, 2009

© Copyright για την ελληνική γλώσσα Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε.,
Αθήνα 2009

Έτος 1ης έκδοσης: 2010

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

☎ 210-330.12.08 – 210.330.13.27 FAX: 210-384.24.31

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-5068-5

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΧΑΡΤΙ
--

I

ΑΠΟ ΟΛΑ ΟΣΑ ΤΟΥΣ ΦΤΙΑΞΑΜΕ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΗΓΟΡΙΟΥΝΤΑΙ, ΤΟ ξημέρωμα είναι το πιο πετυχημένο. Όταν διαλύεται το σκοτάδι στον αέρα σαν ψιλή, απαλή καπνιά κι αναδύεται αργά το φως από τη μεριά της ανατολής, όλοι οι άνθρωποι, με εξαίρεση τους πολύ δυστυχισμένους, ανασυγκροτούνται. Αυτή η μικρή καθημερινή αναγέννηση είναι ένα θέαμα που απολαμβάνουμε εμείς οι αθάνατοι, συχνά μάλιστα μαζευόμαστε στις επάλξεις των νεφών και παρακολουθούμε τους μικρούς μας πώς κινητοποιούνται για να υποδεχτούν την καινούργια μέρα. Τι σιωπή πέφτει τότε ανάμεσά μας, εκείνη η θλιμμένη σιωπή του φθόνου. Πολλοί απ' αυτούς κοιμούνται, φυσικά, αδιαφορώντας για το χαριτωμένο πρωινό τρικ της εξαδέλφης μας, της Ηούς, υπάρχουν, όμως, πάντοτε οι άυπνοι, οι άρρωστοι που ξαγρυπνούν, οι ερωτευμένοι που στριφογυρνάνε στις μοναχικές τους κλίνες, ή εκείνοι που απλώς σηκώνονται νωρίς, οι πολυάσχολοι, με τις βιαστικές επικύψεις, τα κρύα ντους, τα ωραία φλιτζανάκια με τη μαύρη αμβροσία. Ναι, όσοι αντικρίζουν το ξημέρωμα, το υποδέχονται με χαρά λίγο πολύ, εκτός φυσικά από τον καταδικασμένο, για τον οποίο το πρώτο φως της ημέρας θα είναι και το τελευταίο πάνω στη γη.

Να ένας, στέκεται στο παράθυρο, στο σπίτι του πατέρα του, κοιτώντας την πρώτη λάμψη της αυγής να απλώνεται στον ουρανό πάνω από τη συστάδα των δέντρων, πέρα από τη σιδηροτροχιά. Αυτός δεν είναι καταδικασμένος σε θάνατο, όχι ακόμα, αλλά σε μια ζωή που θεωρεί ότι δεν του ταιριάζει όπως ακριβώς θα 'πρεπε. Είναι ξυπόλυτος, φοράει κάτι πιτζάμες που του βρήκε η μητέρα του σε κάποιο ντουλάπι, μόλις έφτασε χθες βράδυ, από τριμμένο βαμβακερό, ανοιχτό γαλάζιο με πιο σκούρες ρίγες – ποιανού είναι, ποιανού ήταν; Να ήτανε δικές του από παλιά;

Αν είναι έτσι, θα ήταν από πολύ, πολύ παλιά, γιατί τώρα πια είναι μεγάλος κι αυτές του πέφτουν μικρές, τον στενεύουν στις μασχάλες και τον καβάλο. Όμως, έτσι γίνεται με όλα τα πράγματα σ' αυτό το σπίτι, όλα τον στενεύουν, τον συγκαίουν, τον κάνουν να αισθάνεται πάλι σαν παιδί. Του θυμίζουν τον καιρό που μικρό ακόμη αγοράκι, τον έντυνε η γιαγιά του για τα Χριστούγεννα ή για τα γενέθλιά του, ή για κάποια άλλη γιορτή, τραβολογώντας τον από δω κι από κει, σαλιώνοντας το δάχτυλο για να του ισιώσει κάποια ατίθαση μπούκλα και πόσο ένιωθε εκείνος εκτεθειμένος, χειρότερα κι από γυμνός, μέσα σ' εκείνα τα ήδη παλιομοδίτικα, μάλλινα τουίντ κοστούμια με τα κοντά παντελονάκια, στο χρώμα του χυλού, που τον έβαζε η γιαγιά να φοράει, κι εκείνα τα λευκά πουνκάμισα με τα κολλαριστά κολάρια και, το χειρότερο, τα ψεύτικα σκοτσέζικα παπιγιόν, τα οποία, όμως, τού χάριζαν μια μικρή εκδικητική ηδονή, όταν τραβούσε σαν σφεντόνα το λάστιχό τους και το άφηνε να επανέλθει με έναν ευχάριστο θόρυβο κάθε φορά που κάποιος έβγαζε λόγο ή τραγουδούσε ένα τραγούδι ή που ο παπάς πρότεινε την όστια της Θείας Κοινωνίας, φέροντάς του πάντα στο μυαλό εκείνη τη νοσοκόμα που έδειχνε τον τυχερό αριθμό επάνω στους λαχνούς του Εθνικού Λαχείου. Έτσι έχουν τα πράγματα: η ζωή, αυτή η σφιχτοκουμπωμένη ζωή, του πέφτει στενή, του γνωστοποιεί διαρκώς ποιος πραγματικά είναι και πόσο αμετάβλητα περιορισμένοι είναι –όπως με θλίψη πιστεύει– οι πνευματικοί του ορίζοντες.

Από ένα αθέατο κάπου, ακούει το αμυδρό, πνιγμένο ποδοβολητό μικρών οπλών: θα είναι ο πρωινός ταχυδρομός πάνω στο πόνι του, με τη λιβρέα της Thurn und Taxis, το τρικέρατο καπέλο και το ταχυδρομικό κέρασ περασμένο στον ώμο.

Ο άντρας στο παράθυρο λέγεται Αδάμ. Δεν έχει κλείσει ακόμα τα τριάντα, γιος γερασμένου γεννήτορα, «προϊόν», όπως άκουσε κάποτε αυτόν τον δις παντρεμένο πατέρα να λέει με σαρκώδonio γέλιο, «της δευτέρας παρουσίας μου». Νωχελικά θαυμάζει τις πυκνές, στο κόκκινο της λάσπης, σκιές κάτω από τα δέντρα. Κάτι σαν καπνός αιωρείται σε ύψος αστραγάλου στο γκριζωπό χορτάρι. Τα πάντα είναι διαφορετικά αυτή την ώρα. Ένα πρωινό κοτσύφι γοργοπετάει λοξά από ένα σημείο σε κάποιο άλλο, με το καλογυαλισμένο φτερό του να καθρεφτίζει την τεθλασμένη λάμψη μιας ηλιαχτίδας, κι εκείνος δεν μπορεί παρά να σκε-

φτεί λυπημένα το άτυχο πρωινό σκουλήκι. Φαντάζεται πως ακούει αγνά τη στριγκή νότα που βγάζει το σβέλτο φτερωτό πλάσμα καθώς εφορμά.

Έχει αρχίσει στο μεταξύ να αντιλαμβάνεται κάτι που δεν μπορεί αμέσως να προσδιορίσει, μια δόνηση που απλώνεται παντού, λες και σείεται ο αέρας ο ίδιος. Γίνεται ολοένα και πιο έντονη. Ανήσυχος, οπισθοχωρεί λίγο προς το προστατευτικό μισοσκοτάδο του δωματίου. Στ' αυτιά του φτάνει ολοκάθαρα ο τεμπέλικος χτύπος της καρδιάς του. Ένα κομμάτι του μυαλού του ξέρει τι συμβαίνει, αλλά δεν είναι το κομμάτι εκείνο που κάνει τους συλλογισμούς. Σαν να τρέμουν όλα τώρα. Κάποιος μικρός μηχανισμός πίσω του, στο δωμάτιο –δεν κοιτάζει, αλλά θα πρέπει να είναι κάποιο ρολόι–, στήνει στα εντόσθιά του ένα επιτακτικό ευκρινές κουδούνισμα. Οι σανίδες του ξύλινου δαπέδου τρίζουν ανατριχιαστικά. Ύστερα, εμφανίζεται από τα αριστερά το πράγμα εκείνο, τεράστιο, αμβλυκέφαλο, διανοίγοντας τυφλά την πορεία του, και αργοκυλώντας, σταματά τρεμάμενο και στέκεται εκεί, μπροστά από τα δέντρα, ξεφυσώντας σύννεφα ατμού. Τα φώτα είναι ακόμη αναμμένα στα βαγόνια – αναγκάζουν το ξημέρωμα να υποχωρήσει λίγο. Βλέπει σκυφτά κεφάλια πίσω από τα στενόμακρα τζάμια, μοιάζουν με κεφάλια από φώκιες –όλοι κοιμούνται;–, βλέπει και τον εισπράκτορα, με το μηχανήμα εκείνο που βγάζει εισιτήρια, να ανηφορίζει το διάδρομο, στηρίζοντας μια το ένα χέρι μια το άλλο στις πλάτες των καθισμάτων, λες και οδοιπορεί σε απότομη πλαγιά. Η απέραντη σιωπή τριγύρω μοιάζει θιγμένη. Η ατμομηχανή αφήνει ένα οξύθυμο ρουθούνισμα, λες και κλοτσάει τη γη. Κανένας από τους ενοίκους του σπιτιού δεν ξέρει για ποιο λόγο σταματάει σ' εκείνο το σημείο κάθε πρωί. Δεν υπάρχει άλλο κτήριο σε ακτίνα χιλιομέτρων, η γραμμή είναι έρημη κι από τις δυο κατευθύνσεις, και όμως εκεί κάνει στάση αυτό. Η μητέρα του έχει επανειλημμένα διαμαρτυρηθεί στην εταιρεία σιδηροδρόμων και μια φορά μάλιστα πείσθηκε να γράψει σε κάποιον στην κυβέρνηση, αλλά δεν πήρε απάντηση, παρά το ξακουστό όνομα του άντρα της. «Δεν θα με πείραζε», την ακούς να λέει σε τόνο μισολυπημένο, «ο θόρυβος που θα έκανε περνώντας –εξάλλου, ο πατέρας σου ο έξυπνος επέμενε να μείνουμε εδώ πέρα, κυριολεκτικά πάνω στη σιδηροδρομική γραμμή–, αλλά το σταμάτημα είναι που με ξυπνάει κάθε φορά».

Στη μνήμη του επανέρχεται, αποσπασματικά, ένα όνειρο που ονειρεύτηκε τη νύχτα. Διέσχιζε ορμητικά, λέει, τον κουρνιαχτό μιας προαιωνίας μάχης, κουβαλώντας στα χέρια του κάτι, κάτι μεγάλο αλλά όχι βαρύ, ένα πολύτιμο αλλά οχληρό φορτίο –μα, τι ήταν;–, ενώ ολόγυρά του μαίνονταν οι κραυγές των πολεμιστών, η κλαγγή ξιφών και ακοντίων, το σφύριγμα βελών, το τρίξιμο από τους τροχούς των αρμάτων. Ήταν το ιερό πεδίο ενός πανάροχαιου πολέμου.

Θυμάται πάλι τη μητέρα του και στήνει αυτή να ακούσει τα βήματά της από πάνω, επειδή ξέρει πως είναι ξύπνια. Παρόλο που το σπίτι είναι μεγάλο και με χαοτική διαρρύθμιση, οι θόρυβοι ταξιδεύουν εύκολα και μακριά χάρη στις καλολουστραρισμένες σανίδες του δαπέδου. Αυτή τη στιγμή δεν θέλει να ασχοληθεί με τη μητέρα του. Βρίσκει πάντα στενάχωρη αυτή την ενασχόληση. Δεν είναι ότι τη μισεί ή ότι την απεχθάνεται, όπως τόσοι θνητοί γιοι μισούν και απεχθάνονται τις μανάδες τους – να δούμε πώς θα τα έβγαζαν πέρα όλοι αυτοί με τις λυσσαλέες εκδικητικές κυρίες μας, εδώ πάνω, στον καταχνιασμένο Όλυμπο! Είναι που πιστεύει ότι δεν μοιάζει καθόλου με μητέρα, η δική του. Είναι εξωφρενικά νεαρή, μόλις είκοσι χρόνια μεγαλύτερή του, και νομίζεις ότι ολοένα μικραίνει, σίγουρα πάντως δεν μεγαλώνει, με αποτέλεσμα να του προκαλεί την ανησυχητική αίσθηση ότι βαθμιαία όλο και τη ζυγώνει σε ηλικία. Και η ίδια δείχνει να αντιλαμβάνεται αυτό το φαινόμενο και να μην το βρίσκει καθόλου παράδοξο. Μάλιστα, από τότε που μεγάλωσε εκείνος αρκετά ώστε να μπορεί να διαπιστώνει πόσο νέα είναι, διέκρινε τότε τότε, ή πιστεύει πως διέκρινε, μια σιωπηρή βιάση στη συμπεριφορά της, λες και αδημονούσε να καλύψει αυτός με ένα υπερφυσικό άλμα τη διαφορά τους, ούτως ώστε, συνομήλικοι πλέον, να πιαστούν χέρι χέρι και να ξεκινήσουν για ένα μέλλον που θα ήταν – τι; Δίχως πατέρα γι' αυτόν, δίχως σύζυγο για εκείνη. Γιατί ο πατέρας του πεθαίνει. Γι' αυτό βρίσκεται εδώ, γελοίος μέσα σ' αυτές τις στενές εφηβικές πιτζάμες, παρακολουθώντας ετούτη τη μέρα του κατακαλόκαιρου να χαράζει.

Συγκλονισμένος από σκέψεις θανάτου κι ετοιμοθάνατων πιέζει τον εαυτό του να στρέψει την προσοχή του ξανά στο τρένο. Ένα από τα κεφάλια φώκιας έχει ανασηκωθεί, και τώρα, πέρα από το καπνισμένο γρασίδι, ένα μικρό αγόρι με ωχρό, ισχνό πρό-

σωπο και τεράστια μάτια τον παρατηρεί. Με πόση ένταση κοιτάζει το παιδί προς το σπίτι, πόσο πεινασμένη είναι η ματιά του – τι αναζητεί άραγε, ποια κρυφή γνώση, ποια αποκάλυψη; Ο νεαρός άντρας είναι σίγουρος ότι το μικρό αγόρι μπορεί και τον βλέπει εκεί όπου στέκεται, έστω κι αν αυτό είναι αδύνατο – σίγουρα το τζάμι απέξω είναι ένα μαύρο κενό ή, το ακριβώς αντίθετό του, ένας εκτυφλωτικός καθρέφτης από το χρυσόλευκο εκθαμβωτικό του ήλιου που ενώ τόσο άργησε να βγει, τώρα αναρριχάται δυναμικά στον ανατολικό ουρανό. Εκτός από εκείνα τα ερευνητικά μάτια, τα χαρακτηριστικά του παιδιού είναι αδιάφορα, ή τουλάχιστον έτσι φαντάζουν από τόση απόσταση. Τι γυρεύει, όμως, και κοιτάζει έτσι προσηλωμένο; Τότε, η μηχανή, σαν να θυμήθηκε ξαφνικά την ύπαρξή της, αναριγεί, ενώ ένας επαναλαμβανόμενος μεταλλικός κρότος διατρέχει τα βαγόνια από ζευξή σε ζευξή, και μ' ένα βρυχηθμό το αγριεμένο πλάσμα ξεκινάει και, όπως αρχίζει να κινείται, που βρίσκεται ήδη πολύ ψηλά, χτυπάει ένα ένα τα παράθυρα των βαγονιών, παίρνοντας την εκδίκησή του από τους αναμμένους γλόμπους, έτσι όπως τους ντροπιάζει με την άγρια, φλογερή υπεροχή του. Το αγόρι τεντώνει το λαιμό, μέχρι την ύστατη στιγμή κοιτάζει.

Ο Αδάμ κρύνει, και οι γυνές πατούσες του ακουμπούν δυσάρεστα στις παγωμένες, γλοιώδεις σανίδες του δαπέδου. Δεν είναι εντελώς ξύπνιος ακόμα, βρίσκεται σε αυτή την κατάσταση μεταξύ ύπνου και ξύπνιου στην οποία τα πάντα μοιάζουν πραγματικά μ' έναν ψεύτικο τρόπο. Όταν γυρνάει τα νώτα στο παράθυρο, βλέπει το πρωινό φως που πέφτει σε ασυνήθιστα σημεία, σχηματίζοντας αλλόκοτες γωνίες, με αποτέλεσμα η άκρη ενός ραφίου να μοιάζει κοφτερή σαν λάμα γκιλοτίνας. Από τα βάθη του δωματίου, το κοίλο γυάλινο κάλυμμα του ρολογιού, πάνω στο τζάκι, αντανakλώντας το φως του παραθύρου, τον παρατηρεί με μονόφθαλμη αδειανή ματιά. Σκέφτεται πάλι το αγόρι του τρένου, κατάπληκτος, όπως τόσο συχνά του συμβαίνει, από το μυστήριο της ετερότητας. Πώς γίνεται ο ίδιος να είναι ο εαυτός του και οι άλλοι να είναι οι άλλοι, εφόσον και οι άλλοι είναι επίσης εαυτοί για τον εαυτό τους; Γνωρίζει, φυσικά, ότι δεν πρόκειται για μυστήριο αλλά ότι είναι απλώς ζήτημα προοπτικής. Το μάτι, λέει στον εαυτό του, το μάτι είναι που ορίζει τον ορίζοντα. Αυτό έχει ακούσει να το λέει ο πατέρας του – μάλλον κι εκείνος από κάποιον

άλλο το έχει κλέψει. Το παιδί του τρένου ήταν γι' αυτόν ένα είδος ορίζοντα κι εκείνος ένα είδος ορίζοντα για το παιδί, επειδή ο καθένας τους θεωρούσε ότι αποτελεί το κέντρο κάποιου πράγματος –ή, μάλλον, το κέντρο αυτό καθαυτό– κι αυτή είναι η απλή λύση στο υποτιθέμενο μυστήριο. Και όμως.

Σέρνει τα βήματά του στο πάτωμα –το πολυάσχολο εκκρεμές πάνω στην κορνίζα του τζακιού βγάζει ένα απαλό, προειδοποιητικό καμπάνισμα την ώρα που περνάει–, ανοίγει την πόρτα κι αμέσως κοντοστέκεται με ένα σκιαγμένο μουγκρητό, ενώ η καρδιά του έχει ξαναπιάσει τον ακανόνιστο ρυθμό της, σαν θυμωμένο σκυλί που σπρώχνει με τα μπροστινά πόδια την πόρτα να το βγάλουν έξω.

Διαπιστώνει αμέσως ότι η οπτασία, έξω στο χωλ, δεν είναι παρά η αδελφή του. Είναι καθισμένη ανακούρκουδα μπροστά στο άσπρο συρταρωτό πορτάκι της μικρής αποθήκης, κάτω από τις σκάλες. «Για όνομα του Θεού!» της λέει. «Τι κάνεις εκεί πέρα;»

Αυτή στρέφει προς το μέρος του το μικρό, χλωμό της πρόσωπο και εκείνος ξαναβλέπει με τα μάτια του νου την παιδική μορφή στο τζάμι του τρένου. «Ποντίκια», του απαντάει.

Εκείνος αναστενάζει. Την έχει πιάσει πάλι κάποια από τις γνωστές της παλαβομάρες. «Για όνομα του Θεού», επαναλαμβάνει, σε κουρασμένο τόνο αυτή τη φορά.

Εκείνη επιστρέφει στο ανασκάλεμα του ντουλαπιού κι αυτός δένει τα χέρια στο στήθος, ακουμπάει τον ένα ώμο στον τοίχο και την παρακολουθεί, κουνώντας πέρα δώθε το κεφάλι. Παρά τα δεκαεννιά της χρόνια, είναι ακόμα τόσο ανώριμη, και όμως την τυλίγει ταυτόχρονα μια αύρα παλιάς αρχαιότητας. «Ετούτη εδώ», έλεγε ξοφερά η Γιαγιά Γκόντλι, «έχει στα σίγουρα ξαναζήσει». Τη ρωτάει πώς ξέρει ότι υπάρχουν ποντίκια στο ντουλάπι κι αυτή γελάει κοροϊδευτικά. «Όχι στο ντουλάπι, βρε χαζέ», του λέει και το στιλπνό μαύρο κεφάλι της –άλλη μια φώκια!– κάνει μια περιφρονητική ταλάντευση. «Στο δωμάτιό μου».

Σηκώνεται, σκουπίζοντας τα χέρια στα κοκκαλιάρικα οπίσθιά της. Δεν συναντά τη ματιά του, παρά δαγκώνει το χείλι της και συνοφρυώνεται κοιτάζοντας αλλού: αν μπορούσε, δεν θα αντιγύριζε κανενός το βλέμμα.

«Τι είναι αυτό που φοράς;» τη ρωτάει.

Φοράει κι αυτή κάτι περίεργες πιτζάμες, από ξεθωριασμένο

γαλάζιο μεταξωτό, που κρέμονται στο ισχνό κορμί της – τα μα-
νίκια γιγάντια, τα μπατζάκια τα πατάει. Οι δικές της πιτζάμες
της πέφτουν πολύ μεγάλες, οι δικές του πολύ μικρές, σαν για να
υπογραμμίσουν μια κωμικοτραγική αλήθεια που ισχύει και για
τους δυο τους. «Του Πα είναι», αποκρίνεται κατσούφικα.

Αυτός αναστενάζει πάλι. «Αχ, βρε Πιτ». Αλλά, ποιος μιλάει
– εκείνος ποιανού αποφόρια φοράει;

Την αδελφή του τη λένε Πέτρα, αυτός τη φωνάζει Πιτ. Είναι μι-
κρόσωμη κι αδύνατη, με πρόσωπο σε σχήμα καρδιάς και μάτια
βασανισμένα. Για πολύ καιρό ξύριζε το κεφάλι της γουλί, αλλά
τώρα τα μαλλιά έχουν αρχίσει πάλι να φυτρώνουν κι ένα καστα-
νοκόκκινο πέλος καλύπτει ομοιόμορφα όλο το κρανίο. Τα χέρια
της θυμίζουν τις ροζιασμένες ροδαλές οπλές τρωκτικού. Τα ποντί-
κια θα πρέπει να τη θεωρούν δική τους, σκέφτεται ο αδελφός της.

«Πού το ξέρεις;» τη ρωτάει.

«Πού ξέρω τι;» – η φωνή της ηχεί σαν οξύ κλαψούρισμα.

«Για τα ποντίκια».

«Τα βλέπω. Τρέχουν στο πάτωμα μες στο σκοτάδι».

«Αφού είναι σκοτάδι πώς τα βλέπεις;»

Εκείνη ανοιγοκλείνει αργά τα μάτια και καταπίνει, λες κι ε-
τοιμάζεται να βάλει τα κλάματα, αλλά είναι μονάχα ένα τικ, από
τα πολλά που έχει. «Άσε με ήσυχη», μουρμουρίζει.

Είναι τόσο πιο μεγαλόσωμος απ' αυτήν.

Όταν ήταν μικρή υπνοβατούσε, την έβλεπες να εμφανίζεται
στο κεφαλόσκαλο με τις κόρες των ματιών στραμμένες προς το
ταβάνι και τα ποντικίσια χεράκια τεντωμένα μπροστά από το
στήθος της. Η ανάμνηση κάνει τις τριχούλες στον αυχένα του Α-
δάμ να ανασηκωθούν. Η αδελφή του η τρελάρρα, που ακούει
φωνές, που βλέπει οράματα.

Με το μεγάλο δάχτυλο του ποδιού του σπρώχνει το πορτάκι
του ντουλαπιού να κλείσει. Εκείνη απομακρύνει μονοκόμματα
το αριστερό της χέρι από τα πλευρά της, δείχνει παιδιαστικά
προς το ντουλάπι κι έπειτα το χέρι πέφτει πάλι αδύναμα στη θέ-
ση του. «Νόμιζα ότι θα βρω παγίδες», λέει σκυθρωπή. «Κάποτε
είχαμε παγίδες εκεί μέσα».

Προηγούμενως, έτσι όπως σήκωσε το χέρι της, του ήρθε στη
μύτη η μυρωδιά της, μια μυρωδιά κλεισούρας, σαν αυτή που
πλανιέται σε δωμάτιο κατάκοιτου. Δεν κάνει συχνά μπάνιο. Η

μητέρα λέει ότι έχει απελπιστεί μαζί της. Λες και δεν απελπίζονταν κάποτε όλοι μαζί της, εκτός από τον Πα, φυσικά, ο οποίος ισχυρίζεται πως είναι η έμπνευσή του, η μούσα του ενσαρκωμένη, ο κοινός παρονομαστής όλων του των εξισώσεων. Όμως, ο Πα πολλά ισχυρίζεται. Ή, μάλλον, ισχυριζόταν – γιατί ο Πα ανήκει πια σε χρόνο παρελθοντικό.

Το χωλ είναι ακόμα μισοσκότεινο, αλλά ο ήλιος πυρακτώνει κιόλας το βιτρό τζάμι της εξώπορτας, και ο Αδάμ συλλογίζεται πως είναι σαν αυτός και η αδελφή του να βρίσκονται έγκλειστοι εκεί, ενώ απέξω έχει στηθεί κεφάλτο πάρτι. Στέκουν τώρα πλάι πλάι σιωπηλοί μες στις αστείες τους πιτζάμες, σαν χαμένοι, ο ψηλός νέος και το μικροκαμωμένο κορίτσι, ο καθένας τους να σκέφτεται, δίχως, όμως, πραγματικά να σκέφτεται, εκείνο που τόσο τους εγκλωβίζει: είναι ο ετομοθάνατος πατέρας τους, που η άυπνα υπνωμένη του παρουσία πλημμυρίζει το σπίτι σαν ομίχλη. Τις τελευταίες αυτές μέρες, κανείς δεν τολμάει να μιλήσει σε κανονικό τόνο φωνής, όλοι σιγοψιθυρίζουν, παρόλο που οι γιατροί ευγενικά επιμένουν ότι τίποτα πια δεν διαπερνά τις πύλες της ακοής του Πα – μα πώς μπορούν να είναι τόσο σίγουροι, αναρρωτιέται ο Αδάμ, από πού αντλούν όλη αυτή τη βεβαιότητα; Ο πατέρας του βρίσκεται σε άλλη σφαίρα τώρα, μακρινή, αναμφίβολα, αποκλείεται, όμως, να εξακολουθούν να φτάνουν ως εκεί τα μαντάτα από το παλαιό βασίλειο;

«Γιατί σηκώθηκες τόσο νωρίς;» ρωτάει επιτιμητικά η Πέτρα. «Ποτέ δεν ξυπνάς τόσο πρωί».

«Αυτή την εποχή», λέει ο Αδάμ, «που είναι τόσο μικρές οι νύχτες – έχω αϋπνίες».

Δέχεται βουβά, βαρύθυμα την απάντησή του. Εκείνη θα έπρεπε κανονικά να είναι η ακοίμητη. Η αργυρνια της, όπως και ο αργός θάνατος του πατέρα τους, είναι μια διάχυτη πίεση που κάνει την ατμόσφαιρα του σπιτιού, το βράδυ ιδιαίτερα, να μοιάζει τόσο πυκνή όσο κι ο αέρας μέσα σε φουσκωμένο μπαλόνι.

«Τελικά θα έρθει σήμερα το Πεθαμένο Άλογο;» τη ρωτάει.

Το αδιόρατο ανασήκωμα των ώμων της μοιάζει με μικρό μυϊκό σπασμό. «Έτσι είπε. Οπότε, μάλλον θα έρθει».

Αυτό το θέμα συζήτησης εξαντλείται κιόλας και σωπαίνουν πάλι και οι δυο. Ο Αδάμ αισθάνεται την απεγνωσμένη ανημποριά που τόσο συχνά ξυπνά μέσα του η αδελφή του. Στέκει εκεί ό-

πως πάντα, μισογυρισμένη από την άλλη, με προσμονή αλλά και φόβο μαζί, λες και λαχταράει για ένα αγκάλιασμα κι άλλο τόσο το τρέμει. Όταν ήταν μικρή, δεν ένιωθε τίποτα όταν τη γαργαλούσε και ξεγλίστραγε μακριά του μπουτρωμένη, αλλά ύστερα έγερνε πάλι άτονα προς το μέρος του, σαν να μην μπορούσε να αντισταθεί στον πειρασμό, με τους μυτερούς, στενούς της ώμους όμοιους με διπλωμένα φτερά και το κεφάλι να κλίνει προς τη μια πλευρά, προσκαλώντας τον με αυτή την αξιοθρήνητη στάση να δοκιμάσει γι' άλλη μια φορά να τη γαργαλήσει. Πόσο λεπτούλα ήταν, λεπτή και κοκκαλιάρα, σαν σακί μισογεμισμένο με φρύγανα – κι είναι έτσι ακόμα. Τώρα, σηκώνει το χέρι να ξύσει άγρια το κεφάλι της και νομίζεις ότι ακούς τρίψιμο γυαλόχαρτου.

Ο Αδάμ νιώθει ζαλισμένος, αβαρής, λες κι επιπλέει ένα εκατοστό πάνω από το δάπεδο. Υποθέτει ότι αυτό έχει να κάνει με την παροχή οξυγόνου στον εγκέφαλο ή με την έλλειψή του. Η αδελφή του έχει δίκιο, δεν έχει συνηθίσει να είναι ξύπνιος τέτοια ώρα –*όλα είναι αλλιώς*– που ο κόσμος μοιάζει με απομίμηση του εαυτού του, τέλεια καμωμένος, αλλά με κάποιες μικρές μεν αλλά ουσιώδεις διαφορές. Σκέφτεται την Έλεν, τη γυναίκα του, που κοιμάται επάνω, στο παιδικό του δωμάτιο. Ακούνητος πλάι της, άγρυπνος μες στο λυκαυγές, είχε θελήσει να την ξυπνήσει μα δεν του έκανε καρδιά, έτσι βαθιά που κοιμόταν. Θα μπορούσε να ανέβει τώρα, να πλαγιάσει ξανά στο στενό κρεβάτι και να κολλήσει πάνω της, αλλά κάτι σαν συστολή, και σαν φόβος ακόμα, τον σταματάει.

Επί τη ευκαιρία, ευτυχώς που ετούτος ο νεαρός σύζυγος αγνοεί τι έκανε πριν από μια ώρα εκεί πάνω ο δικός του τρανός μπαμπάς, ο αρχηγός των θεών αυτοπροσώπως, στην καλή του γυναικούλα – πράγματα που αυτή θα θαρρεί μετά πως τα ονειρεύτηκε.

Σχετικά με τους πατεράδες: ο Αδάμ δεν έχει δει ακόμα τον δικό του. Όταν έφτασαν το προηγούμενο βράδυ, προφανίστηκε ότι ήταν πολύ εξαντλημένοι αυτός και η Έλεν κι ότι θα έπεφταν κατευθείαν για ύπνο. Του φαινόταν αποτρόπαιο να επισκεφθεί τον γέρο εκείνη την ώρα, θα ένιωθε σαν άρπαγας σωμάτων που πάει να ελέγξει ένα καινούργιοφερμένο πειραματόζωο, ή σαν κνηγός βαμπίρ που παραβιάζει την κρύπτη. Παρόλο που δεν το έχει πει στη μητέρα του, πιστεύει ότι δεν έπρεπε να επιμείνει εκείνη να βγάλει τον Πα από το νοσοκομείο. Το να τον φέρει

στο σπίτι να πεθάνει είναι εντελώς παλιομοδίτικο, κάτι που μόνο η Γιαγιά Γκόντλι θα ενέκρινε. Ωστόσο, σήμερα το πρωί λυπάται που δεν πήγε αμέσως να ρίξει έστω μια ματιά στον πελτωκότα του πατέρα, γιατί με την κάθε ώρα που περνάει θα γίνεται όλο και πιο δύσκολο να ανέβει εκείνες τις σκάλες και να μπει σ' εκείνο το δωμάτιο του πόνου. Δεν ξέρει πώς θα συμπεριφερθεί στο προσκέφαλο αυτού που όλοι ξέρουν –κι ας μην το λένε ανοιχτά– ότι είναι το νεκροκρέβατο του πατέρα του. Ποτέ του δεν έχει παρευρεθεί σε θάνατο κι ελπίζει να μη χρειαστεί να είναι παρών ούτε σε αυτόν εδώ.

Η Πέτρα συνεχίζει το ξύσιμο, αλλά με πιο αργό ρυθμό, αφηρημένα, σαν γάτα που σιγά σιγά χάνει το ενδιαφέρον της για τη φαγούρα της. Μακάρι να ήταν σε θέση να τη βοηθήσει, να καταπραΰνει τουλάχιστον κάποια από τις ερεθισμένες της πληγές. Παρ' όλα αυτά, ταυτόχρονα την αντιπαθεί, ανέκαθεν την αντιπαθούσε, ακόμα και προτού γεννηθεί, η σφετεριστριά του. Ξαφνικά, του έρχεται μια διαυγής ανάμνησή της, από όταν ήταν μωρό στην κούνια, τυλιγμένη σφιχτά με μια κουβέρτα, ένα μουμιοποιημένο μα κι ολοζώντανο βρέφος. «Να δεις τι έχεις να πάθεις, νταή μου», έλεγε η Γιαγιά Γκόντλι μ' ένα γέλακι, «τέρμα πια τα πρωτεία!»

«Έλα», της λέει κοφτά, «πάμε να φάμε πρωινό».

Κι έτσι, αδελφός κι αδελφή, αυτά τα δύσμοιρα παιδάκια, χάνονται στις σκιές.

Βυθισμένο στις σκιές είναι και το Υπερώο, όπου στο κέντρο μιας απέραντης ακινησίας αργοπεθαίνει ο Αδάμ Γκόντλι. Ναι, κι αυτός λέγεται Αδάμ, όπως ο γιος του. Επί τη ευκαιρία, μια και μιλάμε για ονόματα, υποθέτω ότι θα πρέπει, προτού συνεχίσω, να πω δυο λόγια και για τον εαυτό μου, αυτή τη φωνή που ακούτε να σας απευθύνεται από το υπερπέραν. Οι άνθρωποι με έχουν αποκαλέσει φύλακα της αυγής, του λυκόφωτος και του ανέμου, με έχουν βαφτίσει Αργειφάντη, αυτόν που φωτίζει τον ουρανό, και Λόγιο, δηλαδή γλυκομίλητο, μ' έχουν πει κατεργάρη, προστάτη των τζογαδόρων και κάθε λογής απατεώνων, με έχουν κάνει φρουρό στα σταυροδρόμια, θεό των ταξιδιωτών, μου έχουν δώσει τον βαρύγδουπο τίτλο του Ψυχοπομπού, εκείνου που οδηγεί τις λευτερωμένες ψυχές των ανθρώπων στον άλλο κόσμο του

Πλούτωνα. Είμαι ο Ερμής, ο γιος του γερο-Δία και της Μαίας, της γυναίκας των σπηλαίων.

Τι μας λες, θα πείτε.

Κατανοώ το σκεπτικισμό σας. Για ποιο λόγο, σε τέτοιους καιρούς, να επιστρέψουν οι θεοί στον κόσμο των ανθρώπων; Η αλήθεια, όμως, είναι ότι ποτέ δεν φύγαμε – απλώς, πάψατε να μας διασκεδάσετε. Γιατί πώς θα γινόταν να φύγουμε, εμείς που δεν μπορούμε παρά να βρισκόμαστε παντού; Προσποιηθήκαμε ότι είχαμε δήθεν αποσυρθεί, για ένα ικανό διάστημα, σαν για να δείξουμε ότι ξέρουμε πότε είμαστε ανεπιθύμητοι. Παρ' όλα αυτά, αδύνατο να αντισταθούμε να σας αποκαλυπτόμαστε κάθε τόσο, είτε λόγω της ανίατης ανίας μας, είτε επειδή λατρεύουμε τις σκανταλιές, ή εξαιτίας εκείνης της ασίγαστης νοσταλγίας μας γι' αυτό τον άξεστο κόσμο που φτιάξαμε – εννοώ, αυτό τον συγκεκριμένο, γιατί, φυσικά, υπάρχουν άπειροι σαν κι αυτόν που έχουμε φτιάξει και που πρέπει άγρυπνα να φροντίζουμε. Όταν μια μέρα του καλοκαιριού ένα ξαφνικό μελέμι σείει τις κορφές των δέντρων, ή όταν μια ψιλή βροχούλα πέφτει από το πουθενά σαν εικόνα αγίου που δακρύζει, τότε κάποιος από μας περνάει. Όταν η γη τραντάζεται κι ανοίγει τα σαγόνια της να κάνει μια χαψιά ολόκληρες πόλεις, όταν η θάλασσα υψώνεται και καταπίνει ολόκληρο αρχιπέλαγος με τις φοινικιές, τις αχυροκαλύβες και τους χιλιάδες αλαλάζοντες ιθαγενείς του, τότε να είστε βέβαιοι ότι κάποιος από μας είναι ιδιαίτερα εκνευρισμένος.

Αλλά με πόσο μεράκι το φτιάξαμε αυτό το άμοιρο μέρος! Πόσο μοχθήσαμε, μέχρι ποιο σημείο φθάσαμε για να το κάνουμε να δείχνει πειστικό σε κάθε του λεπτομέρεια: σκαλίζοντας στους βράχους απολιθώματα εξωφρενικών πλασμάτων που δεν υπήρξαν ποτέ, σκορπίζοντας ψεύτικη μαύρη ύλη σε όλο το σύμπαν, δημιουργώντας ακόμη απ' άκρη σ' άκρη του κόσμου μια απειροελάχιστη τεχνητή βοή, αντήχηση δήθεν του πρώτου πυροβολισμού που έδωσε, υποτίθεται, το σύνθημα για την έναρξη όλης αυτής της ιστορίας. Και προς τι η τόση μαστοριά, προς τι όλος αυτός ο κόπος και η ευσυνείδητη συγκάλυψη – για ποιο λόγο; Για να μπορέσουν ίσως να πιστέψουν τα ανθρωπάκια από πηλό, που πλάσανε με τα χέρια τους ο Προμηθέας και η Αθηνά, ότι είναι οι άρχοντες του κόσμου. Ήμασταν καλοί μαζί σας, σας προσφέραμε ό,τι νομίζατε πως θέλετε – ναι, και ιδού τα κατορθώματά σας.

Φυσικά, όλα αυτά είμαι υποχρεωμένος να τα εκφράζω με την ανθρωπινή λαλιά. Αν ήταν να μιλώ με τη δική μου φωνή, δηλαδή με τη φωνή θεού, θα σας ξάφνιαζε ο ήχος της – για την ακρίβεια, δεν θα μπορούσατε καν να με ακούσετε, τόσο εξευγενισμένη είναι η ουράνια ομιλία μας σε σύγκριση με τα άναρθρα σχεδόν γρουλίσματά σας. Ούτε η μουσική των σφαιρών δεν μπορεί να την ξεπεράσει. Κι αυτά τα ονόματα –Δίας, Προμηθέας, Αθηνά γλαυκώπις, κι ο Ερμής ακόμα–, αυτά είναι δικά σας κατασκευάσματα. Εμείς συνομιλούμε μόνο σαν αέρας, σαν φως, σαν κάτι που έχει την ιδιότητα εκείνου του διάφανου γαλάζιου που βλέπετε αν στυλώσετε το βλέμμα στο βάθος του ουρανού. Και ο Παράδεισος – τι είναι αυτό; Για μας τους απέθαντους δεν υπάρχει Παράδεισος ή Κόλαση, δεν υπάρχει ούτε επάνω, ούτε κάτω, υπάρχει μόνο το απέραντο εδώ, που είναι κάτι σαν το πουθενά. Το χωράει ο νους σας;

Τη στιγμή που μόλις πέρασε, στο ανοιγόκλειμα του ματιού σας, εγώ διάβηκα τρεις φορές όλη την περιφέρεια της γης. Γιατί κάνω τέτοια εναέρια ακροβατικά; Για να περνάει η ώρα και να δροσιζώ τις φτέρνες μου. Κι επειδή εγώ μπορώ κι εσείς όχι. Α, ναι, είμαστε μικρόψυχοι κι εκδικητικοί ακριβώς όπως εσείς, αν μας πιάσει το κακό μας.

Ο Αδάμ, αυτός ο Αδάμ, έχει πάθει εγκεφαλικό. Κάνω εδώ μια παρέμβαση, για να σχολιάσω το πόσο αταίριαστη μοιάζει αυτή η πνευματική λέξη, για μια τόσο βίαιη και, στην περίπτωση αυτή, τελεσίδικη πραγματικότητα: θα 'λεγε κανείς ότι τον άγγιξε κάποιος από μας στο κεφάλι, αλλά το βαρύ χέρι αντί να τον χαϊδέψει, τον χτύπησε. Πράγμα διόλου απίθανο, αφού, ως γνωστόν, εμείς οι θεοί δεν ξέρουμε τα όρια της δύναμής μας. Τέλος πάντων, για ένα διάστημα πριν από αυτό το εγκεφαλικό επεισόδιο, ο γερο-Αδάμ πάθαινε εν αγνοία του μια σταδιακή αλλοίωση του εγκεφάλου, λόγω μικρής έκτασης αιμορραγικών εγκεφαλικών επεισοδίων στον βρεγματικό λοβό –ναι, έχω γνώσεις ιατρικής, ώστε να αντισταθμίζω άλλες, πιο παιδαριώδεις μου ιδιότητες–, με λίγα λόγια, ήταν ήδη για να φεύγει, πριν από την ολέθρια εκείνη στιγμή, που, θρονιασμένος ένα πρωί στον απαραίτητο τόπο της ανάγκης –για να το θέσω όσο πιο ευγενικά μπορώ–, έσκυψε πολύ χαμηλά και πιάστηκε υπερβολικά για να εξωθήσει μια κουράδα σκληρή σαν μαόνι, κι ένωσε, κυριολεκτικά ένωσε, ένα αγγείο να

σπάει μες στον εγκέφαλό του κι έπεσε στο δάπεδο, με το κεφάλι στο πλακάκι και τα ισχνά γυμνά του οπίσθια προτεταμένα στον αέρα, και πέρασε ευθύς, με μια ευκολία που υπό άλλες, ευτυχέστερες συνθήκες, θα χαρακτηριζόταν εξάισια, στον τεράστιο, θολωτό προθάλαμο του θανάτου, όπου και βρίσκεται ακόμα, σε κατάσταση ενσυνείδητης αλλά μη μεταδόσιμης αταραξίας – ένα βήμα πριν από τη λήθη.

Δεν είναι μόνος: όπως έχει παρατηρήσει ένας από τους πιο σκοτεινούς πεφωτισμένους σας, το ζωντανό ον δεν είναι παρά ένα πεθαμένο είδος, και μάλιστα σπάνιο. Αισθάνεται, λοιπόν, τους αμέτρητους συντρόφους του ολόγυρά του, που ανήσυχoi μουρμουρίζουν σε αυτή την κατάσταση επιθανάτιας ζωής. Και είμαι κι εγώ εδώ, φυσικά. Όταν έρθει η ώρα μας, θα πάμε μαζί, αυτός κι εγώ, στο επόμενο στάδιο, για το οποίο δεν μου επιτρέπεται να σας μιλήσω.

Μπαίνει τώρα η γυναίκα του στο δωμάτιο, σχεδόν αθόρυβα, όπως συνηθίζει αυτό τον καιρό. Νιώθει ότι μετατρέπεται ολοένα σε φάντασμα, λες και ο Αδάμ, στη διάρκεια της ύστατης αρρώστιας του, ρουφούσε κάποιο στοιχείο ζωτικό, από μέσα της, σταγόνα σταγόνα. Κλείνει την πόρτα του υπνοδωματίου απαλά πίσω της και στέκει ασάλευτη για μια στιγμή, ώσπου να συνηθίσουν τα μάτια της στο σκοτάδι. Το προτεταμένο ξίφος μιας ηλιαχτίδας διαπερνάει μια ρωγμή στις βαριές κουρτίνες του μεσαίου παραθύρου και απλώνει τη λεπίδα του στο πόδι του κρεβατιού. Το Υπερώο είναι μια ιδιότροπη πινελιά που πρόσθεσε στο σπίτι ο άνθρωπος που το έχτισε, ο φημισμένος για την εκκεντρικότητά του Σεντ Τζον Μπλάουντ: μια ξύλινη αετοφωλιά, τοποθετημένη στη βορειοδυτική – ή μήπως είναι η νοτιοανατολική; – γωνιά του κεντρικού κτίσματος, ηλιοφώτιστη από τρεις πλευρές και με μια κωνική στέγη, η οποία φέρει μεταλλικό ανεμοδείκτη στο σχήμα δρομέα που φοράει κοντό μανδύα και φουσκωτό πλατύγυρο καπέλο και κρατάει ένα ραβδί και ο οποίος δεν μπορεί παρά να αναπαριστά... εμένα, υποθέτω. Τι περίεργο. Δεν περίμενα να συναντήσω τον εαυτό μου εδώ, σε τέτοιο περιβάλλον, σε τέτοιο ύψος, ιδιαίτερα με τη μορφή τσίγκινης και δισδιάστατης δευτερεύουσας θεότητας. Το κηρύκειό μου θα πρέπει να παίζει και ρόλο αλεξικέραυνου – κάτι είναι κι αυτό: αστραπές, φωτιά, η μπόχα του θειαφιού, έτσι, για να ζωντανέψει λίγο το πράγμα.

Η Ούρσουλα ομολογεί με ένα τσίμπημα ενοχής στον εαυτό της πόσο γαλήνια αισθάνεται εδώ μέσα. Η σιωπή στο δωμάτιο του αρρώστου έχει μια σύσταση τόσο πυκνή – μοιάζει με τη σιωπή που βασιλεύει βαθιά μέσα της και της μαλακώνει την καρδιά, ακόμα και μέσα σε όλο αυτό τον εσωτερικό αναβρασμό. Τώρα διακρίνει πια τη μορφή του, ύπτια στο μεγάλο κρεβάτι, αλλά παρόλο που κρατάει την αναπνοή της δεν μπορεί να ακούσει τη δική του. Μήπως...; Σε αυτή την αδιανόητη σκέψη κάτι σκιρτάει μέσα της, κάτι σαν λαχτάρα που προσπαθεί μάταια να αγνοήσει. Όμως, γιατί να ψέγει τον εαυτό της; Όλοι λένε πως το τέλος θα είναι μια ευλογημένη λύτρωση. Αυτή την έκφραση χρησιμοποιούν, *ευλογημένη λύτρωση*. Ναι, συλλογίζεται με πικρία, θα είναι μια λύτρωση – αλλά για ποιον; Για όλους εκτός ίσως από εκείνον που λυτρώνεται. Γιατί ποιος ξέρει αν ο Αδάμ, σε κάποιο κομμάτι του μυαλού του, δεν είναι ξυπνητός και δεν βιώνει εμπειρίες θαυμαστές; Όσοι κοιμούνται βαθιά μοιάζουν αναισθητοι, παρ' όλα αυτά, μπορεί εκείνη την ώρα να ονειρεύονται τα πιο υπέροχα πράγματα. Τέλος πάντων, μολονότι δεν ακούει την ανάσα του, ξέρει ότι δεν έχει φύγει. Δεν έχει σπάσει ακόμα η ελαστική χορδή που τους ενώνει – νιώθει ακόμα το γνώριμο παλλόμενο τράβηγμά της. Είναι βέβαιη, απόλυτα βέβαιη, ότι το μυαλό του σκέφτεται.

Κλείνει τη μικρή σχισμή στις κουρτίνες κι αμέσως το σκοτάδι γίνεται απόλυτο, λες κι έσβησε ξαφνικά ο κόσμος. Ψηλαφώντας μες στον σκοτεινό κι άρα πιο βαρύ αέρα, προχωράει αθόρυβα με τις παντόφλες της ως το κρεβάτι. Τον πρώτο καιρό της συμβίωσής τους εκείνος την έλεγε γκέισα, εξαιτίας του γρήγορου, ανάλαφρου βηματισμού της. Θυμάται το αρχαίο κιμονό που της είχε φέρει σ' ένα απ' τα ταξίδια του – «Ένα κιμονό απ' το Κιότο, για την γκέισά μου», ραμμένο από βαρύ μεταξωτό στο πράσινο του νεφρίτη, ένα ρούχο τόσο εξαίσιο που δεν της έκανε καρδιά να το φορέσει, παρὰ το τύλιξε με λεπτό ρυζόχαρτο και το έκρυψε σ' ένα συρτάρι, απ' όπου για κάποιο λόγο είχε αργότερα εξαφανιστεί. Την είχε απειλήσει μια φορά ότι θα της το έπαιρνε πίσω – μήπως το είχε κάνει τελικά; – κι ότι θα το έδινε σε κάποια από τις κοπέλες του, όλες εκείνες τις κοπέλες που ήξερε καλά, όπως της είχε, ότι εκείνη φανταζόταν πως είχε κάπου κρυμμένες. Μετά την κοίταξε, με το κεφάλι γερμένο πίσω, χαμογελώντας πλατιά, με ξε-

γυμνωμένα δόντια, προκαλώντας την να αψηφήσει την μπλόφα του. Γιατί πράγματι μπλόφαρε σχετικά με τις κοπέλες, ότι δηλαδή δεν υπήρχε καμιά, το ήξερε εκείνη, κι αυτός ήξερε ότι το ήξερε. Ήταν ένα είδος ψέματος που τον διασκέδαζε, το να ξεστομίζει την αλήθεια σαν κοροϊδευτικό αστεϊάκι, γι' αυτό θα έμοιαζε αξιοθρήνητα ανόητη εκείνη έτσι και τον προκαλούσε.

Τα μάτια της συνηθίζουν πάλι στο τεχνητό σκοτάδι. Διακρίνει περισσότερα απ' όσα θέλει να δει. Ανατριχιαστικό, να μπαίνει σ' αυτό το δωμάτιο κάθε πρωί και να τον βρίσκει ακριβώς όπως τον άφησε το προηγούμενο βράδυ, με την κουβέρτα να αγκαλιάζει απαλά το σχήμα του σώματός του, το σεντόνι ατσάλακωτο, το κοκοράκι των μεταξένιων μαλλιών –μαύρων ακόμα!– να υψώνεται αδιατάρακτο πάνω από το πλατύ, λευκό θολωτό του μέτωπο. Και το γένι του είναι μαύρο ακόμα, εκείνο το μυτερό σαν νυστέρι γένι που τον κάνει να μοιάζει με διαβολικό άγιο. Πάντοτε λάτρευε το δέρμα του, την υγρή, δροσερή, διάφανη ωχρότητά του που δεν κηλιδώθηκε από τα χρόνια. Σιχάινεται –ξέροντας πόσο θα τα σιχαινόταν εκείνος– τα πλαστικά σωληνάκια που εισβάλλουν στα ρουθούνια του και είναι στερεωμένα στη θέση τους με λωρίδες λευκοπλάστη. Υπάρχουν κι άλλα σωληνάκια, πιο κάτω, που τα κρύβουν τα σκεπάσματα. Πόσο δυσκολεύτηκε να πείσει τον νευρικό δόκτορα Φόρτσιουν και τις κακότροπες νοσοκόμες για τη μεταφορά του εκεί. Επέμεινε, όμως, τόσο σθεναρά, που τους ξάφνιασε όλους, και τον εαυτό της ακόμα. «Πρέπει να γυρίσει στο σπίτι του», έλεγε και ξανάλεγε, αψηφώντας όλες τις αντιρρήσεις τους. «Αν είναι να πεθάνει, πρέπει να πεθάνει εδώ». Της φαινόταν απαίσιο το εξοχικό νοσοκομείο όπου τον είχαν εσπευσμένα οδηγήσει, που θύμιζε καπάκι κουτιού με σοκολάτες, μακάβρια όμορφο μες στους κισσούς, τις σκόρπιες εδώ κι εκεί τριανταφυλλίες, τις κλειστές βεράντες με τις τζαμαρίες. Φαντάσου να πέθαινε εκεί ο Αδάμ κι εκτός από το πένθος της να είχε να υποστεί και όλη αυτή τη γελοιότητα. Ο γερο-Φόρτσιουν, που μοιάζει του Άλμπερτ Σβάιτσερ και ήταν ο θεράπων ιατρός τους από την εποχή της Γιαγιάς Γκόντλι, της έσφιξε τρυφερά το χέρι και πρόφερε μέσα από τον κιτρινωμένο θύσανο του μουστακιού του δυο λόγια παρηγοριάς, αλλά οι δυο νεαρές νοσοκόμες την αγριοκοίταξαν κι απομακρύνθηκαν, κουνώντας πέρα δώθε τα καπούλια με επαγγελματική αποδοκιμασία.

Τα αυτιά της έχουν πια προσαρμοστεί κι αυτά στην ακουστική του δωματίου κι ακούει τώρα την αναπνοή του άντρα της, ένα αχνό σούρσιμο του αέρα μέσα από τις διόδους του λαρυγγιού και του στήθους του. Στο τέλος κάθε εισπνοής αντηχεί ένα αμυδρό πετάρισμα σαν βιαστικό τρίψιμο δαχτύλων. Θυμάται γιατί της είναι τόσο γνώριμος ο ήχος. Έτσι ακριβώς αναστέναζε εκείνος όταν αυτή έκανε κάτι που τον αγανακτούσε, μ' εκείνον ακριβώς τον μικρό βιαστικό στεναγμό. Της λείπει, σαν να είναι κιόλας πεθαμένος. Νιώθει ένα πόνο που πίστευε ότι μόνο όσοι είναι ακόμα νέοι μπορούν να νιώσουν – ένα πόνο πρωτόγνωρο που την αιφνιδιάζει.

Κάτι την προσπερνάει στον αέρα, πιο ανεπαίσθητο από ρεύμα, ισχυρότερο από απλή εντύπωση. Το έχει αισθανθεί ξανά, τον τελευταίο καιρό. Πάντως, βάζει στοίχημα πως δεν είναι καλοπροαίρετο, ό,τι κι αν είναι. Της μεταφέρει μια αίσθηση υπεροψίας, αποδοκιμασίας και μίσους, σαν κάτι να έχει βαλθεί να την παραγκωνίσει. Σημειώνονται κι άλλα τέτοια παράξενα, βασανιστικά φαινόμενα. Βλέπει στιγμιαία μορφές, που παύουν να είναι εκεί όταν επιχειρεί να εστιάσει πάνω τους, σαν μυΐοψίες. Ξυπνάει τις νύχτες έντρομη, με την καρδιά να σφυροκοπάει, λες από κάποιον εκκωφαντικό θόρυβο, σαν από έκρηξη ή κεραυνό που την έβγαλε απότομα απ' τον ύπνο, αλλά απ' τον οποίο δεν απομένει ούτε ένας μικρός απόηχος. Όταν μιλάει με κάποιον στο τηλέφωνο, έχει τη βεβαιότητα ότι υπάρχει κι ένας τρίτος στη γραμμή, που παρακολουθεί με προσήλωση. Ώρες ώρες αναρωτιέται μήπως αυτός ο θυμωμένος εκδικητής είναι το φάντασμα της πρώτης γυναίκας του Αδάμ ή της πεθαμένης εδώ και χρόνια μητέρας του, της γριάς καρκακάξας Γιαγιάς Γκόντλι, που επέστρεψε για να καλέσει το γιο της και να τον πάρει μαζί της στον κόσμο των σκιάων. Βλέπετε; – νομίζουν ότι είναι οι νεκροί αυτοί που τους κατατράχουν, ενώ η απλούστατη αλήθεια, όπως συχνά προσπαθεί αλλά αδυνατεί να της πει ο άντρας της, είναι ότι ζουν εν μέσω κόσμων αλληλένδετων κι ότι και οι ίδιοι είναι ξωτικά που συνωστίζονται στον κοινόχρηστο αέρα. Αυτός που συναντά, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι ένας από τους αμέτρητους εαυτούς της, που πέρασε κατά λάθος από κάποιο άλλο επίπεδο σε ετούτο εδώ.

Μπορεί πάλι να ψυχανεμίζεται απλώς την άγρυπνη παρουσία μου, να είναι ο βόμβος των φίνων φτερών στο καπέλο ή στις

φτέρνες μου, αυτό που ίσα ίσα ακούει. Σας ρωτώ, όμως – είμαι τρομακτικός εγώ; Στήνω εγώ τέτοια παιχνίδια; Ε, καμιά φορά, ίσως. Καμιά φορά.

Δεν της αρέσει το όνομά της. Ο Αδάμ τής είχε μιλήσει για την Αγία Ούρσουλα της Δουμονιάς που μαρτύρησε στην Κολωνία μαζί με τις έντεκα χιλιάδες παρθένες της – «Τι μέρα που θα ήταν κι αυτή, ε, im alten Köln;» είχε πει, υψώνοντας το φρύδι του, παρόλο που η συγκεκριμένη εκείνη Ούρσουλα διεγράφη πρόσφατα από το καλεντάρι των αγίων, πάνω σε μια αντιγερμανική κρίση ενός μεταρρυθμιστή Άγγλου επισκόπου. Όταν τα παιδιά ήταν μικρά, τη φώναζαν Λα, κι ακόμα έτσι τη λένε. Ο Αδάμ είναι ο Πα κι αυτή η Λα. Αναρωτιέται αν κρύβει κακή πρόθεση η επιμονή τους να χρησιμοποιούν ακόμη αυτά τα χαϊδευτικά παρατσούκλια. Φοβάται ότι δεν υπήρξε καλή μητέρα. Με τον Αδάμ έκανε ό,τι καλύτερο μπορούσε, αλλά η καημένη η Πέτρα τής έπεσε πολύ βαριά. Η Πέτρα ήταν η αφετηρία όλων των δεινών της. Επί εννιά μήνες ξερονούσε όλη μέρα και δεν μπορούσε να κρατήσει τίποτα στο στομάχι, μέχρι που στο τέλος δεν είχε δύναμη ούτε το σάλιο της να καταπιεί – θυμάται μ' ένα ρίγος τη νοσοκόμα να παίρνει από τα τρεμάμενα χέρια της το γυαλιστερό εμαγιέ πιάτο με τις βλέννες και τους επιπλέοντες αφρούς και να το αδειάζει στο νιπτήρα. Μέχρι που, επιτέλους, ξεγλίστρησε από μέσα της εκείνο το κάτωχρο ψαράκι που ήταν η κόρη της κι έμεινε ασθμαίνον πάνω στο στήθος της, τόσο κουρασμένο ήδη που κανείς δεν περίμενε ότι θα επιζούσε. Και όμως, έζησε και το είπαν Πέτρα, μια ακόμα πέτρα στην ήδη πολύ βαριά καρδιά της Ούρσουλας.

Αγγίζει το χέρι του άντρα της, εκεί που είναι ακουμπισμένο πάνω στην κουβέρτα. Αναδίδει μια αίσθηση δυσάρεστη, η επιδερμίδα τριζάτη σαν γυαλόχαρτο, η σάρκα από κάτω πολτώδης. Μοιάζει με κομμάτι κρέατος τρίτης διαλογής από το χασάπικο, παγωμένο και γεμάτο ίνες. Δεν είναι το λεπτό, όμορφο χέρι που θυμάται. Εκείνη η αθέατη παρουσία την προσπερνάει πάλι σαν σίφουννας ή, μάλλον, τη διαπερνάει και νιώθει πως αυτή είναι που δεν έχει υπόσταση, πως αυτή είναι το φάντασμα και όχι ο άλλος ή η άλλη. Τα βλέφαρα του άντρα της ανοίγουν απότομα και τα μάτια του, ύστερα από μια στιγμή νευρικής αναζήτησης, βρίσκουν το πρόσωπό της. Του χαμογελάει με κόπο και προσφέρει απαλά το όνομά του. Δυσκολεύεται να ξεχωρίσει το πρόσωπό του

μες στο μισοσκοτάδο αλλά δεν θέλει να ανάψει φως. Ο δόκτωρ Φόρτσιον την έχει διαβεβαιώσει ότι η στοργική φροντίδα της είναι που κρατάει τον άντρα της στη ζωή – αυτό και τίποτ' άλλο. Τότε γιατί την κοιτάζει εκείνος με τόση, έτσι της φαίνεται, οργή;

Το κεφάλι της είναι χάλια, πολύ χάλια σήμερα, πρέπει να πάει οπωσδήποτε παυσίπονο.

Στην κουζίνα, το πρωινό φως έχει μια διαπεραστική μεταλλική γυαλάδα, ενώ το τετράγωνο του ηλιόλουστου κήπου στο τζάμι πίσω από το νεροχύτη είναι κακόγουστα φανταχτερό, σαν πρωμίτιφ πίνακας σκηνής ζεύγλας. Ο Αδάμ και η αδελφή του κάθονται στη μια άκρη του στενόμακρου τραπεζιού από ξύλο πεύκου, σκυμμένοι πάνω από τα μπολ με τα δημητριακά τους. Όταν εμφανίζεται η μητέρα τους στην κορυφή των τριών ξύλινων σκαλοπατιών που οδηγούν κάτω ή επάνω στο υπόλοιπο σπίτι, περισσότερο τη νιώθουν παρά την ακούνε (το γέρικο λαμπραντόρ, ο Ρεξ, ξαπλωμένο στην κουβέρτα του, στη γωνία, χτυπάει δυο τρεις φορές ξεψυχισμένα την ουρά του, αλλά δεν επιχειρεί να σηκωθεί) κι έτσι σταματούν να τρώνε, σηκώνουν τα κεφάλια και την κοιτάζουν. Εκείνη παρατηρεί γι' άλλη μια φορά, με αμυδρή έκπληξη, πόσο μοιάζουν μεταξύ τους, παρά τη διαφορά στις διαστάσεις τους – έχουν και οι δυο εκείνο το πλατύ μέτωπο, το μικρό μυτερό πιγούνι και τα αχνογάλανα, άχρωμα σχεδόν, μάτια. Ίσως επειδή εκείνη δεν είχε αδέρφια, βρίσκει τέτοιου είδους εξ αίματος ομοιότητες, λιγάκι απόκοσμες, ακόμα και στα ίδια της τα παιδιά. Και τα δυο έχουν πάρει από αυτήν, γιατί από αυτήν κληρονόμησαν το πλατύ μέτωπο, το μυτερό πιγούνι και τα ουρανή μάτια.

«Πώς είναι, σήμερα;» ρωτάει ο γιος της. Η επιδερμίδα του, διάστικτη με πανάδες από τον ήλιο, έχει μια τραχιά, ηλιοψημένη όψη. Για κάποιο λόγο, το γαλανό, ευθύ του βλέμμα τής φαίνεται τώρα σχεδόν ανυπόφορο. «Τα ίδια λίγο πολύ», του απαντάει και η Πέτρα, ένας Θεός ξέρει γιατί, γελάει με κακεντρέχεια. Ναι, ώρες ώρες έχει την εντύπωση ότι τα παιδιά της την αντιπαθούν και την εχθρεύονται, σαν να μην είναι η αληθινή τους μητέρα αλλά κάποια στην οποία ανατέθηκε να τα προσέχει, μια σκληρόκαρδη κηδεμόνας, ή μια μισητή μητριά. Όμως, σίγουρα, γελιέται. Αυτά είναι τα πλάσματα που κουβαλούσε μέσα της, που γέννησε και

τάσε από το στήθος της, όπως εκείνο το μυθικό πουλί – ο φοίνικας δεν ήταν, ή κάποιο άλλο; Πάνω εκεί, θυμάται τον Αδάμ και πώς την αγριοκοίταξε μ' εκείνη την εκδικητική φλόγα στα μάτια. «Ήρεμος φαίνεται», προσθέτει.

Ο γιος της την παρατηρεί όπως στέκεται στο κεφαλόσκαλο, στην άλλη άκρη του ψηλοτάβανου δωματίου. Δυσκολεύεται να δει με ευκρίνεια τη μορφή της. Μοιάζει αλλιώτικη, σαν να μην είναι απολύτως παρούσα, σαν να διστάζει σε ένα αόρατο κατώφλι που ορθώνεται κάθε φορά μπροστά της, όπου κι αν κοντοστέκεται. Είναι θαμπή, λες και τη σκεπάζει ένα λεπτό στρώμα σκόνης. Αυτή θα πρέπει να είναι η επίδραση που έχει πάνω της η τραγική μοίρα του γερο-Αδάμ – έχει χάσει την αίσθηση του εαυτού της. Φοράει ένα βαμβακερό φουστάνι σαν πουνκαμίσσα και μια φαρδιά γκρι μάλινη ζακέτα, που το ξεχειλωμένο της στρίφωμα καταλήγει κάτω από τους γοφούς. Τα μαλλιά της, δυο πατικωμένες φτερούγες σε απόχρωση λάμας μαχαιριού, είναι δεμένα πίσω, στον αυχένα. Κατεβαίνει τα σκαλιά, έρχεται να σταθεί πλάι στο τραπέζι, κι αρχίζει να τριβεί σαν να ζυμώνει αφηρημένα με τα ακροδάχτυλα του ενός χεριού το φθαρμένο ξύλο, λες και θέλει να βεβαιωθεί ότι είναι συμπαγές. «Νωρίς σηκωθήκατε», λέει και στους δυο. «Σας ξύπνησε το τρένο;»

Κανείς τους δεν της αποκρίνεται. «Αργότερα θα έρθει κι ο Ρόντι», λέει η Πέτρα, κοιτώντας κατσούφικα στο πλάι. Ο τόνος της είναι επιθετικός, για να προλάβει, λες, τυχόν αρνητικά σχόλια. Ο Ρόντι Γουάγκσταφ, που ο αδελφός της έχει βαφτίσει Πεθαμένο Άλογο, είναι, υποτίθεται, το αγόρι της, αν και όλοι ξέρουν πως ο Ρόντι δεν έρχεται ποτέ γι' αυτήν εκεί αλλά για τον διάσημο πατέρα της.

«Α», μουρμουρίζει η μητέρα της, κι ένα περίλυπο συνοφρύωμα ζωγραφίζεται στο ήδη μελαγχολικό της πρόσωπο, «τότε θα πρέπει να ετοιμάσουμε κάτι για φαγητό!» Από τότε που αρρώστησε ο Αδάμ, το σπίτι τα βγάζει πέρα μόνο του, αλλά για τους επισκέπτες πρέπει πάντα να υπάρχει ένα γεύμα της προκοπής στο τραπέζι. Ο Αδάμ θα το επιθυμούσε οπωσδήποτε, γιατί σε τέτοια μικρά κι ασήμαντα ζητήματα τηρεί αυστηρά τους τύπους.

«Μπορούμε να τον βγάλουμε έξω», λέει ο γιος της, δίχως να το πιστεύει. «Εκείνο το πώς το λένε δεν σερβίρει το μεσημέρι;»

«Α, ναι», πετάγεται ειρωνικά η Πέτρα, «ας πάμε όλοι στην

πόλη να διασκεδάσουμε – να πάρουμε μαζί και τον Πα, να τον στήσουμε στην κορυφή του τραπεζιού και να τον ταΐζουμε σούπα μέσα απ' τα σωληνάκια του».

Κοιτάζει αγριωπά το μπολ με τα δημητριακά της. Κάτω από το τραπέζι, το αριστερό της πόδι γαζώνει τον αέρα σαν ραπομηχανή. Ο Αδάμ και η μητέρα του ανταλλάσσουν ένα ανέκφραστο βλέμμα. Το εγκεφαλικό του πατέρα έχει φέρει στην Πέτρα μεγάλη έξαψη, αφού σημειώθηκε επιτέλους ένας όλεθρος ανάλογος με την ολέθρια κατάσταση του μυαλού της. Το ζήτημα του φαγητού μένει να εκκρεμεί. Από τη γωνιά του, ο Ρεξ ο σκύλος αφήνει έναν ικανοποιημένο τρεμουλιαστό αναστεναγμό. Με βλέπει ολοκάθαρα έτσι όπως μετεωρίζομαι αναπαυτικά με σταυρωμένα χέρια, ανάμεσα σε αυτές τις θλιμμένες ψυχές, μα δεν του κάνει καμιά εντύπωση: ο δικός του κόσμος βρίθι από άκακες οπτασίες.

Η Πέτρα έχει βρει τώρα θέμα και δεν σκοπεύει να το αφήσει να πάει χαμένο. Με φωνή πνιχτή από υπερένταση, βραχνή από σαρκασμό, αναπτύσσει την ιδέα ενός οικογενειακού γεύματος στην πόλη, στο οποίο θα έπαιρναν μαζί και τον πατέρα –«ίσως με φορείο ή με αιώρα, ή με εκείνα τα πράγματα με τα δυο κοντάρια που είχαν οι ερυθρόδερμοι για να σέρνουν από πίσω τους τραυματίες τους»– και στη διάρκεια του οποίου θα γιόρταζαν όλοι τα επιτεύγματά του, θα έβγαζαν λόγους και θα έκαναν προπόσεις στην υγεία του άνδρα, του πατέρα, του διακεκομμένου επιστήμονα. Όταν αρχίζει αυτή τη λογοδιάρροια, δεν απευθύνεται στους παρευρισκομένους παρά στον αέρα δίπλα της, λες και κάθεται εκεί μια αόρατη δίδυμη εκδοχή της, πάνω στην οποία αντανakλώνται οι χλευασμοί της, ώστε να επιστρέφουν από αυτή την ηχητική αντανάκλαση ακόμα πιο ενισχυμένοι. Το σκυλί, ξαπλωμένο με τη μουνσούδα ανάμεσα στα πόδια, την παρατηρεί με συλλογισμένη κούραση. Η επιφάνεια του τραπεζιού δονείται ακατάπανυστα από το σπασμωδικό χτύπημα του γονάτου της. Ο Αδάμ προσπαθεί να φάει τα δημητριακά του, που έχουν μετατραπεί σε πολτό. Θυμάται πάλι τον εαυτό του παιδί, καθισμένο σ' αυτό το ίδιο τραπέζι, να ακούει τον πατέρα του να μιλάει, μ' εκείνη την ψυχρή σφοδρότητα που κανείς ποτέ δεν διέκοπτε, θυμάται τον κόμπο που ένιωσε στο λαιμό, το κάψιμο στα μάτια από ανεξήγητα δάκρυα που δεν τολμούσε να χύσει, δάκρυα ντροπιασμένα, βαριά

κι απείθαρχα, σαν μπαλίτσες υδράργυρου. Ρίχνει τώρα μια πλάγια ματιά στην αδελφή του και βλέπει μια κίτρινη σταλαγματιά φωτός που τρεμοφέγγει μες στη μικρή κοιλότητα πάνω από την κλείδα της, καθώς εκείνη παλεύει να μην πνιγεί από το χείμαρρο των λέξεων που ξεπηδά ασταμάτητα από μέσα της.

Η μητέρα τους, όρθια πλάι στο τραπέζι, επιθεωρεί το γιο και την κόρη της με προβληματισμένο βλέμμα. Της φαίνονται τόσο μικροί ακόμα και οι δυο, σχεδόν παιδιά, και ο Αδάμ ακόμα – κυρίως ο Αδάμ, με εκείνο το σαρκώδες σαν του βρέφους πάνω χέιλι που τρέμει τόσο, όταν είναι συγκινημένος ή αναστατωμένος. Κοιτάζει τα μπόλ απ' όπου έτρωγαν οι δυο τους. Γιατί άραγε να την εκνευρίζει το γεγονός ότι είναι από παράταιρα σετ; Πολλά πράγματα την εκνευρίζουν τελευταία. Προσπαθεί να μην αισθανθεί θυμό που ο γιος της δεν έχει ακόμα πατήσει το πόδι του στο δωμάτιο όπου ο πατέρας του πεθαίνει. Υποθέτει ότι τον φοβίζει απλώς ο θάνατος, ότι τον φρενάρει η τρομερή του παρουσία. Όμως, δεν είναι πια παιδί, όσο κι αν μικροφέρνει. Η Ούρσουλα πηγαίνει ως το νεροχύτη και κοιτάζει τη liaκάδα μέσα από το μεγάλο γαλλικό παράθυρο, φέρνοντας αφηρημένα το χέρι στο μέτωπό της.

Αναλογίζεται το μεγάλο του Αδάμ μες στην πνιγηρή αιχμαλωσία της Γιαγιάς Γκόντλι. Η γριά γυναίκα τον είχε από νωρίς αρπάξει και τον κρατούσε όμηρο ενάντια σε όλες τις ταπεινώσεις των οποίων πίστευε ότι η ίδια ήταν θύμα. Έστερα γεννήθηκε η Πέτρα και πήρε αμέσως τη θέση του αδελφού της. Το άγαρμπο ξανθό αγόρι, με το μεγάλο στρογγυλό κεφάλι, απορούσε που έτσι απότομα παραγκωνίστηκε για χάρη εκείνου του μικροσκοπικού άγρυπνου πλάσματος που με ζήλο έσφιγγε η γιαγιά του στην κοκκαλιάρικη αγκαλιά της. Γιατί ο ερχομός της Πέτρας είχε επιφέρει μια ανατριχιαστική μεταμόρφωση στην ηλικιωμένη γυναίκα: την είχε κάνει ξαφνικά τρυφερή κι αδέξια στοργική, θυμίζοντας στην Ούρσουλα εκείνους τους μαλλιαρούς, αναρριχώμενους κοκκινωπούς χμπατζήδες στον ζωολογικό κήπο, με τα χέρια-στεφάνες, τα ξεγυμνωμένα χέλια και τις κακόβουλες ματιές, που τόσο γοήτευαν τον άντρα της και τους οποίους την ανάγκαζε να πηγαίνουν να βλέπουν μαζί τα κυριακάτικα απογεύματα, όταν ο Αδάμ ήταν μωρό. Η Γιαγιά Γκόντλι αργοπέθαινε από καρδιακή ανεπάρκεια και τραβούσε δυσοίω-

να την κάθε μέρα σαν τραπουλόχαρτο από μια ξεθωριασμένη τράπουλα, περιμένοντας κάθε φορά ότι θα βγει ο άσος μπαστούνι, ενώ αυτό που βγήκε τελικά ήταν ετούτο το σοβαρό βασιλικό χαρτί, η τοσοδούλα ντάμα καρό, φασκιωμένη και αλλόκοτα ασάλευτη, κοιτώντας πάντα κάτι με την άκρη του ματιού της που μόνο εκείνη φαινόταν να μπορεί να δει, καθώς έσφιγγε μέσα στην ξασπρισμένη γροθιά της το μαραμένο λουλούδι του μέλλοντος.

«Και και και», λέει τώρα η Πέτρα, με φωνή τρεμουλιαστή που ολίσθαινε πάνω στην κορύφωσή της, «και και και και...»

... Και είμαι εγώ αυτός που τα επινόησε όλα: αυτό το σπίτι, το τρένο, το αγόρι στο παράθυρο του τρένου, το κοτούφι που πέταξε λοξά, και το ξημέρωμα ακόμα, κι ετούτη τη μητέρα που συλλογίζεται την αγάπη και τις απώλειές της, και τη βασανισμένη κόρη της στο τραπέζι που παλεύει να αρθρώσει τη συμφορά της, και τη σύζυγο που κοιμάται στο παιδικό κρεβάτι του άντρα της, και τον άντρα της, τον νεαρό κύριο Αδάμ από δω, που τώρα θα το πάρει απόφαση, θα σηκωθεί διστακτικά από το τραπέζι, θα ανέβει εκείνα τα τρία μικρά σκαλοπάτια και θα πετάξει πάνω στα αόρατα φτερά μου για να βρεθεί κοντά στον γήινο πατέρα του.

ΓΙΑ ΔΕΙΤΕ, ΝΑ ΚΑΙ Ο ΓΕΡΟ-ΑΔΑΜ, Ο ΕΤΟΙΜΟΘΑΝΑΤΟΣ ΓΕΝΝΗΤΟ-
 ρας αυτοπροσώπως. Πεθαίνει, και παρ' όλα αυτά, δεν μπο-
 ρεί να διανοηθεί ένα κόσμο από τον οποίο αυτός θα έχει α-
 ποχωρήσει. Όχι, δεν το εξέφρασα σωστά. Μπορούσε να το δια-
 νοηθεί. Όλα είναι ικανός να τα συλλάβει. Η σύλληψη με το νου
 πραγμάτων αδιανόητων είναι το δυνατό του σημείο. Πάντα έ-
 στεκε ανοχύρωτος μπροστά στον κόσμο. Παρατηρώ την εναλ-
 λαγή στους χρόνους των ρημάτων. Τέλος πάντων, εκείνο που έ-
 πρεπε να έχω πει ήταν ότι δεν επιθυμεί να διανοηθεί ένα κόσμο
 από τον οποίο... και ούτω καθεξής. Γνωρίζει, φυσικά, ότι μετά
 απ' αυτόν όλα θα συνεχίσουν λίγο πολύ όπως πριν, με τη διαφο-
 ρά ότι θα υπάρχει μια τόση δα απουσία, ένα δυσδιάκριτο κενό
 στο λεγόμενο συμπαντικό σχέδιο, μια μονάδα μείον. Ή, ούτε
 καν αυτό, ούτε καν ένα μικρό κενό εκεί όπου άλλοτε υπήρξε αυ-
 τός, αφού τα πάντα θα τρέξουν ευθύς να το καλύψουν. Παφ. Και
 πάει. Αναμνήσεις γύρω απ' αυτόν θα διασωθούν για ένα διά-
 στημα στη μνήμη κάποιων, μέχρι που θα πεθάνουν κι αυτοί οι
 κάποιοι, παίρνοντας μαζί τους και τα λιγοστά δικά του απομει-
 νάρια. Κι ύστερα εγένετο σκοτάδι.

Και το έργο του; Και το έργο του, τι; Δεν του καίγεται καρφί
 για τη λεγόμενη υστεροφημία τους, αφού αυτός δεν θα είναι πα-
 ρών για να γευτεί την κενόδοξη παρηγοριά της.

Εγώ.

Εγώ.

Εγώ.

Όσον αφορά την παρούσα του κατάσταση έχει ανακηρυχθεί
 φυτό. Και είναι πράγματι, γιατί αν πάρουμε τη λέξη με την κα-
 νονική, την αυθεντική της σημασία, βλαστάνει ακόμα. Η καρδιά
 του χτυπάει, το αίμα κυκλοφορεί, η λέμφος του κινείται, και το

πεπτικό του σύστημα συνεχίζει τα γουργουρίσματα και τα μα-
σουλίσματα, αξιοποιώντας στο έπακρο τα άγευστα διαλύματα
που τον ταΐζουν αδιάκοπα μέσα από τα σωληνάκια του νυχθη-
μερόν. Όμως, βλέπει το φυτό, ακούει το φυτό και –αυτό είναι το
μεγάλο ζήτημα– στοχάζεται το φυτό;

Οι γιατροί δεν τον έχουν δει να ανοίγει τα μάτια και δεν πι-
στεύουν τη γυναίκα του όταν τους λέει ότι τα ανοίγει. Ότι την
κοιτάζει. Ότι τη βλέπει. Παίρνουν ύφος ψυχρά ανέκφραστο και
δεν απαντούν, αλλά εκείνη ξέρει ότι κατά βάθος την περιγελούν,
ακόμα και ο δόκτωρ Σβάιτσερ, εννοώ ο δόκτωρ Φόρτσιουν, ο
δόκτωρ Φέρντιναντ Φόρτσιουν, ο γερο-Φέρντι. Γιατροί, σου λέει
– τι ξέρουν αυτοί;

Φοβάται μήπως τον θάψουν ζωντανό.

Πόνους δεν έχει. Δεν νιώθει κανένα πόνο. Ή, μάλλον, όχι κα-
νένα. Κάτι αντιλαμβάνεται, ένα βόμβο βαθιά μέσα του, ένα σφυ-
ροκόπημα, οι αναμφίβολα επώδυνες επιδράσεις του οποίου φθά-
νουν μόνο σαν μακρινός ψίθυρος στον αποδέκτη τους. Είναι ε-
γκλωβισμένος στην πολυθρόνα του ουράνιου οδοντογιατρού.

Γιατί, όμως, να μην τον ικανοποιεί αυτή η κατάσταση; Δεν α-
ποτελεί την αποθέωση του πιο υψηλού του πόθου, να είναι δη-
λαδή αμιγής νους, νους ανόθευτος; Στριφογυρίζουν ασταμάτη-
τα οι σκέψεις του, σαν κόκκοι αμέτρητοι άμμου σε ανεμοστρό-
βιλο. Αμιγής νους, μάλιστα – καθαρή σκέψη.

Θα μπορούσε να έχει ορίσει ρητώς να τοποθετηθεί ένα ραβδί
με καμπανάκι πάνω από τον τάφο του, προσαρτημένο σε σχοινί
που να φτάνει ως μέσα στην τρύπα και το οποίο να είναι τυλιγ-
μένο γύρω από ένα δάχτυλό του. Αλλά προς τι; Εδώ δεν μπορεί
να κουνήσει ούτε μια άρθρωση από ένα δάχτυλο. Σκέφτηκε και
την περίπτωση του τηλεφώνου μέσα στο φέρετρο, αλλά, πάλι,
πώς θα πατούσε τα κουμπιά;

Πριν από μια ώρα, όταν ήταν εκεί η γυναίκα του –ή αυτό έγινε
πριν έρθει ή μήπως αφότου έφυγε;–, άκουσε το πρωινό τρένο να
περνάει με τριγμούς, κάνοντας τα παραθυρόφυλλα να βουίζουν.
Όταν ήταν παιδί, η μητέρα του τον είχε πάει μια φορά μ' εκείνο
το ίδιο τρένο στην πόλη για χριστουγεννιάτικη βόλτα και του είχε
αγοράσει ένα ρολόι με δέκα σελίνια, που πολύ γρήγορα χάλασε.
Ακόμα κι εκείνη την εποχή το τρένο σταματούσε χωρίς λόγο εκεί,
στη μέση του πουθενά: είχε κολλήσει, λοιπόν, το πρόσωπό του

στο τζάμι, είχε κοιτάξει νοσταλγικά αυτό το σπίτι όπως ορθωνόταν μέσα σ' ένα σάβανο πάχνης –ήταν το ίδιο ετούτο σπίτι, αν δεν κάνει λάθος, και δεν πιστεύει πως κάνει λάθος– και είχε ονειρευτεί να ζούσε εκεί, να ήταν, όπως θα έλεγε η αποθαρρυντική μητέρα του, κοτζάμι άντρας πια, με λεφτά, αυτοκίνητο και καμινό παλτό. Κοτζάμι άνδρας, τώρα πεσμένος κάτω φαρδύς πλατύς.

Το μυαλό του περιπλανιέται. Υπάρχουν κενά, μικρά κι άλλοτε μεγαλύτερα διαλείμματα απουσίας, οπότε χάνει τον εαυτό του, ή μάλλον όχι, δεν τον χάνει, βρίσκεται, όμως, ναυαγισμένος σε κάποια μακρινή, επίπεδη ακτή, νύχτα, χωρίς φεγγάρι, με τη θάλασσα μια δαντέλα γαριασμένου άσπρου αφρού πέρα στον ορίζοντα, και τα θαλασσοπούλια να κρώζουν από πολύ ψηλά, πετώντας στον ομιχλώδη αέρα.

Και μια και μιλήσαμε για ρηματικούς χρόνους: είναι κολλημένος στον ενεστώτα, παρόλο που θα προτιμούσε τον παρωχημένο χρόνο. Όσο για το μέλλοντα, τον αποφεύγει σαν την πανούκλα. Εύχεται να είχε τις δυνάμεις εκείνου του αυτοκράτορα της αρχαίας Καρχηδόνας, που από τη νεκρική κλίνη του απαγόρευσε τη χρήση του μέλλοντα σε όλους τους κατοίκους της αχανούς του επικράτειας, λέγοντας ότι αφού θα πέθαινε εκείνος, δεν μπορούσε να υπάρξει κανένα μέλλον.

Αναρωτιέται τι ώρα της ημέρας να είναι. Αν αυτό που άκουσε πριν από λίγο ήταν πράγματι το πρωινό τρένο, τότε ο ήλιος θα πρέπει πια να έχει ανατείλει για τα καλά. Αναζητεί κάποιο ίχνος του στο ταβάνι, αλλά εκεί πάνω απλώνεται ένα ακαθόριστο γκριζό, χάρη στις κουρτίνες που η γυναίκα του επιμένει να κρατάει κλειστές μέρα και νύχτα. Του φέρνει στο νου τη Βενετία – γιατί, όμως; Μια βενετσιάνικη οροφή θα ήταν πλημμυρισμένη από υδάτινους ρόμβους φωτός, θα φεγγοβολούσε αχνά, παλλόμενη, δεν θα ήταν όπως ετούτη εδώ, γκριζωπή κι εύθρυπτη σαν μούχλα. Παρ' όλα αυτά, αυτή η αμνησιακή ανάμνηση προέρχεται σίγουρα από την πόλη των καναλιών. Βενετία! *La Serenissima*, όπως την αποκαλούν, γένους θηλυκού. Εγώ, πάλι, σκέφτομαι αμέσως μια ζαρωμένη γριά, χήρα θαλασσόλυκου, *una vecchia caranpana*, μέσα στους γαλάξιους κυματισμούς του μεταξωτού φουστανιού της, καθισμένη ανακούρκουδα πάνω στις αιμορροΐδες της. Ανέκαθεν έτρεφα μια υγιή απέχθεια για τα γραφικά μέρη. Τη θεωρώ υγιή.

Αλλά, γιατί είπα πριν από μια ώρα; Έχω –αυτός, αυτός έχει,

ας μην ξεφεύγω από το τρίτο πρόσωπο— έχει χάσει την αίσθηση του χρόνου, αυτός που κάποτε υπήρξε ένας από τους ειδήμονες, τους κλειδοκράτορες του χρόνου. Τώρα τα όσα συμβαίνουν μετροδύνονται και διαπερνούν το ένα το άλλο ανεμπόδιστα, φτιάχνουν ένα κουβάρι απελπιστικό.

Και όμως, θα πρέπει να υπήρξε ένα τέτοιο ταβάνι κάπου, σε μια παραλιακή βίλα ή σ' ένα δωμάτιο ξενοδοχείου, κάποιου λιμανιού του νότου, όπου είχε βρεθεί ξαπλωμένος, χορτασμένος από έρωτα κι άφηγε το βλέμμα του να λούζεται μέσα σε δέσμες σταχτιάς σκιάς που κρέμονταν πάνω από ένα κρεβάτι – πού; πότε; με ποια γυναίκα; Είναι τόσα που έχει ξεχάσει, επειδή όταν συνέβαιναν δεν σήμαιναν τίποτα, ή αν όχι τίποτα, πάντως όχι αρκετά. Αυτό είναι που τον βασανίζει τώρα, μαζί με όλα του τα άλλα μαρτύρια – η σκέψη όσων είχε και δεν εκτίμησε όσο έπρεπε όταν τα είχε. Ένας θησαυρός από εμπειρίες που είχαν απορριφθεί ενόσω συνέβαιναν, επειδή ήταν ακριβώς αυτό, πράγματα που απλώς συνέβαιναν και όχι προϊόντα προσμονής ή αναμνημόνευσης. Τώρα: να μια λέξη της οποίας το νόημα ποτέ δεν εκτίμησε, μέχρι τώρα.

Στο κεφάλι του, οι αριθμοί συνωστίζονται πάνω σ' ένα τεράστιο πλέγμα, έναν ατέρμονο θόλο, αναβοσβήνοντας μέσα σε αστρική σιωπή.

Για να αποσπαστεί, βάζει τον εαυτό του να σκεφτεί τη νύφη του, που κοιμάται κάπου στο σπίτι, σαν τη Μελισσάνθη, αν αυτή είναι η ηρωίδα που εννοεί. Το βράδυ τους άκουσε που ήρθαν, αυτή και ο γιος του, άκουσε στο πλατύσκαλο τις φωνές τους, γεμάτες υπερένταση, επειδή ήταν ψιθυριστές, και νόμισε ότι ονειρευόταν. Αλλά ξέρει ότι δεν ήταν όνειρο και τώρα, το πρωί, η Έλεν είναι σ' εκείνο το δωμάτιο εκεί κάτω, την αισθάνεται, ναι οι αισθήσεις του απλώνουν τις κεραίες τους και νιώθουν τη φυσική της παρουσία λες και είναι πλαγιασμένη επάνω του. Κοιμάται άραγε; Προσπαθεί να αδράξει με το μυαλό του την πραγματικότητα της, είτε είναι κοιμισμένη είτε ξυπνητή, την ύπαρξή της εκεί όπου αυτός δεν βρίσκεται. Σχετικά με την αυθυπαρξία των άλλων, συμμερίζεται την αμφιβολία και την απορία του γιου του – συμμερίζεται; τι συμμερίζεται; δική του είναι η αμφιβολία, δική του η απορία, κληροδοτήθηκαν απλώς στην επόμενη, την κατώτερη γενιά. Ρωτάει λοιπόν: Πώς είναι δυνατό να συνεχίζουν οι

άνθρωποι να είναι απολύτως υπαρκτοί όταν βρίσκονται αλλού, έξω από τη δική του ακτίνα; Δεν είναι δα τόσο σολιψιστής –είναι σολιψιστής, αλλά όχι τόσο– ώστε να πιστεύει ότι οι άλλοι αποκτούν αληθινή υπόσταση μονάχα όταν βρίσκονται κοντά του. Φυσικά και υπάρχουν άλλοι πέρα από τη δική του παρουσία, δισεκατομμύρια άλλοι, δεν αποτελούν, όμως, μέρος του μυστηρίου καθ'αυτού, εφόσον δεν γνωρίζει τίποτα γι' αυτούς και ούτε τους νοιάζεται. Οι πραγματικά μυστηριώδεις είναι εκείνοι που είναι οι πιο οικείοι του, η θλιμμένη του γυναίκα, τα παραμελημένα του παιδιά, η ποθητή του νύφη. Το ότι μπορεί να υπάρχουν ανεξάρτητα απ' αυτόν, αλλά και ο ένας ανεξάρτητα από τον άλλο επίσης, είναι ύβρις προς τους νόμους του – του ποιου; Ώρες ώρες αναρωτιέται μήπως το γεγονός ότι από τόσο νωρίς ασπάστηκε τη θεωρία που τοποθετεί την ύπαρξή μας εν μέσω πολλαπλών, αλληλένδετων κόσμων, δεν οφειλόταν τελικά παρά στην ανάγκη του να βρίσκονται κάπου οι άλλοι όταν δεν ήταν μαζί του –σας το είπα ότι ήταν σολιψιστής– αλλά, κι εκεί ακόμα, στριμωγμένοι όπως όπως, με τις μύτες τους κολλημένες πάνω στο γυαλί των αμέτρητων εκείνων κρυστάλλινων χαραμάδων, τι θα τους εμπόδιζε από το να ανακαλύψουν πράγματα που αυτός δεν μπορεί να φανταστεί ή, ακόμα κι αν τα φαντάζεται, δεν μπορεί να τα επαληθεύσει; Δείτε τον τώρα, ανίκανο ακόμα και να γνωρίζει αν η νύφη του, σαν τη μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας γάτα του Σρέ-σταϊνμπεργκ, έχει ή όχι τις αισθήσεις της, εκεί κάτω, στη σφραγισμένη κάμαρά της. Τη φαντάζεται γυμνή κάτω από ένα λεπτό σεντόνι, που φεγγοβολάει απαλά από το πρωινό φως και είναι λαξεμένο στο σχήμα των εξαισίων άκρων της. Ααχ. Μπορεί άραγε να σαλέψει πια κάτι στους λαγόνες του; Δεν αποκλείεται να σηκώνεται εκεί κάτω ένα πράγμα σε μέγεθος και σκληρότητα κορύνης κι αυτός να μην παίρνει είδηση. Στα νιάτα του, το όσχεό του ήταν σφιχτό και κοντότριχο σαν μπαλάκι του τένις, αλλά τώρα οι όρχεις του μάλλον έχουν αναρροφηθεί σε ό,τι ήταν αυτό μέσα από το οποίο κρέμονταν όλα εκείνα τα χρόνια πριν. Ίσως να μην υπάρχει πια τίποτα εκεί κάτω, αφού, καθώς φαίνεται, έχει προσπεράσει τη δεύτερη παιδική του ηλικία κι έχει επιστρέψει στο εμβρυακό στάδιο. Ναι, αυτή την εντύπωση έχει, ότι γεννιέται πάλι αντίστροφα, κι ότι αυτό το επιθανάτιο παραλήρημα δεν θα τον οδηγήσει στον επόμενο κόσμο, αλλά ξανά πίσω, σε μια κατά-

σταση προ-ύπαρξης, έτοιμο να ξαναρχίσει πάλι από πριν την αρχή. Είναι μια ωραία ανταπάτη, συμφωνείτε; Θα τον αφήσω, προς το παρόν, να την έχει.

Κάτω στην κουζίνα, η Πέτρα κάνει μια διακοπή στο δικό της παραλήρημα για να πάρει αναπνοή, οπότε η μητέρα της εκμεταλλεύεται την ευκαιρία και λέει με μικρό αναστεναγμό: «Αχ, έχω φοβερό πονοκέφαλο σήμερα». Μόλις την ακούει, η κόρη βουβαίνεται οργισμένη και χώνει με βία το κουτάλι της σ' ένα χοντρό σβόλο χυλού, στο παιδικό μπολ που έχει μπροστά της. Η πίσω πόρτα ανοίγει, με τον γνωστό διαπεραστικό της κρότο, κι εμφανίζεται η Άιβι Μπλάουντ, φορώντας το παλιό της καφέ αδιάβροχο και τις κοντές πράσινες γαλότσες. Στο ένα της χέρι είναι περασμένο ένα καλάθι με αυγά, ενώ στο άλλο κρατάει από το λαιμό μια μόλις προ ολίγου στραγγαλισμένη κότα. Κοντοστέκεται στο κατώφλι και κοιτάζει τους τρεις που είναι μέσα, με ύφος έκπληκτο και σαστισμένο. Ο σκύλος χτυπάει στο δάπεδο την ουρά του για το καλωσόρισμα. Η δεσποινίς Μπλάουντ είναι η ανεπίσημη μαγείρισσα της Οικίας Άρντεν, η οικονόμος και, όπως βεβαιώνει σκυθρωπά ο Ντάφι, ο γελαδάρης, η δούλα που την έχουν για δεδομένη.

«Καλημέρα, Άιβι!» λέει η Ούρσουλα, υπερβολικά δυνατά, γιατί επιμένει να πιστεύει εσφαλμένα ότι η δεσποινίς Μπλάουντ είναι βαρήκοη. Αντικρίζοντας το όπως όπως ξεπουπουλιασμένο κοτόπουλο, σκέφτεται μήπως θα πρέπει να αναφέρει το θέμα του φαγητού. Ειλικρινά δεν καταλαβαίνει για ποιο λόγο θα πρέπει να τραπεζώσει αυτό τον τύπο, τον Γουάγκσταφ, ξέρει, όμως, ότι είναι υποχρέωσή της να το κάνει. Ενώ αυτός θα ειρωνεύεται τα πάντα, ως συνήθως. Ξαφνικά, αναγνωρίζει σοκαρισμένη την κότα. Είναι, ή μάλλον ήταν, εκείνη η πιτσιλιωτή καφετιά με τα πορτοκαλί πόδια. Δεν πήγαινε πάνω από ώρα που την είχε δει, από το παράθυρο του δωματίου της, να γρατζουνάει ανυποψίαστη τα πετραδάκια στην αυλή, γυρεύοντας σκουλήκια. Την αγαπούσε αυτή τη συγκεκριμένη. Άλλοτε, έδινε σε όλες τις κότες κι από ένα όνομα, όσο κι αν την κοροΐδανε ο Αδάμ.

Κάτι χτυπάει δυνατά μες στο κεφάλι της – μοιάζει με σφυρί που κοπανάει ξανά και ξανά ένα κύβο μαλακού μετάλλου. Κι

αν πάθει κι εκείνη εγκεφαλικό; Η αιφνιδιαστική αυτή σκέψη την ενθουσιάζει σχεδόν. Φαντάζεται τον εαυτό της πλαγιασμένο πλάι στον Αδάμ εκεί πάνω, μες στο σκοτάδι, ανασκελοι κι ακίνητοι οι δυο τους, να ατενίζουν το κενό, έχοντας τα χέρια δεμένα με τον ίδιο ακριβώς τρόπο στο στήθος, σαν ζευγάρι αγαλμάτων που στολίζει μνήμα.

Η Άιβι μπαίνει, ακουμπάει την κότα και το καλάθι με τα αυγά πάνω στο τραπέζι και βγάζει το αδιάβροχό της. Φοράει από μέσα μια χοντρή τουνίτ φούστα κι ένα αντρικό παλιομοδίτικο ριγέ πουκάμισο με τα μανίκια ανεβασμένα. Τα περύγια της αριστοκρατικά λαξεμένης μύτης της είναι διάφανα σχεδόν. Αναδίδει μια αδιόρατη μυρωδιά τριαντάφυλλου και απορρυπαντικού πιάτων. Το σκυλί σηκώνεται με κόπο, περπατάει άτσαλα προς το μέρος της και χώνει τη μουσούδα του στα γόνατά της. Ο Αδάμ παρατηρεί το γυαλιστερό μάτι της κότας και προσπαθεί να σκεφτεί μια λέξη: οφιδιανός; αχάτης; Το κεφάλι του πτηνού είναι κολλημένο ακόμα σε μια τραχηλιά στυλπνών, καστανοκόκκινων φτερών. Του έρχεται στη μύτη η οσμή του άμοιρου πλάσματος, η μπόχα του αίματος. Η Πέτρα κοιτάζει το πουλί με υποβόσκοντα τρόμο, λες και φοβάται ότι ξαφνικά θα αναστηθεί και θα ορμήσει φτερουγίζοντας και κρώζοντας καταπάνω της.

Το μυστικό της επιβίωσης είναι η ατελής φαντασία. Η ανικανότητα των θνητών να φανταστούν τα πράγματα όπως πραγματικά είναι, είναι αυτό που τους κρατά ζωντανούς, γιατί έστω και μια στιγμιαία ανεμπόδιστη ματιά, στα καθολικά δεινά του κόσμου, θα τους εξολόθρευε ακαριαία, σαν την πνοή του πιο θανατηφόρου τοξικού αερίου. Εμείς έχουμε πιο γερά στομάχια, πιο δυνατά πνευμόνια, τα βλέπουμε όλα με το χειρότερό τους πρόσωπο ανά πάσα στιγμή και δεν μας πτοούν: αυτή είναι η διαφορά, αυτό είναι το συστατικό που μας κάνει θεούς.

Ο νεαρός Αδάμ σηκώνεται από το τραπέζι, διασχίζει το δωμάτιο κι ανεβαίνει τα τρία σκαλοπάτια προς την πόρτα με την καταρρακωμένη όψη ανθρώπου που σκαρφαλώνει στο ικρίωμα. Κοντοστέκεται, ρίχνει πίσω του μια ματιά, που δεν απευθύνεται σε κανέναν, και ύστερα βγαίνει, κλείνοντας την πόρτα τόσο σιγανά που ηχεί σαν επίπληξη. Η αποχώρησή του δημιουργεί μια ανήσυχη σιωπή. Η Ούρσουλα έχει πάλι επιστρέψει στη θέση της, πλάι στο νεροχύτη, και κοιτάζει προς το παράθυρο. Είναι

ευχαριστημένη που η Πέτρα το βούλωσε και δεν τη νοιάζει αν η κόρη της είναι έξω φρενών μαζί της επειδή ανέκοψε την πλημμυρίδα των ασυναρτησιών της. Όλοι κάθονται σε αναμμένα καρφιά, όλων τα νεύρα είναι ένα τεντωμένο σχοινί. Αυτή η αναμονή είναι αβάσταχτη. Είναι λες και ο Αδάμ γλίστρησε από έναν απίστευτα ψηλό γκρεμό και τώρα έπεφτε, έπεφτε, σε ονειρικά αργό ρυθμό, και όλοι τους, κοιτώντας με δέος και αγωνία προς τα πάνω, παρακολουθούν την πτώση της ανθρώπινης φιγούρας που από τη μια στιγμή στην άλλη θα σωριαστεί φαρδιά πλατιά στα πόδια τους, σπασμένη, ματωμένη, νεκρή. Νεκρή. Η λέξη είναι άλλο ένα πλήγμα του σφυριού, μακρινό αλλά επώδυνο.

Η Άιβι Μπλάουντ παίρνει τη λεκιασμένη παλιά ποδιά της από το κρεμαστάρι πίσω από την πόρτα. Σήμερα το πρωί δείχνει ακόμα πιο σαστισμένη απ' ό,τι συνήθως. Έχει δεχτεί ένα σοκ, η κακομοίρα, παρόλο που κανείς εδώ δεν το γνωρίζει εκτός από μένα και την ίδια. Λένε ότι είναι απόγονος του Τσαρλς Μπλάουντ, του όγδοου Λόρδου Μάουντσοϊ και πρώτου Κόμη του Ντέβονσιρ, εκκείνου του εκκεντρικού στρατιώτη που η Μαρία, η Βασίλισσα των Σκότων, η μεγάλη Γκλοριάνα, μόλις ανέβηκε στον αγγλικό θρόνο μετά την καρατόμηση της εξαδέλφης της, της φθονερής προδότριας Ελισάβετ Τυδώρ, είχε στείλει να φέρει την ειρήνη σ' αυτή την τόσο ταλανισμένη χώρα, όταν άρχισε να χαράζει ο δέκατος έβδομος αιώνας. Η Άιβι έχει τη μορφή Παρθένου Μαρίας σε εικόνισμα, με πιγούνι μυτερό και ακαθόριστη θλίψη. Από αυτή την τελευταία απόγονο του οίκου των Μπλάουντ, η οποία δυστυχώς τα είχε χάσει όλα, αγόρασε πριν από είκοσι χρόνια ο Αδάμ Γκόντλι ετούτο το σπίτι, σε τιμή εξευτελιστική. Εκείνη μένει σ' ένα διώροφο αγροτόσπιτο, στην άκρη ενός στρεβλού χωραφιού όπου άλλοτε ορθώνονταν οι φράχτες του υποστατικού. Ο Ντάφι, που φροντίζει ό,τι έχει απομείνει από τη φάρμα καθώς και τις λιγοστές ισχνές αγελάδες που ο Αδάμ επιμένει, εννοώ, επέμενε (αχ, αυτοί οι χρόνοι) – να συντηρεί, τρέφει γι' αυτήν μεγάλο σεβασμό.

«Σήμερα θα έρθει το αγόρι της Πέτρας», λέει η Ούρσουλα, απευθυνόμενη στην Άιβι, χωρίς να τραβήξει το βλέμμα από το παράθυρο. «Μήπως να γευματίσαμε στη σέρα;» Της φαίνεται ότι ακούει την Πέτρα να ρουθουνίζει, αλλά δεν σκοπεύει να γυρίσει να δει. Υποθέτει ότι η κόρη της διασκεδάσει με τον τρόπο που εκφράζεται – είναι, αναμφίβολα, λιγάκι απαρχαιωμένη και

στομφώδης η εκφορά του λόγου της. Εύχεται να έλεγε τώρα κάτι η Άιβι Μπλάουντ. Η προφορά της Άιβι, με εκείνους τους τוניσμούς της ξεπεσμένης αριστοκρατίας, είναι πολύ πιο καταγέλαστη από τη δική της – έτσι πιστεύει, τουλάχιστον, η Ούρσουλα και αντλεί από αυτή την πεποίθηση μια μνησικάκη παρηγοριά. Όμως, η Άιβι, που έχει μεταφέρει την κότα στο στραγγιστήρι, δίπλα στο νεροχύτη, και κάτι της κάνει μ' ένα μαχαίρι με κοκκάλινη λαβή, δεν σκοπεύει να πει λέξη. Η στομωμένη λάμπα του μαχαιριού ακτινοβολεί μια μουντή λάμψη. Μερικά φτερά πέφτουν κλυδωνιζόμενα στο δάπεδο. Το πόδι της Πέτρας έχει αρχίσει πάλι την ταλάντευσή του κάτω από το τραπέζι.

Τι θα κάνω, συλλογίζεται η Ούρσουλα, τι θα κάνω;

Επάνω, στο κεφαλόσκαλο, ο Αδάμ φθάνει σε μια στενή πόρτα, ενσωματωμένη στον τοίχο, και τη χτυπάει απαλά τρεις φορές με την άρθρωση του δείκτη. Γέρνει ελάχιστα μπροστά, με το αντίτεντωμένο, και στέκεται μετά εντελώς ακίνητος, σε στάση μυστικού πράκτορα σε αποστολή. Νιώθει σαν ηλίθιος, αλλά ο παλιός νόμος είναι απαράβατος – κανείς δεν τολμούσε ποτέ να εισβάλει στο δωμάτιο του πατέρα του δίχως πρώτα να χτυπήσει. Σήμερα, φυσικά, δεν μπορεί να υπάρξει απάντηση, οπότε, τι περιμένει; Το πορσελάνινο πόμολο είναι αφιλόξενα κρύο μες στην παλάμη του. Ανοίγει την πόρτα. Από εκεί, μια στενόχωρη σκαλίτσα με επτά σκαλοπάτια οδηγεί στο Υπερώο. Ακουμπάει το πόδι στο πρώτο σκαλί με ένα τσίμπημα δισταγμού. Στις πρώτες του αναμνήσεις, το Υπερώο ήταν ένα απαγορευμένο μέρος, όπου ο πατέρας του εργαζόταν, απρόσβλητος λες από την έλλειψη ανέσεων τουωματίου, το χειμωνιάτικο αγιάζι και τα αποπνικτικά καλοκαίρια. Πόσο συχνά, όταν ήταν μικρός, είχε σταθεί έτσι έξω από πόρτες, προσπαθώντας μάταια να ακούσει έστω κι έναν ανεπαίσθητο ήχο του πατέρα εν ώρα εργασίας. Αυτό ήταν που πάντα τον συνάρπαζε, η σιωπή που έβγαινε από το γραφείο. Για την ακρίβεια, δεν ήταν σιωπή, δεν ήταν μια απλή απουσία θορύβων, ήταν μια ενέργεια, ένα πεδίο σαν αυτά που είχε επιχειρήσει μια φορά να του εξηγήσει ο πατέρας του, χώροι δηλαδή ιδεατοί που βόμβιζαν χάρη στο παιχνίδισμα αδιανόητα μικροσκοπικών και πέρα για πέρα αόρατων μοριών. «Φαντάσου», του έλεγε, «τα τό-

σα δα κοιματάκια των πάντων, μέσα στο σύμπαν, να έλκονται όλα το ένα προς το άλλο» –κι έκανε τα μακριά, λευκά του χέρια σαν δαγκάνες κι ύστερα αγκίστρωνε τα ακροδάχτυλα μεταξύ τους για να του δείξει πώς– «και να κρατιούνται όλα στη θέση τους». Το αγόρι είχε φανταστεί το δίχτυ ασφαλείας στο τσίρκο, τεντωμένο χαμηλά, εκεί όπου κανείς δεν το παρατηρούσε, μέχρι το τέλος του ακροβατικού, οπότε ο τελευταίος ακροβάτης, περιφρονώντας το σχοινί από το οποίο οι υπόλοιποι είχαν ήδη κατέβει, βούταγε στο κενό για να αναπηδήσει ανάσκελα πάνω στο εύκαμπτο πλέγμα, με στυλ χαλαρό, μία, δύο, τρεις φορές, σαν υπερφυσικό μωρό, προτού πατήσει στο έδαφος κι εξαφανιστεί μες στο πηχτό σκοτάδι με πόδια λαστιχένια, ύψος αυτάρεσκο και μια γροθιά θριάμβου υψωμένη στον αέρα. Ο πατέρας του είχε αναστενάξει –«Ναι, ναι, κάτι τέτοιο»– και είχε στρέψει την προσοχή του αλλού. Τότε ζούσαν στο παλιό πέτρινο σπίτι, στο Χάγκαρντ Χεντ, και ο πατέρας δούλευε στο δωμάτιο με το μεγάλο κοίλο παράθυρο –ο Αδάμ νόμιζε ότι το έλεγαν παράθυρο προεξοχής επειδή έβλεπε σε εξοχή– απ' όπου η θάλασσα έμοιαζε με οβάλ φύλλο βλογιοκομμένου μετάλλου, ενώ τα κύματα έσπαγαν σε αργή κίνηση κάτω, στους βράχους. Του άρεσε εκείνο το σπίτι, και είχε κλάψει όταν ο πατέρας του αποφάσισε να εγκατασταθούν εδώ, στην ενδοχώρα.

Και πάλι αμφιταλαντεύεται, δεν θέλει να ανεβεί τα σκαλιά. Δεν ήταν μόνο η παρουσία του πατέρα στην κορυφή της, που έκανε αυτή τη στενή σκοτεινή σκάλα να φαντάζει τόσο απειλητική στα παιδικά του μάτια. Κάτι παραμόνευε στα σίγουρα εκεί, όπου το σκοτάδι ήταν πυκνότερο από οποιοδήποτε άλλο σημείο του σπιτιού, κάτι αθέατο και όμως σιωπηρά παλλόμενο, από το οποίο ακόμα και σήμερα, ακόμα και μέρα μεσημέρι, σαν να ανιχνεύει στον αέρα έναν αραχνοειδή ιστό. Θυμάται πάλι το όνειρό του, τα ουρλιαχτά της μάχης, τις μπρούντζινες περικεφαλαίες να αστράφτουν, το αιματοβαμμένο χώμα. Και τι ήταν αυτό που κουβάλαγε στα χέρια του, τι; Ένας τραυματισμένος συμπολεμστής ή μήπως ένα πτώμα; Κλείνει τα μάτια, τα ανοίγει ξανά.

Δεν θυμάται ποτέ τον πατέρα του να τον φωνάζει με το όνομά του. Δεν τον ενοχλεί αυτό, ούτε το θεωρεί απαράδεκτο, αλλά τον κάνει καμιά φορά να αναρωτιέται. Ένωθε παράξενα ο πατέρας του που τους έλεγαν και τους δυο Αδάμ; Μάλλον απίθα-

νο. Τέλος πάντων, ο πατέρας του σπάνια απευθύνεται στους άλλους με το όνομά τους: δεν θεωρεί τα ονόματα σαν κάτι που πρέπει απαραίτητα να τιμά ή να θυμάται.

Ο Αδάμ παίρνει βαθιά ανάσα κι ανεβαίνει τη σκάλα όπως πάντα, με χαλαρό τροχάδην, το κεφάλι κάτω, γόνατα κι αγκώνες σε συγχρονισμό. Τα σκαλιά μουγκρίζουν κάτω από τα πόδια του, λες και διαμαρτύρονται.

Μπαίνοντας στο δωμάτιο, απορεί που είναι κλειστές οι κουρτίνες. Στην αρχή δεν μπορεί να διακρίνει παρά ένα συρφετό από όρθια σχήματα, ασαφή, σαν σκονισμένα, που δίνουν την εντύπωση βουβών και άγρυπνων κουκουλοφόρων φρουρών. Μισότυφος εντοπίζει ύστερα για μια στιγμή το κρεβάτι. Είναι το κακόγουστο διπλό κρεβάτι με ουρανό από το δωμάτιο των γονιών, που η μητέρα του ανέθεσε στον Ντάφι να αποσυναρμολογήσει και μετά να ξαναστήσει εδώ πάνω, όταν έφεραν τον πατέρα από το νοσοκομείο. Κανείς δεν ξέρει γιατί αποφάσισε η μητέρα του να μην τον βάλει στην κρεβατοκάμαρά τους – ίσως να μην ξέρει ούτε η ίδια. Μπορεί να μην είναι υπερβολικά μεγάλο το κρεβάτι για το χώρο, αλλά δείχνει δυσανάλογο, εκτός τόπου, καθώς παραπέμπει σ' ένα κόσμο ξαλισμένων εναγκαλισμών, ύπνου και ονείρου, τον κόσμο στον οποίο αποσύρονταν οι γονείς του όλες τις μυστηριώδεις νύχτες της συζυγικής τους ζωής. Ο πατέρας του δεν ήθελε ούτε καναπέ, ούτε καν μια πολυθρόνα στο δωμάτιο όπου εργαζόταν. Ένα απλό μεταλλικό γραφείο, μια ξύλινη καρέκλα, ένα πακέτο με λευκά χαρτιά και άφθονα μολύβια, φυσικά, τα περίφημα Ticonderoga No 4, κίτρινα με πράσινους δακτύλιους, ροζ γόμα και πολύ σκληρή μύτη, τα οποία κατέφθαναν με ειδική παραγγελία από το εξωτερικό, κουτιά ολόκληρα κάθε φορά. Αυτά ήταν τα επαγγελματικά εργαλεία του, τα σύνεργα του μυστηρίου. Στα πρώτα χρόνια της δόξας του, οι γελοιογράφοι τον απεικόνιζαν σαν καλόγερο μέσα σε λιτό κελί χωρίς παράθυρα, με βλέμμα παρανοϊκό και υδροκεφαλία, σκυμμένο με το μολύβι του πάνω από πυκνογραμμένη περγαμηνή. Επίσης, σαν αστροναύτη με διαστημικό κράνος που ξεπρόβαλλε μέσα από μια τρύπα στον ουρανό, σαν τρελό επιστήμονα με ηλεκτρισμένο μαλλί που συναντούσε και συγχωνευόταν με το είδωλό του σ' ένα καθρέφτη, ή σαν ολόκληρο πλήρωμα όμοιων ναυτών, που ο καθένας είχε ναυαγήσει στο δικό του νησάκι, σε σχήμα υδρογείου, κι επέπλεαν όλοι

σε μια θάλασσα από μελανό σκοτάδι. Ο Αδάμ έκοβε κρυφά αυτές τις γελοιογραφίες από τις εφημερίδες και τα περιοδικά και τις παράχωνε σ' ένα κουτί από πούρα, στο πίσω μέρος του επάνω ραφίου της ντουλάπας του. Μπορεί να βρίσκονται ακόμα εκεί τα αποκόμματα και να μουχλιάζουν.

Σπρώχνει τον εαυτό του να πλησιάσει περισσότερο στο κρεβάτι και, μετά από λίγο ψαχούλεμα, βρίσκει το διακόπτη κι ανάβει το λαμπατέρ του κοιμόδινου. Στην αρχή δεν έχει το κουράγιο να κοιτάξει κατευθείαν τον πατέρα του. Η επιφάνεια του κρεβατιού είναι άλλο ένα πεδίο, ίσιο, γκριζωπό και λείο, εκτός από το κέντρο του, όπου απλώνεται το στενόμακρο τακτικό ύψωμα που σχηματίζει το σώμα του πατέρα. Η όλη εικόνα θυμίζει στον Αδάμ κάτι, αλλά για την ώρα δεν μπορεί να σκεφτεί τι ακριβώς. Έτσι όπως στέκεται εκεί, νιώθει λίγο γελοίος, όπως και προηγούμενως έξω από την πόρτα, κι έχει την αίσθηση ότι υπάρχουν άνθρωποι κρυμμένοι πίσω από τις κουρτίνες και κάτω από το κρεβάτι, με τις παλάμες σφιγμένες πάνω στα στόματα, έτοιμοι να του παρουσιάσουν ξαφνικά, σκασμένοι στα γέλια. Δεν ξέρει πώς να συμπεριφερθεί. Είναι παράξενο να βρίσκεται στον ίδιο χώρο με κάποιον που είναι παρών και ταυτόχρονα δεν είναι. Τα χέρια του πατέρα του είναι έξω από τα σκεπάσματα, άκαμπτα τεντωμένα πλάι στα πλευρά του. Είναι μια αλλόκοτα ιερατική στάση, λες και προ ολίγου ευλογούσε με ορθάνοιχτα μπράτσα ένα πλήθος προσκυνητών και τώρα έχει οπισθοχωρήσει στις σκιές. Στις απολήξεις των μανικιών της πιτζάμας, τα χέρια είναι μακρουλά, οστείνα, ανάγλυφα από πρησμένες, πρασινογάλαζες φλέβες – είναι τα χέρια που πρέπει να έχουν υποτίθεται οι πιανίστες και δεν μοιάζουν σε τίποτα μ' εκείνα του νεαρού Αδάμ, που είναι τετράγωνα, με κοντά δάχτυλα.

Μεμιάς θυμάται τι είναι εκείνο που του θυμίζει το κρεβάτι με τον κατάκοιτο πατέρα. Μια μέρα, στη θάλασσα, όταν ήταν παιδιά, η Πέτρα τον είχε αφήσει να τη θάψει στην άμμο. Ήταν δική του ιδέα – βαριόταν και το σκέφτηκε για να περάσει η ώρα. Όμως, όχι, δεν έγιναν ακριβώς έτσι τα πράγματα. Είχε δει την έκφραση του φόβου στα μάτια της αδελφής του όταν της είπε τι θα έκανε και της υπέδειξε να ξαπλώσει στην άμμο, κι αυτή η έκφραση τον είχε συναρπάσει. Διαφορετικά θα τον κούραζε το εγχείρημα από την πρώτη στιγμή, γιατί δεν ήταν εύκολο: η άμμος

ήταν βαριά και κολλώδης επειδή είχε βρέξει νωρίτερα και το φτυάρι που θα χρησιμοποιούσε ήταν ένα πλαστικό, της Πέτρας, πολύ μικρό κι ευτελές γι' αυτό το έργο. Εκείνος, όμως, επέμεινε, μέχρι που τη σκέπασε ως το λαιμό κι έμεινε μόνο το πρόσωπό της, άσπρο σαν λευκός πηλός, καθώς κειτόταν μες στο κουκούλι της υγρής άμμου, με τα μάτια της καρφωμένα πάνω του όλο αγωνία, εγκλωβισμένη κι ακίνητη όπως ο πατέρας του τώρα, εδώ.

Χαμογελάει στον εαυτό του, ένοχα, δίχως χαρά, σκύβοντας μες στο μισοσκοτάδο.

Όμως, πόσο ζαρωμένος φαίνεται ο πατέρας του, πολύ κοννότερος απ' ό,τι στη ζωή κι αξιοθρήνητα ισχνός – στη ζωή, ναι, γιατί τώρα, σίγουρα, είναι σαν να 'ναι νεκρός, αυτό μοιάζει προφανές. Όταν έκλεισε τα δώδεκα, ο νεαρός Αδάμ ήταν ήδη υπερβολικά μεγαλόσωμος, με πλάτες πυγμάχου και πόδια αρσιβαρίστα, μισό κεφάλι ψηλότερος από τον ψηλό κι ευλύγιστο πατέρα. Η δυσαναλογία αυτή τον έκανε να νιώθει ακόμα πιο άγαρμπος κι αργός και, για κάποιο λόγο, σαν να ήταν ο πιο μικρόσωμος από τους δυο, ένας πυγμαίος που έφτανε του μεγάλου λευκού ως τα γόνατα. Το συνήθιζε να φαντάζεται ότι δεν ήταν γιος του πατέρα του αλλά καρπός μιας απεγνωσμένης ερωτικής περιπέτειας στην οποία είχε εμπλακεί η μητέρα του ώστε να πάρει το αίμα της πίσω για τις τόσες φιλενάδες που λεγόταν ότι είχε εκείνος. Τον ευχαριστούσε να πιστεύει ότι είχε συλληφθεί πάνω σε μια κρίση οργής και εκδικητικής λαγνείας. Ώρες ώρες σκέφτεται ότι θα του άρρεσε να ήταν κι αυτός κάπως έτσι, ανελήπτος, ψυχρά παθιασμένος, ανταποδίδοντας τιμωρίες και απονέμοντας δικαιοσύνη. Μήπως θα έπρεπε, για να του τονώσω το ηθικό, να εμφυτέψω στο μυαλό του την ιδέα ότι ο Δίας, ο πατέρας μου... Αλλά, όχι. Ούτε ο πιο πιστός και στοργικός γιος δεν θα μπορούσε ποτέ να διανοηθεί ότι η μητέρα του Αδάμ, ακόμα και στο άνθος της παρθενικής της νιότης, θα ήταν ο τύπος του ουράνιου πατέρα μου.

Ποιος άλλος ήταν στην παραλία εκείνη τη μέρα; Ο Αδάμ προσπαθεί να ανακαλέσει το γενικότερο σκηνικό, τις καστανόξανθες δίνες από πίσω, το μαλακό κατηφόρισμα ως την ακροθαλασσιά της άμμου που αστράφτει σαν φρεσκοχυμένο τοιμέντο, λουόμενοι να χοροπηδούν και να τσιρίζουν, στα βαθιά ένα ιστιοφόρο, και κοντά τους, κάποια που κάθεται πάνω σε απλωμένη κουβέρτα, πίνοντας τσάι από ένα θερμός και κλαψουρίζοντας το όνομά του.

Οι τρεις τους ήταν, φυσικά: αυτός, η αδελφή του, η μητέρα τους. Πάντα αυτοί οι τρεις, ποτέ τέσσερις, εκτός κι αν είχε έρθει μαζί τους η Γιαγιά Γκόντλι, κάτι που σπάνια έκανε, γιατί απεχθανόταν την ύπαιθρο και αντιπαθούσε ιδιαίτερα τη θάλασσα και την ακτή της. Αναπολεί με πικρή τρυφερότητα τη γιαγιά του, εκείνη τη θηριώδη, φιλόπονη γριά που ήταν ανήμπορη να αγαπήσει.

Επιτέλους, κατορθώνει να κατευθύνει το βλέμμα στο πρόσωπο του πατέρα, ή μάλλον στο κεφάλι, εκείνο το ασκητικό κεφάλι με το θολωτό, οστεώδες μέτωπο, τη σαν λεπίδα μύτη, το μυτερό γένι, το αρπακτικό στόμα με τα πλατιά χείλη. Με τι μοιάζει περισσότερο; Με αρχιερέα που αναπαύεται μετά τον παροξυσμό και την έκσταση θρησκευτικής τελετουργίας. Με νεκρό φαράω, μουμεποποιημένο και συρρικνωμένο. Ή, απλώς με την Πέτρα, θαμμένη ως το λαμύρ κάτω από την άμμο.

Αφήνοντας στην άκρη τους συλλογισμούς, σκύβει πάνω από το κρεβάτι, αποφασισμένος να κάνει ούτε κι αυτός ξέρει τι, κι αμέσως διστάζει. Πρέπει να φιλήσει τον πατέρα του; Αυτό υποτίθεται ότι πρέπει να κάνει; Κι αν ναι, τι πειράζει αν θα το κάνει ή όχι, εφόσον δεν υπάρχει εκεί κανείς για να το δει, κι εφόσον ο πατέρας έτσι κι αλλιώς δεν θα το καταλάβει; Κι άλλωστε, τότε είχε φιλήσει ξανά τον πατέρα; Ή ο πατέρας εκείνον; Αν το είχε κάνει ποτέ κανείς από τους δυο, αυτό συνέβη τόσο παλιά που δεν υπάρχει καν στη μνήμη. Τον ζώνει μια αίσθηση περιορισμού κι ανησυχίας μέσα σ' αυτό το λυκόφως, αυτή τη μισοσκότεινη, εκκλησιαστική λες ατμόσφαιρα. Εύχεται να πεθάνει ο πατέρας του; Η σκέψη έρχεται απρόσκλητη. Σοκάρεται από το γεγονός ότι δεν τον σοκάρει. Κοιτάζει εκείνα τα χέρια που κείτονται ασάλευτα πάνω στο σεντόνι κι αμέσως, χωρίς καμιά προειδοποίηση, κάτι μέσα του ανοίγει και χάσκει, ένα βάραθρο απόκρημνο στο οποίο μεμιάς βουτάει ανήμπορος. Για μια στιγμή, δεν καταλαβαίνει τι ακριβώς γίνεται – ύστερα, συνειδητοποιεί ότι κλαίει. Αυτό κι αν του προξενεί κατάπληξη, γιατί πάει πολύς καιρός από τότε που έκλαψε τελευταία φορά. Αγνοεί την πηγή αυτών των δακρύων που ξεχειλίζουν ασταμάτητα από τα πυρακτωμένα του βλέφαρα, δάκρυα τόσο άφθονα και βαριά που μοιάζουν τεχνητά, δάκρυα χοντρά και ζεματιστά της παιδικής ηλικίας, που σαν παιδί απαγόρευε μανιασμένα στον εαυτό του να χύνει παρά μόνο αν δεν τον έβλεπε κανείς. Μα, σίγουρα, είναι απλό: κλαίει για τον ετοι-

μοθάνατο πατέρα του. Λογικό δεν είναι; Όμως, έχει τόσο αφνιδιαστεί, που θα μπορούσε να βάλει και τα γέλια καθώς κλαίει. Ωστόσο, ο μόνος ήχος που ακούει τον εαυτό του να παράγει είναι μια σειρά από κοφτούς λαρυγγισμούς, ή λαχανιάσματα, σαν μαλακούς σπασμούς λόξιγκα. Σε γενικές γραμμές, δεν είναι δυσάρεστη αυτή η εξτραβαγκάντσα της ψυχικής οδύνης, εάν πρόκειται πράγματι για οδύνη, και είναι ευχαριστημένος με τον εαυτό του, περήφανος σχεδόν, λες και τα δάκρυά του κάτι φανερώνουν, κάποιο έργο ή τεκμήριο που όφειλε από καιρό χωρίς να το ξέρει. Κι όταν μετά από ένα δυο λεπτά ξαναβρίσκει την αυτοκυριαρχία του, αισθάνεται σχεδόν αναζωογονημένος, λες και είχε μόλις υποβληθεί σε θρησκευτικό εξαγνισμό. Σαν να είχε πάρει άφεση – ναι, άφεση αμαρτιών. Νιώθει, όμως, κιόλας όπως ένιωθε μικρός, όταν είχε βρέξει το κρεβάτι του μες στον ύπνο, ένοχος και χαρούμενος ταυτόχρονα, κι επίσης σαν να είχε πάρει εκδίκηση, αλλά από ποιον και για ποιο λόγο, δεν ξέρει.

Σκουπίζει τα υγρά του μάτια με την ανάποδη του χειριού κι αφού δεν έχει χαρτομάντιλο, σκουπίζει τη μύτη στο μανίκι του, και συνειδητοποιεί ξανά την εξωφρενική του όψη, τις θεόστενες πιτζάμες που φοράει, τις μεγάλες γυμνές του πατούσες που γυαλίζουν, εκεί κάτω, στο μελαγχολικό σκοτάδι. Αφήνει να του ξεφύγει ένας βαθύς αναστεναγμός, που μέσα στην πυκνή σιωπή αντηχεί υπερβολικά δυνατός, κωμικός σχεδόν, σαν θεατρική εκδοχή αναστεναγμού. Νιώθει άβολα – ό,τι κι αν κάνει, μεγεθύνεται. Επιχειρεί να αγγίξει την ακίνητη μορφή του πατέρα του, αλλά αδυνατεί, ενώ κι αυτή η πράξη, ή μάλλον η μη-πράξη, φαντάζει υποκριτική και ψεύτικη. Δεν έχει συνηθίσει να αισθάνεται έτσι. Θεωρεί τον εαυτό του, όποτε κάθεται να ασχοληθεί με τον εαυτό του, απλοϊκό πλάσμα. Η Έλεν είναι η περίπλοκη, εκείνος στέκει πάντα μπρος στην πολυπλοκότητά της με απορημένο δέος, σαν Ινδιάνος που αγναντεύει από την ακτή τα πρωτόφαντα, θαυμαστά πλοιάρια με τα απαστράπτοντα κατάρτια να ζυγώνουν ολοένα προς το μέρος του από έναν ονειρικό γαλάζιο ορίζοντα.

Κατεβαίνει όπως όπως τη σκαλίτσα και μόλις βγαίνει, κλείνει την πόρτα πίσω του, γυρνώντας απαλά το πόμολο για να μην ακουστεί ο παραμικρός θόρυβος. Όταν στρέφεται, ανακαλύπτει κατάπληκτος πόσο φωτεινή είναι κιόλας η μέρα, πόσο πλούσια η πρωινή λιακάδα που λούζει το πλατύσκαλο. Το σπίτι είναι χτισμέ-

νο και στις τέσσερις πλευρές γύρω από έναν μεγάλο κούφιο τετράγωνο χώρο, δυο πατώματα βαθύ, ο πυθμένας του οποίου καλύπτεται από τα ίδια ασπρόμαυρα πλακάκια του κεντρικού προθάλαμου. Η στέγη είναι κατασκευασμένη από παραλληλόγραμμα φύλλα κυματιστού πρασινωπού γυαλιού, θαμπωμένου από βρύα και κουτσουλές πουλιών κι από το στρώμα που σχημάτισαν πέφτοντας τα περσινά, μαυρισμένα πια, φύλλα, όμως, χάρη σ' ένα παιχνίδισμα του φωτός, η στέγνα εκεί κάτω μοιάζει πάντα ξέχειλη από ασάλευτο, πεντακάθαρο νερό. Οι τοίχοι, επενδυμένοι με αυλακωτές τάβλες, ήταν βαμμένοι από αρχαιοτάτων χρόνων με κιτρινωπή τέμπερα, η οποία έχει πάρει πια μια δυσάρεστα θειώδη απόχρωση, κι όταν πέφτει επάνω τους ο ήλιος, όπως τώρα, αναδίδουν μια ξερή, όχι δυσάρεστη, μυρωδιά ξύλου και μπογιάς μαζί, τη μυρωδιά των οικογενειακών πανδοχείων και των σαθρών παρράκιων σαλέ, παρόλο που η θάλασσα απέχει τουλάχιστον είκοσι πέντε χιλιόμετρα από κει, και ποιος θα σκεφτόταν ποτέ να παραθερίσει στην Οικία Άρντεν, εκτός ίσως από τον Ρόντι Γουάγκσταφ, που αυτός δεν μετράει; Ποιο καπρίτσιο έκανε τον προπάππο της Άιβι Μπλάουντ, τον αινιγματικό Σεντ Τζον Μπλάουντ, να καλύψει τους μισούς τοίχους του σπιτιού με αυτές τις ευτελείς σανίδες; Το αξιοπερίεργο είναι ότι το σπίτι έχει επιβιώσει τόσα χρόνια και δεν έχει πυρποληθεί από κανένα κεραυνό ή από το δαδί κανενός επαναστάτη. «Μόνο για προσάναμμα κάνει το αρχοντικό μας», έλεγε η μητέρα του, «για τίποτε άλλο».

Ο Αδάμ διασχίζει τις δυο από τις τέσσερις πλευρές του πλατύσκαλου με την κουπαστή, κάτω από τη μολυβένια σκέπη του γυαλιού, περνώντας μέσα απόγωνιώδεις φωτοσκιάσεις κι ακούγοντας τα ξυπόλυτα πόδια του που σαν να τσαλαβουτάνε απαλά πάνω στα γυμνά ξύλινα σανίδια. Φθάνει σε μια άλλη πόρτα και πάλι κοντοστέκεται να αφουγκραστεί. Φαντάζεται ότι ακούει από μέσα τη σιγανή ανάσα της κοιμωμένης γυναίκας του, κι αυτός ο ανεπαίσθητος, διάφανος ήχος τον ερεθίζει.

«Τι κάνεις;» απαιτεί βραχνά να μάθει η Έλεν, καθώς ανασηκώνεται απότομα στο κρεβάτι. Κάτι μέσα του πάντοτε δονείται στο άκουσμα της φωνής της, της βαθιάς, καθαρής χροιάς της, που μοιάζει με νότα του όμποε. Εκείνη κοιτάζει την άδεια θέση δίπλα της, πασπατεύει το κρύο μαξιλάρι. Ζαρώνει τα φρύδια. «Πού ή- σουνα;»

Ως συνήθως, η ομορφιά της τού επιτίθεται σαν να είναι η πρώτη φορά που την αντικρίζει – τού επιτίθεται, ναι, γιατί βιώνει την επίδρασή της σαν μικρό πλήγμα στην καρδιά. Γιατί είχε επιλέξει να παντρευτεί εκείνον, ενώ τόσο άλλοι την πολιορκούσαν μάταια; Το ερώτημα αυτό τον κατατρώνει, τον βασανίζει, μα δεν έχει απάντηση. Περιέργως, όμως, τον ζεσταίνει κιόλας, τον πλημμυρίζει με μια έξαψη κινδύνου ανεξήγητη. Κάθε τόσο αναλογίζεται την πιθανότητα να τη χάσει: είναι σαν τον άνθρωπο που υποφέρει από το φόβο της πτώσης, και παρ' όλα αυτά αναρριχάται ξανά και ξανά ως την άκρη του γκρεμού. Η ζωή χωρίς την Έλεν τού είναι αδιανόητη. Αναρωτιέται αν θα αλλάξει αυτό στο μέλλον, αν κάποια μέρα, γέρος, κουρασμένος, αδιάφορος πια, θα κοιτάζει πίσω και θα απορεί πώς ήταν δυνατό να είχε τόσο απελπισμένα αιχμαλωτιστεί από τη γοητεία της. Άλλωστε, ένα ανθρώπινο πλάσμα είναι κι αυτή, σαν εκείνον. Όμως, όχι, όχι, δεν είναι σαν αυτόν. Οι ωραίοι, εκείνοι που διαθέτουν τη δική της σπάνια ωραιότητα, είναι διαφορετικοί – είναι σίγουρος γι' αυτό. Περιφέρουν την ομορφιά τους σαν βάρος που όμως, αντί να βαραίνει, αλαφραίνει το βήμα τους. Είναι άνθρωποι μ' έναν άλλο τρόπο αυτοί – εφόσον ανήκουν πράγματι στο ανθρώπινο είδος.

Ακούτε τον γερο-Μπαμπά μου που ξερογλείφεται εκεί πίσω; Ε, λοιπόν, δεν είναι θεά ομορφιάς, είναι στ' αλήθεια ένα κορίτσι από σάρκα και οστά. Αν δεν ήταν, δεν θα την ποθούσε εκείνος με τέτοια λαχτάρα. Την ανθρώπινη φύση τους, αυτήν ακριβώς είναι που ορέγεται ο πορνόγερος.

Κανείς τους δεν έφερε μαζί του κάτι για τη νύχτα, κι έτσι η Έλεν, προς μεγάλη τέρψη του Αδάμ, φοράει τώρα το χθεσινό του πουκάμισο, ένα γαλάζιο ανοιχτό με λεπτή άσπρη ρίγα, όπως και οι στενές του πιτζάμες. Ακόμα τον παρατηρεί περιέργα, λες και έχει μια παράξενη υποψία. Το μικρό, τετράγωνο δωμάτιο είναι αξιοθρήνητα επιπλωμένο με αντικείμενα τα οποία, στη διάρκεια των χρόνων που έπαψε να είναι δικό του, μετανάστευσαν εκεί από άλλα σημεία του σπιτιού. Υπάρχει το παλιομοδίτικο ψηλό κρεβάτι, δυο κομοδίνα χρωματισμένα στη νοσηρή απόχρωση της σοκολάτας, ένα τραπέζι με λιγνά πόδια, στο ίδιο χρώμα, το οποίο φιλοξενεί μια πορσελάνινη λεκάνη και ταιριαστή κανάτα, κι ένας πιτσιλωτός οβάλ καθρέφτης ξυρίσματος πάνω σε ξύλινο ορθοστάτη. Στη γωνία μια καρέκλα με ψαθωτό κάθι-

σμα και, στα πόδια του κρεβατιού, ένα μαονένιο μπαούλο με ατσάλινη κλειδαριά, που έχει χαραγμένο με κομψά γράμματα στο επάνω μέρος, *Ατμόπλοιο Εσμεράλντα*. Κάποια παλιά δικά του πράγματα επίσης παραμένουν, ένα αεροπλανάκι μοντελισμού γεμάτο κρούστες κόλλας, πάνω σε μια βάση, το ξεθωριασμένο πόστερ μιας ποδοσφαιρικής ομάδας στον τοίχο, ένα μπαστούνι του χόκεϊ που στέκει σε μια γωνία σαν το μακρύ μηριαίο οστό κάποιου πτηνού. Το πάτωμα είναι από τραχιές σανίδες πεύκου που έχουν πληγιάσει πολλά ανυποψίαστα δάχτυλα ποδιών με τις σκλήθρες τους. Το παράθυρο, που βρίσκεται απέναντι από το κρεβάτι, το σκιάζει μια κουρτίνα από μουσελίνα και το δωμάτιο είναι πλημμυρισμένο από ένα φως ασπριδερό σαν πούδρα που λες και κάνει τα πάντα να επιβραδύνουν λίγο το ρυθμό τους – παντού απλώνεται η ταγκή μυρωδιά του ύπνου.

«Έχω ξυπνήσει από ώρα», είπε ο Αδάμ. «Κατέβηκα κάτω. Το άκουσες το τρένο;»

Το συνοφρύωμα της Έλεν βαθαίνει και, γέροντας το κεφάλι προς τη μια μεριά, τον κοιτάζει αυστηρά, σαν να πιστεύει ότι την κοροϊδεύει και να τον προειδοποιεί να πάψει να το κάνει. Τι χρώμα είναι τα μάτια της; Θα πρέπει να είναι γαλάζια, ναι, σκουρογάλανα και βαθιά σαν τις ελληνικές θάλασσες. Το κεφάλι της είναι ένα εξαίσιο, χρυσόλευκο αυγό στερεωμένο πάνω στον μακρύ λαιμό της σαν πάνω σε καλογυαλισμένη πλίνθο. Πρόσφατα άλλαξε το κόψιμο των μαλλιών της: τώρα είναι κοντοκομμένα και πλαισιώνουν το κρανίο της σε αμέτρητες στιλπνές στρώσεις σαν φολίδες χρυσαφένιων φύλλων. Δεν είναι σίγουρος ότι του αρέσουν έτσι, αλλά δεν τολμά να της το πει. Σε σχέση με τη γυναίκα του και τα πράγματα που κάνει ή δεν κάνει, ο Αδάμ αισθάνεται ότι ισορροπεί στο κέντρο ενός μεγάλου ατσάλινου δίσκου που στροβιλίζεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα, και ότι, με την παραμικρή απερίσκεπτη κίνηση εκ μέρους του, ο δίσκος θα αρχίσει να κλυδωνίζεται άγρια και την επόμενη στιγμή θα εκτιναχθεί από τον άξονά του με τρομακτικές κλαγγές και ουρλιαχτά, εκσφενδονίζοντάς τον κι εκείνον ανεπίστρεπτα προς το σκοτάδι. «Εδώ ήσουν, δεν είχες πάει κάτω», του λέει, με απορία, πιο πολύ, παρά για να τον διαψεύσει. «Εδώ, ήσουν, μαζί μου».

«Δεν μπορούσα να κοιμηθώ».

Εκείνη αφήνει ένα αλλόκοτο, πνιχτό γέλακι. «Σοβαρά;» Και ο

τόνος της τον παραξενεύει: θα πρέπει να είναι μισοκοιμισμένη ακόμα. Ένα γυμνό πόδι έχει απελευθερωθεί από την άκρη του σε-
τονιού: παρατηρεί τη στρογγυλάδα της φτέρνας και το ήδη ερω-
τευμένο στήθος του σαν να ανοίγει για να πεταχτεί έξω κάτι, όπως
το πουλάκι από ένα εκκρεμές, ο απελπισμένος κούκος του έρωτα.
«Πρέπει να πάω στο μπάνιο», λέει εκείνη. «Είμαι μούσκεμα».

Όταν σηκώνεται από το κρεβάτι, οι άκρες του γαλάζιου που-
κάμισου παραμερίζουν κι εκείνος βλέπει στιγμιαία την πυρρό-
ξανθη φούντα της ήβης της. Θέλει να την αγγίξει, να την αρπά-
ξει και να σφίξει το κορμί της πάνω του. Υπάρχει ένας κόκκος
ύπνου στον κανθό του αριστερού της ματιού, εκείνου που σχη-
ματίζει μια μικρή, χαριτωμένη κλίση προς τα κάτω. Περνάει από
δίπλα του και καθώς κατευθύνεται προς την πόρτα, αυτός έχει
την ευκαιρία να δει φευγαλέα να φεγγοβολούν κάτω από το
πουκάμισο δυο ωχρές ημισέληνοι προεξέχουσας σάρκας. Φα-
ντάζεται ότι γλείφει εκείνο το στεγνωμένο παχύρρευστο δάκρυ
από τη γωνιά του ματιού της με την ακρούλα της γλώσσας του.

Είναι μούσκεμα;

Γονατίζει στη μια πλευρά του κρεβατιού, σκύβει βαθιά προς
τα μπρος στηριγμένος στα χέρια σαν να γονατίζει για να προ-
σευχηθεί και βυθίζει το πρόσωπό του στη ζεστή ακόμα φωλιά
των σκεπασμάτων όπου πριν από μια μόνο στιγμή καθόταν η
γυναίκα του.

Το μικροσκοπικό μπάνιο είναι σφηνοειδές, στενεύει όσο προχω-
ράς από την πόρτα προς το νιπτήρα και το μικρό παράθυρο,
πράγμα που το κάνει να μοιάζει ακόμα πιο στενόχωρο. Ο μισός
χώρος καταλαμβάνεται από μια εμαγιέ μπανιέρα μεγέθους σαρ-
κοφάγου με ραγισμένο γείσο και καφετιές, πρασινοκίτρινες ρα-
βδώσεις που κατρακυλούν από τις βρύσες. Πάνω από την μπα-
νιέρα κρέμεται ένας γιγάντιος θερμοσίφωνας, επίσης εμαγιέ, ε-
πίσης ραγισμένος, που έχει από καιρό πάψει να λειτουργεί, αλλά
που κανείς δεν έχει σκεφτεί να απομακρύνει από κει. Την πρώτη
φορά που είχε έρθει να μείνει η Έλεν στο Άρντεν και είχε κάνει
την απερισκεψία να κάνει μπάνιο εκεί, πήγε να σηκωθεί κι έκο-
ψε το κεφάλι της στην κοφτερή γωνία της μπρούντζινης τάπας,
κάτω από την τρύπα όπου ήταν άλλοτε η ενδεικτική λυχνία. Δεν

ήταν παντρεμένη ακόμα με τον Αδάμ. Παντρεμένη. Η λέξη την κάνει όπως πάντα να κοντοσταθεί νοερά. Αφήνει στα αυτιά της μια απαρχαιωμένη αλλά κι αδιόρατα χυδαία αντήχηση, σαν εκείνες τις φαινομενικά αθώες λέξεις στα παλιά θεατρικά έργα, όπως *συνεύρεσις*, ή *συνή*, ή *διασταύρωσις*.

Το παράθυρο βλέπει σ' ένα χωράφι από γαϊδουράγκαθα, και πιο πέρα, σ' ένα κυκλικό, ερεβώδες δάσος που δείχνει μαζεμένο γύρω από τον εαυτό του σαν κάτι να φοβάται, και πάνω από το οποίο ο πρωινός ήλιος μάταια απλώνει την κάπως άψυχη ευθυμία του. Όποτε βρίσκεται έξω, ποτέ δεν καταφέρνει να εντοπίσει αυτό το χωράφι ή εκείνο το δάσος –μα πώς γίνεται;– όχι, βέβαια, ότι θα καθόταν ώρα να ψάξει. Ανήκουν κι αυτά, απλώς, στα πολλά μικρά αλλά εκνευριστικά μυστήρια του μέρους. Η Έλεν είναι παιδί της πόλης και θεωρεί την ύπαιθρο άλλοτε βαρετή, άλλοτε ανησυχητική, ή και τα δύο.

Ανεβάζει το πουκάμισο αρπάζοντας τις άκρες του μες στη χούφτα και χαμηλώνει προς τη λεκάνη, σαν (αυτή τη νοερή παρομοίωση κάνει) μεγάλη, άσπρη, χνουδωτή χήνα που ετοιμάζεται να γεννήσει αυγό. Το παμπάλαιο κάθισμα της λεκάνης είναι ένα χοντρό πλαίσιο από λουστραρισμένο κοκκινωπό ξύλο, που της θυμίζει κολάρο αλόγου εργασίας –μα, είναι δυνατό να είχε δει ποτέ της τέτοιο πράγμα;– και που στην αρχή είναι παγωμένο και κολλώδες κι έπειτα ζεστό και ακόμα πιο κολλώδες. Ακούει με ήπια ενόχληση τα πλιτς και τα πλατς που γίνονται από κάτω της. Είναι σίγουρη ότι ακούγονται σε ολόκληρο το σπίτι. Στηρίζει τα χέρια στα γυμνά της γόνατα και κοιτάζει ευθεία μπροστά, το κενό. Στον αχνοκίτρινο τοίχο μπροστά της φεγγοβολάει ένα λευκό φως. Φτάνουν στ' αυτιά της ψήγματα ήχων από τη ζωή του σπιτιού, ομιλίες, μια πόρτα που ανοίγει και κλείνει, ένας πνιχτός γδούπος που θα μπορούσε να είναι οτιδήποτε. Το σκυλί γαβγίζει, άτονα, τρεις φορές. Πάλι εκείνη η πόρτα, τώρα κλείνει με κρότο. Ελαφριά βήματα στα σκαλιά, ένα κοφτό κροτάλισμα μπρος πίσω καθώς κάποιος κοσκινίζει τη χόβολη σε μια σχάρα τζακιού. Γιατί άραγε όταν ακούγονται άνθρωποι έτσι από μακριά, σε απομακρυσμένα δωμάτια άλλων ορόφων, πάντα νομίζεις ότι κάνουν πράγματα πολύ πιο ενδιαφέροντα –εξομολογούνται, μαλώνουν, συνάπτουν σπουδαίες συμφωνίες– απ' ό,τι τα τετριμμένα με τα οποία κατά πάσα πιθανότητα καταπιάνονται;

Όπως φαίνεται, ο γερο-Αδάμ θα πεθάνει, έτσι λένε οι γιατροί, και κανείς, εκτός από την Ούρσουλα, δεν ελπίζει πια. Την παρξενεύει η σκέψη ότι δεν θα βρίσκεται πια εκεί, στο Άρντεν – η σκέψη ότι δεν θα βρίσκεται πουθενά. Πώς είναι άραγε να πεθαίνεις, αναρωτιέται, πώς είναι να είσαι νεκρός; Μοιάζει με κάτι; Ίσως με το να σε έχουν ναρκώσει για μια επέμβαση και να έχει ξεχαστεί ο αναισθησιολόγος, να έχει γυρίσει σπίτι του, να έχουν σβήσει όλους τους προβολείς του χειρουργείου, να έχουν κλειδώσει όλες τις πόρτες και να έχουν σιγήσει και τα τελευταία ηχηρά βήματα στους μακρόστενους διαδρόμους. Η Έλεν δεν ξέρει πώς πρέπει υποτίθεται να νιώθει γι' αυτό τον επερχόμενο θάνατο. Ξέρει ότι ο γέρος την ποθεί –την ποθούσε–, τον έχει δει να την κοιτάζει νομίζοντας ότι αυτή δεν τον έχει πάρει είδηση, έχει δει πώς ρίχνει το κεφάλι του πίσω, περνώντας τα νύχια κάτω απ' το γένι του, και πώς το ασπριδερό δέρμα ανάμεσα στα φρύδια του αυλακώνει σαν από ανεπαίσθητο πόνο. Την κάνει να ανατριχιάζει τώρα αυτή η ανάμνηση. Και όμως, θα πρέπει κάποτε να υπήρξε γοητευτικός, και ωραίος ακόμα, μ' εκείνο το πεταχτό μέτωπο κι εκείνους τους κοίλους κροτάφους, τη μυτερή μύτη, και τα μεγάλα, ελαφρώς σχιστά, λαμπερά μαύρα μάτια. Δεν έχει την παρραμικρή ομοιότητα με το γιο του – πώς γίνεται να είναι τόσο διαφορετικοί οι δυο τους; Δεν θα της άρεσε, πάντως, να είναι παντρεμένη με τον γερο-Αδάμ, και όχι μόνο επειδή τώρα πεθαίνει. Γιατί, λοιπόν; Μάλλον κάτι το απόκοσμο πάνω του – κάτι ψυχρό.

Απλώνει να πιάσει το χαρτί τουαλέτας, κόβει ένα κομμάτι. Μυρίζει σαν σάπιο, ξεραμένο φύλλο και της θυμίζει κάτι από το παρελθόν –δέντρα, καλοκαίρι, ένα αγόρι–, αλλά, πριν το εντοπίσει, περνάει η αίσθηση. Το καζανάκι ενεργοποιείται από μια αλυσίδα με ξύλινο καλογυαλισμένο χερούλι, φαγωμένο από την πολλή χρήση.

ω, τι όνειρο κι αυτό!

Ημασταν σε μια χρυσή βουνοκορφή,

Οι δυο μας, εμείς μόνο, και ολόγυρα,

Ο αέρας γαλανός, ατέλειωτος, και τόσο απαλός!

Απορεί με τον εαυτό της και με το πώς το 'σκασε λίγο πριν από το δωμάτιο και τον άντρα της, μέσα σε μια σύγχυση απρόσμε-

νης συστολής, αιδημοσύνης σχεδόν, που πιο πολύ ήταν ευχάριστη παρά δυσάρεστη, και τώρα –μα, είναι δυνατόν; – μια κάψα αρχίζει πάλι να απλώνεται χαμηλά στην κοιλιά της. Μα, τι έχει πάθει; Και –αυτό είναι ακόμα πιο περίεργο– εκείνος τι έπαθε έτσι ξαφνικά; Χώνει το χέρι ανάμεσα στους μηρούς της και ψαχουλεύει εκεί με μυγιάγγιχτα δάχτυλα. Περιμένει ότι θα βρει την περιοχή πονεμένη, πληγιασμένη, και όμως, όχι. Φέρνει τα ακροδάχτυλα στα ρουθούνια της και οσφραίνεται. Είναι η δική της μόνο, η γνωριμη αφάδα. Μα, ήταν όνειρο; Αποκλείεται. Κάτι που βιώθηκε με τόση ένταση δεν μπορεί παρά να έγινε στ' αλήθεια.

Συλλογίζεται πάλι τον ετοιμοθάνατο γέροντα.

Χαλαρωμένη, ανακουφισμένη, σηκώνεται από το χέιμαρρο της λεκάνης, ζυγώνει το παράθυρο και κοιτάζεται στον ραγισμένο καθρέφτη με τη σαρακοφαγωμένη ξύλινη κορνίζα. Αν δεν ήταν ο άντρας της, τότε ποιο ήταν εκείνο το θηριώδες αρσενικό που της έκανε έτσι έρωτα μες στο μισόφωτο της αυγής; Κι αν ήταν ο άντρας της, πόσο αλλαγμένη η όψη του! Τα πόδια της τρέμουν ακόμη από το απίστευτο βάρος του. Και τι της έκανε, τι την έβαλε να κάνει! Ποτέ, ποτέ σε όλη της τη ζωή...! Μες στον καθρέφτη, με τη διαγώνια ρωγμή, το πρόσωπό της τεμαχίζεται σε δυο ανόμοια μισά κι ένα αναποδογυρισμένο μάτι της αντιγυρίζει σκεπτικά ένα ερωτηματικό βλέμμα. Ολόγυρά της το πρωινό δονείται σαν σφυγμός, το καζανάκι γουργουρίζει. Η ξεστή μυρωδιά των δικών της διαπεραστικών υγρών πλανιέται ακόμα στον αέρα. Μέσα από το μικρό παράθυρο, η ακτινοβολία του ήλιου είναι τόσο ισχυρή που την αναγκάζει να κλείσει τα μάτια. Εδώ, στην υπαιθρο, το φως είναι διαφορετικό απ' ό,τι στην πόλη, έχει την αγριωπή απόχρωση των πονοκεφάλων, είναι πιο δυνατό, πιο έντονο, λες κι από πίσω το φωταγωγεί με δριμύτητα μια άλλη μυστηριώδης και αμετάβλητη φωτεινή πηγή. Το νερό, που τρέχει από τη βρύση σαν ρευστό μέταλλο, τινάζεται ασημένιο πάνω στις αρθρώσεις των δακτύλων της. Έχει την εντύπωση ότι είναι κουλουριασμένη γύρω από τον εαυτό της, σαν διπλωμένη στα δυο. Η φλόγα στην κοιλιά της φουντώνει, γίνεται μια βουβή φωτιά. Κατεβάζει το κεφάλι με μάτια κλειστά, αγκιστρώνει τα χέρια στο νιπτήρα και γέρνει βαριά μπροστά, λυγίζοντας τους αγκώνες, ριγώντας από τη θύμηση μιας ηδονής σχεδόν επώδυνης. Θα σωριαζόταν κάτω αν δεν ήμουν εκεί να τη συγκρατήσω με τα δικά

μου αέρινα χέρια. Έτσι συμβαίνει πάντα αφότου ο Μπαμπάς, ο ακόλαστος παλιόγερος, έχει κάνει αυτά που κάνει συνήθως στις κοπέλες. Θυμάμαι τη γυναίκα του Τυνδάρεω, κι αργότερα, το πουτανάκι, την κόρη της –Ελένη κι εκείνη!– που έφερε όλα τα δεινά στην Τροία και γονάτισε το μεγαλόπρεπο Ίλιον. Για να μην αναφερθώ στις αμέτρητες ανώνυμες, τις πριν και τις μετά, τις προδομένες, τις εγκαταλεημένες και λησμονημένες.

Ο Αδάμ την περιμένει στο υπνοδωμάτιο. Έχει ντυθεί. Φοράει λευκό πουκάμισο κι ένα απαίσιο μάλλινο παντελόνι, στην απόχρωση της σκουριάς, που του πέφτει πολύ στενό και που εκείνη δεν έχει ξαναδεί – δεν μπορεί να είναι δικό του, μάλλον το ξετρύπωσε από καμιά ντουλάπα. Πάντα κάνει περίεργα πράγματα με το που πατάει το πόδι του στο Άρντεν. Όποτε έρχονται εδώ, εξακολουθεί να λέει ότι επιστρέφει σπίτι του. Τώρα έχει κάτσει πλαγίως στο κρεβάτι. Το κρεβάτι αυτό είναι φαρδύτερο από μονό, αλλά και πάλι πολύ μικρό και για τους δυο τους: χθες το βράδυ του είπε ότι φοβόταν μήπως γυρίσει εκείνος στον ύπνο του, τη στριμώξει στον τοίχο και την πλακώσει, όπως λένε ότι πνίγονται καμιά φορά τα μωρά όταν τα πλακώνουν οι κοιμισμένες μητέρες τους κατά λάθος. Στην αναφορά της λέξης «μωρά» είχε πέσει αμέσως σιωπή, κι εκείνος είχε αποστρέψει το βλέμμα, παρόλο που η Έλεν είχε πιέσει τον εαυτό της να τον κοιτάξει εξεταστικά, προκαλώντας τον να πει κάτι, αλλά αυτός, φυσικά, δεν τόλμησε. Επιθεωρεί τώρα τα δικά του αντικείμενα μέσα στο δωμάτιο, το αεροπλανάκι, το ραβδί του χόκεϊ, και στραβώνει νοερά το στόμα. Ο Αδάμ, στηριγμένος στον αγκώνα του, της χαμογελάει με κάτι σαν ικεσία. Μα, τι ζητάει; Γιατί δεν κατέβηκε κάτω; Θα προτιμούσε να είναι μόνη της. Δεν θέλει να ντυθεί μπροστά του. Νιώθει ακόμα ένα ίχνος ερεθισμένης ντροπής, καθώς αναθυμάται το όνειρο του έρωτά τους. Γιατί έχει πλέον αποφασίσει ότι ήταν όνειρο. Τι άλλο θα μπορούσε να είναι, έτσι όπως της φάνηκε ότι ξύπνησε και τον βρήκε από πάνω της, λουσμένο στο φως, αμίλητο, ορμητικό, με τα μπράτσα ανοιχτά, τις παλάμες του πάνω στα στήθη της – τι άλλο να ήταν;

Όταν γυρίσεις, ποιος άλλος θα είσαι παρά εσύ;

Υπάρχει άλλο σου εσύ που θα μπορούσα να αγαπήσω;

Ο Αδάμ απλώνει προς το μέρος της το χέρι, το χέρι πάνω στο οποίο στηριζόταν, και τα δάχτυλά του γλιστρούν παιχνιδιάρικα, σαν καβούρια, πάνω στο σεντόνι. Της αρέσουν τα χέρια του, είναι τετράγωνα και πάντοτε ξεστά, τώρα, όμως, δεν θέλει να την αγγίξουν και οπισθοχωρεί ένα σχεδόν ανεπαίσθητο εκατοστό από την άκρη του κρεβατιού. Εκείνος συνοφρυώνεται γελαστός. «Τι συμβαίνει;» τη ρωτάει. «Μπας και σε πήρε μάτι ο Ντάφι με το πουνκάμισό μου;»

Αναλογίζεται την ερώτησή του. Της είχαν ξαναδοθεί αφορμές να σχολιάσει την ελευθερία με την οποία κυκλοφορεί ο γελαδάρης μέσα στο σπίτι, το πώς παρουσιάζεται στα πιο απροσδόκητα μέρη τις πιο ακατάλληλες στιγμές, με το προτεταμένο του κούτελο και το θρασύ, επίμονο βλέμμα του. Κι αν την είδε πράγματι, όπως έβγαινε από το μπάνιο κι ανέβαινε τις σκάλες, με τα οπίσθιά της πλήρως εκτεθειμένα; Ε, ας την πήρε μάτι, δεν τη νοιάζει.

«Πήγες τελικά να δεις τον πατέρα σου;» τον ρωτάει. Η μικρή της αποσκευή χάσκει ανοιχτή στο πάτωμα, ρούχα ξεχύνονται από μέσα σαν να τα διέκοψαν πάνω σε απεγνωσμένη απόπειρα απόδρασης. «Πώς είναι;»

Το χαμόγελό του σβήνει, το συνοφρύωμά του συνεχίζεται, με το επάνω πεταχτό χείλος να προεξέχει από το κάτω. Όπως πάντα, όταν σκύβει το κεφάλι, ένα τσουλούφι πέφτει στο μέτωπό του κι αυτός το παραμερίζει βιαστικά με το χέρι. Τα μαλλιά του είναι μεταξένια και θαμπά. Και τα μάτια του είναι το ίδιο θαμπά, ανοιχτογάλανα σαν τα δικά της, αλλά κάπως απόκοσμα – απόκοσμα, να τη πάλι αυτή η λέξη. Στο όνειρό της ήταν αυτός, αλλά και δεν ήταν, μια φηγούρα ψυχρής φωτιάς που την κατάκαιγε – το στόμα του ήταν χρυσαφένιο.

«Δεν έχω ιδέα πώς είναι», της απαντάει. «Είναι ξαπλωμένος εκεί, ακίνητος. Ελπίζω να μην υποφέρει, αλλά ποιος ξέρει;» Κάνει μια παύση, κάτι πιάνει με τα δάχτυλα από το σεντόνι. «Έβαλα τα κλάματα, όπως καθόμουν δίπλα του».

«Σοβαρά;» είναι το μόνο που του λέει, σαν να συλλογίζεται άλλα. Ο Αδάμ αναρωτιέται αν θα ζητήσει να δει κι εκείνη τον ετομοθάνατο.

Η Έλεν πηγαίνει στο παράθυρο, σηκώνει τη λεπτή κουρτίνα, ασφαλίζει το κορδόني της στρίβοντάς το γύρω από ένα γάντζο που είναι βιδωμένος στο περβάζι και κοιτάζει έξω. Υποτίθεται ό-

τι από εκεί φαίνεται η θάλασσα, μα ποτέ της δεν μπορεί να τη διακρίνει. «Καημενούλη», λέει, και κανείς από τους δυο τους δεν ξέρει αν αναφέρεται στον πατέρα τού Αδάμ ή στον ίδιο. Κάτω απλώνεται ένα διαφορετικό χωράφι από εκείνο που φαίνεται από το παράθυρο του μπάνιου, εκτός κι αν είναι το ίδιο, αλλά από άλλη γωνία. Στο βάθος, πάντως, δεν υπάρχει κανένα δάσος, μόνο μια μεγάλη, χορταριασμένη πλαγιά –μα, ούτε και το χορτάρι θα έπρεπε να είναι τόσο ψεύτικα καταπράσινο, έτσι δεν είναι;– πίσω από την οποία ξεπροβάλλει η σκεπή του αγροτόσπιτου της Άιβι Μπλάουντ με τη μοναχική της καμινάδα. Τρεις ασπρόμαυρες αγελάδες βόσκουν, μια εδώ, άλλη πιο κει. Ένα μικροσκοπικό πουλί κάνει βουτιά από ένα κλωνάρι όχι σαν να πετάει, αλλά σαν να πέφτει, μοιάζει με ζωηρό καφετί φύλλο, και ύστερα χάνεται. Αυτό το μέρος έχει μια όψη εξωπραγματική, ιδιαίτερα το καλοκαίρι: όλα στα μάτια της φαντάζουν τεχνητά. Τα πάντα φαίνονται υπερβολικά μονοδιάστατα, κυρίως οι ορίζοντες, αλλά και οι κοντινοί λόφοι επίσης, και όλα μοιάζουν περασμένα με μια μόνο στρώση μοβ μπογιάς, σαν κακότεχνο φόντο.

Έχει υποδυθεί την Έντα, και τη Δεσποινίδα Τζούλια. Έχει ανέβει στη σκηνή με μαύρη μακριά τουαλέτα, έχει γητεύσει και περιφρονήσει. Η λάμψη των γαλάζιων της ματιών ήταν ορατή ακόμα κι από την τελευταία σειρά των καθισμάτων. Κρατούσε το καμουτσίκι και είχε την υπεροχή. Τώρα θα παίξει την Αλκμήνη, τη γυναίκα του στρατιώτη, γλυκιά, πελαγωμένη, πολιορκημένη. Πώς θα την ερμηνεύσει;

«Τι;» Γυρίζει να τον κοιτάξει.

Όταν γυρίσεις, ποιος άλλος θα είσαι παρά εσύ;

Νταπ-ντουπ, νταπ-ντουπ, νταπ-ντουπ, νταπ-ντουπ. Σαν τον Ντάφι με τις μεγάλες του γαλότσες.

«Δεν είπα τίποτα», λέει ο άντρας της.

Αυτή κοιτάζει το δωμάτιο γύρω της με σουφρωμένα φρύδια. «Σου έχει φυλάξει ακόμα και τα παιχνίδια», λέει, απορημένη.

«Ποιος;»

«Η μάνα σου – ποιος άλλος;»

Θυμάται πάλι τον χρυσαφένιο άντρα του ονείρου της, το απειλητικό του βάρος επάνω της. Ξαφνικά, ορμάει προς το κρε-

βάτι –για δείτε, μια μαινάδα!–, διασκελίζει όπως όπως το μπαούλο, σέρνεται γονατιστή στο στρώμα και με μια παθιασμένη βία αρπάζει το κεφάλι του άντρα της με τα δυο χέρια και κολλάει το πρόσωπό του πάνω στο στήθος της. Εκείνος κάνει άθελά του να αποτραβηχτεί και κάτι λέει που φτάνει στ’ αυτιά της πνιγμένο. Νιώθει την ανάσα του πάνω στο δέρμα της κι ένα κουμπί του πουκαμίσου που την τρυπάει από την πίεση του πιγουνιού του. Παρόλο που είναι τόσο μικρόσωμη σε σχέση μ’ αυτόν, αισθάνεται σαν γιγάντισσα, αχόρταγη και δεσποτική, που τον έχει βάλει κάτω. Αυτός απλώνει τα χέρια, ανασηκώνει το πουκάμισό του, που φοράει τώρα εκείνη, αποθέτει τις παλάμες στα γυμνά της οπίσθια κι αισθάνονται και οι δυο το φλόγισμα της σάρκας της. Αυτός προσπαθεί πάλι κάτι να πει, αλλά αυτή δεν τον αφήνει, παρά τρίβει το πρόσωπό του πάνω της, γυρνώντας το από τη μια κι από την άλλη. Αυτός βγάζει πνιχτά γελάκια. Τα νύχια του βυθίζονται στους γλουτούς της με δύναμη. Εκείνη ρίχνει πίσω το κεφάλι με έναν άγριο στεναγμό.

Ο πατέρας μου μουγκρίζει μες στο λήθαργό του, ταξιδεύει σε άλλο τόπο, ονειρεύεται, ελπίζω, κάποια άλλη αγαπημένη. Έλα, όμως, Πατερούλη, φόρα τα κέρατά σου κι έλα να ρίξεις ένα βλέφαρο να δεις τι κάνουν αυτά τα δυο μικρά σου.

Ο ΓΕΡΟ-ΑΔΑΜ, ΣΑΝ ΒΟΥΤΗΧΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΩΝ, ΒΥΘΙΖΕΤΑΙ ολοένα και πιο βαθιά στο παρελθόν με την κάθε του κατάδυση. Υπάρχει ένας χαμένος κόσμος εκεί κάτω, βλέπει τις βυθισμένες στέγες και τα καμπαναριά, τους ανεμοδαρμένους δρόμους, οι άνθρωποι, φωσφορίζοντες σαν ψάρια, μπαινοβγαίνουν σε σπίτια, περνούν μέσα από δωμάτια αμυδρά οικεία, με ορθάνοιχτα μάτια ιππόκαμπων. Φοβάται. Δεν θέλει να πνιγεί όπως πνίγηκαν εκείνοι. Το ξέρει ότι θα γίνει αυτό από ώρα σε ώρα. Νιώθει την παλίρροια να τον τραβάει μαζί της, να τον συμπαρασέρνει. Πιάνεται από φύκια, αλλά αυτά ξεγλιστράνε από τα δάχτυλά του, κρύα και γλιστρισμένα. Διακρίνει μια λάμψη, κάτι γυαλίζει, μα όταν ανασκαλεύει την άμμο δεν βρίσκει τίποτα, μόνο κοχύλια και σπασμένα κοράλλια και απομεινάρια οστών, ενώ τα πάντα γύρω του μεμιάς σκοτεινιάζουν. Του σώνεται η ανάσα. Νιώθει το χτύπο της καρδιάς του, ακούει το αίμα στις φλέβες του, ένα υπόκωφο, ορμητικό βουητό. Παλεύει. Το νερό κουλουριάζεται γύρω του, σαν βαριά, αλλά άπιαστη αλυσίδα. Μια τεράστια φυσαλίδα βγαίνει από το στόμα του. *Μητέρα!—*

Ξυπνάει, μα ο τόπος στον οποίο ξυπνάει δεν είναι του ξύπνιου.

Βρίσκεται ξανά στην κωμόπολη του λόφου πάνω από την εκβολή του ποταμού, με την εκκλησία, τον γκρεμισμένο πύργο της, τα στοιβαγμένα σπίτια της με τις μυτερές σκεπές. Διαγράφεται μπροστά του, σε δομύ απριλιάτικο φόντο, ένας ξεπλυμένος γαλάζιος ουρανός με μουντζούρες νεφών, άσπρο του πάγου, γκριζο του μώλωπα, σταχτί. Από όλες τις καμινάδες στήλες καπνού ταξιδεύουν προς τα πίσω, λες κι ένας ολόκληρος στολίσκος σαλπάρει από δω για το πέλαγος. Ο αέρας τσαλακώνει το ποτάμι που πλαταίνει, κεντώντας εδώ κι εκεί αφρισμένα κυματάκια. Βρίσκονται όλα εκεί, συμπαγή, μια μικρογραφία πόλης μέσα σε παιδική γυά-

λινη σφαίρα. Αυτός είναι ένα παιδί που ανηφορίζει μια πλαγιά, περπατώντας παράλληλα μ' έναν ψηλό πέτρινο τοίχο. Φοράει τουνίντ πανωφόρι με ζωνάκι πίσω, κασκέτο με γείσο, και χοντρές μάλλινες κάλτσες, το επάνω μέρος των οποίων είναι γυρισμένο για να κρύβει τις χειροποίητες βρόμικες καλτσοδέτες από άσπρο ελαστικό. Έχει στην πλάτη το σακιδιό του. Η ώρα είναι τέσσερις το απόγευμα. Στην απέναντι πλευρά του φιδωτού δρόμου υπάρχουν σπίτια, το καθένα τοποθετημένο ένα σκαλί πιο ψηλά από το προηγούμενο. Στην εξώπορτα ενός απ' αυτά είναι τυλιγμένος στο ρόπτρο ένας φιόγκος πένθους και πάνω του κολλημένο ένα μπιλιέτο μ' ένα όνομα, και ημερομηνίες, γραμμένες με μαύρο μελάνι. Η πόρτα είναι ανοιχτή. Κάποιος έχει πεθάνει και μπορεί όποιος θέλει να μπει να δει τη σορό του. Οι μεθύστακες της πόλης καταφθάνουν πάντα πρώτοι, για να ξεπροβοδίσουν στην τελευταία του κατοικία το νεκρό μ' ένα τσάμπα ποτό. Το αγόρι κοντοστέκεται για μια στιγμή, κοιτώντας το σπίτι. Θα μπορούσε να μπει. Θα μπορούσε να σπρώξει την πόρτα και να μπει στο σαλόνι. Κάποια θα ήταν εκεί, μια μαυροφορούσα, με τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος, τα μάτια κόκκινα από το κλάμα, τα ρουθούνια ερεθισμένα. Θα της έσφιγγε το λεπτό, παγωμένο χέρι και κάτι θα έλεγε μέσα απ' τα δόντια του: δεν θα χρειαζόταν καν να είναι λόγια. Θα διέσχιζε το δωμάτιο, με τα σχολικά παπούτσια του να σκούζουν, και θα κοιτούσε ανέκφραστος τον πεθαμένο μέσα στην κάσα του, με το απόκοσμο κοστούμι, τα κέρνινα δάχτυλά του τυλιγμένα γύρω από ένα ροζάριο. Θα ερχόταν στη μύτη του εκείνη η μυρωδιά κρίνων και τέφρας που αναδίδουν στην αρχή οι νεκροί ή που πλανιέται τουλάχιστον πάντα στον αέρα όταν κάποιος έχει πεθάνει. Η γυναίκα θα του πρόσφερε ένα κομμάτι κέικ σε πιάτο κι ένα ποτήρι με χλιαρή λεμονάδα. Θα υπήρχαν κι άλλοι εκεί, καθισμένοι μες στο μισοσκοτάδο σε καρέκλες στημένες κατά μήκος των τοίχων, σφίγγοντας ποτήρια του ούισκι μέσα σε κόκκινες γροθιές ή ισορροπώντας στα γόνατά τους φλιτζανάκια και πιατάκια του καφέ, αναστενάζοντας ανήσυχοι στο κάθισμά τους, μουρμουρίζοντας υποκριτικά λόγια παρηγοριάς που θα του έφερναν ανατριχίλα.

Μα, δεν περνάει απέναντι. Αντί γι' αυτό, συνεχίζει την ανάβαση προς το σπίτι του.

Ανοιξιάτικοι αέριδες ξεχειλίζουν τους δρόμους σαν αβαρές νερό. Ο οξειδωμένος αέρας του Απρίλη. Τα δέντρα σείονται, τα

νοτερά μαύρα κλαριά τους διάστικτα με πράσινες τούφες. Η άσφαλτος αστράφτει. Μια ισχυρή ριπή ανέμου ταρακουνάει τα παντζούρια, και όπως τρεμουλιάζουν, εκσφενδονίζουν λόγχες φωτός. Περνάει το αυτοκίνητο του παπά, οι τροχοί συρίζουν πάνω στον βρεγμένο δρόμο. Το αγόρι χαιρετάει ευσυνείδητα και παίρνει για αντάλλαγμα μια αυστηρή ευλογία, ενώ ένα αντανακλώμενο σύννεφο γλιστράει γοργά σαν ψάρι πάνω στο παρμπρίζ.

Ένας άντρας με φθαρμένο μαύρο παλτό και κοτλέ παντελόνι, τρύπιο στα γόνατα, βγαίνει από το προαύλιο της εκκλησίας, κουβαλώντας στον ώμο ένα φτυάρι. Δίχως να επιβραδύνει το βήμα, σκύβει στο πλάι, κλείνει το ένα ρουθούνι πιέζοντάς το με το δάχτυλο και από το άλλο ρουθούνι εκτινάσσει επιδέξια ένα σβόλο μύξας.

Ω, χαμένε, άξεστε κόσμε!

Το σπίτι βρίσκεται σε ένα δρομάκι στρεβλό, είναι σφηνωμένο ανάμεσα στους ψηλότερους γείτονές του, λες και μια μέρα πήγε να στριμωχτεί ανάμεσά τους και δεν ξανακουνηθήθηκε. Αυτός χώνει το χέρι του μέσα στο ταχυδρομικό κουτί –κάθε φορά που το κάνει αυτό, τον διαπερνά ένα ρίγος τρόμου– και ψαρεύει το κλειδί που είναι μέσα, κρεμασμένο από ένα σχοινί. Στο χωλ τον υποδέχονται οι γνωστές οσμές: παρκετίνη, γραφίτης, σαπούνι, γκάζι από το φούρνο. Κρεμάει το πανωφόρι του και το κασκέτο σ' ένα γάντζο, πετάει το σακιδίό του στο πάτωμα. Η μητέρα του με την ποδιά, μια τούφα από τα μαλλιά της να ξεφεύγει από τον κότσο, σκουπίζει στο μάγουλο την ανάποδη του χειρού της και του ρίχνει το ίδιο πάντα βλέμμα: καχύποπτο, σκεπτικό, λιγάκι απεγνωσμένο. Εκείνος βάζει τα δάχτυλά του να περπατήσουν κατά μήκος του τραπέζιού. Ο πατέρας του είναι στο πίσω δωμάτιο, ανασηκωμένος σε μαξιλάρια σ' ένα πρόχειρο κρεβάτι που έχει στηθεί γι' αυτόν στον καφέ δερμάτινο καναπέ της γωνίας, κι έχει τα μεγάλα του χέρια ακουμπισμένα μπροστά του, πάνω στην κουβέρτα. Το αγόρι συλλογίζεται το φιόγκο του πένθους, και τον εαυτό του να στέκεται με το κυριακάτικο κοστούμι του, μες στη μυρωδιά από τέφρες και κρίνους. Ο πατέρας του μετακινείται λίγο, αναστενάζει κι ένας ήχος υγρός βγαίνει από το λαρύγγι του. Η φωτιά του τζακιού έχει, στον πυρήνα της, ένα φεγγοβόλημα τρομακτικό, και το κάρβουνο αναδίδει μια έντονη γατίλα. Στο κάτω μέρος του παραθύρου φαίνεται μια λωρίδα απογευματινού ου-

ρανού, αχνογάλανου, κι ένα κομμάτι του μουσκληασμένου τοίχου πάνω στον οποίο οι χήνες της μητέρας του φτιάχνουν παράνομες φωλιές και κρύβουν τα αυγά τους. Εκεί έξω έχει λαγοκερασιές, πατατιές, παραμελημένα λάχανα που έχουν γίνει ψηλά σαν πασχαλινά κεριά. Ύστερα είναι τα χωράφια και πέρα απ' αυτά οι βραχώδεις λόφοι, και πέρα απ' αυτούς, κάποιον Αλλού.

Το πρώτο δώρο που θυμάται να πήρε ποτέ ήταν ένα πήλινο τσιμπούκι. Θα πρέπει να είχε τα γενέθλιά του. Η αδελφή του τον πήγε στο καπνοπωλείο και του το αγόρασε με τα χρήματα που της είχε δώσει η μητέρα τους. Συνοδευόταν από ένα αδιάβροχο χαρτονένιο κύπελλο που είχε μέσα σαπουνάδα για τις φούσκες. Το δοκίμασε έξω στον κήπο, δίπλα στο κοτέτσι. Στην αρχή δεν μπορούσε να το χρησιμοποιήσει, αλλά ξαφνικά τα κατάφερε. Οι σαπουνόφουσκες δίστασαν στο χείλος του τσιμποুকίου, τρεμουλιάζοντας αδύναμα, κι ύστερα απελευθερώθηκαν και ταξίδεψαν ήρεμα στον αέρα. Νόμιζες ότι περιστρεφόταν η καθεμία μέσα στη σφαίρα της, λες και η κορυφή ήταν πάντα πιο βαριά, απλώνοντας διαρκώς το ιδιίζον πλεόνασμα στις πλευρές της. Πότε πότε κόλλαγαν δυο μαζί και δημιουργούσαν ένα παχουλό τρεμουλιαστό σχήμα σαν κοντόχοντρη κλεψύδρα. Ήταν φτιαγμένες από μια ουσία εξωγήινη, έναν διάφανο υδράργυρο, απίστευτα ελαφρύ κι ευμετάβλητο, σε απόχρωση ουράνιου τόξου. Έσκαγαν πάνω στο δέρμα του σαν υγρά, ψυχρά φιλιά. Ήταν κι αυτές ένα άλλο είδος Αλλού.

Ο πατέρας του πέθανε Χριστούγεννα. Το αυτοσχέδιο κρεβάτι του πίσω δωματίου μαζεύτηκε κι έμεινε γυμνός ο καναπές να στέκει, σαν αβυσσαλέα οπή, και δεν άναβαν πια φωτιές στο τζάκι και καθώς περνούσαν οι μέρες του Δεκέμβρη, το φως στο δωμάτιο κρυστάλλωνε και σταδιακά σωνόταν. Πριν ξεψυχήσει, ο ετοιμοθάνατος ανασηκώθηκε ξαφνικά από τα μαξιλάρια με έκπληκτα μάτια και κάτι φώναξε με μια φωνή τόσο βαθιά και διαπεραστική που τους συγκλόνισε όλους. Δεν ήταν η φωνή του, ήταν σαν να είχε μιλήσει μέσα απ' αυτόν κάποιος άλλος, και η αδελφή του Αδάμ ξέσπασε σε λυγμούς και βγήκε έξω τρέχοντας, ενώ τα δυο του αδέρφια με τα γκριζωπά τους πρησμένα, μελαγχολικά πρόσωπα, κοιτάχτηκαν βιαστικά και σαν να βούρκωσαν. Αυτό που είχε φωνάξει ο πατέρας τους έμοιαζε με όνομα, αλλά κανείς δεν είχε καταφέρει να το ακούσει. Έμεινε για λίγο με το εμβρό-

νητο βλέμμα στραμμένο προς το ταβάνι, το κεφάλι του να τραντάζεται και τα χείλη προτεταμένα σαν του τρομπετίστα, και ύστερα σωριάστηκε πίσω κι έβγαλε έναν ήχο λες και πνιγόταν.

Η μητέρα τους είπε ότι θα γιόρταζαν τα Χριστούγεννα όπως πάντα. Είπε ότι αυτό θα ήθελε και ο πατέρας τους, αφού τα Χριστούγεννα ήταν η πιο αγαπημένη του εποχή του χρόνου.

Έφησε ένα γλύκισμα. Ο Αδάμ τη βοήθησε, μετρώντας όλα τα υλικά πάνω στη μαύρη σιδερένια ζυγαριά με τα μπρούντζινα ζύγια, τα οποία ήταν το ίδιο κρύα και βαριά με τα πειρατικά δουβλόνια της φαντασίας του. Έξω είχε πέσει η νύχτα, παντού απλωνόταν μια παγωμένη αταραξία, οι γερτές στέγες, κοκκινωπές από την πάχνη, τα περιονωτά αστέρια, απαστράπτοντα σαν σπασμένος πάγος, και η σελήνη ψηλά, στο κέντρο ενός σπινθηροβόλου μαυρομπλέ ουρανού, μικρή λες και είχε ζαρώσει από το κρύο. Η μητέρα του στεκόταν μπροστά στο τραπέζι με σηκωμένα τα μανίκια, ανακατεύοντας μέσα σε καφετιά γαβάθα τα στεγνά υλικά που της είχε εκείνος μετρήσει. Είχε σκυμμένο το κεφάλι της κι αυτός δεν είχε καταλάβει ότι έκλαιγε, μέχρι που είδε τα δάκρυα να πέφτουν στη γαβάθα, πρώτα ένα, μόνο του, κι αμέσως μετά δυο μαζί, σχηματίζοντας τρεις μικροσκοπικούς γκριζους κρατήρες στη λευκή ζύμη. Δίχως να πει κουβέντα, του έδωσε την ξύλινη κουτάλα και πήγε αθόρυβα να καθίσει πλάι στο τζάκι, γυρνώντας το πρόσωπό της απ' την άλλη. Εκείνος κράτησε τη γαβάθα από το χείλος, κυκλώνοντάς τη με το μπράτσο του, όπως είχε δει εκείνην να κάνει. Όταν βύθισε την κουτάλα στο μείγμα του αλευριού, τα δάκρυα έγιναν τρεις γκριζοί σβόλοι, μα γρήγορα απορροφήθηκαν. Δεν θυμόταν να έχει ξαναδεί τη μητέρα του να κλαίει –και στον τάφο του πατέρα ακόμα είχε μείνει αδάκρυτη– και τώρα ένωθε άβολα, αμήχανα, ευχόταν να σταματήσει. Κανείς τους δεν μιλούσε. Ήταν μόνοι οι δυο τους στο σπίτι. Αναρωτήθηκε πόση ώρα θα χρειαζόταν μέχρι να αναμειχθούν όλα εντελώς μέσα στη γαβάθα. Τι εννοούσε, όμως, να αναμειχθούν εντελώς; Κάθε κόκκος των υλικών θα έπρεπε να διανεμηθεί στην εντέλεια, οι κόκκοι του αλατιού και της σόδας να έχουν απλωθεί ομοιόμορφα σε όλο το αλεύρι, ο καθένας να διατηρεί μια συγκεκριμένη απόσταση από όλους τους υπόλοιπους. Προσπάθησε να φανταστεί το μείγμα σαν ένα στερεό, τρισδιάστατο άσπρο λιβάδι που απαρτιζόταν από ένα πυκνό, ομοιόμορφο πλέγμα σωματιδίων σε άλλες αποχρώ-

σεις του άσπρου. Και το ίδιο το αλεύρι, που ούτε δυο του κόκκοι δεν ήταν όμοιοι; Πώς θα μπορούσε αυτό να αναμειχθεί εντελώς, ακόμα κι αν δεν υπήρχαν άλλα συστατικά μέσα του, με το δικό τους σχήμα; Και πώς θα ήξερε εκείνος πότε είχε επιτευχθεί η σιγμή του τέλειου καταμερισμού; Πώς θα καταλάβαινε πότε ακριβώς έπρεπε να σταματήσει το ανακάτεμα, ούτως ώστε να μη διαταράξει την ισορροπία και να τα επαναφέρει πάλι όλα σε αταξία; Κοίταζε την κουτάλα όπως γύριζε ολοένα, δημιουργώντας ορύγματα, κορυφές και σαθρούς γκρεμούς στο απαλό, ωχρό, σαν πούδρα, μείγμα. Πού ήταν τώρα εκείνα τα τρία δάκρυα; Πόσο καλά είχαν αφομοιωθεί από τη ζύμη; Έτσι πολύπλοκα συνδεδεμένο αλλά και επίμονα ανόμοιο ήταν το καθετί σ' αυτό τον κόσμο; Η μητέρα του σηκώθηκε, φύσηξε τη μύτη της στην ποδιά της και χωρίς να πει λέξη, πήρε από τα χέρια του τη γαβάθα και την ξύλινη κουτάλα και συνέχισε το ανακάτεμα.

Η θεία του, η Μάρθα, ήρθε από την πόλη για την κηδεία κι έμεινε όλα τα Χριστούγεννα. Αυτή ανέλαβε τα ηνία του σπιτιού, ενορχήστρωσε το στήσιμο και το στόλισμα του δέντρου, παράγγειλε ένα κιβώτιο με μαύρη μπίρα και μπουκάλια με πόρτο και ούισκι, επιθεώρησε το μοίρασμα των δώρων, έκοψε ακόμα και τη γαλοπούλα, ενώ η μητέρα καθόταν στο παρασκήνιο, σφιγμένη, άγρυπνη, αμίλητη. Η Θεία Μάρθα δεν ήταν παντρεμένη κι εργαζόταν στο γραφείο ενός δικηγόρου, στην πόλη. Φορούσε ένα παλτό στο γκρι του περιστεριού, με ρενάρ γούνινο γιακά και ρενάρ τελείωμα, μαύρο καπελίνo με μαργαριταρένια καρφίτσα κι ένα κομμάτι από άκαμπτο μαύρο βέλο, και χοντρά ψηλοτάκουνα παπούτσια. Ανέδιδε πάντα έναν αέρα θλιμμένης αγανάκτησης. Της είχε χαρίσει ο Θεός απλόχερα την ασχήμια: ήταν αλογομούρα μ' ένα στόμα όπου συνωστίζονταν τεράστια δόντια, εκ των οποίων τα μπροστινά ήταν μονίμως λεκιασμένα με κραγιόν. Το χριστουγεννιάτικο δώρο της προς αυτόν ήταν ένα κουτί με παζλ, φτιαγμένα από διάφορα κομμάτια γυαλιστερού ατσαλιού σε περιπλοκά σχήματα τα οποία ενώνονταν ανά δύο μεταξύ τους με έναν υποτιθέμενα αξεδιάλυτο τρόπο, παρόλο που του Αδάμ τού πήρε μόνο ένα λεπτό βουβής αυτοσυγκέντρωσης για να διαπιστώσει τη λύση του κάθε ζευγαριού και να τα χωρίσει, πράγμα που έκανε τη θεία του να ρουθουνίσει, να συνοφρυνωθεί και τέλος να σιγοσφυρίζει. Ήταν απολαυστικός ο τρόπος με τον οποίο τα

δυο γυαλιστερά μεταλλικά πλέγματα αποχωρίστηκαν τόσο απαλά, με μια καλολαδωμένη λες ευκολία, και το μυαλό του μετατράπηκε στιγμιαία σε ένα απέραντο γαλάζιο διάστημα, γαλήνια φωτεινό, διαμέσου του οποίου διάφανες μορφές κινούνταν, συναντιόντουσαν, ενώνονταν και διαχωρίζονταν ή συνέχιζαν την πορεία τους, η μια μέσα από την άλλη, στην αχανή σιωπή, ατέρμονα.

Για να συναγωνιστεί τη θεία του, η μητέρα του τού χάρισε ένα βιβλιαράκι με υφασμάτινο εξώφυλλο που περιείχε διάφορα παράξενα και διασκεδαστικά στοιχεία για τους αριθμούς. Εκεί μέσα γνώρισε για πρώτη φορά το μαγικό τετράγωνο. Πόσο παράξενο ήταν να αθροίζεις τους αριθμούς κάθε πλευράς και κάθε διαγωνίου μέσα στα κουτάκια και να βγάζεις κάθε φορά το ίδιο αποτέλεσμα, το ίδιο, και όμως, για κείνον, κατά έναν τρόπο, νέο κάθε φορά. Αυτή την εντύπωση του καινοφανούς όσο αφορούσε ίσες τιμές δεν μπορούσε να την εξηγήσει. Πώς γινόταν το δεκαπέντε να είναι διαφορετικό από το δεκαπέντε; Η διαφορά βέβαια ήταν εκεί, κάτι σαν αύρα, αόρατη μα αισθητή, σαν τον αέρα, σαν τη ζέση –ναι, ναι, οι θεοί βρίσκονταν εκεί, μαζί του, από τότε–, σαν την αναπνοή του, την αναπνοή που έπαιρνε και πότε πότε κρατούσε ώσπου να φουσκώσουν τα πνευμόνια του ασφυκτικά, τόσο διακαής ήταν ο πόθος του για περισσότερα δεδομένα, περισσότερους γρίφους, περισσότερες λύσεις. Δανειζόταν βιβλία, από τη βιβλιοθήκη, συγγραφέων με δυσκολοπρόφερτα ονόματα που τα ακολουθούσαν κάτι κεφαλαία γράμματα. Προσπαθούσε να επινοήσει δικά του προβλήματα κι αινίγματα. Οι όροι τού διέφευγαν, ελίσσονταν, σφάδαζαν και ξεγλιστρούσαν μέσα από το πλέγμα του μυαλού του. Έκλεινε τα μάτια και σαν να έβλεπε ολοκλήρα σε ωκεάνιο πυθμένα τα ψηφία να λαμποκοπούν, αλλά όταν άπλωνε το χέρι δεν μπορούσε να αδράξει παρά θραύσματα, αρρητους αριθμούς και θόλωνε μεμιάς το νερό, γινόταν βούρκος.

Μετράει. Πόσα σκαλιά κατεβαίνει μέχρι να φτάσει στο σχολείο. Πόσες φορές στη διάρκεια ενός μαθήματος θα επαναλάβει η δασκάλα μια συγκεκριμένη λέξη. Στο δρόμο για το σπίτι, μετράει πόσες ρωγμές υπάρχουν στο πεζοδρόμιο, πόσοι άντρες θα τον προσπεράσουν και πόσες γυναίκες, πόσα χτυπήματα της καρδιάς χρειάζονται για να διανύσει την απόσταση από το ένα τηλεγραφόξυλο στο επόμενο, πόσο συχνά εκείνο το πουλί σ' εκείνο το κλαρί θα τιτβίσει ώσπου να περάσει εκείνος κάτω από το δέντρο

του. Τον βασανίζει η αδυνατότητα της ακρίβειας. Τόσα το ένα, τόσα το άλλο, αλλά πόσα πριν από οτιδήποτε είναι η μονάδα;

Κι έπειτα, υπάρχει το ερώτημα του χρόνου. Τι είναι, για παράδειγμα, μια στιγμή; Οι ώρες, τα λεπτά, και τα δευτερόλεπτα ακόμα είναι κατανοητά, εφόσον μπορεί να τα μετρήσει ένα ρολόι, τι εννοούν όμως οι άνθρωποι όταν μιλάνε για τη στιγμή, όταν λένε μισό λεπτάκι, μια στιγμούλα; Αυτές είναι απλώς λέξεις, φυσικά, αλλά κρέμονται πάνω από άηχα βάθη. Κυλάει ο χρόνος ή είναι μια διαδοχή ακινησιών –στιγμών– που κινούνται τόσο γοργά ώστε να μοιάζουν στα μάτια μας σαν αδιάσπαστο κύμα; Ή μήπως υπάρχει μονάχα μία τεράστια ακινησία, που εκτείνεται παντού, προς όλες τις κατευθύνσεις, και την οποία διατρέχουμε σαν κολυμβητές, κάνοντας απλωτές σε μια απέραντη, απαθή θάλασσα; Γιατί, όμως, έχει εναλλαγές; Γιατί η ώρα του πονόδοντου είναι τόσο διαφορετική από την ώρα που τρώει ένα γλυκό, ένα από τα πολλά γλυκά που με τον καιρό θα χαλάσουν ένα ακόμα δόντι; Υπάρχουν τώρα φώτα στον ουρανό που ξεκίνησαν από τις πηγές τους πριν από δισεκατομμύρια χρόνια. Μα, είναι πολλά φώτα; Όχι, ένα μόνο, που ατελείωτα ρέει, που κινείται, κάθε στιγμή.

Όλων τα περιγράμματα είναι ακαθόριστα, όλα διαχέονται μέσα σε όλα τα άλλα. Τίποτα δεν είναι ανεξάρτητο.

Πέρασε το πρωινό τρένο ή ακόμα; Ήρθε η γυναίκα του για την πρωινή της επίσκεψη;

Τα ύδατα του χρόνου θολώνουν, οι αριθμοί τρεμοφέγγουν σιωπηλά.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΕΧΕΙ ΤΙΣ ΜΑΥΡΕΣ ΤΟΥ. ΕΤΣΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΠΑΝΤΑ όταν κάποια από τις ερωμένες του, εντελώς ανυποψίαστη, επιστρέφει στον αληθινό, τον νόμιμο σύντροφό της, όπως οφείλει. Μα, τι περίμενε; Παρουσιάζεται μπροστά τους μεταμορφωμένος, κρύβεται πίσω από τη μορφή ενός ταύρου, ενός αετού, ενός κύκνου, ή, στην παρούσα περίπτωση, ενός συζύγου, κι έχει την εντύπωση ότι μπορεί να τις κάνει να τον αγαπήσουν – να αγαπήσουν τον ίδιο, δηλαδή, και όχι αυτόν που παριστάνει πως είναι, σαν να ήταν κι εκείνος θνητός όπως αυτές. Ω, ναι, ο έρωτας, αυτό που ονομάζουν οι άνθρωποι έρωτα, τον τρελαίνει, γιατί είναι ένα από τα δύο πράγματα που το δικό μας είδος δεν μπορεί να βιώσει – εννοείται πως το άλλο είναι ο θάνατος. Ο πατέρας μου είναι πεπεισμένος ότι οι δυο αυτές εμπειρίες συνδέονται άμεσα, μέχρι του σημείου, στην περίπτωσή του, τουλάχιστον, να οδηγήει η μία στην άλλη. Σε αυτό, θεωρώ ότι μάλλον έχει δίκιο. Ο έρωτάς τους, αναμφίβολα, τον κάνει ράκος. Δεν εννοώ η ίδια η πράξη, η οποία δεν μας προσφέρει πια ηδονή, αιώνες τώρα, από τότε που ο κόσμος ήταν ακόμα νεαρός και γόνιμος και απαιτούσε τη διαρκή μας γενεσιουργό φροντίδα – θυμηθείτε εκείνες τις αγέλες των φοράδων που έστεκαν όλες με τα οπίσθιά τους στραμμένα προς το βορρά, με την ελπίδα μιας σπερματογόνου ανάσας από τον Βορέα, τον χρυσόφτερο; Ούτε φταίει η προσπάθεια, η μάταιη προσπάθεια, να αντλήσει από αυτές μια παθιασμένη απόκριση, που αποστραγγίζει την ενέργειά του, και τον αφήνει εξουθενωμένο, άνευρο – όχι, είναι κάτι στο ίδιο το αλισβερίσι, στην αναγκαία παλίνδρομη κίνηση ανάμεσα στην ανθρωπινότητά τους και τη δική του θεϊκότητα, που τόσο τον αποδυναμώνει, όσο κι αν την απολαμβάνει. Γι' αυτό και διαρκώς επιστρέφει, γυρεύοντας κι άλλο. Βυθίζει κάθε φορά το ράμφος του

στην υπόσταση μιας γυναίκας, ρουφάει –έτσι νομίζει– άλλη μια μαγική γουλιά θανάτου, απόφια και πολύτιμη. Διότι θέλει, βεβαίως, να πεθάνει, όπως όλοι εμείς, οι αθάνατοι, αυτό είναι γνωστό τοις πάσι.

Αυτός ο έρωτας, ο έρωτας των θνητών, είναι δική τους επινόηση, είναι κάτι που δεν είχαμε σχεδιάσει, προβλέψει ή επικυρώσει εμείς. Πώς, λοιπόν, να μη μας συναρπάξει; Τους δώσαμε εκείνη την ασυγκράτητη παρόρμηση των λαγόνων –ο Έρως και η Ανάγκη σε αगाστή συνεργασία– μόνο και μόνο για να ξεπεράσουν την απέχθειά τους ο ένας για τη σάρκα του άλλου και να συννευρίσκονται οικειοθελώς, κάτι παραπάνω από οικειοθελώς, για την πράξη της αναπαραγωγής, αφού μια και τους φτιάξαμε, δεν θέλαμε να τους αφήσουμε να εκλείψουν – έργα των χεριών μας ήταν άλλωστε, καλώς, ή, όπως τόσο συχνά, κακώς. Μα, αλίμονο! Ιδού τι δημιουργήσανε από μια απλή τριβή των σωμάτων. Είναι σαν να δίνεις σ' ένα δύστροπο παιδί δυο τρία ξυλάκια κι ένα κουβαδάκι με λάσπη για να το ησυχάσεις, κι αυτό να σου χτίζει ολόκληρο καθεδρικό ναό, με την κολυμπήθρα του, το καμπαριό του, τον ανεμοδείκτη του και όλα τα συμπαρομαρτούντα. Μέσα στους χώρους αυτού του ιερού κτίσματος δίνουν ο ένας στον άλλο άσυλο, συγχωρούν ο ένας τις αποτυχίες του άλλου, τους ιδρώτες και τις οσμές τους, τα ψεύδη και τις υπεκφυγές τους και, πάνω απ' όλα, την αξερίζωτη εγωπάθειά τους. Δεν μπορούμε να καταλάβουμε πώς ξεγλίστρησαν έτσι από τα χέρια μας και πήραν με κάποιον τρόπο το ελεύθερο να συγχωρούν ο ένας τον άλλο για όλα όσα δεν είναι.

Και όλη αυτή η ιστορία είναι εξαρχής μια αυτοπαθής φαντασιοπληξία. Εκείνο που ο διψασμένος για τον έρωτά τους Μπαμπάς μου δεν βλέπει και δεν θέλει ούτε να ακούει, είναι πως ο έρωτας δεν ερωτεύεται στην πραγματικότητα παρά την απεικόνισή του, αφού μονάχα αυτή γνωρίζει. Ή ούτε καν αυτό. Δείξε μου δυο ανθρώπους την ώρα που το κάνουν και θα σου δείξω δυο ροζ καθρέφτες, κολακευτικά παραμορφωτικούς, σ' έναν εναγκαλισμό αμοιβαίας ακατανοησίας. Ερωτεύονται ούτως ώστε να βλέπουν τις υπέροχες πιρουέτες του εαυτού τους να αντανακλώνται στα μάτια του αγαπημένου. Την αθανασία κυνηγούν – ναι, αυτό που εμείς ευχαρίστως θα πετάγαμε, αυτό λαχταρούν, ή τουλάχιστον την ψευδαισθησή του, την εντύπωση της παντοπινής ζωής

μέσα σε μια στιγμή πάθους. Εξού και οι τελετές τους της παράδοσης και της βουλμίας. Αγάπη – αχ, σε αυτό το φαγοπότι τρέφονται ο ένας απ' τον άλλο, αλληλοκαταβροχθίζονται. Κι αυτό, αυτό ακριβώς είναι που ζηλεύει ο τρανός Ζευσ, τις μικρές τους κατασκευασμένες εκστάσεις, από τις οποίες εκείνος μένει απέξω.

Τεράστιο μερίδιο ευθύνης φέρουν εκείνοι οι τροβαδούροι με τις ρομαντικές μπαλάντες τους.

Τρελαμένος από τη λαγνεία, όπως το γέρικο σκυλί από τις ψείρες του, ο θεϊκός μου πατέρας ξύνεται, ξύνεται, μέχρι που εξουθενώνεται. Δεν είναι ταύρος, ούτε αρπακτικό – ένα ψωραλέο σκυλί, να τι είναι. Ή, αν προτιμάτε, ένα καημένο αγόρι, ένα βοσκόπουλο, ας πούμε, που, κρυμμένο σε κάποιο σπήλαιο της Αττικής, κρυφοκοιτάζει μια σύναξη νυμφών λουομένων και αντανάιζεται πυρετωδώς, πνίγοντας τις κραυγές της αγωνιώδους ηδονής του. Τι άλλο να κάνει ο άμοιρος πατέρας μου; Αφού δεν γίνεται να τον αγαπήσουν – δεν ξέρουν καν ότι είναι αυτός, εφόσον βλέπουν μόνο την εκάστοτε εξωφρενική μεταμφίεσή του, ενώ η φαντασία τους δεν είναι ικανή να διανοηθεί ένα θεό. Και όμως, αυτός εξακολουθεί να τις πιέζει για μια λέξη, έναν όρκο, μια δέσμευση. Είναι αξιοθρήνητο. Σήμερα το πρωί, με τη γυναίκα του νεαρού Αδάμ, οι ικεσίες του ήταν, θαρρώ, πιο γλοιώδεις από ποτέ. Ήταν εξευτελιστικό το θέαμα, και θα είχα απομακρυνθεί από τη σκηνή αν δεν ξυπνούσε και σ' εμένα τον ίδιο μέσα, ώρες ώρες, ένας ασθμαίνων Δάφνις, ο οποίος κατασκοπεύει τον κόσμο των ηδονών και των παθών που ο ίδιος δεν μπορεί να γευτεί.

Εξάλλου, είχα δουλέψει σκληρά και είχα κερδίσει με το σπαθί μου αυτό το ψυχαγωγικό διάλειμμα. Ο Μπαμπάς μου δεν με είχε βάλει μόνο να κρατάω τσίλιες στο σπίτι, για να μπορέσει αυτός να επιδοθεί ανενόχλητος στις παράνομες ερωτοδουλειές του, αλλά χρειάστηκε να προκαλέσω αϋπνία στο σύζυγο της λαίδης Έλεν, ώστε να αποφασίσει να περιπλανηθεί νυχτιάτικα μακριά από το δωμάτιό του και να αδειάσει το κρεβάτι του. Κι ύστερα – εκεί να δείτε! – έλαβα εντολή να καθυστερήσω το ξημέρωμα επί μια ολόκληρη ώρα, ώστε να έχει περισσότερο χρόνο το γεροντόπαιδο να σαηνέψει το ανυποψίαστο κορίτσι. Φαντάζεστε πόση δουλειά απαιτούσε αυτή η μικρή επίδειξη λαθροχειρίας: έπρεπε να ανακοπεί η τροχιά των αστεριών, να μπει φρένο στην περιστροφή του κόσμου, να το βουλώσουν όλοι οι πετεινοί.

Άσε, πια, τα επακόλουθα! Να πρέπει να εξηγήσω σ' εκείνο τον ασυγκράτητο Φαέθοντα γιατί του έσφιξα τα χαλινάρια ή στη ροδodάχτυλη την Ηώ για ποιο λόγο χρειάστηκε να της ρίξω μπου-νιά. Έπρεπε, όμως, να αναβάλω για μια ώρα τον ερχομό της η-μέρας και αυτό έπραξα.

Φέρτε στο νου σας τη σκηνή.

Με το πάθος τους επιτέλους κορεσμένο, κείτονται γυμνοί πλάι πλάι στο κρεβάτι, ο Μπαμπάς και το κορίτσι του, πλαγιασμένοι σε μαξιλάρια, μες στο δαμασκηνί πρωινό λυκόφως. Ή, μάλλον, ο Μπαμπάς είναι στηριγμένος στον αγκώνα του και κρατάει το χρυσόμαλλο κεφάλι και τις λείες ωμοπλάτες του κοριτσιού στην αγκαλιά του. Το αριστερό της χέρι είναι υψωμένο προς τα πίσω και τυλιγμένο ράθυμα γύρω από τον μεγαλόπρεπο λαϊμό του. Εκείνος κοιτάζει μπροστά του, μη βλέποντας τίποτα. Στα αρχαία του μάτια έχει αυτή την έκφραση της κούρασης, της ματαιωμέ-νης ελπίδας, της βασανισμένης μελαγχολίας, που τόσο συχνά βλέπω μέσα τους –πολύ, πολύ συχνά– κάτι τέτοιες στιγμές. Μεσ στο μυαλό του κάνει πρόβα την προαιώνια ανάκριση. Κι όταν μιλάει, εκείνη δεν ακούει τη δική του φωνή αλλά τη φωνή του ά-ντρα της, και νιώθει την οικεία ανάσα εκείνου να φυσάει τα στή-θη της σαν απαλός ζέφυρος. Οικεία, αλλά –ας το πω με τον τρό-πο των ανθρώπων– πρωτόγνωρα γλυκιά, γι' αυτή την τόσο πρωινή ώρα μετά τον ύπνο. Γιατί, όπως και να το κάνουμε, οι α-νάσες τους ζέχνουν, μόλις ξυπνάνε.

«Γίνεται δυο παντρεμένοι να είναι και πολύ ερωτευμένοι;» τη ρωτάει, με τη φωνή του νεαρού Αδάμ. «Εννοώ, μπορούν να νοιά-ζονται με το ίδιο πάθος, με την ίδια ένταση, ο ένας για τον άλλο, όπως και τον καιρό που ήταν εραστές;»

Πάντα όταν κάνει την εισαγωγή, η καρδιά του βροντοχτυπάει, λες και σκέφτεται: Ίσως, ετούτη τη φορά να...

«Μμμ», μουρμουρίζει εκείνη, καθώς μετακινείται για να χω-θεί πιο καλά στην αγκαλιά του, και το μπερδεμένο κουβάρι από σκληρές γέρικες τρίχες ανάμεσα στα πόδια του τριζοβολάει σαν φωλιά από αγκάθια. «Τι περίεργη ερώτηση... και τέτοια ώρα».

Το χέρι του που είναι πάνω στην κοιλιά της, η τραχιά του χε-ρούκλα, σέρνεται να χαϊδέψει τον ζεστό μηρό της. «Ξέρεις», της λέει, «δεν είναι ο άντρας σου αυτός που είναι εδώ τώρα».

Εκείνη χαμογελάει. Βλέπει το στόμα της από πάνω ανάποδα,

καθώς τα δικά του χείλη σφίγγονται, τεντώνονται σαν το τόξο ενός Μυρμιδόνα. Τα ανάλαφρα κλεισμένα βλέφαρά της πεταρίζουν. «Ποιος είναι, τότε;» τον ρωτάει.

Εκείνος εσκεμμένα περιμένει προτού αποκριθεί: «Μα, ο εραστής σου, φυσικά».

«Α, ναι, αυτός», λέει εκείνη μ' έναν μικρό, ικανοποιημένο στεναγμό, και κουλουριάζεται ακόμα πιο κοντά του.

Τέτοια απόμακρη σιωπή, ούτε κιχ δεν ακούγεται σ' αυτό τον σταματημένο κόσμο. Ανοίγει τα μάτια της και προσπαθεί μάταια να εστιάσει στις απύθμενες σκιές πάνω από το κεφάλι της. Μια μακάρια γαλήνη διαχέεται στις φλέβες της. Συλλογίζεται το μωρό που έχασε πέρυσσι, όχι μ' εκείνη την τόσο γνώριμη σουβλιά της οδύνης που κόβει την ανάσα, αλλά ήρεμα, αποστασιοποιημένα σχεδόν: είναι σαν να κοιτάζει πάνω από τον ώμο της μια κοιλάδα και να βλέπει μόνο ένα συννεφάκι σκόνης εκεί που το προηγούμενο λεπτό μαίνονταν φλόγες ολέθρου κι αντηχούσαν θρήνοι. Το μωρό πέθανε μέσα της, αφού έζησε μερικές βδομάδες κάτι σαν ζωή. Δεν ήταν, λοιπόν, στ' αλήθεια, μωρό. Το φαντάζεται σαν μια τόση δα μαλακή πεταλίδα, κολλημένη στο τοίχωμα της μήτρας, τυφλή, ζαλισμένη, να καταβρέχεται από τις αμνιακές πλημμυρίδες, να κουφαίνεται από τους υπόκωφους θορύβους των σωθικών της – ένα αδύναμο ανεπαρκές ανήμπορο πράγμα.

«Ποιον όμως προτιμάς εσύ», επιμένει εκείνος και νιώθει τα δάχτυλά του να σφίγγουν το μηρό της, «τον εραστή ή το σύζυγο;».

Θα μπορούσε εκείνη να αγανακτήσει, αλλά τελικά το διασκεδάζει. Είναι συνηθισμένη στη σχολαστικότητα του άντρα της, στην επιμονή του να οδηγεί όλα τα ερωτήματα μέχρι το λογικό τους τέλος, λες και τα πράγματα έχουν ένα τέλος, λες και είναι λογικά. Ο Αδάμ φιλοδοξεί να γίνει σαν τον πατέρα του, να αναγάγει τη ζωή σε ένα σύνολο αθροισμάτων. Αλλά είναι πιο ευαίσθητος από τον πατέρα και νεότερος απ' ό,τι υπήρξε εκείνος ποτέ, με αποτέλεσμα να είναι ο έρωτας, και όχι η λογική, το αδύνατο σημείο του. Τι να το κάνει το μωρό η Έλεν όταν έχει αυτόν; Αυτή είναι μια από τις πιο μύχιες της σκέψεις, μια από τις σκέψεις που ποτέ δεν πρέπει να αρθρώσει.

«Εραστής ή σύζυγος – σε τι διαφέρουν;» λέει. «Στη βέρα;»

«Στον όρκο».

Γέρνει απότομα πίσω το κεφάλι της για να τον κοιτάξει. Η

φωνή του είχε ακουστεί τόσο παράξενη, τόσο βαθιά και παράξενη, λες και ήταν εκείνος που έδινε τώρα έναν επίσημο όρκο. «Δεν είναι ολοφάνερο», βιάζεται να συνεχίσει στον ίδιο βαρύ τόνο, «ότι αυτό που αισθάνομαι για σένα είναι απείρως μεγαλύτερο από ό,τι θα ήταν ποτέ ικανός να αισθανθεί ένας απλός σύζυγος; Δεν το ένιωσες τώρα δα, μαζί μου; Σου έχει ξανακάνει ποτέ κανείς τέτοιον έρωτα;»

«Α», λέει εκείνη γελώντας, «ήταν, ομολογουμένως, θεϊκά!» Το βλέμμα της ταξιδεύει πάλι με νωχέλεια στο ακτινοβόλο σκοτάδι της οροφής. Τον νιώθει που συγκαταnevει πλάι της.

«Ναι», της λέει. «Και δεν θα ξεχάσεις αυτή τη νύχτα, έτσι δεν είναι; Μόλις βγει ο ήλιος και γυρίσει ο άντρας σου, θα με θυμάσαι – έτσι δεν είναι;»

«Μα εσύ θα είσαι αυτός!»

«Θα είμαι μέσα του, ναι, αλλά εκείνος δεν θα είναι εγώ».

«Ε, όποιος κι αν είσαι. Με ζαλίζουν αυτά που λες». Με το χέρι που έχει τυλιγμένο γύρω από το λαιμό του, τού τραβάει το κεφάλι προς το μέρος της και του δίνει στο στόμα ένα ανάποδο φιλή. «Αουτς», κάνει με ένα μικρό ρίγος, «σαν να τσιμπάνε τα γένια σου».

«Υποσχέσου το», της ψιθυρίζει, με το πρόσωπό του, άμορφο πια, από πάνω της, «υποσχέσου ότι θα με θυμάσαι».

Αυτή του αρπάζει το κεφάλι από τα αυτιά σαν να ήταν σταμνί και το κουνάει πέρα δώθε. «Πώς γίνεται να σε ξεχάσω, βρε χαζό;»

Όταν τον αφήνει, εκείνος ξαπλώνει πίσω στα μαξιλάρια, κι αυτή βλέπει ότι πίσω από τη λεπτή κουρτίνα το τζάμι έχει γκριζάρει, διακρίνει και μια λάμψη στο κουρτινόξυλο, ενώ σιγά σιγά εμφανίζεται η ποδοσφαιρική αφίσα του Αδάμ στον τοίχο, κι όταν κοιτάζει προς τα κάτω, κατά μήκος του κορμιού της, διακρίνει τα δάχτυλα των ποδιών της. Γίνονται όλα αστραπιαία, δεν αντέχει. Τα βλέφαρά της βαραίνουν. «Υποσχέσου το!» ακούγεται πάλι ο ψίθυρος, αλλά αυτή τη φορά από πολύ μακριά. Προσπαθεί να πει ναι, προσπαθεί να δώσει τον όρκο, παρόλο που δεν ξέρει ακριβώς σε τι, αλλά αντί γι' αυτό αναστενάζει, τραβάει το σεντόνι να σκεπαστεί, γυρίζει πλευρό κι αποκοιμάται.

Κι εκείνος κοιμάται τώρα, ο ανόητος πατέρας μου, αφού πρώτα ξεσπάθωσε για την επιτολαιότητα των γυναικών –άκου ποιος μι-

λάει για επιπολαιότητα!– και για τους παρεμβατικούς συζύγους τους, τους καημένους μπούφους, που δεν ξέρουν καν ότι έφαγαν κέρατο. Ο νεαρός Αδάμ είναι πολύ τυχερός που δεν τον χτύπησε κανένας κεραυνός πισωπλάτα την ώρα που κουτούπωνα χαρωπά τη γυναικούλα του εκεί, στο ίδιο κρεβάτι που είχε μόλις πριν από λίγο αδειάσει ο Μπαμπάς μου, και στο φως αυτής της μέρας που επιτέλους μου επιτράπηκε να αφήσω να χαράξει. Και τώρα ο μεγάλος θεός, με ξοδεμένο όλο του το πάθος, έχει πλαγιάσει σ' ένα συννεφένιο στρώμα, πιπιλάει τον αντίχειρά του και ποιος ξέρει τι όνειρο βλέπει. Έχει ραγίσει η καρδιά του, ή, μάλλον, θα είχε ραγίσει η καρδιά του αν είχε καρδιά. Μη με παρεξηγείτε, συμπάσχω λιγάκι μαζί του. Σκέφτομαι την Ακάλλη, την κόρη του Μίνωα, και την ωραία Χιόνη, τη μητέρα του γιου μου, του Αυτόλυκου – ω, ναι, ο Μπαμπάς δεν είναι ο μόνος: είχα κι εγώ τα νταραβέρια μου στον κόσμο των θνητών, και ύστερα, όπως κι εκείνος, αυτομαστιγωνόμουν από οργή και πόνο που έπρεπε να αφήσω τη μια ή την άλλη ερωμένη να γυρίσει στον κάθε κουφιοκέφαλο με τον οποίο ήταν αλυσοδεμένη διά βίου. Δεν νομίζω, όμως, ότι εγώ υποφέρω από τέτοιες παρενέργειες ύστερα από τις περιπέτειες των ενσαρκώσεών μου, δεν παθαίνω την κατάπτωση και το μαρασμό που παθαίνει ο Μπαμπάς. Γι' αυτόν σαν να επιδεινώνεται η κατάσταση κάθε φορά, πράγμα, υποτίθεται, αδύνατο, εφόσον τίποτα δεν μπορεί να αλλάξει στον αμετάβλητο κόσμο μας, ούτε προς το καλύτερο ούτε προς το χειρότερο. Ίσως πράγματι να πεθαίνει, ίσως το κυνήγι του έρωτα να τον σκοτώνει και γι' αυτό επιμένει εκείνος με τόση μανία, επειδή λαχταράει να σκοτωθεί. Ένας ετοιμοθάνατος θεός! Και μάλιστα, ο θεός των θεών! Α, θνητοί μου, έχετε το νου σας και φροντίζετε τις ψυχές σας, γιατί έτσι και φύγει, φεύγουν όλα μαζί του, πάει και τελείωσε, επιτέλους, ο Ερωτοθάνατός του θα γίνει ένα Λυκόφως των Θεών.

Έχω να εξομολογηθώ κάτι. Επέτρεψα κι εγώ στον εαυτό μου μια περιπετειούλα σήμερα το πρωί, αφού κουράστηκα να παίρνω μάτι τον πατέρα μου, με την υποτιθέμενα ονειρευόμενη κυρία Αδάμ, και αφού έφτιαξα τα ρολόγια και επανεκκίνησα το ξημέρωμα. Ερεθισμένος, αλώνισα το σπίτι αναζητώντας μια διέξοδο και μη βρίσκοντας τίποτα να μου κάνει εκεί –η λαίδη Έλεν είχε αποκοιμηθεί κι εξάλλου ήταν ξεθεωμένη, ενώ εκείνο το άμοιρο

παιδί, η Πέτρα, δεν θα μπορούσε ποτέ να εξυπηρετήσει το σκοπό μου—, βγήκα έξω και την επόμενη στιγμή βρέθηκα μπροστά από το αγροτόσπιτο της Άιβι Μπλάουντ. Είναι ένα καταθλιπτικό διώροφο κτίσμα με απότομη κεραμιδένια στέγη και στενές τοξωτές κάσες στα παράθυρα, βαμμένες σε μια γυαλιστερή και ιδιαίτερα δυσάρεστη, σατανική σχεδόν, απόχρωση σκούρου πράσινου. Όταν με είδε η Άιβι, έβγαλε μια τόση δα κραυγούλα—ακόμα και στις τρομάρες της είναι καθωσπρέπει—και σκέπασε με το χέρι το στόμα, όπως είθισται να κάνουν οι παρθένες, ακόμα και όσες είναι προχωρημένης ηλικίας.

«Για όνομα του Θεού», είπε, «πώς μήγκες μέσα;»

«Από την καμινάδα», της απάντησα, υπερβάλλοντας, φοβάμαι, την αγριάδα στη φωνή—ακόμα κι ένας θεός θέλει λίγο ζέσταμα πριν μπει στο πετσί του ρόλου του. Όμως, ο Ντάφι, ο γελαδάρης, είναι μια χαρά μεγαλόσωμος τύπος και ταιριάζω εύκολα στο σουλούπι του. Όσο παράξενο κι αν σας φαίνεται, τον λένε Έιντριαν. Παρατηρώ ότι η Άιβι δεν του απευθύνεται ούτε με αυτό το όνομα, ούτε με κανένα άλλο, εξαιτίας μιας επιφύλαξης που αρμόζει στην τάξη και τη γενιά της—είναι παιδί της σεμνότητας δεκαετίας του 1950—αλλά κι επειδή δυσκολεύεται να θεωρήσει γνήσιο το ενδιαφέρον που επιμένει αυτός να της δείχνει. Μη φανταστείτε ότι την αφήνει ασυγκίνητη το τραχύ του παρουσιαστικό, το αντίθετο μάλιστα, αλλά, δεν μπορεί να πιστέψει ότι ένα τόσο ρωμαλέο παλικάρι θα μπορούσε ποτέ να νιώθει έλξη για μια στεγνή γεροντοκόρη—χαρακτηρισμό του εαυτού της με τον οποίο έχει πια συμφιλιωθεί. Άλλωστε, είναι τουλάχιστον δέκα χρόνια νεότερός της. Εκείνο που υποψιάζεται είναι ότι στην πραγματικότητα ο Ντάφι θέλει να βάλει χέρι στο σπίτι, στο σπιτάκι της.

Τέλος πάντων, να με, λοιπόν, εγώ, ο αμετανόητος φαρσέρ, ως εργατόπαιδο με ροζιασμένα χέρια, ένας Γκάμπριελ Όουκ σωστός, με παλιό φθαρμένο τουίντ σακάκι και κοτλέ παντελόνι, βαμβακερό πουκάμισο χωρίς κολάρο στο γιακά και κόκκινο φουλάρι δεμένο ανέμελα στο λαιμό μου. Θεωρούσα ότι ένα ζευγάρι δερμάτινες γκέτες θα συμπλήρωναν τέλεια την αμφίεση, είπα, όμως, να μην το παρατραβήξω—αν και με μεγάλη μου λύπη.

Εκείνα τα σκουροπράσινα παράθυρα ακόμα με προβληματίζουν, ποιος ξέρει γιατί.

Η Άιβι καθόταν σε μια καρέκλα της κουζίνας, μες στη λιακά-

δα που έμπαινε από την ανοιχτή πίσω πόρτα. Είχε στα πόδια της μια σφαγμένη κότα –ναι, εκείνη την καφετιά με τα πορτοκαλί πόδια– και την ξεπουπούλιαζε. Καθώς στράφηκε, ξαφνιασμένη από τον ήχο των βημάτων μου πίσω της, τα πόδια της καρέκλας της σύρθηκαν στριγκλίζοντας στο πλακάκι. Ο ήλιος της ανατολής έλουζε το κατώφλι και στον αέρα υπήρχε μια ανάμεικτη μυρωδιά πουλερικού, βρασμένων φύλλων τσαγιού, νοτισμένου γρασιδιού, κι εκείνης της διαπεραστικής οσμής που θυμίζει λαγοκερασιά και την οποία αναδίδει τα καλοκαιριάτικα πρωινά όλη η ύπαιθρος. Είχα πάρει το –έντιμο, αμήχανο, ενοχλημένο– ύφος που έχει την τάση να παίρνει ο Ντάφι όποτε βρίσκεται κοντά στη δεσποινίδα Μπλάουντ. Η ενόχληση πηγάζει από εκείνη τη δυσφορία που γεννά σε όλους τους θνητούς άντρες το αντικείμενο του πόθου τους. Φαντάζομαι ότι πότε πότε ακόμα και ο Αχιλλέας, ο γιος του Πηλέα, θα ζάρωνε τα φρύδια, βλέποντας τον ωραίο Πάτροκλο να εισβάλλει με την πανοπλία του στη σκηνή του για χιλιοστή φορά. Το πρόσωπο της Άιβι είναι μακρουλό και σουβλερό, τα ατίθασα καστανά της μαλλιά μοιάζουν με φωλιά κορακιού, και όμως, παρ' όλα αυτά και παρότι έχει από καιρό ξεθωριάσει η φρεσκάδα της νιότης πάνω στα μάγουλά της, διαθέτει μια ξεχωριστή, αριστοκρατική ομορφιά. Το χαμόγελό της, σπάνιο αλλά ακτινοβόλο, λες κι ανοίγει μια γοητευτική βεντάλια από ρυτίδες σε κάθε μηλίγγι, και μόλις χαμογελάσει, σπεύδει ντροπαλά να χαμηλώσει το κεφάλι, πράγμα που την ξανακάνει για μια στιγμή να μοιάζει με κοριτσάκι.

«Ήθελα να σου μιλήσω», είπα.

Αυτή, που είχε αμέσως επιστρέψει στο αηδιαστικό της έργο –το δέγμα του ξεπουπουλιασμένου κοτόπουλου δεν φέρει μια φρικιαστική ομοιότητα με την όψη και την υφή των οπισθίων ενός γέροντ;– ρουθούνησε ένα γελάκι. «Ω, αλήθεια; Μπορώ να μάθω για ποιο θέμα;» Και η Άιβι έχει γλυκιά φωνή, απαλή και μεστωμένη. Με αυτήν μιλούσε άλλοτε τρεις τέσσερις γλώσσες, χάρη στη φοίτησή της σε ελβετικό κολέγιο, από το οποίο πήρε απορροδοποιήτα πόδι στα μισά της σχολικής χρονιάς, όταν εξανέμιστηκε η οικογενειακή περιουσία.

«Για το μέλλον», της απάντησα.

«Πολύ σοβαρό θέμα διάλεξες».

Εγώ πήγα και στάθηκα στο κατώφλι, με τα χέρια χωμένα

στις τσέπες του παντελονιού, κοιτώντας την αφ' υψηλού. Παρατήρησα ότι η φωλιά των μαλλιών της, που είναι τόσο πληθωρική γύρω γύρω, έχει αρχίσει να αραιώνει στην κορυφή του κεφαλιού, με αποτέλεσμα να φεγγίζει από κάτω το λευκό δέρμα, σαν να άφησε εκεί η μαμά κορακίνα ένα αυγό.

«Θα με κεράσεις ένα τσάι;» της είπα.

Αυτή δεν σήκωσε τα μάτια απ' τη δουλειά της. «Όπως βλέπεις, είμαι απασχολημένη». Τι επιδέξια που είναι, λίγα μόνο πούπουλα της ξέφευγαν και πετούσαν στον αέρα. «Κι άλλωστε, πολύ νωρίς ξύπνησες».

«Και στο σπίτι όλοι ξύπνιοι είναι», είπα, «όπως κι εσύ».

«Από κει έρχεσαι;»

«Ναι».

«Τίποτε ακόμα;»

«Τίποτε».

Αυτός είναι ο μυστικός τους κώδικας, όταν αναφέρονται στο ζήτημα της αναμενόμενης αποδήμησης του γερο-Αδάμ.

Πήγα στον εντοιχισμένο μπουφέ της κουζίνας, απέναντι από την πίσω πόρτα, και ξεκρέμασα από το γάντζο μια μεγάλη καφέ κούπα. Στο τραπέζι υπήρχε μια κανάτα με γάλα. Γέμισα την κούπα και ήπια διψασμένα. Το γάλα ήταν χλιαρό και έντονα ξινισμένο. Ένα από τα περιστασιακά ενδιαφέροντα τού να υιοθετούμε προσωρινά θνητή μορφή είναι ότι μας δίνεται η ευκαιρία να δοκιμάζουμε καινούργιες γεύσεις. Δεν είχα, ας πούμε, ξαναπιεί ξινισμένο γάλα – κι ούτε πρόκειται να ξαναπιώ. Επέστρεψα στο κατώφλι. Η Άιβι μου έριξε μια λοξή ματιά κάτω από την μπερδεμένη εκείνη χαίτη. «Έχεις άσπρο μουστάκι», μου είπε. Το δάχτυλό μου έσπενσε στο πάνω χείλος μου, από φόβο ότι είχα κάνει κάποια γκάφα την ώρα της μεταμπίεσης, αλλά φυσικά εννοούσε το σημάδι από γάλα. Αναλογίστηκα ξανά τα προνόμια που απολαμβάνει εδώ ο Ντάφι. Είχα βάλει κι είχα πιει γάλα σαν να ήμουν ο κύριος του σπιτιού, δίχως να υπάρξει ίχνος διαμαρτυρίας. Δεν έγινε δα και τίποτα, το ξέρω, αλλά, στην περίπτωση της Άιβι, τα πιο ασήμαντα πράγματα μπορεί να είναι ταυτόχρονα και οι μεγαλύτερες παραχωρήσεις.

«Ήθελα να πω», είπα, μισοκλείνοντας τα μάτια κόντρα στον ήλιο, «ότι είναι πολύ δύσκολο στις μέρες μας να συντηρεί κανείς μόνος του ολόκληρο σπίτι». Ο λαχανόκηπος της Άιβι, μικρός αλ-

λά άψογα περιποιημένος, συνορεύει στην αντίπερη άκρη του με μια βατουλιά από φούξιες όπου θεριεύουν κάτι κατακόκκινα άνθη που μοιάζουν αληθινότερα κι από αληθινά. Συνέθεταν μια όμορφη εικόνα οι άλικες καμπανούλες, κόντρα στα σκουρόχρωμα κλαδιά κι έπειτα, στο βάθος, το πράσινο σε όλες του τις αποχρώσεις: της πλαγιάς, του λιβαδιού, των δέντρων. Η Άιβι δεν τσίμπησε μεν το δόλωμα που έριξα, αλλά περίμενε να ακούσει τη συνέχεια και μάλιστα με εξημμένο το ενδιαφέρον, όπως μπορούσα φυσικά να διαισθανθώ. Σταμάτησα, όμως. Ήθελα να με βοηθήσει κι εκείνη με μια της κουβέντα. Σίγουρα, ένας θεός δεν είναι τζέντλεμαν και η μεγαλύτερή του απόλαυση είναι να παίζει με τα συναισθήματα μιας κυρίας, αλλά υπάρχουν ορισμένοι κανονισμοί που ισχύουν ακόμα και για μια θεότητα, οπότε επιβαλλόταν εκ μέρους μου να κινηθώ με προσοχή και σύνεση ώστε να μη χάλασει το παιχνίδι. Παρ' όλα αυτά, δεν είχα και πολύ χρόνο για χάσιμο. «Το δικό μου σπίτι», είπα, «με γονατίζει οικονομικά». Έχει και ο Ντάφι μια αγροικία, παρόμοια με αυτήν εδώ, πέτρινη, λιτή, με κυρτή σκεπή, από την άλλη μεριά του λόφου. Εκεί είχε ζήσει σε όλη του τη ζωή, έως πρόσφατα μάλιστα αναγκαζόταν να συμβιώνει με τη χήρα μητέρα του, μια στρίγγλα που λέγανε ότι ήταν μάγισσα και η οποία πέθανε πέρυσι, πλήρης ημερών.

«Σε γονατίζει!» είπε η Άιβι με ψεύτικη κατάπληξη, που έκρουβε ήπια κοροϊδία. «Αυτό είναι τρομερό».

Τότε έκανε την εμφάνισή του ο γάτος της, ξεπροβάλλοντας μέσα από το χορτάρι στην απέναντι άκρη της πλακόστρωτης αυλής. Είναι ένας ταλαίπωρος ηλικιωμένος γάτος που τον φωνάζουν –τι άλλο;– Τομ, διάστικτος με γκριζες και καφέ λωρίδες οι οποίες μου φέρνουν στο νου γυμνοσάλιαγκες. Το πρόσωπό του περιβάλλει ένας αστερίας από κοντότριχη γούνα σαν ανάποδη αγκαθωτή τραχηλιά, λες και κάποτε, σ' ένα αβέβαιο παρελθόν, είχε πάρει μια μεγάλη τρομάρα και δεν έχει συνέλθει έκτοτε. Βλέποντάς με κοντοστάθηκε κι έμεινε να με κοιτάζει, με τα πράσινα μάτια του στενεμένα κι ανασηκωμένο μόλις το ένα μπροστινό του πόδι. Τον παραξένεψε μάλλον αυτός ο Ντάφι, που ενώ έμοιαζε καθ' όλα με τον Ντάφι, δεν ήταν παρ' όλα αυτά ο Ντάφι.

«Η σκεπή μου έχει διαλυθεί», είπα, «ή μάλλον κοντεύει να διαλυθεί».

Έβγαλα ένα τενεκεδάκι με καπνό από τη μισοσκιωμένη αρι-

στερή τσέπη του σακακιού, ένα πακέτο με χαρτάκια από τη δεξιά κι έστριψα τσιγάρο με το ένα χέρι. Δεν είναι καθόλου εύκολη δουλειά. Κάτι δεξιότητες που αποκτούν μέσα σε μια τόση δα ζωή!

«Καταλαβαίνω, είναι μεγάλο έξοδο μια καινούργια στέγη», είπε η Άιβι με προσεκτικά ουδέτερο ύφος. Κανονικά θα έπρεπε να θαυμάσει το ταχυδακτυλουργικό μου με το στρίψιμο του τσιγάρου, αυτή, βέβαια, αρνήθηκε να εντυπωσιαστεί. Γνωρίζει ότι η μητέρα του Ντάφι άφησε ένα μάτσο χαρτονομίσματα μέσα σε νάιλον κάλτσα, κάτω από το στρώμα της, υποθέτει, όμως, ότι δεν θα πρέπει να ήταν κανένα πολύ σεβαστό ποσό. Ναι, σίγουρα, σκέφτεται, αυτός θέλει σίγουρα να βάλει χέρι στο σπίτι μου.

Επί τη ευκαιρία, με χαρά σας ανακοινώνω ότι αυτή ήταν η πρώτη και η τελευταία φορά που αναφερθήκαμε στη στρίγγλα Μαμά Ντάφι.

«Θα το πούλαγα αύριο κιόλας», είπα, «αν ήξερα ότι θα έπιανε τα λεφτά του».

Το ξεπουπούλιασμα της κότας είχε ολοκληρωθεί, αλλά η Άιβι συνέχιζε να μη σηκώνει το κεφάλι να με κοιτάξει. Οι ανάποδες των χεριών της έχουν πανάδες γήρατος και τα δάχτυλά της μοιάζουν με αρμαθιές από λεπτά κλαράκια. Έξω, στην αυλή, ο Τομ ο γάτος έχασε απότομα το ενδιαφέρον του για μένα, κάθισε στο πλακάκι, ύψωσε ένα πίσω του πόδι κι άρχισε αδιάφορα να γλείφει το ζαρωμένο καψούλι κάτω από την ουρά του. Ακούγοντας το πολύβουο ηχητικό φόντο του καλοκαιριού, συλλογίστηκα πόσο διστακτικοί είναι οι άνθρωποι, πώς ψαχουλεύουν στα τυφλά τα κίνητρά τους, κρύβοντας τις επιθυμίες, τις ελπίδες και τις ανησυχίες τους ο ένας από τον άλλο και από τον εαυτό τους τον ίδιο – αιώνια παιδιά.

«Και μετά», ρώτησε η Άιβι, σκύβοντας μπροστά, με φωνή που αντήχησε μακρινή, πνιγμένη, «τι θα έκανες μετά;»

Έβγαλε τις γαλότσες της μία μία και τις ακούμπησε στο ξεσταμένο από τον ήλιο πλακόστρωτο. Τα αρθρικά δάχτυλα των ποδιών της είναι στρεβλά και γεμάτα κάλους. Τα κούνησε πάνω κάτω αργά. Τα πέλματα – τι παράξενα που είναι, οξώδη, σαρκώδη, σαν όντα που φυτρώνουν υποβρυχίως. Αποτράβηξα αμήχανος το βλέμμα. Είναι περίεργο πώς και οι πιο μικρές ακόμα οικειότητες φέρνουν σε δύσκολη θέση τους θνητούς, ακόμα κι έναν γνήσιο βουκόλο σαν τον κύριο Ντάφι. Στην επιφάνεια του κενού,

πάνω από το σπίτι, ο ουρανός έχει ένα βαθύ μπλε χρώμα, με συννεφάκια εδώ κι εκεί, σαν κολλημένες τούφες μπαμποακιού – πόσο κίβδηλος φαίνεται ώρες ώρες αυτός ο κόσμος, όμοιος με αδέξια παιδική ζωγραφιά. Ο γάτος πλησίασε αγέρωχα και, αγνοώντας με –προφανώς είχε αποφασίσει ότι ήμουν φάντασμα–, τριφτήκε πάνω στις κοκκαλιάρικες γυμνές γάμπες της Άιβι, που είναι διάσπαρτες σε όλο τους το μήκος με τα σημάδια από παλιές χιονίστρες.

«Εννοείς, πού θα μείνω;» τη ρώτησα, περνώντας το χέρι μέσα από τα μαλλιά μου. Ο Ντάφι καμαρώνει πολύ για τα μαλλιά του, που είναι τόσο κατάμαυρα, τόσο στιλπνά και τόσο κυματιστά. Ποτέ δεν τα λούζει, παρά τα αφήνει να αυτοκαθαρίζονται, όπως το ζώο την προβιά του. Μάλλον δεν πλένει συχνά ούτε τα δόντια του, γιατί όταν τα ρούφηξα μόλις τώρα απ’ το ένα μάγουλο, μου ήρθε μια πολύ δυσάρεστη γεύση, σαν αψιθιά. «Αυτό δεν με ρωτάς;» είπα.

‘Όπως βλέπετε, στο κορτάρισμα δεν έχω πάρει από τον πατέρα μου. ‘Ότι, όμως, υπολείπομαι σε πάθος, το αναπληρώνω σε πανουργία. Θα δείτε.

Ξαφνικά, αγριεμένα σχεδόν, η Άιβι σηκώθηκε από την καρέκλα, με προσπέρασε απότομα και προχώρησε στο δωμάτιο, κρατώντας το κοτόπουλο στην αγκαλιά της, έτσι που δεν έμοιαζε πια με γεροντικό πεισιγόνα αλλά με χοντρό, γκριζό μωρό. Οι υγρές πατούσες της άφησαν κάτι εξάισια, ντελικάτα χνάρια πάνω στο γαλάζιο σκαλοπάτι – τι περίεργο, τέτοια άσχημα άκρα να φτιάχνουν τόσο όμορφα αποτυπώματα. Ο γάτος γοργοπόδισε στο κατόπι της, αθόρυβα. Εγώ δεν μετακινήθηκα από το κατώφλι, παρά συνέχισα να γέρνω στο κούφωμα και γύρισα μόνο το κεφάλι να την παρακολουθήσω με τα μάτια. Το τσιγάρο μου, αλήθεια, τι το έκανα; Εκείνη απόθεσε την κότα στο τραπέζι, με το λαμίο να κρέμεται από την άκρη και τις οπλές να συρρικνώνονται αργά, με τρόπο τρομακτικό, ανατριχιαστικό.

«Αν έχεις κάτι να μου πεις», είπε, με φωνή στην οποία διακρινόταν ολοκάθαρα ένα τρέμουλο, «πες το, μην ντρέπεσαι».

Τι εκπληκτικό πίνακα θα πρέπει να παρουσιάζαμε, μια ρωπογραφία κάποιου από τους ελάσσονες Ολλανδούς δασκάλους, εγώ στο φωτεινό κατώφλι, εκείνη στο μισοσκότεινο δωμάτιο και η νεκρή φύση, το κοτόπουλο, πάνω στο τραπέζι. Για δείτε τη γά-

τα, τα πιατικά στον μπουφέ –φαγιάντσες τα λένε–, τα κόκκινα και μαύρα πλακάκια του δαπέδου, κι εκείνη τη φευγαλέα θέα της ατάραχης ηλιόλουστης μέρας από την πόρτα, πίσω μου. Η καημένη η Άιβι αγκίστρωσε το χέρι της από το τραπέζι για να στηριχτεί και μου έριξε μια ματιά τόσο ικετευτική κι ανίσχυρη, που κι εγώ ακόμα ένιωσα τύψεις. Αν είχα κάτι να πω; Δεν είχα τίποτα να πω. Απλώς διασκέδαζα, παίζοντας με ένα από τα δημιουργήματά μου, όπως συνήθως.

Γυρνώντας να φύγω, έδειξα με το κεφάλι προς τη μεριά της κανάτας. «Αυτό το γάλα», είπα, «έχει ξινίσει».

Ο ΑΔΑΜ ΝΙΩΘΕΙ ΣΑΝ ΤΟΝ ΑΔΑΜ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΜΕΡΑ ΣΤΟΝ Κήπο της Εδέμ. Τσουλάει χαλαρά, ναι, τσουλάει κατά μήκος ενός επαρχιακού δρόμου, μες στο παμπάλαιο στέισον βάγκον του πατέρα του, με τον αγκώνα ακουμπισμένο στο κατεβασμένο παράθυρο, σιγοσφυρίζοντας το «Lillibullero», τον μοναδικό σκοπό που ξέρει να σφυρίζει. Το αυτοκίνητο είναι ένα από τα πρώτα μοντέλα Salsol, που είχαν έναν πρότυπο μετατροπέα αλατόνευρου, ενσωματωμένου σ' ένα μεγάλο μαύρο ντεπόζιτο, κάτω από τα μπροστινά καθίσματα, και ο οποίος έκανε φοβερό σαματά. Το τζάμι του συνεπιβάτη είναι επίσης ορθάνοιχτο και στις μεγάλες ευθείες, εκεί όπου πατάει τέρμα το γκάζι, προσπερνούν με ορμή από τα αριστερά και τα δεξιά του άγρια πράσινα φυλλώματα που κάνουν την καρδιά του να χτυπάει με παιδικό ενθουσιασμό. Ο πρωινός ήλιος λάμπει δυνατά και ο αέρας που μπαίνει απέξω μοσχομυρίζει χώμα, χορτάρι και χίλια δυο πράγματα που φυτρώνουν και που οι οσμές τους είναι πολύ αδύναμες και μπερδεμένες για να μπορεί να τις ξεχωρίσει, ακόμα κι αν γνώριζε τα ονόματα των φυτών. Κάποτε, όταν ήταν μικρός, είχε σκεφτεί να ασχοληθεί επαγγελματικά με την κηπουρική – όχι ότι είχε καμιά ιδιαίτερη έφεση προς τη γεωπονία ή πολλές γνώσεις γύρω από το αντικείμενο, πίστευε, όμως, ότι θα ήταν μια ευχάριστη και παραγωγική εργασία. Το ενδιαφέρον του είχε ανάψει από την πρόσφατη ανατροπή της θεωρίας του Γουάλας για την εξέλιξη των ειδών και την επακόλουθη, πολυσυζητημένη αναταραχή που επικράτησε στις φυσικές επιστήμες. Ωστόσο, αυτό του το σχέδιο δεν καρποφόρησε – μια ακόμη άκυρη εκκίνηση. Μέσα από κενά στους φράχτες των θάμνων διακρίνει φευγαλέα αγκαθωτά σχίνα, με τα κίτρινα ανθάκια τους στις χαμηλές λοφοπλαγιές, ενώ στην κοιλάδα αιωρούνται εδώ κι εκεί τού-

φες πρωινής αχλής. Νιώθει εξωφρενικά ευτυχιμένος, σε βαθμό επικίνδυνο – όπως γνωρίζετε, η ανθρώπινη ευτυχία αποτελεί για μας μεγάλη πρόκληση. Κάτω από το πλαδαρό του πέος, μέσα από το παντελόνι, αισθάνεται ακόμα το ζεστό κολλώδες μείγμα των υγρών, των δικών του και της Έλεν. Στη σκέψη της πολύτιμης συμβίας του, σταματάει να σφυρίζει, κλείνει για μια στιγμή τα μάτια και ανακαλεί την εικόνα της σήμερα το πρωί στην κρεβατοκάμαρα, όπως σερόνταν προς το μέρος του, με τα γυμνά της πόδια, φορώντας μόνο το πουνκάμισό του. Ο αέρας τού παίρνει τα μαλλιά και τα ταρακουνάει. Πράγματι, εμείς οι θεοί χαμογελάμε πού και πού στα δημιουργήματά μας, αλλά μόνο αραϊά και πού, και ποτέ για πολύ.

Δεν είναι συγκινητικό να τον βλέπουμε έτσι ευχαριστημένο από τον εαυτό του, αν συλλογιστεί κανείς τι συνέβη εκεί, στο παλιό του δωμάτιο, πρωτύτερα, ενώ αυτός περιφερόταν ανυποψίαστος στο σπίτι, εκείνη την παρατεινόμενη ώρα πριν από την αυγή; Βέβαια, έχει ενδιαφέρον να αναρωτηθούμε, ακαδημαϊκά τελείως, αν η Έλεν τον απάτησε με τον Μπαμπά μου ή όχι. Ας μην ξεχνάμε ότι δεν γνώριζε την αληθινή ταυτότητα του θείου εραστή της και ότι πίστευε πως ήταν ο Αδάμ της – τι άλλο να πίστευε, εξάλλου; Έπειτα αποφάσισε ότι το είχε δει στον ύπνο της κι έσπευσε να υλοποιήσει όσο καλύτερα μπορούσε αυτό το όνειρο, ετούτη τη φορά με τον αληθινό, δηλαδή με τον πραγματικό της, σύζυγο. Και ήταν τόσο παθιασμένη, τόσο ξαναμμένη από τον οίστρο που της εμφύσησε ο θεός, τόσο αχαλίνωτη, προς μεγάλη έκπληξη αλλά και απόλαυση του άντρα της, ώστε θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο πατέρας μου στην πραγματικότητα έστρωσε το δρόμο για τον νεαρό θνητό – αυτόν εδώ τον τύπο που τώρα σιγοσφυρίζει το σκοπό της ευτυχίας, καθώς οδηγεί με το ένα χέρι το θορυβώδες γέρικο Salsol σε αυτούς τους καταπράσινους δρόμους, βουτηγμένος στις μακάριες αναμνήσεις του.

Κρύβει ένα μυστικό που δεν πρόκειται να πει σε κανέναν, ούτε καν στη γυναίκα του, από φόβο μήπως φανεί αδιόρθωτα μαλθακός, από φόβο μήπως γελοιοποιηθεί. Πιστεύει ακλόνητα στη δυνατότητα του καλού. Όχι στην υπερβατική καλοσύνη των αγίων, ούτε στην αφηρημένη έννοια των φιλοσόφων, αλλά σε εκείνο το ήπιο ένστικτο το οποίο είναι πεπεισμένος ότι αποτελεί την πηγή αμέτρητων ταπεινών και συνήθως απαρατήρητων καλών

πράξεων, πράξεων που με τη σειρά τους τροφοδοτούν και συντηρούν την πηγή της έμπνευσής τους. Θα επρόκειτο για μια ανώδυνη τρέλα, αν ο Αδάμ δεν συλλάμβανε το καλό ως αυτούσια οντότητα, δραστηρία και δυναμική, ανεξάρτητη από οποιονδήποτε παράγοντα. Γι' αυτόν, το καλό και το κακό είναι δύο είδη ιών που ανταγωνίζονται ο ένας τον άλλο μες στην ανθρωπίνη καρδιά για την ηγεμονία, με το καλό να κατορθώνει να παίρνει, αν και οριακά, το πάνω χέρι. Είναι μια κοινή αυταπάτη πολλών εκατομμυρίων ανθρώπων, από την εποχή που ο ωχρός Γαλιλαίος βρέθηκε ανάμεσά σας, ή κι από πολύ νωρίτερα ακόμη, από τη χαρ αυγή της άθλιας εκείνης μέρας που ο Μωυσής κατέβηκε καμαρωτός από το όρος με το μαντάτο, χαραγμένο μάλιστα σε πέτρα, πως υπάρχει μόνο ένας Θεός και ουκ έσονται σοι θεοί έτεροι πλην αυτού. Εσείς, όμως, θα έπρεπε να έχετε αφοσιωθεί σε εμάς. Δεν σας υποσχόμαστε τη σωτηρία της ψυχής, αλλά ούτε και την αιώνια καταδίκη, ούτε μετά θάνατον ζωή ώστε να πλήττετε εις τους αιώνας των αιώνων, ούτε Δευτέρα Παρουσία, ημέρα της Κρίσεως και θεϊκή απονομή δικαιοσύνης, ούτε το βασίλειο του ουρανού επί της γης. Εμείς δεν έχουμε να σας προσφέρουμε παρόι ιστορίες για να παρηγοριέστε, ή, τουλάχιστον, παρήγορα λογικές αναφορές τού πώς και τού γιατί είναι τα πράγματα όπως είναι και με ποιο τρόπο μπορούν να διατηρηθούν έτσι ή, ενίοτε, σε σπάνιες περιπτώσεις, να αλλάξουν. Όταν ένας σοφός υποφέρει, αυτό οφείλεται σε κάποιο κρυφό του ψεγάδι που εμείς οικτίζουμε, κι όταν ένας τύραννος ευημερεί, είναι επειδή θαυμάζουμε την ξιπασμένη κι ακατανίκητη επιθυμία του για εξουσία. Γιατί ρίχνουμε πανούκλα; – γιατί είναι καταραμένος ο βασιλιάς σας. Πώς θα νικήσουν τα στρατεύματά σας στη μάχη; – στήστε μπροστά από τα ομοιώματά μας ένα βόδι ή μια παρθένα και κόψτε τους το λαϊμό. Μερικές φορές, απαιτούμε από σας φοβερά πράγματα –θυμηθείτε την Ιφιγένεια, θυμηθείτε τον πατέρα της– και πολύ συχνά δεν σας δίνουμε τίποτα σε αντάλλαγμα. Θέλουμε έτσι να σας δείξουμε την ανεξιχνίαστη δράση της Μοίρας. Πάνω απ' όλα, θέλουμε να συνειδητοποιήσετε και να δεχτείτε ότι η φύση της ζωής σας είναι τραγική, όχι επειδή η ίδια η ζωή είναι σκληρή ή λυπηρή –τι νόημα έχουν για μας η λύπη ή η σκληρότητα;– αλλά επειδή είναι αυτό που είναι, επειδή η Μοίρα είναι αναπόφευκτη και, κυρίως, επειδή θα πεθάνετε και θα είναι σαν ποτέ να μην υ-

πήρξατε. Αυτή είναι η διαφορά μας με τον γλυκομίλητο Σωτήρα, όπως τον αποκαλείτε: εμείς δεν παριστάνουμε τους καλούς, εμείς παίζουμε μόνο και διασκεδάζουμε ατέρμονα με το θέαμα των εσωτερικών σας αναδιρήσεων και των πνευματικών σας ωδίνων.

Όταν φθάνει ο Αδάμ στον μικρό σιδηροδρομικό σταθμό, δεν υπάρχει ψυχή: ούτε σταθμάρχης, ούτε αχθοφόρος, ούτε επιβάτες που περιμένουν. Ήρθε νωρίς, η αμαξοστοιχία αναμένεται σε δεκαπέντε λεπτά, κι εξάλλου σίγουρα θα καθυστερήσει. Ο σταθμός βρίσκεται πλάι στο ποτάμι, στη μέση του πουθενά, δεν γειτονεύει καν με κάποιο χωριό – μα γιατί άραγε χτίστηκε εκεί, στην έρημη άκρη ενός βάλτου; Μάλλον για να εξυπηρετεί κάποιο κοντινό αρχοντικό που έχει από χρόνια κατεδαφιστεί. Ο Αδάμ συλλογίζεται το παρελθόν που στοιβάζεται πίσω του, τις αναρίθμητες στρώσεις του, συλλογίζεται και τη δική του στιγμιαία ύπαρξη πάνω σ' αυτή την τόσο τρυφερή, ευάλωτη και πολύπαθη γη. Παρκάρει έξω από το κουβούκλιο έκδοσης εισιτηρίων και προχωράει ως την πλατφόρμα δίχως να τον σταματήσει κανείς. Το τουίντ παντελόνι που φοράει, και που το βρήκε στην ντουλάπα του Υπερώου, έχει αρχίσει να ερεθίζει το εσωτερικό των μηρών του. Μα τι του 'ρθε να το βάλει; Εκείνη την ώρα, ένιωσε ότι έτσι έπρεπε να κάνει. Είναι κι αυτό ένα ακόμα σημάδι της έμφυτης ταπεινότητάς του, αυτή η μυσταγωγική ευλάβεια που τρέφει ακόμα και για τις πιο ασήμαντες, τις δίχως κανένα νόημα, πράξεις. Πάντως, όσο ιερό κι αν είναι αυτό το παντελόνι, κάτι του λέει πως δεν είναι καθαρό: αναδίδει μια δυσάρεστη, διαπεραστική αποφορά κλεισούρας. Είναι λάθος μέγεθος, στενό στη μέση, κοντό στα μπατζάκια, σαν τις πιτζάμες που φορούσε το προηγούμενο βράδυ. Ωστόσο, όσο μικρό κι αν του πέφτει, εξακολουθεί να είναι μεγαλύτερο απ' αυτό που θα φορούσε ο Πα, οπότε ποιανού να ήταν άραγε; Μια σπίθα οργής τον διαπερνάει. Μήπως το ίδιο το σπίτι έχει βαλθεί να τον γελοιοποιήσει, κάνοντάς τον να φοράει εκείνα τα φαιδρά ρούχα και να βγαίνει στον έξω κόσμο σαν τον τρελό του χωριού; Όμως, ξέρει ότι δεν φταίει το σπίτι για το ότι φαίνεται γελοίος: δικό του είναι το φταίξιμο.

Στέκεται στην πλατφόρμα, κάτω από μια σκιά. Αναρωτιέται γιατί οι σιδηροτροχιές μυρίζουν πάντα σαν κουζίνα υγραερίου. Κοιτάζει γύρω του. Τίποτα δεν μοιάζει να έχει αλλάξει εδώ από τον καιρό που ήταν παιδί. Το κίτρινο μεταλλικό υπόστεγο, μ' έ-

να σιδερένιο φιλιγκράν στο τελείωμά του, θα πρέπει να είναι εκεί πάνω από αιώνα. Ο σταθμός προδίδει τρυφερή φροντίδα. Υπάρχουν γλάστρες με γεράνια στα περβάζια της αίθουσας αναμονής, τα παγκάκια κατά μήκος της πλατφόρμας έχουν πρόσφατα λουστραριστεί, ενώ, πάνω στον τοίχο, ένα κομψό χέρι που δείχνει προς τις τουαλέτες, είναι βαμμένο σε φωτεινό κόκκινο με γυαλιστερό μαύρο περίγραμμα. Πού είναι, όμως, ο σταθμός; Πού είναι ο αλλήθωρος αχθοφόρος μ' εκείνο το τσιγκέλι στον ώμο που κρατούν πάντα οι αχθοφόροι, και ο οποίος ήταν άλλοτε αναπόσπαστο κομμάτι του σταθμού; Είναι αλλόκοτη η τόση ερημιά. Βαδίζει πάνω κάτω για λίγο, μετά κάθεται σ' έναν από τους πάγκους. Η καινούργια μπογιά, όπως πέφτει πάνω της ο ήλιος, είναι ζεστή και ανεπαίσθητα κολλώδης στην αφή. Πέρα από τις ράγες, το ξεραμένο χορτάρι τρίζει αδιόρατα από τη ζέση. Και πιο πέρα ακόμα, το ποτάμι στη φαρδιά του ευθεία είναι ένα γαλανόλευκο ρεύμα που αντανακλά πλατινένιες λάμψεις σαν λέπια ψαριών. Η σιωπή βομβίζει. Παρακάτω, στη σιδηροδοκό, ένα κουρασμένο γκριζό κοράκι κουτσοπατάει από τραβέρσα σε τραβέρσα ψάχνοντας για κάτι, δεν το βρίσκει, αφήνει ένα κακοκαρδισμένο κρωγμό και φτερουγίζει μακριά. Ο χείμαρρος της απήφιστης ευτυχίας που τον πλημμύριζε, καθώς οδηγούσε στον επαρχιακό δρόμο, έχει πια καταλαγιάσει. Έσπασε ο ίδιος την ηλιόλουστη επιφάνεια της μέρας, σαν άγαρμπος κηπουρός που πάτησε το πόδι του στο παρτέρι των λαχανικών και βούλιαξε το παπούτσι του στις υγρές ρίζες. Σηκώνεται από τον πάγκο και ξαναπιάνει το βάδισμα πέρα δώθε, πιο νευρικά αυτή τη φορά.

Τον έχει γραπώσει πάλι ο φόβος ότι ο γάμος του δεν πάει καλά. Δεν υπάρχει κάτι συγκεκριμένο προς το οποίο να στρέψει το δείκτη του, όπως κάνει το κόκκινο χέρι δείχνοντας προς το αποχωρητήριο, αλλά τον τελευταίο χρόνο διαπιστώνει μια ολοένα αυξανόμενη ασάφεια, μια απουσία υπόστασης στη συμβίωσή του με την Έλεν. Κάτι έχει ξεθωριάσει, έχει ξασπρίσει και στεγνώσει. Τον θεωρεί άραγε εκείνη υπεύθυνο για την αποβολή της; Ο Αδάμ δεν καταλαβαίνει πώς γίνεται να ήταν δικό του το λάθος, ίσως, όμως, να ήταν, κατά κάποιον τρόπο, δικό του. Δεν μπορεί να είναι σίγουρος – για τίποτα δεν μπορεί να είναι σίγουρος. Το χαμένο μωρό, ή μάλλον η μη-ύπαρξή του, είναι μια μικροσκοπική, μελαγχολική παρουσία που υπάρχει μόνιμα ανάμεσά τους, σαν εμπό-

διο. Μερικές φορές, η Έλεν τον κοιτάζει λες και δεν ξέρει ποιος είναι. Νιώθει σαν να μικραίνει ολοένα στα μάτια της, σαν να είναι κάποιος που στέκει σε αποβάθρα και τον παρακολουθούν από ένα παράθυρο του τρένου καθώς αυτό ξεκινάει, αργά στην αρχή, μα σταδιακά επιταχύνοντας. Τη φαντάζεται να γυρνάει τελικά το κεφάλι, να βολεύεται στο βελούδινο κάθισμα, να χαμογελάει στους υπόλοιπους επιβάτες δίχως να κοιτάζει πραγματικά κανέναν, όπως το συνηθίζει, και ύστερα να παίρνει ένα περιοδικό, ενώ αυτός έχει ήδη ξεμακρύνει από το μυαλό της...

Ξαφνικά, λες και το κάλεσε με τη σκέψη του, εμφανίζεται στο βάθος το αληθινό τρένο, ένα από εκείνα τα υπερμοντέρνα μοντέλα, πρώτα η μεγάλη μπλε ρουά ατμομηχανή με τον μαύρο προφυλακτήρα κι από πίσω τα βαγόνια, κατακόκκινα με χρυσά σιρίτια γύρω από τις πόρτες και τα παράθυρα, να αστραποβολούν όλα μέσα στο μεταξωτό βέλο της θερμής αχλής που υψώνεται από τη σιδηροτροχιά. Στην ώρα του, πρωτοφανές!

... Και όμως, όταν πριν από μια ώρα εκείνη σύρθηκε έτσι κωμικά στα γόνατα πάνω στο κρεβάτι για να έρθει να αρπάξει το πρόσωπό του και να το πιέσει στα στήθη της, γελώντας μ' εκείνο το γέλιο της τίγρης, βρισκόταν ολόκληρος εκεί, ο εαυτός του ανέρσιος, με σάρκα και οστά, απόλυτα παρών μες στην αγκαλιά της, έτσι δεν είναι;

Για πόσες σοφιστείες είναι ικανοί και οι πιο αφελείς ακόμα από δαύτους, τι λεπτές αποχρώσεις και διαφορές σκαρφίζονται! Να κάτι που ποτέ δεν παύει να μας εκπλήσσει, το πώς μετατρέπουν τις μυρμηγκοφωλιές των παθών τους σε βουνά, ενώ, την ίδια στιγμή, οι αληθινοί, οι πρωτόγονοι εαυτοί τους κρύβονται πίσω απ' αυτά τα τεχνητά υψώματα, κατοπτεύοντας τον περιβάλλοντα χώρο μήπως τυχόν εμφανιστεί ο κίνδυνος ή η ευκαιρία, το αρπακτικό θηρίο ή η λεία.

Όταν ακινητοποιείται η αμαξοστοιχία, ο μοναδικός επιβάτης που κατεβαίνει είναι ο Ρόντι Γουάγκσταφ. Ψηλόλιγνος, με ελαφρά κυρτούς ώμους, ο Ρόντι έχει το παρουσιαστικό κινηματογραφικού αστέρα μιας άλλης εποχής. Φοράει στενό καφετί παντελόνι, άψογα σιδερωμένο, σκούρα μπεζ μοκασίνια κι ένα άσπρο πουκάμισο που αστράφτει στον ήλιο, με το τελευταίο κουμπί του γιακά ανοιχτό πίσω από τον χαλαρό κόμπο μιας κίτρινης φαρδιάς γραβάτας. Τα μαλλιά του, στο χρώμα της καραμέλας, έχουν χωρίστρα στο

πλάι και είναι έτοι χτενισμένα ώστε να πέφτει στο μέτωπό του ένα δήθεν ατημέλητο τσουλούφι. Έχει πράσινα μάτια και μια φθισική χλωμάδα. Στο ένα του χέρι έχει κρεμασμένο ένα άσπρο λινό σακάκι ενώ από το άλλο κρατάει μια λεπτή βαλίτσα από χοιρόδερμα, παλιωμένη αλλά καλής ποιότητας, που δίνει ανεξήγητα στην εμφάνισή του μια σατανική πινελιά. Όταν βλέπει ποιος έχει έρθει να τον παραλάβει, διαγράφεται ανάμεσα στα τοποθετημένα κοντά το ένα στ' άλλο μάτια του ένα μικρό συνοφρύωμα. Ρίχνει ένα βλέμμα δυσπιστίας στο καστανοκόκκινο παντελόνι του Αδάμ και στους τρεις πόντους αστράγαλου που ξεπροβάλλουν κάτω από τα μπατζάκια. «Α, γεια», λέει, χωρίς καμιά θέρημη. Σαν τον Αδάμ, τον πρεσβύτερο, έτσι κι ο Ρόντι δεν μπαίνει στον κόπο να απευθύνεται στους άλλους με το όνομά τους.

Οι δυο νέοι περπατούν πλάι πλάι κατά μήκος της πλατφόρμας. Ο Αδάμ βλέπει στον τοίχο, έξω από την αίθουσα αναμονής, μια ξεθωριασμένη μεταλλική διαφήμιση των Player's Navy Cut –το σωσίβιο με το σκοινί, ο εύρωστος ναύτης, και στο βάθος, πίσω του, τα δυο τρικάταρτα με ορθάνοιχτα πανιά– που πρώτη φορά προσέχει, παρόλο που η ταμπέλα θα πρέπει να ήταν κρεμασμένη εκεί πολύ πριν από τη γέννησή του. Γι' άλλη μια φορά τον αγγίζει φευγαλέα ο χρόνος με την παγερή του φτερούγα. Ο Ρόντι, λες και τον επηρέασε η διαφήμιση, κοντοστέκεται και βγάζει από την τσέπη του λινού του σακακιού μια επίπεδη ασημένια ταμπακιέρα, την ανοίγει επιδέξια, διαλέγει ένα τσιγάρο και το ανάβει με έναν αναπτήρα πετρελαίου, αντίκα κι αυτός σαν την ταμπακιέρα. Ένα πλούσιο, εξωτικό άρωμα καπνού φθάνει ως τα ρουθούνια του Αδάμ. Συνεχίζουν το δρόμο τους.

«Ο πατέρας σου», λέει ο Ρόντι, ανάμεσα σε δυο τζούρες, «πώς είναι;» Δεν κοιτάζει τον Αδάμ. Ο Ρόντι έχει πάντοτε μια όψη ανήσυχης, ανήσυχης και κάπως ζοφερής, λες και βρίσκεται σε διαρκή αναμονή ότι κάτι θα συμβεί που το δίχως άλλο θα τον δυσανεστήσει. Το προδίδει αυτό κι ένα ελαφρό τρέμουλο των χεριών του.

«Τα ίδια», λέει ο Αδάμ.

«Τα ίδια με τι;» κάνει, άγρια σχεδόν, ο Ρόντι. «Μην ξεχνάς ότι εγώ έχω να τον δω από πριν πάθει το εγκεφαλικό».

Βγαίνουν στα σκαλιά του σταθμού. Η ξινισμένη έκφραση του Ρόντι μαλακώνει όταν αντικρίζει το γνώριμο παλιό Salsol, με τα λουστραρισμένα ξύλινα πλαϊνά, παρκαρισμένο στο αμμοχάλικο,

κάτω από τον ήλιο, να τους περιμένει. Προχωρώντας προς τα εκεί, περνούν κάτω από ένα δέντρο ακαθόριστο, που στέκει στη ζέστη με το κεφάλι του κρεμασμένο, και προς στιγμὴν δημιουργείται στον Αδάμ η εντύπωση ότι, όπως μπαίνει ο Ρόντι στη σκιά του, σαν να γίνεται η σιλουέτα του μια μουντζούρα, διάφανη σχεδόν, σαν να σβήνεται. Ανοιγοκλείνει βιαστικά τα βλέφαρα και ο Ρόντι έχει βρεθεί πάλι στο ηλιόφως και γυρνώντας προς το μέρος του κάτι του λέει. «Ναι», απαντάει ο Αδάμ, «ναι», δίχως να ξέρει σε τι συγκατάνευσε, δίχως να έχει ακούσει. Κουβαλάει τη βαλίτσα του Ρόντι, που εκείνος είχε αποθέσει στην πλατφόρμα όταν άναβε το τσιγάρο του και δεν μπήκε μετά στον κόπο να την ξανασηκώσει, και τώρα πηγαίνει να τη ρίξει στο πίσω κάθισμα του στείσον βγάγκον και, όπως σκύβει μέσα, σταματάει, κλείνει τα μάτια και εισπνέει τις γνώριμες μυρωδιές του αυτοκινήτου, το κρουσταλλιασμένο αλάτι, το φθαρμένο δέρμα, τον ανθρώπινο ιδρώτα, και μεμιάς επανέρχεται αμυδρά η μελωδία εκείνης της ευτυχίας που μόνο πριν από λίγο είχε αισθανθεί καθώς οδηγούσε, και μαζί ξαναθυμάται τη γυναίκα του, γονατισμένη μπροστά του στο κρεβάτι, τις καυτές παλάμες της στο πρόσωπό του, το λαμπερό, λάγνο της βλέμμα. Όταν στριμώχνεται πίσω από το τιμόνι –ακόμα και το μεγάλο στείσον βγάγκον είναι στενόχωρο για τον δικό του όγκο–, διαπιστώνει ότι ο Ρόντι έχει ήδη βολευτεί στη θέση του συνεπιβάτη, με το σακάκι στα γόνατά του. Δεν έχει τελειώσει το τσιγάρο του και τώρα το κραδαίνει ανάλαφρα στον αέρα και λέει: «Δεν σ' ενοχλεί, ε;»

Η ζέστη του αργοπορημένου πρωινού έχει ενταθεί και στη διαδρομή της επιστροφής διαμέσου των στενών δρόμων, η μυρωδιά του ξερού χορταριού και του ψημένου χώματος είναι πιο ισχυρή από ποτέ, ερεθίζοντας τα ρουθούνια τους. Ο Ρόντι έχει κλείσει το δικό του παράθυρο, αλλά το ορμητικό ρεύμα αέρα που εισβάλλει από την πλευρά του Αδάμ σκορπίζει αναμμένες στάχτες από την καύτρα του τσιγάρου του και τον αναγκάζει να το σβήσει στο τασάκι, κάτω από το ταμπλό.

«Η Πιτ ανυπομονεί να σε δει», λέει ο Αδάμ. «Σηκώθηκε πρωί πρωί κι όλο για σένα μιλούσε».

«Ω, Θεέ μου», μουρμουρίζει ο Ρόντι και κοιτάζει έξω τον ψηλό φράχτη από θάμνους που διατρέχουν. Γνωρίζει τους ολόμμερους μονολόγους που κάνει η Πέτρα από προσωπική πείρα. «Ακόμα κάνει συλλογή νοσημάτων;»

«Ακόμα», απαντάει ο Αδάμ με χαιρέκακη ευθυμία. Ο Ρόντι αγανακτεί με τα διάφορα πονήματα της Πέτρας. Το πιο πρόσφατο είναι ένα αλμανάκ ασθενειών, στο οποίο έχει στόχο να καταγράψει, μαζί με τους κλινικούς ορισμούς τους, όλες τις αρρώστιες που προσβάλλουν το ανθρώπινο είδος.

«Μέχρι πού έχει φτάσει;»

«Το τελευταίο που την άκουσα να αναφέρει ήταν η αστασία-αβασία». Ο Ρόντι γυρνάει να τον κοιτάξει. «Το να χάνεις τη θέληση να σηκωθείς και να περπατήσεις. Σπάνια πάθηση, αλλά, απ' ό,τι ισχυρίζεται, έχει καταγραφεί».

«Θεέ μου», μουρμουρίζει πάλι ο Ρόντι.

Εγώ, επί τη ευκαιρία, σε περίπτωση που με ξεχάσατε, είμαι κουρνιασμένος στο κέντρο του πίσω καθίσματος, σκυμμένος μπροστά για να ακούω, με τα χέρια σφιγμένα ανάμεσα στα γόνατά μου –και γόνατα έχω, και να κουρνιάζω μπορώ–, ρουφώντας τα πάντα, λέξεις, χειρονομίες, ματιές, παρατηρώντας τα όλα, αφού ό,τι συμβαίνει –ή δεν συμβαίνει– τώρα, ανάμεσα σ' αυτούς τους δυο, είναι αυτό που οι άνθρωποι αποκαλούν ζωή.

«Πρέπει να την πας κάπου», λέει ο Αδάμ.

Ο Ρόντι χρεμετίζει. «Εννοείς, να την πάω καμιά εκδρομή; Να πάμε για πεζοπορία στους λόφους;»

«Γιατί όχι; Ή να την πας στην πόλη».

«Στην πόλη;»

«Ναι, να τη βγάλεις έξω για φαγητό».

Ο Ρόντι γυρνάει πάλι να τον κοιτάξει. «Να βγάλω έξω την Πέτρα, να πάμε για φαγητό;»

«Ε, ή έστω για καμιά βόλτα. Υποφέρει από μοναξιά, Ρόντι. Τον περισσότερο χρόνο της τον περνάει με τον εαυτό της. Δεν της κάνει καλό».

Ο Ρόντι δεν απαντάει, παρά στρέφεται πάλι να κοιτάξει μπροστά μ' έναν βαθύ, εκνευρισμένο αναστεναγμό. Τα φρεσιάματά του δεν συνάδουν με το νεαρό της ηλικίας του. Αν και εικοσιπεντάρης, έχει άλλοτε το ευερέθιστο, άλλοτε το μπουχτισμένο ύφος ενός μεσήλικα. Διάγει βίο μυστηριώδη, καθώς η προέλευσή του είναι σκοτεινή και οι στόχοι του αμφίβολοι. Κανείς δεν ξέρει πώς ακριβώς κερδίζει τα προς το ζην. Περιστασιακά, δημοσιεύονται άρθρα του στις σελίδες των κυριακάτικων εφημερίδων και στα ιλουστρασιόν περιοδικά, γύρω από θέματα ανιαρά –κεραμική

του Βυζαντίου, αμερικανική λαϊκή επίπλωση του δέκατου ένατου αιώνα, η σύγχρονη μοναστική ζωή στο Άγιον Όρος-, αλλά αποκλείεται αυτά να του παρέχουν αρκετό εισόδημα για να αγοράζει ανελλιπώς τα τούρκικα τσιγάρα του και τα μεταξωτά φουλάρια που τόσο αγαπά. Υποτίθεται ότι έχουν λεφτά οι δικοί του, αλλά οι συγγενείς του, όλες αυτές οι ζάπλυντες θείες και οι σεβάσμιμοι γαιοκτήμονες εξάδελφοι που συχνά πυκνά αναφέρει, είναι, φαίνεται, όλοι τους κορακοζώητοι. Ένα Σαββατοκύριακο που είχε μείνει στο Άρντεν, τα έτσουξε το βράδυ λίγο παραπάνω και εκμυστηρεύτηκε στον νεαρό Αδάμ το σχέδιό του να πείσει τον Αδάμ τον πρεσβύτερο να τον ανακηρύξει επίσημο βιογράφο του. Το επόμενο πρωί, άρρωστος και παραπαίοντας από το μεθύσι, ο Ρόντι στρίμωξε τον Αδάμ σε μια γωνία και τον όρκισε να κρατήσει μυστική τη νυχτερινή του εξομολόγηση, κι ακόμα και μέχρι σήμερα ο Αδάμ αντιλαμβάνεται ένα κάποιο κράτημα, αν και με μισή καρδιά, του κατά τα άλλα δηγκτικού Ρόντι, όποτε απευθύνεται σ' αυτόν.

Κατηφορίζουν τον πράσινο εξοχικό δρόμο, ώσπου βγαίνουν στην Οδό Πείνας, μια παρατεταμένη ευθεία στρωμένη με άσφαλτο, η οποία πηγαίνει παράλληλα με το ποτάμι. Είχε κατασκευαστεί την εποχή του λιμού – ένα ασύμφορο οδικό έργο για να δώσει δουλειά στους άνεργους φτωχούς και πεινασμένους της χώρας. Ποτέ δεν αισθάνεται καλά ο Αδάμ σ' αυτό το δρόμο. Τον βαραίνει η απόγνωση του ανώφελου που αποπνέει. Όλη αυτή η περιοχή του έλους και του βούρκου είναι ανησυχαστική. Τα πάντα μοιάζουν να αποστρέφονται, να κοιτάζουν επίμονα αλλού, ενώ, ακόμα κι όταν έχει ηλιοφάνεια, το φως του ήλιου είναι αραιωμένο, αδύναμο. Το ποτάμι κινείται εδώ προς την εκβολή του και έτσι όπως πλαταίνει η έκταση του νερού, το οποίο φαντάζει πιο επίπεδο απ' όσο θα έλεγε κανείς ότι πρέπει να είναι το νερό, έχει μια όψη καταθλιπτική κι απρόσωπη. Υπάρχουν μεγάλες συστάδες ψηλών καλαμιών, γκριζών και ξεραμένων –γιατί, αναρωτιέται ο Αδάμ, να μη βλέπουμε ποτέ πράσινες καλαμιές-, και ερωδιοί, κι ένα δυο τσικνιάδες που μοιάζουν με μικρότερα, χιονάτα φαντάσματα των πρώτων, κι ένας μαύρος κορμοράνος, κουρνιασμένος σε ένα κορμό, με τις φτερούγες απλωμένες να στεγνώσουν, λες και ποζάρει για να του φτιάξουν το πορτρέτο ως αυτοκρατορικό έμβλημα. Ξεχασμένες εξέδρες, με τις ξασπρισμένες

σανίδες τους, σπασμένες ή διαλυμένες, μπαίνουν κάνα δυο μέτρα στο νερό κι απότομα χάνονται. Μεγάλες επιφάνειες γυαλιστερής κοκκινωπής λάσπης αυλακώνονται από μικρά βέλη που χάραξαν τα χνάρια καλοβατικών πτηνών, ενώ εδώ κι εκεί πότε μια βαρκούλα, πότε η άσπρη αβαθής λέμβος κάποιου κυνηγού πάπιας, είναι αγκυροβολημένη πλαγιαστά μες στο βούρκο. Σ' ένα σημείο που στενεύει το ποτάμι, ένα μυστηριώδες ξύλινο γεφυράκι με σκουριασμένη κουπαστή ενώνει τη μια ελώδη όχθη με την άλλη, οδηγώντας από το πουθενά στο πουθενά.

Ο Αδάμ αναρωτιέται, από ανία περισσότερο, πού ακριβώς τελειώνει το ποτάμι κι αρχίζει η εκβολή του. Ο Ρόντι, δίπλα του, προσπαθεί να ανάψει κι άλλο τσιγάρο, αλλά ο αέρας σβήνει συνέχεια τη φλόγα του αναπτήρα του. Ο Αδάμ προσποιείται ότι δεν το προσέχει και δεν σκοπεύει να κλείσει το δικό του παράθυρο, παρά την μπόχα θειαφιού που εισβάλλει από το βόρβορο και τα σαπισμένα φύκια. «Πώς ήταν το ταξίδι;» ρωτάει. Ο Ρόντι, επιστρέφοντας ενοχλημένος το τσιγάρο στην ταμπακιέρα, του ρίχνει ένα πλάγιο, υπερβολικά συνοφρυωμένο βλέμμα, παριστάνοντας ότι βρίσκει το ερώτημα τόσο περίπλοκο μες στην απλοϊκότητά του που δυσκολεύεται να το καταλάβει. «Το τρένο», λέει ο Αδάμ, δυναμώνοντας τη φωνή του, «πώς ήταν;»

Ο Ρόντι ανασηκώνει τους ώμους. «Τι να σου πω; Όπως πάντα – βρόμικο, αργό».

Ο Αδάμ συγκατανεύει αδιάφορα. Είναι συνηθισμένος στην αναιδή απάθεια του Ρόντι. Συλλογίζεται ότι δεν θα υπάρχει, φυσικά, κάποια γραμμή ή σύνορο όπου το ποτάμι παύει πλέον να είναι ποτάμι και αρχίζει η εκβολή: υποχρεωτικά οι ροές του ποταμού και της θάλασσας ενώνονται και το ρεύμα που προκύπτει κινείται πότε προς τη μια κατεύθυνση και πότε προς την άλλη, ανάλογα με την ορμή των νερών προς τα κατάντη του ποταμού και την αυξομειούμενη πίεση από τις εναλλαγές της παλίρροιας. Ωστόσο, θα πρέπει να υπάρχει κάποιο ορόσημο, όσο ευρύ και άμορφο κι αν είναι αυτό. Στοχάζεται το πρόβλημα κι αφού στοχάστηκε αρκετά, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, για την ακρίβεια, το ποτάμι δεν είναι κάτι το διαφορετικό από την εκβολή του: το μόνο που τα διαχωρίζει, και, στην ουσία δεν πρόκειται καν για αληθινό διαχωρισμό, είναι το γεγονός ότι αυτός έθεσε ένα τέτοιο ερώτημα. Γιατί το ερώτημα έχει ως βάση του δυο επι-

νοημένους από τον άνθρωπο όρους –ποτάμι, εκβολή–, ενώ, στην πραγματικότητα, υπάρχει μόνο ένας όγκος νερού, που συμμειγνύεται ανάλογα με τις παραξενιές της αδιάλειπτης ροής, από τη μια, και των εναλλαγών της παλίρροιας, από την άλλη: ο διαχωρισμός υφίσταται μόνο και μόνο επειδή τέθηκε η ερώτησή του. Αυτό είναι παράξενο.

«Μιλάει καθόλου ο πατέρας σου;» ζητά να μάθει ο Ρόντι. «Εννοώ, μπορεί να μιλήσει;» Στον τόνο του διακρίνεται μια χροιά δυσαρέσκειας. Η ζωή στήνει διαρκώς εμπόδια στο δρόμο του, και το πιο πρόσφατο και, για την ώρα, το πιο σοβαρό παράδειγμα είναι η απροσδόκητη κατάρρευση του Αδάμ Γκόντλι.

«Μπα, όχι», λέει ο Αδάμ. «Είναι σε κόμα». Ο Ρόντι συγκατανεύει. «Αλλά, φυσικά», συνεχίζει ο Αδάμ, «κανείς δεν ξέρει πόσο βαθύ είναι αυτό το κόμα. Δεν αποκλείεται να καταλαβαίνει τι γίνεται, να μπορεί να σκέφτεται και να μας ακούει. Η Λα δηλώνει σίγουρη ότι έχει συνείδηση κι ότι απλώς δεν μπορεί να επικοινωνήσει – λέει ότι ανοίγει τα μάτια του, παρόλο που κανένας άλλος δεν τον έχει δει να το κάνει. Μπορείς να του μιλήσεις. Πάντα του άρεσε να κουβεντιάζει μαζί σου».

Ο Ρόντι τον κοιτάει απότομα, έχοντας την υποψία ότι τον ειρωνεύεται.

Μια ακόμα σκέψη απασχολεί στο μεταξύ τον Αδάμ. Το αλάτι – με το αλάτι τι γίνεται; Το ποτάμι έχει γλυκό νερό, ενώ η θάλασσα έχει αλάτι. Αυτός είναι ένας σαφής διαχωρισμός. Δεν μπορεί να καταλάβει πώς δεν το σκέφτηκε αμέσως, ιδιαίτερα εφόσον –χάρη στην ανακάλυψη της ψυχρής σύντηξης, που προήλθε, προς μεγάλη έκπληξη όλων, από τις θρυλικές βραχμανικές εξισώσεις του πατέρα του– το μεγαλύτερο μέρος της παγκοσμίως παραγόμενης ενέργειας στις μέρες μας προέρχεται από το αλμυρό νερό. Και, συν τοις άλλοις, υπάρχει και κίνηση. Ό,τι κι αν λέμε για παραξενιές, όταν η εκβάλλουσα ροή του ποταμού συναντά την εισβάλλουσα πλημμυρίδα της παλίρροιας, έχουμε δύο αντίθετα ασκούμενες δυνάμεις, και δύο δυνάμεις σημαίνει ότι υπάρχουν αντιστοιχία δύο διακριτές οντότητες που τις ασκούν. Οπότε, τελικά, δεν πρόκειται μόνο για την υπόθεση ενός ανθρώπου –του ίδιου του Αδάμ, στη συγκεκριμένη περίπτωση– αλλά για το τι επιτάσσει η πραγματικότητα. Ποτάμι εδώ, εκβολή εκεί – δεν είναι μόνο δύο λέξεις, είναι δύο πράγματα ξεχωριστά. Όμως, πού α-

κριβώς συγχωνεύονται; Αναστενάζει. Βρέθηκε ξανά στο σημείο απ' όπου ξεκίνησε.

Στο μεταξύ, τελειώνει η ευθεία κι αφήνοντας πίσω τους το ποτάμι και το υγρό του πλεόνασμα, αρχίζουν να ανηφορίζουν τους χαμηλούς λόφους που άλλοτε ανήκαν κι αυτοί στο υποστατικό του Άρντεν. Με αυτή τη μικρή αλλά σταθερή ανάβαση, ανεβαίνει και η διάθεση του Αδάμ. Ο δρόμος εδώ έχει πολλές λακκούβες και το στέισον βάγκον στραβοτιμονιάζει και αγκομαχά, ενώ ακούνε το αλατόνερο που παραδέρνει μες στο ντεπόζιτο, κάτω από τα καθίσματά τους. Ο λόφος στα αριστερά είναι ένας ξέφραγος λειμώνας με κοντοκουρεμένο χορτάρι που έχει στην κορυφή του μια μικρή συστάδα από αγριόπευκα. Προβάτα βόσκουν ατάραχα στην πλαγιά του. Ένα παρδαλό άλογο κλοτσάει τον αέρα με τις οπλές του καθώς προσπερνούν, καλπάζει για μερικά μέτρα ζωηρά κι έπειτα σταματάει και γυρνώντας το κεφάλι τούς κοιτάζει θαρρετά, παρουσιάζοντάς τους τα οπίσθιά του και κουνώντας πέρα δώθε την ουρά του. Πάνω από το δασάκι κόβουν κύκλους χαβαρόνια μες στη λιακάδα. Ω, Αρκαδία! Πόσο ποθώ να ξαναδώ τα ξέφωτα και τα ρυάκια σου.

«Τρέφω μεγάλη συμπάθεια για τον πατέρα σου», λέει ο Ρόντι. Ο Αδάμ καταβάλλει προσπάθεια για να μη χαμογελάσει –ο Ρόντι έχει την τάση να αρθρώνει λόγια που μοιάζουν γραμμένα σε κάρτες υποβολέα και προβαρισμένα πολλές φορές–, αλλά πριν προλάβει να απαντήσει, ο Ρόντι σπεύδει να συνεχίσει, χαμηλόφωνα, αλλά με κατηγορία: «Ξέρω ποια είναι η γνώμη σου για μένα».

«Σοβαρά;» κάνει ξαφνιασμένος ο Αδάμ. «Κι όμως, δεν ξέρω ούτε ο ίδιος τι γνώμη έχω για σένα ή για οποιονδήποτε άλλο, εδώ που τα λέμε».

Περιμένει, μα ο Ρόντι δεν φαίνεται να έχει κάτι άλλο να προσθέσει. Κάθεται με το κεφάλι προτεταμένο μπροστά, κοιτώντας σταθερά έξω, με σουφρωμένα χείλη στα οποία διαγράφεται ένα αχνό χαμόγελο ικανοποίησης, ίσως και θριάμβου ακόμα, λες και τόσο καιρό εκκρεμούσε ένα θέμα μεταξύ τους και τώρα το είχε τακτοποιήσει εκείνος οριστικά και αμετάκλητα. Ο Αδάμ, πάλι, έχει τη δυσάρεστη αίσθηση ότι παρασύρθηκε σε μια συζήτηση πολύ πιο εκτενή, πολύ πιο επικίνδυνη, που τον αφορούσε μεν, αλλά η οποία είχε περιέργως ολοκληρωθεί χωρίς την απόλυτη συμμετοχή του.

Θαυμάζω το μπουμπούκι του σχίνου: είναι στ' αλήθεια μαγευτικό, ένας χρυσόλευκος αφρός στις λοφοπλαγιές και στους διαχωριστικούς θαμνώδεις φράχτες. Μα, ναι, αυτός ο κόσμος που τους δώσαμε, δείχνει ώρες ώρες πανέμορφος.

«Όλη αυτή η γη ανήκει στον πατέρα σου;» ρωτάει ο Ρόντι.

«Όχι, όχι. Μόνο το σπίτι και κάνα δυο στρέμματα ολόγυρα και το δασάκι από πίσω. Το υπόλοιπο κτήμα είχε πουληθεί πολύ πριν έρθουμε εμείς». Ο Ρόντι γνέφει καταφατικά. Παρακολουθώντας το διερχόμενο θέαμα του πράσινου και χρυσού, ξαρκώνει το μέτωπο σαν να αισθάνεται έναν μικρό οίκτο για όλα όσα βλέπει. Ο Αδάμ ρίχνει μια πλάγια ματιά προς τα κάτω, προς τα μπεζ μοκασίνα. Το άσπρο λινό σακάκι του Ρόντι είναι διπλωμένο τακτικά πάνω στα γόνατά του σαν να ήταν πακέτο. «Όλοι χαίρουμε που ήρθες, ξέρεις». Ο Ρόντι δεν απαντάει σε αυτή τη δήλωση, αλλά μένει ανέκφραστος, παριστάνοντας ότι δεν την άκουσε ή ότι είναι πολύ απορροφημένος στις σκέψεις του για να της δώσει σημασία. Ο Αδάμ επιμένει. «Είναι πολύ παράξενο το σπίτι από τότε που αρρώστησε ο Πα. Νιώθουμε όλοι σαν...» –χαμογελάει λυπημένα– «... μέλλοντες τεθλιμμένοι συγγενείς».

Ο Ρόντι γυρνάει απότομα το κεφάλι να τον κοιτάξει. «Θες να πεις ότι θα πεθάνει;» λέει, σαν να μην πιστεύει στ' αυτιά του.

Βγαίνοντας από μια στροφή, βλέπουν το σπίτι να εμφανίζεται στο βάθος. Ειλικρινά, σκέφτεται ο Αδάμ –όχι για πρώτη φορά–, είναι εντελώς θεοπάλαβο κτίσμα, ένας κύβος παρανοϊκός, με τους κίτρινους τοίχους, τα γαλάζια παντζούρια κι εκείνη τη φτερωτή φιγούρα –γκουχ, γκουχ!– στην κορυφή του μοναχικού πυργίσκου. Ιδωμένο από αυτή την απόσταση, ολόκληρο το οικοδόμημα νομίζεις ότι γέρνει λιγάκι μεθυσμένα προς τη μια πλευρά. Δυο φοινικόδεντρα, σκονισμένα και παραμελημένα, ορθώνονται πλάι στην κάθε κολόνα της πύλης –φοινικόδεντρα, σε αυτό το κλίμα κι εδώ, στην καρδιά της ενδοχώρας!–, φερμένα από πολύ μακριά, με το Ατμόπλοιο Εσμεράλντα ίσως, από κάποιο πρόγονο των Μπλάουντ που είχε ιεραποστολική ή, το πιθανότερο, κουρσάρικη κλίση. Όταν ήταν μικρός, ο Αδάμ έπαιζε με τα πεσμένα τους φύλλα, παριστάνοντας ότι ήταν γιαταγάνια και μονομαχώντας με τον εαυτό του και με τα δυο χέρια. Καθώς στρίβει το αυτοκίνητο στο ιδιωτικό δρομάκι, ο τριζάτος ήχος που κάνουν ξαφνικά οι τροχοί, καθώς αυλακώνουν τα χαλίγια, επαναφέρει για μια στιγμή τη σύγ-

χυση χαμένων, ηλιόπληκτων καλοκαιριών. Ο Ρεξ, που τους άκουσε να έρχονται, πιάνει ένα βαρύτονο γάβγισμα, με την κάθε υλακή να ακολουθείται από υπολογισμένη παύση, καθώς περιμένει μάταια μια ηχώ ή μιαν απάντηση. Κυλούν απαλά ως το τέρμα της δεντροστοιχίας με τις κιτρολεμονιές, διαγράφουν μισή στροφή γύρω από το χαλασμένο πια σιντριβάνι –ένα αγόρι αόμματο καβάλα σε ξέφρενο δελφίνι, η στεγνή γούρνα πνιγμένη από περσινά νεκρά φύλλα– και σταματούν στο γαρμπίλι, έξω από την είσοδο, για να καθίσουν για ένα λεπτό ασάλευτοι, μες στην απότομη, αφηνιασμένη από την άφιξή τους σιωπή.

«Άκου, Ρόντι», λέει ο Αδάμ και ύστερα κάνει παύση. Ο Ρόντι έχει στο μεταξύ βγάλει την πλακέ ασημένια ταμπιακίερα και προσεκτικά επιλέγει ένα τσιγάρο, σαν να μην ήταν όλα πανομοιότυπα. «Θέλω να σου ζητήσω μια χάρη. Θέλω να είσαι καλός με την αδελφή μου».

Ο Ρόντι φρενάρει το τσιγάρο πριν φτάσει στο στόμα του, υψώνει τα μάτια και κοιτάζει ευθεία μπροστά. Η αντανάκλαση του ήλιου μετατρέπει το επικλινές τζάμι του παρμπρίζ σε θαμπή γκριζα επιφάνεια που πίσω της τίποτα δεν διακρίνεται. «Καλός;» λέει, προφέροντας τη λέξη σαν να την έχει πιάσει από τη μια άκρη και να την κουνάει πέρα δώθε.

Ο γυμνός αγκώνας του Αδάμ έχει υπερθερμανθεί όπως τον έχει ακουμπισμένο στο ανοιχτό παράθυρο. Στον ουρανό, από πάνω τους, περνά ένα πενταμελές σμήνος από αγριόπαπιες, με τις φτερούγες τους να παράγουν ήχο σβουριχτό –σαν να λένε, *τρεχάτε-τρεχάτε-τρεχάτε*–, και πέρα, από τους βάλτους, έρχεται ως επακόλουθο αυτής της φαινομενικής τους φυγής, ο μακρινός, υπόκωφος κρότος μιας καραμπίνας, εκτός κυνηγετικής περιόδου. Η γαλάζια μπογιά της εξώπορτας ξεφλουδίζει, μπλεγμένες γλυσίνες στεφανώνουν το κούφωμα.

«Ναι», απαντάει κοφτά ο Αδάμ, γεμίζοντας με αέρα τα μάγουλα κι αφήνοντάς τα να ξεφουσκώσουν πάλι. «Καλός. Δεν ζητάω πολλά, έτσι δεν είναι; Κάν' το για χατίρι του Πα. Γιατί πεθαίνει, ξέρεις».

Ο Ρόντι ανάβει το τσιγάρο του και σαν να είναι έτοιμος να βάλει τα γέλια –με ποιο πράγμα;– όταν ανοίγει η εξώπορτα και πετάγεται έξω ο Ρεξ, γαβγίζοντας ξανά. Κινείται απειλητικά προς το στείσον βάγκον με άκαμπτο αρθριτικό διασκελισμό, περισσό-

τερο με μια πέρα δώθε ταλάντευση από τα πίσω του πόδια στα μπροστινά σαν κουνιστό αλογάκι, παρό σαν να τρέχει. Μόλις βλέπει τον Αδάμ, το γάβγισμα κόβεται μαχαίρι, τα σαγόνια κλείνουν, παίρνει ύφος ντροπιασμένο. Ο Αδάμ βγαίνει και ο Ρόντι ανοίγει τη δική του πόρτα αλλά την κρατάει μισόκλειστη σαν ασπίδα μέχρι που βεβαιώνεται ότι το σκυλί ολοκλήρωσε τα χοροπηδητά του και ότι καταλάγιασε ο κουρνιαχτός από το αμμοχάλικο. Η έντονη, ξερή μπόχα της αλμύρας από την εξάτμιση του αυτοκινήτου απλώνεται στον σκονισμένο αέρα. Στο κατώφλι έχει φανεί η Πέτρα, φορώντας φαρδύ κοτλέ παντελόνι και μακρυμάνικο μπλε πουκάμισο, κουμπωμένο στους καρπούς. Στέκει σφίγγοντας άκαμπτα με το αριστερό της χέρι την ξεφλουδισμένη κάσα της πόρτας, ενώ έχει στυλώσει το κατσούφικο βλέμμα της σ' ένα σημείο στο έδαφος, στα μισά περίπου της απόστασης που τη χωρίζει από το στέισον βάγκον, από το οποίο αποβιβάζεται τελικά ο Ρόντι, κρατώντας προστατευτικά τη βαλίτσα του στο στήθος και το λινό του σακάκι κρεμασμένο στο χέρι και, σε επιφυλακή ακόμα για το σκύλο, προχωράει προς το μέρος της με γλοιώδες χαμόγελο.

Η Ούρσουλα, από το Υπερώο, ακούει το γάβγισμα του Ρεξ και το στρίγκλισμα των τροχών στα χαλίκια, αλλά συνεχίζει να κόβει τα νύχια των χεριών του άντρα της. Παρόλο που δεν χρειάζονται, στην πραγματικότητα, κόψιμο, αυτή του τα κόβει, έτσι, για να κάνει κάτι. Οι κουρτίνες είναι ακόμα κλειστές και το δωμάτιο σκοτεινό, οπότε έχει ανάψει το πορτατίφ του κομοδίνου και το έχει στρέψει σε γωνία ώστε να φωτίζει το έργο της. Δεν ξέρει για ποιο λόγο δεν ανοίγει τις κουρτίνες να μπει μέσα η καλοκαιριάτικη μέρα, ούτε γιατί έχει βάλει λάμπα ανάγνωσης πλάι στο κρεβάτι. Δεν μπορεί να είναι σίγουρη αν ο άντρας της αντιλαμβάνεται το φως ή το σκοτάδι εκείνες τις σπάνιες φορές που ανοίγει τα μάτια του. Δεν μπορεί να είναι σίγουρη ότι αντιλαμβάνεται οτιδήποτε, επιβάλλει, όμως, στον εαυτό της να πιστέψει πως εκείνος έχει επίγνωση. Τα χέρια του είναι κρύα, μαλακά, ιδρωμένα. Τα νύχια είναι επίπεδα με ψιλές ραβδώσεις, το δέρμα από κάτω τους γαλακτερά γαλάζιο, τα μισοφέγγαρα στη βάση τους σε διάφανη απόχρωση τέφρας. Ξεκίνησε να τα κόβει με ψαλιδάκι, αλλά ήταν πολύ δύσκολο και της έφερνε ρίγη, οπότε τώρα χρησιμοποιεί το νυχοκόπτη, που εί-

ναι πιο εύχρηστος, χωρίς να παύει να είναι κι αυτός ανατριχιαστικός. Δεν έχει ξανακόψει αλλουνού νύχια, μόνο τα δικά της, και ούτε αυτά θα τα έκοβε αν υπήρχε κάποιος πρόθυμος να της το κάνει. Ακόμα κι όταν ήταν μικροί ο Αδάμ και η Πέτρα, σιχαινόταν να τους τα κόβει κι άφηνε αυτό το καθήκον στον πατέρα ή στη γιαγιά τους. Σαν να θυμάται ότι, όταν ήταν μωρό ο Αδάμ, η Γιαγιά Γκόντλι τού λιμάριζε τα νύχια με τα δόντια της. Μα, είναι ποτέ δυνατόν; Αποκλείεται – μάλλον το φαντάστηκε. Παρ' όλα αυτά, έχει ολοκάθαρη στο μυαλό της την εικόνα της γριάς, λιπόσαρκης και ωχρής σαν το γιο της, να σκύβει πάνω από την κούνια και να ξεγυμνώνει τα μακριά, κιτρινωπά, αλογίσια δόντια της, όπως ακριβώς θα έκανε μια μάγισσα σε παραμύθι.

Αν και ξέρει ότι κάτι τέτοιο είναι αδύνατο, έχει παρ' όλα αυτά την τρομακτική αίσθηση ότι ο άντρας της, κι ας έχει σφαλισμένα τα μάτια, την παρατηρεί από τη σκιά, έξω από τον κίτρινο κύκλο του φωτός στον οποίο είναι σκυμμένη – ότι από κει, πάνω από την κουβέρτα, τη βλέπει μέσα από τις βλεφαρίδες του. Είναι επειδή τον έπιανε τόσο συχνά να τη λοξοκοιτάζει, μ' ένα κρυφό χαμόγελο, διασκεδάζοντας σιωπηλά, ιδιαίτερα τον πρώτο καιρό της σχέσης τους. Περισσότερο για κόρη του έμοιαζε παρά για γυναίκα του, ενώ και σήμερα ακόμα υπάρχουν φορές που αισθάνεται σαν να είναι παιδί του. Θεωρεί αυτή την ιδέα αποτρόπαιη, και δεν θα την εκμυστηρευόταν ποτέ σε κανέναν.

Πριν από χρόνια, ξύρισε το μούσι του χωρίς να της το πει: εμφανίστηκε ξαφνικά ένα πρωί στο τραπέζι με το μισό του πρόσωπο να λείπει – έτσι τουλάχιστον της φάνηκε τη στιγμή του πρώτου σοκ με το που τον αντίκρισε. Αν τον έβλεπε στο δρόμο, δεν θα τον αναγνώριζε, με εξαίρεση τα μάτια του. Πόσο παράξενη ήταν η όψη του, τερατώδης σχεδόν, μ' εκείνα τα ξεδιάντροπα γυμνά μάγουλα και το επίπεδο και τετράγωνο σαν λίθινο πελέκι σαγόκι. Νόμιζες ότι είχε αποκοπεί το επάνω μέρος του κεφαλιού του για να λαξευτεί, να σκαλιστεί και να προσαρμοστεί μετά στη γνάθο ενός ξένου. Κόντεψε να βάλει τα κλάματα, αλλά εκείνος εξακολούθησε να τρώει το πρωινό του σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Είχε αγοράσει ένα φονικό ξυράφι με φιλντισένια λαβή, μια αντίκα του περασμένου αιώνα. Της το έδειξε όπως κειτόταν μες στο μαύρο βελούδινο κουτί του, πάνω στην άλικη φόδρα. Αδύνατο να το κοιτάξει χωρίς να τη διαπεράσει ένα ρίγος. Εκεί-

νου τού άρεσε να επιδεικνύει με πόση άνεση το χειριζόταν, κι άφηνε την πόρτα του μπάνιου ανοιχτή, ώστε να θαυμάζει η γυναίκα του τη σβελτάδα του μ' αυτή την επικίνδυνη αστραφτερή λάμπα, το πώς την κρατούσε σε κομψή γωνία ανάμεσα σε ακροδάχτυλα και αντίχειρα, με το μικρό του δάχτυλο σχολαστικά κυρτωμένο, για να σαρώσει μετά ξυστά με τη λεπίδα τον χιονάτο αφρό ξυρίσματος. Το εκτυφλωτικό φως του γλόμπου πάνω από την μπανιέρα, η μεταλλική λάμψη του καθρέφτη, και μέσα απ' αυτόν ένα μαύρο, χιουμοριστικά ανασηκωμένο μάτι να τη λοξοκοιτάζει. Πού να βρίσκεται άραγε τώρα εκείνο το ξυράφι, αναρωτιέται. Μια δυο βδομάδες αργότερα, είχε βαρεθεί να το χρησιμοποιεί και είχε αφήσει πάλι τα γένια του να μεγαλώσουν.

Απαίσιες που είναι αυτές οι κεράτινες πλάκες στις απολήξεις των δακτύλων μας που ποτέ δεν παύουν να μεγαλώνουν, ακόμα και μετά το θάνατο – έτσι έχει ακούσει, τουλάχιστον, να λένε. Για ποια δουλειά προορίζονται – προορίζονταν; Να σκοτώνουν, να γδέρνουν, να ξεσχίζουν; Μα, τόσο αδύναμα κι εύθρυπτα; Ίσως άλλοτε να ήταν πολύ πιο σκληρά – ίσως να ήταν οπλές. Έχει την εντύπωση πως κάπου διάβασε ότι αρχικά ήταν τούφες ή μαξιλαράκια τρίχινά που συγχωνεύτηκαν και σκλήρυναν, όπως ακριβώς και τα αγκάθια των ρόδων είναι στην πραγματικότητα φύλλα που μέσα στο πέρασμα των αιώνων συσπειρώνονταν ολοένα γύρω από τον εαυτό τους μέχρι που έγιναν μυτερά σαν βελόνες. Όμως όλα αυτά ακούγονται μάλλον απίθανα. Πόσα λίγα γνωρίζει, ενώ κι αυτά που γνωρίζει, κι αυτά ακόμα τα αμφισβητεί. Ο Αδάμ θα μπορούσε να της πει για τα ανθρώπινα νύχια και την προέλευσή τους. Θα το έψαχνε για χάρη της. Του άρεσε να ψάχνει. Στην αρχή θα βυθιζόταν σκεπτικός στην πολυθρόνα του, σουφρώνοντας τα χείλη σαν να ετοιμαζόταν να σφυρίξει, και ύστερα θα πεταγόταν πάνω, θα πήγαινε στις βιβλιοθήκες και θα επέστρεφε ένα λεπτό μετά με κάποιο μεγάλο τόμο ανοιγμένο στα χέρια, βιαστικός σαν να περπατούσε στις μύτες των ποδιών, σκυφτός και ταχύτατος, διαβάζοντας ήδη ενώ προχωρούσε.

Ο νους της δεν της έχει ακόμα επιτρέψει να συλλάβει το μέγεθος της συμφοράς που έπεσε όχι μόνο πάνω στον Αδάμ αλλά και σε όλη την υπόλοιπη οικογένεια. Υπάρχει ένα σωτήριο μούδιασμα γύρω από την καρδιά της, μπορεί σχεδόν να το αισθανθεί, σαν μεμβράνη μονωμένου αέρα ανάμεσα στα τοιχώματα του

καρδιακού μυός και του λεπτόρρευστου κόκκινου υγρού της θωρακικής κοιλότητας όπου αιωρείται η καρδιά. Σαν μονωτική ταινία αέρα. Ό,τι κι αν λένε οι γιατροί, εκείνη δεν πείθεται ότι ο άντρας της δεν έχει την παραμικρή συναίσθηση κι ότι δεν κάνει απλώς έναν διαφορετικό, πιο βαθύ ύπνο, κι έτσι περιμένει διαρκώς να τον δει να ανακάθεται, να καθαρίζει το λαϊμό του και να αρχίζει να ζητάει πράγματα, τα ρούχα του, φαγητό, ένα ποτήρι κρασί, μ' εκείνο τον δήθεν διστακτικό τρόπο που υιοθετεί όταν είναι έξω φρενών, κοιτώντας απ' την άλλη συνοφρυωμένος σαν να σκέφτεται κάτι άλλο. Όχι, έχει συνείδηση, γι' αυτό είναι σίγουρη, απλώς είναι περισσότερο από ποτέ βυθισμένος σε κάποιον από τους αδιαπέραστους συλλογισμούς του. Ανέκαθεν είχε την ικανότητα να αποσύρεται από τον περίγυρό του, για εικοσιτετράωρα ολόκληρα, βουτώντας μες στον εαυτό του και κλείνοντας απέξω τους πάντες και τα πάντα. Όταν κάθεται έτσι μόνη μαζί του, σε αυτό το ξεχωριστό ημερήσιο σκοτάδι, λες και ακούει, ή έστω αισθάνεται, ένα μακρινό σιγανό αδιάλειπτο βουητό, το οποίο είναι πεπεισμένη πως παράγεται από το σκεπτόμενο μυαλό του. Μόνο όταν πάψει ο ήχος αυτός, θα αποδεχτεί την απουσία του.

Πλησιάζω και σκύβω από πάνω της στοργικά, τυλίγοντας τις αθέατες φτερούγες μου γύρω από τους θλιμμένους, κυρτούς της ώμους. Βλέπετε πόσο σας φροντίζουμε όλους, παρά την αναληψία μας;

Ολοκληρώνοντας το κόψιμο των νυχιών του, αφήνει μετά το δεξί του χέρι να αναπαυτεί πάνω στην αριστερή παλάμη της. Τώρα που είναι πιο κοντά στο φως, το δέρμα του χάνει την απαλότητά του και παίρνει τη γλωμή, γυαλιστερή όψη του μαρμάρου. Η Ούρσουλα ακούει ομιλίες στη σκάλα. Ο γιος της δείχνει στον Ρόντι Γουάγκσταφ το δωμάτιό του. Υποθέτει ότι η Πέτρα τους ακολουθεί αθόρυβα από πίσω, περπατώντας κολλητά στον τοίχο, καμπουριασμένη και σκυθρωπή όπως πάντα.

Πριν από τον Αδάμ, πίστευε πως είχε ό,τι χρειαζόταν. Από πολύ νωρίς στη ζωή της, απ' όταν ήταν ακόμα πολύ νέα, παιδί σχεδόν, είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα εγκόσμια δεν της ταιρίαζαν. Είχε σκεφτεί μάλιστα να ασπαστεί κάποιο θρησκευτικό τάγμα και να κλειστεί σε μοναστήρι, αλλά τελικά είχε μείνει σπίτι της. Ήταν σαν εκείνο το πουλί που χτίζει τη φωλιά του πίσω από τον καταρράχτη και κουρνιάζει εκεί ατάραχο, παρά τον

αδιάκοπο πάταγο, τον αφρό, τους εκτυφλωτικούς ιριδισμούς. Ο Αδάμ ήταν αυτός που την τράβηξε κατευθείαν μες στην καρδιά του καταρράκτη.

Νερό: ανέκαθεν ήταν το στοιχείο του, το έμβλημά του, γι' αυτήν. Τον συνάντησε για πρώτη φορά σε μια γέφυρα, πάνω από έναν χειμαρρώδη ποταμό και κάτω από έναν ουρανό με βιαστικά σύννεφα, μια μέρα του χειμώνα. Είχε πάει να δει με τα μάτια της το περίφημο παλιρροϊκό κύμα του ποταμού, όπως κι εκείνον κάποιος τον είχε φέρει να το δει. Η Ούρσουλα ήταν πολύ ανήσυχη επειδή την τρώμαζαν τα ύψη. Είχε συνέχεια μια αίσθηση ότι γέρνει προς τα μπρος και όλο νόμιζε ότι θα γλιστρήσει από την κουπαστή και θα κάνει βουτιά με το κεφάλι στο μανιασμένο ποτάμι που απλωνόταν κάτω, στο βάθος. Ο Αδάμ στεκόταν μερικά βήματα μακριά της. Κι αυτός κρατιόταν σφιχτά από το αγγέλο σαν να φοβόταν. Το αγιάζι τού έπαιρνε τα μαλλιά και το μούσι και σαν να διέκρινε στο πρόσωπό του μια έκφραση συγκλονισμένη, απελπισμένη. Άκουσαν τον ήχο του κύματος πριν καν το δουν, μια υπόκωφη βοή που έκανε λες το γκριζωπό φως γύρω τους να τρεμουλιάζει και τη μεταλλική γέφυρα να πάλλεται κάτω από τα πόδια τους. Ύστερα φάνηκε ορμητικός από την καμπή του ποταμού, ένας λείος, ψηλός, μεγαλοπρεπής υδάτινος τοίχος που έπεφτε σε αργή κίνηση και στις δύο όχθες. Η Ούρσουλα σκεφτόταν πόσο κρύωνε, παρά το βαρύ παλτό και το μάλλινο σκουφί της. Τη στιγμή που το γιγαντιαίο κύμα ερχόταν να περάσει κάτω από τη γέφυρα, εκείνη για κάποιο ανεξήγητο λόγο κοίταξε προς τα πάνω, και οι μάζες των χαμηλών, μολυβένιων νεφών που έτρεχαν στο στερέωμα, σαν αλλόκοτη αντανάκλαση του ποταμού που μαινόταν, τη ζάλισαν ακόμα πιο πολύ και για μια στιγμή τη συνεπήρε η σκέψη ότι θα λιποθυμούσε. Δεν λιποθύμησε, όμως, κι όταν κατέβασε το κεφάλι, βλεφαρίζοντας ξαφνιασμένα, είδε ότι εκείνος την κοιτούσε και δεν σταμάτησε να την κοιτάζει ακόμα κι όταν αυτή του αντιγύρισε το βλέμμα. Της χαμογέλασε σαν να μόρφαιζε από πόνο. Η Ούρσουλα ήταν δεκαεννιά χρόνων.

Πήγαν σε μια παμπ χτισμένη σε μια πράσινη πλαγιά, ανάμεσα σε δέντρα, στην άλλη άκρη της γέφυρας. Κάθισαν σ' ένα δωμάκι με μαυρισμένους από την καπνιά τοίχους, όπου ο θόρυβος από την ατέρμονη κίνηση των τροχοφόρων, που έκαναν στροφή σε μια μεγάλη καμπύλη της λεωφόρου, από κάτω, ηχούσε σαν το

βουητό του αίματός της, όπως έβραζε μες στις φλέβες της. Πίσω από τα δέντρα μπορούσε να διακρίνει τη γέφυρα, σαν αχνογάλανο φασματικό ιστό. Όταν εκείνος τη ρώτησε τι ήθελε να πει, το μόνο πράγμα που σκέφτηκε να απαντήσει ήταν, τζιν, κι ας μην είχε βάλει ποτέ τζιν στο στόμα της. Και πράγματι, δεν έμοιαζε με τίποτε απ' ό,τι είχε ποτέ δοκιμάσει, ήταν ψυχρό, επίβουλο και αδιόρατα ανησυχαστικό. Της άρεσε επίσης και η όψη του, λαμπερά μεταλλική και με μια πινελιά εντελώς αδιόρατη στα βάθη του από το μπλε της παραφίνης. Εκείνος κάθισε χωρίς να βγάλει το πανωφόρι του και με το ένα του χέρι έψαυε διαρκώς κάτω από το πέτο, λες κι αναζητούσε το σημείο ενός πόνου. Πάντοτε κρύωνε, της εξήγησε, δεν μπορούσε ποτέ να ζεσταθεί. Με τη χαίτη των λείων μαύρων μαλλιών και τη μεγάλη οστέινη αστραφτερή του μύτη, θύμιζε αρπακτικό πουλί, που το αφηρημένο αετίσιο βλέμμα του σαν να νοσταλγούσε κάποιον άλλο τόπο, κάποια άλλα μοναχικά ύψη. Καθισμένη απέναντί του, στητή πάνω στο σκαμνί της, σιγόπινε το ποτό. Το πούσι από το ποτάμι ανηφόριζε την πλαγιά και σπρωχνόταν ντροπαλά πάνω στα χοντρά τζάμια της παμπ. Το τζιν τη χτύπησε κατευθείαν στο κεφάλι.

Δεν μπορεί να θυμηθεί τι συζητούσαν. Εκείνος ήταν πολύ ευχάριστος και παιχνιδιάρης, την πείραζε και ύστερα την παρατηρούσε χαμογελαστός με το κεφάλι ελαφρά γερμένο στο πλάι. Η Ούρσουλα δεν ξεγέλαστηκε. Παρά το τζιν, τον κατάλαβε αμέσως, διέκρινε τη λεπτή γραμμή στις παρυφές των μαλλιών, η οποία πρόδιδε τη μάσκα που είχε προσεκτικά φορέσει εκείνος, διέκρινε μέχρι πολύ βαθιά και είδε όλα όσα ήταν μέσα του συσπειρωμένα, κουλουριασμένα, όπως εκείνες οι αδιανόητα μικροσκοπικές χορδές από τις οποίες, όπως της έλεγε, πίστευαν άλλοτε κάποιοι ότι είναι φτιαγμένος ο κόσμος. Όταν ζήτησε κι άλλο ποτό, εκείνος της είπε ότι δύο αρκούσαν. Μετά, άρχισε να της λέει για τη γυναίκα του, για την Ντόροθι, που είχε πεθάνει. Κοιτούσε ευθεία μπροστά με ένταση όση ώρα μιλούσε, σμίγοντας τα μάτια, λες και όλα αυτά που έλεγε ήταν τυπωμένα στον αέρα κι εκείνος δεν είχε παρά να της τα διαβάσει. Ο τόνος της φωνής του μαρτυρούσε βαθιά κατάπληξη: τον είχε καταπλήξει η οδύνη.

Ήταν μεγαλύτερος από τον πατέρα της. Δεν την ένοιαζε. Τη μέρα που της έκανε πρόταση γάμου, εκείνη ένιωθε σαν να τού είχε ήδη πει το ναι από καιρό.

Τοποθετεί το χέρι του άντρα της πλάι στο πλευρό του, πάνω από την κουβέρτα και το κοιτάζει προσεκτικά, μην τυχόν δει έστω και την παραμικρή σύσπαση. Πιστεύει ότι αν μπορούσε εκείνος, θα της έδειχνε κάποιο σημάδι. Ναι, είναι πεπεισμένη πως βρίσκεται ακόμα εκεί, πως είναι νοήμων και παρών. Μπορεί, όμως, να μην έχει συναίσθηση της δικής της υπόστασης. Μπορεί να μη βρίσκεται με εκείνην τώρα, εδώ, όπως δεν ήταν μαζί της την πρώτη μέρα στην παμπ, παρά τα πειρακτικά του χαμόγελα και τις κουβέντες του. Υπήρξε αλήθεια ποτέ απόλυτα παρών γι' αυτήν; Αισθάνεται ένα βάρος να μετακινείται αργά στην περιοχή του διαφράγματος, λες και κάποιο σκληρό και άφατα θλιμμένο πλάσμα πασχίζει να γυρίσει ανάσκελα. Κι αν είναι τώρα με την Ντόροθι; Ποιος τη βεβαιώνει ότι δεν βρίσκεται πιο κοντά στην πεθαμένη του σύζυγο απ' ό,τι στην εν ζωή; Υπάρχει ένας κόσμος των ζωντανών κι ένας κόσμος των νεκρών, κι εκείνος ίπταται σ' ένα μεταίχμιο μεταξύ των δύο. Αποκλείεται, λοιπόν, σε αυτό το μεταίχμιο να έχουν μεγαλύτερη επιρροή οι νεκροί από τους ζωντανούς, να είναι πιο διακριτή η παρουσία τους για εκείνον που έχει ήδη πάρει το δρόμο για να τους συναντήσει; Ίσως η χαμένη του γυναίκα να απλώνει κιόλας το χέρι προς το μέρος του, πάνω από τα σκοτεινά νερά, και να τον καλεί χαμηλόφωνα κοντά της.

Ανασπενάζει. Όταν σβήνει το πορτατίφ, το σκοτάδι απλώνεται μεμιάς παντού, και φαντάζεται πως μπορεί να το νιώσει στο πρόσωπό της, στο πίσω μέρος των χεριών της, σαν υλικό που κολλάει απαλά στο δέρμα της. Σηκώνεται όρθια, πιέζοντας με το χέρι τη μέση της και βγάζει ένα μικρό βογκητό.

Από κάτω φτάνει αμυδρά στ' αυτιά της ο χτύπος του ρολογιού της σάλας, που την καλεί πίσω στον κόσμο και στις επιθυμίες του.

Όλα εκείνα που, στα μάτια της Πέτρας, βρίσκονται σε τέλεια τάξη, είναι για άλλους ετερόκλητα κι ατάκτως ερριμμένα. Θα έλεγε κανείς ότι η ίδια η Πέτρα είναι γραμμένη σε κάποιο πρωτόγονο χειρόγραφο γεμάτο ευθείες γραμμές και διαγώνιες, ένα είδος μυστικού σαμανικού αλφαβήτου που οι επιστήμονες δεν έχουν μάθει ακόμα να αποκωδικοποιούν. Ούτε ο πατέρας της δεν μπορούσε να σπάσει αυτό τον κώδικα. Οι άλλοι δεν κατανοούν ότι αυτό ακριβώς είναι που τόσο την κουράζει και την εκνευρίζει, η

αδιάκοπη προσπάθεια να ερμηνεύει για λογαριασμό τους τον εαυτό της. Οτιδήποτε σκέφτεται ή σχεδιάζει, πρέπει να μεταφραστεί όσο το δυνατό πιο πιστά στη δική τους γλώσσα, ώστε να μπορέσουν να καταλάβουν τι τους λέει. Ξέρει ότι ο κόσμος δεν είναι όπως τον προσλαμβάνει εκείνη – το ξέρει αυτό εδώ και πολύ καιρό, ως εκεί που φτάνει η μνήμη της. Ορισμένα κομμάτια του λείπουν τελείως, ενώ κάποια άλλα βρίσκονται εκεί μόνο και μόνο επειδή η ίδια τα τοποθέτησε στη συγκεκριμένη θέση. Αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι τα κομμάτια που λείπουν είναι τα πραγματικά, ενώ τα υπάρχοντα όχι. Αυτή είναι η ουσία των πραγμάτων. Στην ουσία, εξαρτάται από την ουσία τους, όπως θα έλεγε και ο πατέρας της. Γιατί, ό,τι είναι πνεύμα σε αυτόν εδώ τον κόσμο, μπορεί να έχει σάρκα και οστά σε έναν άλλον. Εφόσον υπάρχουν άπειροι κόσμοι, για όλες τις πιθανότητες υπάρχει και η εκπλήρωσή τους. Αυτό είναι ένα από τα πράγματα που έχουν τεκμηριώσει οι σύζυγοι του πατέρα της, όπως ο ίδιος κοροϊδευτικά τις αποκαλεί. Όχι ότι εκείνος θα έλεγε ποτέ ότι έχει πράγματι τεκμηριωθεί, μια και όλες οι αποδείξεις είναι, κατά την άποψή του, προσωρινές.

Και ο χρόνος παρουσιάζει μια δυσκολία. Για εκείνην έχει δυο όψεις. Είτε αργοεργνεται οδυνηρά σαν σαλιγκάρι που γλιστράει μέσα στο ίδιο του το γλοιώδες έκκριμα πάνω σε κλαράκια ή νεκρά φύλλα του δάσους, ή προσπερνάει με ιλιγγιώδη ταχύτητα, αναπηδώντας και τρεμοπαίζοντας, σαν τις σκηνές σε μπομπίνα ταινίας που κροταλίζει φρενιασμένα σε χαλασμένη μηχανή προβολής. Εκείνη ή ξεμένει πάντοτε πίσω ή τους προσπερνάει όλους απελπιστικά – ή καλεί ικετευτικά τους προπορευόμενους, κάνοντας τα χέρια χωνί για να την ακούσουν, ή φλυαρεί ασυνάρτητα, κοιτώντας τους ξέπνοα πάνω από τον ώμο της. Όταν το εκμυστηρεύτηκε αυτό στον πατέρα της, όταν του είπε ότι ποτέ δεν αισθανόταν να συμπορεύεται με κανέναν άλλο, εκείνος δεν έδειξε να εκπλήσσεται, αντίθετα της είπε ότι είχε δίκιο, ότι ο χρόνος δεν είναι σταθερός κι ότι μόνο οι βλάκες τον βλέπουν έτσι. Ήταν μια καλοκαιριάτικη βραδιά, βρισκόντουσαν στο δασάκι πίσω από το σπίτι, καθισμένοι δίπλα στο ιερό πηγάδι, στο μικρό κοίλωμα με τα βατόμουρα και τα ου, που, σύμφωνα με τον πατέρα της, υπήρχε εκεί από την εποχή των Δρυίδων. Θυμάται το νοτερό φως, τη μυρωδιά από βρύα και βαλτόνερα, θυμάται ότι το ηλιόφως ή-

ταν σαν αιχμηρή λάμψη λευκόχρυσου και ότι ένα σμήνος από μικροσκοπικά, διάφανα μυγάκια έπλεκε αόρατα σχέδια πάνω από το νερό του πηγαδιού. Καθόντουσαν ο ένας στη μια κι ο άλλος στην άλλη άκρη του παλιού σχολικού πάγκου που κάποιος είχε μεταφέρει ως εκεί πριν από χρόνια, για να έχουν κάπου να ξαποσταίνουν οι προσκυνητές – η δίοδος μέσα από τα χωράφια είναι ελεύθερη κι επιτρέπεται η είσοδος στους πάντες, κάποιοι μάλιστα εξακολουθούν να έρχονται, ιδιαίτερα σε θρησκευτικές γιορτές. Εκείνη είχε ανεβάσει τα πόδια στον πάγκο, είχε τυλίξει γύρω τους τα χέρια κι ακουμπούσε το σαγόνι στα γόνατά της. Ο χρόνος, έλεγε ο πατέρας της, κοιτώντας προς τα πάνω και ξύνοντας το πιγούνι του μέσα από τη γενειάδα – ο χρόνος έχει στην ύφανσή του μικρά ψεγάδια, τόσες δα προεξοχές, που, στην αρχή αρχή, ανέκοψαν το ρου του άμορφου και δημιούργησαν τη μορφή. Όπως ακριβώς, της είπε, πιάνονται τα νύχια σου σε μεταξωτό ύφασμα, με κάτι μικρούτσικα γαντζάκια που δεν ήξερες ότι ήταν εκεί, μέχρι που αγκιστρώθηκαν. «Κατάλαβες;» τη ρώτησε. Ψεγάδια στη μήτρα, προσωρινές ανακολουθίες. Έτσι, λοιπόν, στην απαρχή, όταν δεν υπήρχε ακόμα τίποτα, θα μπορούσες να πεις ότι προέκυψε, εμποδιζόμενος, ο κόσμος. Όλο αυτό το απέραντο πράγμα –σε αυτό το σημείο έδειξε με το χέρι προς ό,τι υπήρχε έξω από το μισοσκοτάδο της κόγχης όπου κάθονταν– είναι ένα αχανές πλέγμα απειροστών ατυχημάτων, απεριόριστα μικροσκοπικών αναποδιών. Και γύρισε να την κοιτάξει με ανίσχυρο χαμόγελο. «Κατάλαβες;»

Και τι δεν θα έδινε ο Ρόντι Γουάγκσταφ να ήταν εκείνος στη θέση της, να ακούει τον πατέρα της να μιλάει για το χρόνο και τις καταβολές του. Η Πέτρα ξέρει ότι ο Ρόντι προσποιείται μόνο ότι ενδιαφέρεται γι' αυτήν, μόνο και μόνο για να έρχεται να βλέπει τον πατέρα της. Όλοι, όπως ο αδελφός της, για παράδειγμα, νομίζουν ότι αυτό την πληγώνει, αλλά κάνουν λάθος – μάλιστα, συμβαίνει το αντίθετο. Ήταν ακριβώς αυτός ο μονομανής και μονοδιάστατος εγωκεντρισμός του Ρόντι που τόσο την είχε εντυπωσιάσει την πρώτη φορά που ήρθε να μείνει στο σπίτι τους. Δεν είχε ξαναγνωρίσει άλλον σαν αυτόν, με εξαίρεση, φυσικά, τον πατέρα της. Στα μάτια της, ο Ρόντι ήταν ένα πέρα για πέρα ελεύθερο πνεύμα, αβαρές, αιθέριο και –εδώ διέφερε απ' τον πατέρα της– απαλλαγμένο από έργα, επιτεύγματα, δόξα. Έδινε την εντύπω-

ση ότι περνούσε τη ζωή του φίλεργα κι ευτυχισμένα, μην κάνοντας τίποτα. Πόσο θα ήθελε η Πέτρα να ήταν έστω και λίγο σαν αυτόν. Εκείνη ζούσε πάντα κάτω από τη θεόρατη βραχοκορφή της απειλητικής πατρικής παρουσίας. Όταν ήρθε και ο Ρόντι και κάθισε πλάι της στη σκιά εκείνου του βράχου, ισιώνοντας την τσάκισή του παντελονιού του και ανάβοντας με χάρη ένα τσιγάρο, την κάλεσε, είτε ηθελημένα είτε όχι, να σηκωθεί από τη γωνίτσα όπου καθόταν μαζεμένη και να αγναντέψει το επιβλητικό πανόραμα που ανέκαθεν απλωνόταν εκεί, μπροστά στα μάτια της.

Η λέξη που διάλεξε για να τον περιγράψει, το πρώτο εκείνο Σαββατοκύριακο που κατέλυσε ο Ρόντι στο Άρντεν, ήταν αβρός. Ως τότε δεν της είχε δοθεί η ευκαιρία να χρησιμοποιήσει ποτέ αυτή τη λέξη, ούτε καν για τον πατέρα της. Παρατηρούσε τον Ρόντι στην τραπεζαρία της σέρας, μετά το φαγητό, καθισμένο σε στητή καρέκλα, με τον λεπτό του αστράγαλο σταυρωμένο πάνω από το γόνατο, τον ένα αγκώνα ακουμπισμένο στην πλάτη της καρέκλας και το χέρι να κρατά ψηλά το τσιγάρο του, σε πλήρη εγρήγορση, δίχως τίποτα να του διαφεύγει, ενώ ταυτόχρονα δεν έπαυε να χαμογελάει ακούραστα προς τη μεριά του πατέρα της. Πρώτη φορά έβλεπε άνθρωπο τόσο κομψό, τόσο αξιοπρεπή και όμως τόσο αδιάστακτα αποφασισμένο. Θεώρησε σημάδι ευγενείας, ακόμα και το αδιόρατο νευρικό τρέμουλο του χεριού του, αποτέλεσμα, το δίχως άλλο, του ότι πρόσεχε διαρκώς τα πάντα και ιδιαίτερα τον ίδιο του τον εαυτό. Είχε ταιριάζει στο σπιτικό τους με την ευκολία που ταιριάζει ένα ξίφος στο θηκάρι του. Η Πέτρα θεωρεί την απουσία κάθε ουσίας ως την πιο ελκυστική του ιδιότητα. Δεν είναι ειλικρινής και αξιόπιστος σαν τον αδελφό της. Δεν είναι καλός ή φιλικός – δεν είναι, βασικά, τίποτε άλλο εκτός από φιλόδοξος και κατακτητικός: διαθέτει την ικανότητα της κίσσας να εντοπίζει μεμιάς οτιδήποτε γυαλίζει, όσο ευτελές κι αν είναι αυτό, όλα, δηλαδή, τα χρήσιμα ψιλοπράγματα που άλλοι περιφρονούν. Αποπνέει επίσης μια σχολαστική καθαριότητα. Οι περισσότεροι άνθρωποι της φαίνονται υπερβολικά αηδιαστικοί, οι άντρες κυρίως. Μπορεί να στέκεται ένας μπροστά της, με το κοστούμι, τη ζώνη του, τη γραβάτα του με καλοφτιαγμένο κόμπο, κι ένα λουλούδι στο πέτο, και να μιλάει χειρονομώντας μεγαλοπρεπώς, όπως κάνουν όλοι τους, και ξαφνικά εκείνη να τον φαντάζεται καθισμένο στην τουαλέτα, με τους αγκώνες στηριγμένους στα γόνατα.

τα, τα βρακιά του πεσμένα στους αστραγάλους κι από κάτω να κρέμονται όλα του τα χοντρά κι απαίσια αποπατήματα πριν πέσουν αγχιστά στη λεκάνη. Φαντάζεται σουφρωμένους πρωκτούς, μασχάλες που ξέχνουν σαν κρεμμύδι, σιχαμερές τούφες από μπλεγμένες υγρές τρίχες –δεν μπορεί να σταματήσει τον εαυτό της–, ακαθαρσίες κάτω από τις πτυχές της ακροβυστίας τους, μέσα στα ρουθούνια τους, ανάμεσα στα δάχτυλα των ποδιών τους. Ο Ρόντι, όμως, της φαίνεται τόσο λείος και αιφελάδιαστος όσο και μια κούκλα βιτρίνας. Το δέρμα του έχει την άτονη, κέρνινη γυαλάδα του ελαφρώς θαμπού γύψου από τον οποίο κατασκευάζονται τα ανθρώπινα ομοιώματα. Τον φαντάζεται, κάτω από τα ρούχα του, αρυτίδωτο, χωρίς ραφές, με εξαίρεση τις κλειδώσεις στους αγκώνες, τα γόνατα και τους αστραγάλους, ενώ ανάμεσα στα πόδια του δεν υπάρχει παρά μόνο ένα ομαλό, απρόσωπο υψωματάκι. Ξαγρυπνώντας στο κρεβάτι της αυτές τις νύχτες του λυκόφωτος, τον φαντασιώνεται εκεί, μαζί της, έναν ωραίο γύψινο άντρα, πλαγιασμένο πλάι της, ακίνητο, με το ένα γόνατο λυγισμένο και το ένα χέρι ανασηκωμένο, με το δείκτη του τεντωμένο λες και φωνάζει το σερβιτόρο ή κάνει νόημα σε ταξί, τα καλοσχηματισμένα ροδαλά του χείλη λαξεμένα σ' ένα ευχάριστο, άψυχο μειδίαμα, το ορθάνοιχτο κενό του βλέμμα στυλωμένο στο πουθενά, κι εκείνη να τον παίρνει στην αγκαλιά της και να νιώθει πάνω της την καταπραϊντική ψυχρότητα των κνημών του, των λαγόνων, της δίχως αφαλό κοιλιάς του.

Ο Ντάφι ο γελαδάρης είναι το αντίθετο του Ρόντι. Χθες βράδυ, της πέρασε από το μυαλό να σηκωθεί και να βγει κλεφτά από το σπίτι, έτσι όπως ήταν, με τις φαρδιές πιτζάμες του Πα, να καλύψει τρέχοντας την απόσταση μέχρι το σπίτι του Ντάφι πίσω από το λόφο και να πετάξει μια χούφτα αμμοχάλικο στο παράθυρό του, όπως κάνουν οι ήρωες στα βιβλία, για να της ανοίξει εκείνος, να την ανεβάσει στο δωμάτιό του και – και τι; Η σκέψη του λερού εργένικου κρεβατιού του Ντάφι τής φέρνει ρίγη αηδίας, αλλά και κάτι άλλο, κάτι που δεν μπορεί, δεν θέλει να εκφράσει. Ξεραμένο χρώμα διατρέχει τις γραμμές των χεριών του γελαδάρη, οι παλάμες του θα πρέπει να είναι ροζιασμένες, τραχιές και καυτές όπως είναι καυτά όλων των αντρών τα χέρια. Φαντάζεται το δέρμα του πάνω στο δικό της, σαν επιφάνεια λίμας, σαν να τη γλείφει γλώσσα αγελάδας.

Καμμένη Πέτρα, κακόμοιρο νεραϊδοπαρμένο, από όλη την οικογένεια αυτήν αγαπάμε περισσότερο. Κι επειδή την αγαπάμε, σύντομα θα την πάρουμε κοντά μας – μα, όχι ακόμα, όχι ακόμα.

Τώρα σέρνει τα βήματά της πίσω από τον Ρόντι Γουάγκσταφ και τον αδελφό της, ο ένας μια λεπτή μπεζ φιγούρα, ο άλλος με ευμεγέθη καπούλια, φαριδιές ωμοπλάτες. Τα τακούνια των στενών, καθαρών παπουτσιών του Ρόντι κάνουν ένα κοφτό ταπ ταπ πάνω στα μαύρα λιθόστρωτα πλακάκια. Για την ακρίβεια, αν τα κοιτάξεις προσεκτικά, τα πλακάκια δεν είναι μαύρα, το έχει παρατηρήσει κι άλλες φορές, έχουν όμως μια δυσάρεστα γυαλιστερή σκούρα καφέ απόχρωση, σαν καμένη καραμέλα ή σαν τη χοντρή προβιά μεγάλου ζώου που έχει πλέον εκλείψει. Αυτός ο διάδρομος, που, περνώντας κάτω από μια σκιερή καμάρα, οδηγεί στο ευρύχωρο τετράγωνο ασπρόμαυρο κεντρικό χωλ του σπιτιού, πάντα ξυπνάει μέσα της μια ανάμνηση, αν περί αυτού πρόκειται, από κάτι που δεν μπορεί να εντοπίσει, κάτι από ένα παρελθόν πολύ μακρινό ώστε να μπορεί να το θυμηθεί, μακρινότερο μάλιστα κι από τη δική της ύπαρξη, από τον προηγούμενο αιώνα θα πρέπει να ήταν, ή από τον προ-προηγούμενο, ή κι από πιο πριν ακόμα. Έχει να κάνει μ' έναν άντρα, μεγαλόσωμο, βλοσυρό, αν και δεν διακρίνονται σχεδόν καθόλου τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, με παλιομοδίτικη ενδυμασία και ψηλές μπότες, που στέκεται εκεί, αρνούμενος να κάνει κάτι, να εκτελέσει κάποιο αίτημα ή διαταγή, ενώ, ταυτόχρονα, ξέρει ότι τελικά θα αναγκαστεί να υπακούσει, ότι θα τον εξαναγκάσουν. Αυτό κάνει όλο κι όλο το φάντασμα, ο άντρας αυτός που εμφανίζεται εδώ βαρύθυμος και αμετακίνητος –φοράει άραγε κάτι γύρω από τον χοντρό λαμό του, κανένα φουλάρι ή λαιμοδέτη;– μια τέτοια μέρα καλοκαιρινή σαν αυτή, με το εκκρεμές του παππού να χτυπάει βροντερά και μια πιτσιλιά χρυσού φωτός που εισβάλλει από την ανοιχτή εξώπορτα να αντανakλάται στον καθρέφτη του μπουφέ. Η Πέτρα πιστεύει ότι ο άντρας είναι κάποιος από τους προγόνους της Άιβι Μπλάουντ. Επίσης δεν αμφιβάλλει ότι αυτή η ανάμνησή του, η οπτασία του ή ό,τι τέλος πάντων είναι, αν και φύσει αδύνατη, είναι κατά κάποιον τρόπο πραγματική.

Όταν κοιτάζει πίσω της να δει τι μπορεί να έβλεπε το φάντασμα –η εξώπορτα ανοιχτή, ο καθρέφτης αστράφτει–, βλέπει τη βαλίτσα του Ρόντι Γουάγκσταφ στο σκαλί, εκεί όπου την παρὰ-

τησε ο αδελφός της, θεωρώντας ότι έφτανε ως εκεί που την κουβάλησε.

Διασχίζοντας την αψίδα, μπαίνουν στο χωλ-σκακιέρα, με τους δυο νέους να προπορεύονται, και τα τακούνια του Ρόντι να βγάζουν αίφνης έναν πιο διαπεραστικό ήχο στον ψηλοτάβανο αυτό χώρο, κι από πίσω τους να ακολουθεί η Πέτρα, που κρατάει τώρα εκείνη τη δερμάτινη βαλίτσα του στο χέρι. Στον αέρα, εδώ, πλανιέται ένα αδιόρατο γλυκερό άρωμα –ξεραΐλα και σαπίλα, όπως συνηθίζει να λέει με ικανοποίηση ο Ντάφι– και το φως που μπαίνει από τις μεγάλες τζαμαρίες μοιάζει μωλωπισμένο σχεδόν. Ο Ρόντι δεν της έχει πει ακόμα κουβέντα, ούτε μια αληθινή λέξη. Θα περιμένει πότε θα την κοιτάξει, πότε θα την κοιτάξει κανονικά, ώστε να είναι βέβαιη ότι τη βλέπει, και τότε θα του χαμογελάσει και δεν θα αποστρέψει το βλέμμα της, παρόλα αυτά αντιγυρίσει το δικό του για όσο χρειαστεί. Αυτό ακριβώς θα κάνει.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, ΕΔΩ ΨΗΛΑ, ΣΕ ΜΙΑ ΕΚΡΗΣΗ ΟΥΡΑΝΙΑΣ ΘΕΟΠΝΕΥ-
 στίας, ταξιδεύω τον Αδάμ τον πρεσβύτερο πάνω από θά-
 λασσες, μέχρις εκεί όπου θα επινοήσουμε μαζί οι δυο μας
 τη Βενετία. Όπως ήταν πριν από σαράντα χρόνια, ή παραπάνω.
 Είναι καταχειμώνα και τα πολυθρύλητα θέλγητρά της πόλης έ-
 χουν αποτρελαθεί από το κρύο. Τα μπρούντζινα άλογα έξω από
 τον Άγιο Μάρκο φοράνε καπελάκια χιονιού και μια παγερή ο-
 μίχλη αιωρείται πάνω από τα κανάλια και κάτω από τις γραφι-
 κές γεφυρούλες. Εκείνος κάθεται στον πρώτο όροφο ενός εστια-
 τορίου, σε γωνιακό τραπέζι που βλέπει στην απέναντι όχθη του
 καναλιού όπου αστραποβολεί φασματικά μες στο ζοφερό μεση-
 μέρι μια λευκή εκκλησία σαν ζαχαρωτή διακόσμηση γαμήλιας
 τούρτας, μια εκκλησία το όνομα της οποίας ξέρει ότι θα έπρεπε
 κανονικά να γνωρίζει. Σε κάποια άκρη του χαμηλόστεγου ουρα-
 νού λάμπει ένας αδύναμος ήλιος και το κάθε κυματάκι των μο-
 λυβένιων νερών αγγίζεται κι από μια αιχμή μελαγχολικού αση-
 μοκίτρινου φωτός. Ο Αδάμ τρώει αρνίσια παϊδάκια και πίνει έ-
 να λευκό αρωματικό κρασί του Φριόουλι – είναι σε θέση να ανα-
 καλέσει αυτό το κρασί σαν να το δοκίμαζε πάλι τώρα, θυμάται
 τη γλυκόπικρη ταγκίλα του χοντρού ώριμου σταφυλιού, το πώς
 έλαμπε ξανθό, πώς λικνιζόταν σαν λάδι μες στο ποτήρι. Πενθεί
 για τη γυναίκα του, την πολύ πρόσφατα πεθαμένη. Η θλίψη έχει
 τη μορφή μιας τεράστιας σφαίρας που του έχουν πετάξει α-
 προσδόκητα στα χέρια – παραπατάει κάτω από το ασήκωτο,
 γλιστερό της βάρος. Με αυτό το φορτίο κατέφυγε στη βυθισμένη
 πολιτεία όπου δεν ξέρει κανέναν και δεν τον ξέρει κανείς.

Κι ευθύς, ένας άγνωστος πλησιάζει στο τραπέζι του και τού
 συστήνεται. Είναι ένας ξανθομπάμπουρας με μακριά άκρα, στενό
 κεφάλι, ψηλά ζυγωματικά κι ένα κάπως ξεκάρφωτο κοκκινωπό

μουστάκι το οποίο συνέχεια πειράζει με τα δάχτυλά του σαν να ξέρει ότι κάτι δεν πάει καλά μ' αυτό. Φοράει εγγλέζικο τουίντ παντελόνι, παρόλο που δεν είναι Άγγλος, κι ένα απερίγραπτο καναρινί γιλέκο με ταιριαστό κίτρινο μεταξωτό μαντίλι που κρέμεται όπως όπως από το τσεπάκι του καρό σακακιού του. Το εξωγήινο στα αυτιά του Αδάμ όνομά του –προφανώς περί επωνύμου πρόκειται– είναι Ζίνο και ισχυρίζεται ότι είναι κόμης, χωρίς να εξηγήσει από πού κρατάει ο τίτλος του ή ποιος μονάρχης τον έχρισε. Του πιάνει μια ευγενική, ευχάριστη κουβεντούλα –για τον καιρό, τις εξωφρενικές τιμές του συγκεκριμένου εστιατορίου, τους κακούς τρόπους των Βενετών– κι αργότερα, μετά από τρία τέσσερα ποτηράκια γκράπα από το μπαρ του ισογείου, διασχίζουν οι δυο τους με γόνδολα το κανάλι. Το χειμωνιάτικο απομεσήμερο είναι όλο αλμύρα, κάπνα και βραχνούς κρωγμούς γλάρων. Ο Αδάμ κάθεται μαζεμένος στο υγρό ξύλινο κάθισμα, σφίγγοντας γύρω του το λεπτό του αδιάβροχο. Νιώθει σαν κούφιο σκεύος που κάτι μέσα του κροταλίζει, ένα ξεραμένο μπιζέλι στο οποίο έχει συρρικνωθεί ο άλλοτε αθέριος εαυτός του. Πίσω από την πλάτη του, ο γονδολιέρης, φορώντας μια κοντή ναυτική ζακέτα πάνω από το ριγέ μπλουζάκι της δουλειάς, χειρίζεται το μακρύ, στο χρώμα του κεχρμιπαριού, κουπί του και σιγοτραγουδάει σκόρπιους στίχους από μια βαρκαρόλα. Η γόνδολα βουλιάζει για λίγο στα απόνερα μιας βενζινάκατου. Το ψιλόβροχο τούς ψεκάξει.

Το σπίτι, ψηλό και ετοιμόρροπο, βρίσκεται σ' ένα στενοσόκακο πίσω από τη Σάντα Μαρία ντε λα Σαλούτε. Από την πρόσοψη στην απόχρωση της ώχρας λείπουν σοβάδες σε σχήματα ηπείρων, αποκαλύπτοντας το τούβλο και το ασβεστοκονίαμα που είναι από κάτω. Η σκοτεινιά των δωματίων και η σιωπή που καλύπτει τα πάντα σαν σεντόνι για τη σκόνη μαρτυρούν ότι έχει πολύ καιρό να ζήσει άνθρωπος εκεί μέσα. Από τα παράθυρα του σαλονιού φαίνεται το νησάκι της Τζουντέκα, και πιο πέρα, στην άκρη της λιμνοθάλασσας, μοιάζοντας με θαμπό ασημένιο περιδέραιο, φορεμένο στον καμπύλο ορίζοντα, υψώνεται ο μεγαλοπρεπής κυματοθραύστης που λειτουργεί με ενέργεια υδρογόνου και που πρόσφατα ανεγέρθηκε ώστε να σώσει την πόλη από την επαπειλούμενη καταβύθισή της. Ένα κοντόχοντρο τραπέζι στο κέντρο του δωματίου φιλοξενεί μια ογκώδη μαρμάρινη προτομή του Δία –α, γεια σου, Μπαμπά!– χωρίς λαϊμό, μ' ένα κεφάλι σγουρόμαλλο κι

ένα μούσι σαν τρίχωμα ήβης, που νομίζεις ότι βουτάει με το σαγόνι στο ξύλο, ενώ έχει έκφραση κατάπληξης και βραδυφλεγούς αγανάκτησης. Σε μια πολυθρόνα, αντικριστά ακριβώς από αυτή την εξαγριωμένη προτομή, κάθεται ο Αδάμ, δύσμοιρος και σαστισμένος, με τα χέρια παράλυτα σχεδόν πάνω στα γόνατά του, τις παλάμες ανεστραμμένες, σαν έναν από εκείνους τους τεθλιμμένους γελωτοποιούς της κομέντια ντελ άρτε. Ο Κόμης, που δεν έχει βγάλει το πανωφόρι του, φέρνει ένα μπουκάλι κόκκινο κρασί και δυο ροζέ κολονάτα ποτήρια από κρύσταλλο Μουράνο. Αποπνέει την αβίαστη κοινωνικότητα ενός παρουσιαστή του τσίρκου. Το κρασί είναι κρύο σαν πέτρα και τόσο παχύρρευστο που κάνει το λαργύγι του Αδάμ να τσιτωθεί. Ο αέρας έξω έχει πάρει μια ανταύγεια νερωμένου μελανιού. Σε ένα τζάμι, απέναντί του, ξεπροβάλλει απειλητικός ο θόλος της Σαλούτε σε καφέ τόνο περγαμηνής. Ο Αδάμ νιώθει από την κορφή ως τα νύχια μουλιασμένος και πληγιασμένος – δυο βδομάδες τώρα έτσι αισθάνεται, μουσκεμένος από τη θλίψη, μαστιγωμένος από την ενοχή. Πίστευε πάντα ότι το πένθος θα είναι μια εσωτερική διαδικασία μόνο, μια αρρώστια της ψυχής, κι ετούτες οι βίαιες σωματικές εκδηλώσεις τού κακοφαίνονται. Τα μάτια του καίνε, τα χείλη του είναι σκασμένα, ακόμα και οι θύλακες των μαλλιών του σαν από κάτι να τσουρουφλίζονται. Επίσης, είναι σίγουρος ότι έχει αρχίσει να αναδίδει μια αποφορά, μια έντονη, αποπνικτική κρεατίλα, ενώ έχει στο στόμα μια γεύση αλατιού που δεν φεύγει με τίποτα. Και όμως, κατά διαστήματα, τον σαρώνει μια ριπή που μοιάζει περιέργως με ευφορία, μια ζαλιστική αγαλλίαση που έχει να βιώσει από τότε που ήταν παιδί κι απολάμβανε τα τελευταία απογεύματα του σχολείου πριν από τις θερινές διακοπές. Πώς είναι δυνατόν; – λες και επιθυμούσε το θάνατο της γυναίκας του, λες κι εξαρχής λαχταρούσε να απαλλαγεί απ' αυτήν. Πρόκειται για μια σκέψη απωθητική, αλλά, έτσι όπως βρίσκεται στο έλεος του ιεροεξεταστή Πόνου, είναι αναγκασμένος να τη σκεφτεί.

Η νεαρή κοπέλα, όταν καταφθάνει, λέγεται Άλμπα. Η επιδερμίδα της έχει μια απερίγραπτα εύθραυστη λευκότητα – ο Αδάμ τη συγκρίνει με τον πάγο, με αχνισμένο τζάμι, με την ψυχρή σκληρή ασημένια γυαλάδα του μαργαριταριού. Έρχεται να κουρνιαώσει στο μπράτσο της πολυθρόνας του. Το βλέμμα της πηγαίνει από δω κι από κει, κοντοστέκεται με ασυνέπεια πετα-

λούδας πάνω σε τυχαία αντικείμενα, στο ποτήρι με το κρασί του πάνω στο τραπέζι, στο ξεφτισμένο στρίφωμα μιας κουρελούς, στο υπερμέγεθες οργισμένο κεφάλι του θεού. Έχει μια έκφραση ονειροπόλησης και προσδοκίας μαζί, λες και περιμένει την επικείμενη άφιξη ενός πράγματος θαυμαστού που ακόμα όμως δεν μπορεί να μαντέψει. Όταν μετακινεί το βάρος της στο μπράτσο της πολυθρόνας κι ακουμπάει φευγαλέα το χέρι της στον ώμο του Αδάμ για να κρατηθεί, εκείνος τινάζεται λες και τον άγγιξε φάντασμα. Ο Κόμης χαμογελάει πλατιά και στους δυο και σαν να τρίβει νοερά τα χέρια του.

Η κρεβατοκάμαρα είναι γυμνή από κάθε έπιπλο, με εξαίρεση ένα μεγάλο χαμηλό τετράγωνο κρεβάτι χωρίς μαξιλάρια, σκεπασμένο μ' ένα όχι απολύτως καθαρό λευκό κάλυμμα. Ακριβώς από πάνω, στον ασβεστωμένο τοίχο, κρέμεται ένας σιδερένιος σταυρός, ο οποίος αντί για τον εσταυρωμένο Ιησού έχει τέσσερα καρφιά από άλικο γυαλί σε καθεμιά από τις τέσσερις άκρες του. Ο Αδάμ απολαμβάνει την αναπάντεχη αμεσότητα του να βρίσκεται με μια άγνωστη σε άγνωστο δωμάτιο, γυμνός, μέσα στο άπλετο, ή έστω σχεδόν άπλετο, φως της ημέρας. Πόσο κρύο νιώθει τον αέρα στο δέρμα του, πόσο ζυγιασμένη είναι η σιγαλιά που επικρατεί, ζυγιασμένη και με κάποιον τρόπο αρχέγονη. Η Άλμπα βγήκε από το φόρεμά της με μία μόνο ρευστή, κομψή κίνηση, σαν τορέρο, που έχοντας όλων τα μάτια καρφωμένα πάνω του, σέρνει την κάπα του στο χώμα μπροστά στον απορημένο ταύρο. Από κάτω είναι γυμνή. Τα μάτια της λοξοκοιτάζουν προς το πάτωμα: τα βλέφαρά της είναι τόσο ωχρά και διάφανα που ο Αδάμ ξεχωρίζει ολοκάθαρα όλες τις μικρές φλεβίτσες, που τα διατρέχουν, στην απόχρωση του λαζουρίτη. Κάνει έναν αυτόματο διασκελισμό προς τα μπρος, μέχρι που το στέρνο του ακουμπάει μόλις τις ρώγες της, πίσω από τις οποίες νιώθει το τρεμούλιασμα των πλούσιων μαστών της. Εκείνη αποθέτει τις παλάμες στο στήθος του και γέρνει πάνω του με κίνηση κύκνου, βγάζοντας έναν ήχο σαν νιαούρισμα. Οι γοφοί της είναι ανατρίχιασμένοι από το κρύο, και το ίδιο σηκωμένες νιώθει εκείνος τις μικροσκοπικές τριχούλες στα μπράτσα της. Όταν φιλάει το καυτό, μαλακό της στόμα, που είναι λιγάκι μωλωπισμένο στη μια γωνία, καταλαβαίνει αμέσως ότι έχει συννευρεθεί με άλλον άντρα, και μάλιστα πολύ πρόσφατα –όσο αδιόρατη κι αν είναι, προδίδεται η ψαλίδα των εκκρημάτων–

γιατί δεν έχει καμιά αμφιβολία ότι ετούτο το στόμα ανήκει σε πολυσύχολο εργαζόμενο κορίτσι. Δεν τον πειράζει.

Εκεί, πάνω σ' εκείνο το λευκό κρεβάτι, κάτω από τον ρουμπινί σιδερένιο σταυρό, πραγματοποιούν μια καλή αναπαράσταση παθιασμένης συνουσίας, ένα επαναλαμβανόμενο πηγαινέλα στο χείλος ενός γκρεμού πέρα από τον οποίο διακρίνεται ένα σκουροπράσινο ομιχλιασμένο φόντο και κάτι που φέγγει προς το μέρος τους, μια παλλόμενη αιχμή φωτός, διαπεραστική και αδιάλλακτη. Η καρδιά του κροταλίζει μέσα στο κλουβί της, μια φλέβα χτυπάει στον κρόταφό του σαν αργό ταμ ταμ. Όταν έχουν πια ξεθυμάνει και σβήνει εκείνος ο φάρος μες στη ζούγκλα, αφήνονται σ' έναν ικανοποιημένο εναγκαλισμό από μπλεγμένα χέρια και πόδια και μιλούν για διάφορα πράγματα, στις γλώσσες τους, δίχως να καταλαβαίνει ο καθένας λέξη από τα λεγόμενα του άλλου. Η Άλμπα, στριφογυρνώντας μες στο δάχτυλο μια τούφα από τα μαλλιά της, κάνει πότε πότε παύση για να εξερευνήσει με την άκρη της γλώσσας της εκείνο το μοβ εξάνθημα στη γωνιά των χειλιών της. Κατάγεται από το βορρά – δείχνει προς το παράθυρο πίσω της, αποκαλύπτοντάς του μια νοτερή, αξύριστη μασχάλη: από το Μπέργκαμο ίσως, εξού και το λευκό δέρμα, τα κατάξανθα μαλλιά, αφού ο Αδάμ, δίχως να ξέρει γιατί, φαντάζεται όλους τους Μπεργκαμέζους σαν τύπους ξανθούς και γελαστούς.

Της μιλάει για την Ντόροθι που πέθανε. Απορεί που είναι, ξαφνικά, τόσο απλό να της τα διηγείται όλα, έτσι μεγαλόφωνα, χωρίς αυτή να καταλαβαίνει κουβέντα.

Λίγο αργότερα, σηκώνεται από το λευκό κρεβάτι και περιπλανιέται στο σπίτι, μέχρι που βρίσκεται στην κουζίνα μάλλον, ένα παράξενο, στενόμακρο δωμάτιο, επίσης ασπροβαμμένο, που του θυμίζει γαλακτοκομείο, με ψηλή οροφή και μια σειρά από παχιασμένα παράθυρα, ψηλά στον έναν τοίχο. Είναι εκεί ο Ζίνο, ο Κόμης: κάθεται σε ένα μικρό στρογγυλό τραπέζι, φορώντας ακόμα το πανωφόρι του, κι έχει μπροστά του – τι άλλο θα ταίριαζε στο χώρο; – ένα ποτήρι γάλα, μισοάδειο. Σαν στο σπίτι του ο Κόμης καπνίζει το τσιγάρο του και τον χαιρετάει χαμογελαστός, απλώνοντας προς τα έξω το χέρι με παπική μεγαθυμία. Ο Αδάμ νιώθει άβολα που είναι ξυπόλυτος και γυμνός από τη μέση και πάνω. Στο σκληρό φως, που αντικατοπτρίζουν οι άσπροι τοίχοι, διαπιστώνει ότι ο Κόμης είναι μεγαλύτερος σε ηλικία

κία απ' ό,τι του είχε φανεί αρχικά. Οι φαβορίτες του είναι γκριζαρισμένες κι έχει σπασμένα αγγεία στη μύτη και στις σακούλες κάτω από τα μάτια του. Ο Αδάμ διαισθάνεται πως τον βαραίνει μια άφατη κούραση, η κούραση του βετεράνου ηθοποιού στα μισά μιας χλιοπαιγμένης παράστασης στην οποία κρατάει ασήμαντο ρόλο. Και όμως, μπορεί να είναι στ' αλήθεια κόμης, ο τελευταίος μιας γαλαζοαίματης οικογένειας παλιάς όσο οι Γουέλφοι και οι Γιβελίνοι, που δεν του έχει πια απομείνει παρά να κάνει το μαστροπό σε δυστυχισμένους, χήρους ταξιδιώτες σαν αυτόν που του έτυχε σήμερα. Δείχνει το ποτήρι με το γάλα και μετά χτυπάει ελαφρά την κοιλιά του, χαμογελάει μορφάζοντας και λέει, «La solita ulcera». Το χαμόγελό του δεν σβήνει: έχει ένα ύφος ήρεμο και όχι κακοπροαίρετα γνωστικό. Ο Αδάμ κάθεται απέναντί του, κατάκοπος ξαφνικά, σταυρώνει τα χέρια στο τραπέζι και στηρίζει πάνω τους το μέτωπό του. Κρυνώνει. Σπασμοί διαπερνούν τη ραχοκοκκαλιά του, σαν ριπές ανέμου στην επιφάνεια της θάλασσας. Σιγά σιγά αρχίζουν να χτυπάνε καμπάνες σε όλη τη Βενετία. Εκείνος κλαίει βουβά. Ο Κόμης σηκώνεται και, βγάζοντας το πανωφόρι του, έρχεται να το τυλίξει γύρω απ' τους τρεμάμενους ώμους του. «Poverino», μουρμουρίζει ο γέρος, «κρυνώνεις». Ο Αδάμ συνεχίζει το κλάμα.

Η Ντόροθι, που τη φώναζαν Ντότι ή Ντοτ –ακόμα και οι χαϊδευτικές συντμήσεις του ονόματός της την ανήγαγαν στην τελίτσα του τίποτα–, έχει μονάχα δεκαπέντε μέρες πεθαμένη και όμως, είναι φρικτό, αλλά, τούτη τη μέρα στη Βενετία, κοντεύει κιόλας να ξεθωριάσει στη μνήμη του. Σαν να μην ήταν ποτέ ακούντως παρούσα εν ζωή, ώστε να ανθίσει μετά θάνατον η ανάμνησή της. Ήταν ψηλή γυναίκα, αν και καθόλου βαριά. Θυμάται την έκπληξή του την πρώτη φορά που την πήρε αγκαλιά, πόσο ελαφριά τού είχε φανεί: λες και όλα της τα μακρουλά οστά, που σαν να τα είχε παραπανίσια σε σχέση με το φυσιολογικό, ήταν κούφια όπως τα καλάμια. Νόμιζε ότι αγκάλιαζε ένα ψηλόλιγνο, εύθραυστο πουλί, γεμάτο χάρη αλλά και άγαρμπο μαζί, ένα γεροντό, ίσως, ή μια ιριδα. Συνειδητοποιεί τώρα πόσο έμοιαζε με τη μητέρα του, αφού ανήκαν και οι δυο στον ίδιο τύπο γυναίκας: της ωχρής, αδύνατης και γωνιώδους. Ήταν μυστικοπαθής η Ντόροθι και διήγαγε έναν αξιολάτρευτα κρυφό βίο. Το σπίτι όπου έμεναν στα λιγοστά χρόνια του γάμου τους δεν ήταν δα τόσο

μεγάλο, αλλά εκείνη κατάφερε να εξαφανίζεται μέσα του για πολλές ώρες. Μπορούσε να περάσει ολόκληρο πρωινό χωρίς ούτε φωνή της ούτε ακρόαση, με αποτέλεσμα να συμπεραίνει εκείνος ότι έχει βγει έξω –μα, πού θα μπορούσε να πάει;– ώσπου, ξαφνικά, πηγαίνοντας από το γραφείο του ως την κουζίνα ή το λουτρό, τη συναντούσε τυχαία, να στέκει σ' ένα διάδρομο ή στο κατώφλι μιας πόρτας ή στα βάθη κάποιου δωματίου που η παρουσία της το βύθιζε μυστηριωδώς ακόμα περισσότερο στο μισοσκόταδο. Αυτή αναπηδούσε και στρεφόταν γοργά προς το μέρος του, σκουπίζοντας τα χέρια της πίσω από την πλάτη και γουρλώνοντας τα μάτια με δήθεν τρομαγμένη αθωότητα, σαν άτακτο παιδί που το έπιασαν στα πράσα. Όταν ήταν μαζί της, ο Αδάμ είχε πάντοτε την αίσθηση ότι εκείνη έσπινε εναγωνίως αυτή να ακούσει κάτι που θα ερχόταν από πίσω του, κάποιο μικρό αλλά προδοτικό θόρυβο που θα την ξεμπρόστιαζε. Αναρωτιόταν τι έκανε όλη μέρα. Καταπιανόταν με διάφορα πάρεργα –κηπουρική, εξωτική κουζίνα, ακόμα και ξυλουργική–, πολύ σύντομα, όμως, τα βαριόταν. Εκείνος καταλάβαινε πότε έχει ξεφτίσει ένα της χόμπι, γιατί είχε ένα τρόπο συγκεκριμένο να αφήνει κάτι από τα χέρια της, έναν τσελεμεντέ, ένα κλαδευτήρι, ένα κουβάρι τρυπημένο εμβληματικά χιαστί με δυο βελόνες πλεξίματος, και να γυρνάει κάπου αλλού το βλέμμα μ' έναν ασαφή στεναγμό, σέρνοντας τα δάχτυλά της κατά μήκος της πλάτης μιας καρέκλας ή του περβαζιού ενός παραθύρου. Ό,τι παράταγε, έμενε στο σημείο ακριβώς όπου το είχε αφήσει, ώσπου, μέσα από μια σταδιακή διεργασία μεταμόρφωσης που τη δούλευε ο χρόνος και η εγκατάλειψη, εξασθένιζε η αρχική του ιδιότητα και μετατρέποταν σε ένα σκέτο αντικείμενο, αδρανές και άηχο, με λησμονημένη πια τη χρησιμότητά του, και συχνά ήταν ο Αδάμ εκείνος που τελικά το απομάκρυνε, διακριτικά, χωρίς σχόλια. Η Ντότι είχε πάντα την προσποιητά αφηρημένη έκφραση του ανθρώπου που επιφυλάσσει κάποια μεγάλη αποκάλυψη ή μια φοβερή εξομολόγηση. Τις τελευταίες βδομάδες της ζωής της είχε γίνει ακόμα πιο απόμακρη, και συχνά την έπιανε να τον κοιτάζει με σκυθρωπή απορία, σαν να ήξερε ότι τον ξέρει αλλά σαν να μην μπορούσε εκείνη την ώρα να θυμηθεί ποιος ακριβώς ήταν. Εκείνος της έλεγε τότε κάτι χαμηλόφωνα, ήρεμα, αλλά ένιωθε σαν να της είχε φωνάξει πιο δυνατά απ' όσο έπρεπε, γιατί εκείνη τινάζοταν και το

πρόσωπό της φώτιζε η λάμψη της αναγνώρισης κι αμέσως μετά το ακτινοβόλο, ανίσχυρο χαμόγελό της που νόμιζες ότι είχε ξεκινήσει από πολύ μακριά και είχε περάσει από τεράστια, δύσκολα εμπόδια ώσπου να φτάσει τελικά σ' αυτόν.

Αναρωτιέται πόσο καιρό πριν σχεδίαζε το φευγικό της. Θα κατέστρωνε ποτέ σχέδιο, εκείνη που έλεγες ότι ζούσε την κάθε στιγμή σαν να ήταν τελείως ασύνδετη με όλες τις προηγούμενες; Η μητέρα του ήταν έξω φρενών και με την Ντόροθι και μαζί του, επιμένοντας στην αρχή ότι σίγουρα ήταν ατύχημα, και ύστερα κατηγορώντας εκείνον, λέγοντας ότι αυτός έφταιγε, ότι η Ντότι είχε οδηγηθεί στο θάνατο επειδή την παραμελούσε.

Όταν έβγαλαν το σώμα της από το νερό, βρήκαν πέτρες μες στις τσέπες του φουστανιού της. Πώς ήταν δυνατό να πιστέψει ότι μερικές πετρούλες θα τη βάραιναν τόσο ώστε να την πάνε στον πάτο; Όμως, κάτι είχε κατορθώσει να τη βαρύνει τόσο.

Ο Αδάμ αποδέχτηκε τις κατηγορίες της μητέρας του κι έριξε το φταίξιμο στον εαυτό του –πάντα έτσι κάνουν, λες και είναι αυτοί οι άρχοντες της ζωής και του θανάτου– κι εξακολουθεί να παίρνει πάνω του το φταίξιμο, όποτε το θυμάται. Οι νύχτες είναι ιδιαίτερα βασανιστικές. Στριφογυρνάει κάθιδρος στο κρεβάτι του, βογκώντας κι εκστομίζοντας κατάρες, σαν οσιομάρτυρας στην πυρά. Δεν θα πρέπει να την αγαπούσε αρκετά – μάλλον αυτό φταίει. Όταν ήταν μικρός, το μάθημα που είχε διδαχτεί από τη μητέρα του, τόσο με χαστούκια όσο και με χάδια, ήταν ότι η αγάπη είναι δράση –είναι τι κάνεις, όχι τι αισθάνεσαι–, αλλά ίσως, σκέφτεται τώρα, να ήταν εσφαλμένο το μάθημα και η αγάπη να είναι κάτι τελείως διαφορετικό, κάτι για το οποίο δεν γνωρίζει τίποτα. Τη βλέπει, αυτή την αγάπη, να υπερίπταται σαν το άγιο πνεύμα πάνω από τα κεφάλια των πρωτόπλαστων του Κράναχ, λουζοντάς τους με καυτές αχτίδες θείας χάρης. Η δική του ψυχή πού ήταν όταν έπεφτε αυτή η ιερή φωτιά από τον ουρανό;

Κι αυτό το κορίτσι, το κορίτσι της Βενετίας, η Άλμπα, ήταν άραγε το φάντασμα της Ντότι που είχε επιστρέψει για να του δώσει παρηγοριά; Μπορεί. Πότε πότε, ο λιγομίλητος φύλακας της πύλης και ο πολυκέφαλος σκύλος επιτρέπουν σε μια ψυχή μια σύντομη αποχώρηση από το βασίλειο του Πλούτωνα, αλλά δεν ξέρω αν ήταν μια απ' αυτές – εγώ τις οδηγώ προς τα κει, ποτέ από κει προς τα δω, γιατί ο Πλούτωνα είναι θεός ζηλιάρης και κυβε-

νάει με πυγμή το βασίλειο του τρόμου του. Ναι, ναι, ξέρω, προσπάθησα να κάνω μια χάρη στον Ορφέα, είχε τόσο λαβωθεί η καρδιά του – και είδατε τις συνέπειες. Καημένη Ευρυδίκη, μα πιο καημένος ακόμα ο Ορφέας, που έχασε μια φορά τη γυναίκα του κι ύστερα την έχασε και δεύτερη, για να καταλήξει ένα κομμένο κεφάλι που ακόμα τραγουδάει, παραδέρνοντας στο κυματάκι του Έβρου ποταμού. Συλλογίζομαι συχνά ότι παρά τις τόσες δυσνάμεις μας, ή μάλλον λόγω αυτών, δεν θα έπρεπε να μας επιτρέπεται καμιά ανάμειξη στις υποθέσεις των θνητών, αν σκεφτεί κανείς πόσες καταστροφές έχουν προκαλέσει οι παρεμβάσεις μας.

Κάποτε, πολλά χρόνια αργότερα, ο Αδάμ την ξαναείδε – την Άλμπα, εννοώ, όχι την Ντότι, γιατί αυτή τη βλέπει, υπό μία έννοια, καθημερινά. Αυτή η δεύτερη εμφάνιση δεν πραγματοποιήθηκε στη Βενετία αλλά σε κάποια μικρή ηπειρωτική κωμόπολη της Ιταλίας, που το όνομά της του διαφεύγει. Ήταν σίγουρος πως ήταν η Άλμπα, παρόλο που μια ματιά μονάχα πρόλαβε να της ρίξει, μες στην ανθρωπομάζα του δρόμου. Δεν έδειχνε ούτε μέρα μεγαλύτερη από εκείνο το απόγευμα στο σπίτι κάτω από τη Σαλούτε, ήταν, όμως, αλλαγμένη, πολύ αλλαγμένη. Καθόταν σε αναπηρικό καροτσάκι, το οποίο έσπρωχνε μια άλλη νεαρή γυναίκα, κοντή, στρουμπουλή και κατσούφα, με ρούσο σγουρό μαλλί που οι τρίχες του θύμιζαν ηλεκτρισμένα χάλκινα συρματάκια. Ο Αδάμ ήταν βέβαιος ότι αναγνώρισε και αυτήν. Δεν βρισκόταν κι εκείνη στα παρασκήνια, τη μέρα στη Βενετία, όταν προσπαθούσε να φύγει και μάλωσε για τα λεφτά με τον Κόμη; Ο Κόμης, αν και αμετακίνητος σχετικά με την αμοιβή του, είχε διατηρήσει μια ανάλαφρη προσήνεια, επιδεικνύοντας το αδιόρατα συμπονετικό, υπομονετικό χαμόγελο του ενήλικα που διαπραγματεύεται μ' ένα φωνακλάδικο πιτσιρίκι τις καραμέλες που θα του αγοράσει, ενώ, πράγματι, πίσω του βάδιζε πέρα δώθε σαν θυμωμένη αυτή η χοντρή κοκκινομάλλα, καπνίζοντας ένα μακρύ τσιγάρο κι εκσφενδονίζοντας τον καπνό σε κοφτές, λεπτές δέσμες, σαν πίδακες δηλητηρίου. Τι παράξενο, το πώς πάνε και πώς έρχονται τα αποκνήματα της μνήμης. Το αναπηρικό καρότσι στο οποίο καθόταν, ή μάλλον βρισκόταν ακινητοποιημένη η Άλμπα, ήταν παλαιού τύπου, μαύρο, με ένα ξύλινο τσέρκι, λειασμένο από την πολλή χρήση, προσαρτημένο εκατέρωθεν στους τροχούς, για να το πιάνει ο επιβαίνων και να στηρίζεται ώστε να

ανασηκωθεί ή να καθίσει, και με δυο λαβές στην πλάτη, σε περίπωση που χρειαζόταν να τον σπρώχνουν, όπως εκείνην τώρα. Σφίγγοντας τα μαλακά μπράτσα της καρέκλας, ήταν γερμένη με αγωνία προς τα μπρος, έχοντας τον κορμό μισοστραμμένο, λες και η βοήθός της είχε αρχίσει απροειδοποίητα να τη σπρώχνει, πάνω που εκείνη επιχειρούσε να σηκωθεί με το έτσι θέλω. Τα πόδια της, μ' εκείνα τα ελαφρώς λοξά, αμβλύστομα δάχτυλα, που συνειδητοποίησε κατάπληκτος ότι θυμόταν ολοκάθαρα, ήταν γαντζωμένα στα υποπόδια, λες κι από στιγμή σε στιγμή θα έκανε άλλη μια απεγνωσμένη, καταδικασμένη σε αποτυχία, απόπειρα να πεταχτεί πάνω και να τραπεί σε φυγή. Φορούσε κάτι αξιοθρήνητα, διαφανή ροζ, πλαστικά σανδάλια. Η όλο ενθουσιασμό προσμονή που είχε παρατηρήσει στην έκφρασή της εκείνο το απόγευμα, μπροστά στην προτομή του θεού, είχε μετατραπεί σε οργισμένη σύγχυση – εκείνο το θαυμαστό γεγονός που προσδοκούσε δεν θα ερχόταν πια. Παραμιλούσε, τα χείλη της πρόφεραν ένα ασυνάρτητο, αδιάκοπο μουρμουρητό, σαν της μεταννημένης σε εξομολογητήριο που αραδιάζει μια λιτανεία από αμαρτήματα και ζητά επιτακτικά συγχώρεση. Θα μπορούσε να την έχει φωνάξει, να έχει τρέξει από πίσω και να πλευρίσει τις δυο γυναίκες, αλλά τι θα έλεγε, τι θα έκανε μετά; Αντ' αυτού, έμεινε να στέκεται στη λεμονι-λιακάδα του ιταλιάνικου μεσημεριού και είδε ξανά τη Βενετία του χειμώνα, τους γλάρους που έκοβαν βόλτες στον ρυπαρό αέρα, τον ροζιασμένο γερο-Χάροντα, το βαρκάρι, που γύρευε τραγουδιστά το νόμισμά του.

II

Ο ΡΕΞ, Ο ΣΚΥΛΟΣ, ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΒΛΕΠΕΙ ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΝ ΞΕ-
νο να κατηφορίζει αγκομαχώντας το λόφο, ερχόμενος α-
πό την κατεύθυνση του σιδηροδρομικού σταθμού. Είναι
πια περασμένο μεσημέρι, και μια μουντή ακινησία έχει κατακα-
θίσει στους αγρούς. Τα δέντρα στέκουν σιγοβράζοντας από τη
ζέστη. Τα πάντα λαμπυρίζουν μες στον γλαυκό, νωχελικό αέρα.
Ο άντρας είναι κοντόχοντρος κι αντί να περπατάει μοιάζει πε-
ρισσότερο να τσουλάει όπως όπως, σαν ξεφούσκωτο λάστιχο,
λασκαρισμένο από τον τροχό του. Φοράει μαύρο κοστούμι κι ά-
σπρο πουκάμισο με ανοιχτό γιακά. Περπατάει στη σκιερή πλευ-
ρά του δρόμου. Δείχνει ταλαιπωρημένος. Θα πρέπει να έχει γί-
νει μούσκεμα μ' αυτό το κοστούμι. Ένας πεζός, στην καταπρά-
σινη πλαγιά, αποτελεί απροσδόκητο θέαμα. Ο Ρεξ, πάντως, δεν
ξαφνιάζεται, γιατί έχει ζήσει αρκετά χρόνια μαζί με ανθρώπους
ώστε να έχει πλέον συνηθίσει τους συχνά ανεξιχνίαστους τρό-
πους τους. Η όρασή του δεν είναι πια τόσο δυνατή όσο άλλοτε,
αλλά οι υπόλοιπες αισθήσεις του κρατάνε μια χαρά, ιδιαίτερα
της όσφρησης. Υψώνει τη μύτη του, που έχει το μέγεθος και την
υφή λαδωμένης τρούφας και οσμίζεται τον αέρα, μήπως κάποια
του τυχαία πνοή μεταφέρει ως εκείνον ένα οποιοδήποτε οσφρη-
τικό ίχνος του άντρα. Υπάρχει ένας μικροσκοπικός αδένας ψη-
λά μες στη μουσούδα του, σχεδόν ανάμεσα στα μάτια, που είναι
σε θέση να εντοπίζει ακόμα κι ένα μόνο μόριο οσμής – και να
φανταστείς ότι οι άνθρωποι κοινορεύονται για τους ευλύγιστους
αντίχειρές τους! Μένει να στέκεται στο φράχτη, εκεί όπου τελειώ-
νει ο ιδιωτικός δρόμος. Παρά την προχωρημένη του ηλικία, απο-
πνέει μια αύρα επιβολής χάρη στο τετράγωνο κεφάλι και τους
δυνατούς του ώμους. Η κίνηση της ουράς του έχει την κομπό-
τητα κλαδιού φοινικιάς όταν λικνίζεται στο αεράκι. Πασχίζει με

τα γέρικα μάτια του να διακρίνει το πρόσωπο του ξένου, αλλά αυτό παραμένει μια ασπριδερή μουντζούρα. Βγάζει τότε μια από τις πιο βαθιές, μεγάλης εμβέλειας, υλακές του, η οποία κάνει την κοιλιά του να τρανταχτεί και τα μπροστινά του πόδια να αναπηδήσουν. Γυρνάει να κοιτάξει προς το σπίτι. Καμιά πόρτα δεν άνοιξε, κανείς δεν εμφανίστηκε στα σκαλιά, ούτε καν μια κουρτίνα δεν παραμερίστηκε. Πρέπει, λοιπόν, να αφήσει τον ξένο να περάσει, σε περίπτωση που αυτή είναι η πρόθεσή του;

Πράγματι, αυτή είναι. Ο άντρας φτάνει στο φράχτη, ασθμαίνων και αναμαλλιασμένος. Άντρας και σκυλί κοιτάζονται κι έπειτα ο άντρας πλαταγίζει τη γλώσσα του κι απλώνοντας το χέρι χαϊδεύει το κεφάλι του σκυλιού και το σκυλί κουνάει την ουρά του. Ο ξένος αναδίδει μια έντονη, υγρή μυρωδιά, πολύ διαπεραστική, μια μυρωδιά αλλότρια, που κουβαλάει πάνω της μακρινό τόπο. «Γεια σου, Ρεξ», λέει φιλικά. Ο Ρεξ έχει μείνει εμβρόντητος. Πώς ξέρει ο άντρας το όνομά του; Κι όχι μόνο αυτό, αλλά του χαμογελάει κιόλας. «Είναι κανείς στο σπίτι;» ρωτάει και, σκιάζοντας τα μάτια του με το χέρι, κοιτάζει στο βάθος του ιδιωτικού δρόμου, προς το σπίτι. Έχει στρογγυλή φαλακρίτσα που την κυκλώνει ένα δάφνινο στεφάνι από γυαλιστερές μαύρες μπούκλες, βολβώδες πρόσωπο αρρώστου, άσπρο σαν πιάτο, και μια μύτη σαν σπασμένο μικρό δάχτυλο. Τα παχουλά, βρεφικά του χέρια μοιάζουν φελλοί που πωμάτισαν τους χοντρούς βραχίονές του. Βγάζει από την επάνω τσέπη του σακακιού του ένα μεγάλο λευκό μαντίλι και σκουπίζει το μέτωπό του καθώς και τον γκριζωπό βατραχειοειδή σάρκινο σάκο κάτω από το πιγούνι του. Προσπερνάει τον Ρεξ και κινείται προς το σπίτι κι ένα αρχαίο ένστικτο ωθεί το σκύλο να βυθίσει τα δόντια του στον αστράγαλο του ξένου, αντί γι' αυτό, όμως, τον παίρνει απλώς χαλαρά στο κατόπι, με την καυτή του γλώσσα να κρέμεται στον υπέροχα δροσερό αν και σκονισμένο αέρα.

Η Πέτρα είναι στον επάνω όροφο, στο δωμάτιο με την πομπώδη ονομασία «πρωινή αίθουσα». Είναι ένας χώρος καταθλιπτικός κι αφιλόξενος τον οποίο σπάνια επισκέπτεται κανείς, είτε το πρωί είτε οποιαδήποτε άλλη ώρα της ημέρας –το σπίτι διαθέτει πολλά τέτοια αχρησιμοποίητα δωμάτια–, οπότε η Πέτρα μπορεί να εργάζεται εκεί ανενόχλητη. Έχει απλώσει τα τετράδιά της και τα ιατρικά της λεξικά πάνω στο τραπέζι, σε σχήμα ημισελήνου, με τα κοκκαλιάρικα πόδια, που είναι στερεωμένο στον τοίχο, απέναντι

από τα παράθυρα. Το παλιό αυτό τραπέζι έχει μια εξαιρετική πατίνα, την επιφάνεια της οποίας διατρέχουν πολλές βαθιές, μαυρισμένες ουλές, λειασμένες πια από το χρόνο. Πόσοι άλλοι πριν απ' αυτήν κάθονταν μελετώντας έτσι, στο ίδιο αυτό τραπέζι, μες στη σιγαλιά του καλοκαιριού; Φαντάζεται τον εαυτό της, όπως θα μπορούσε να τη βλέπει κάποιος τρίτος, σκυμμένη πάνω από τα χαρτιά, με την πένα ανά χείρας, σαν γραβούρα σε παλιό βιβλίο, που απεικονίζει λόγιο την ώρα που συντάσσει κάποιο θρυλικό, δυσνόητο ευρετήριο. Παρόλο που γράφει με το δεξί, κρατάει την πένα της όπως οι αριστερόχειρες, με τη χούφτα στριμμένη προς τα μέσα και τις κλειδώσεις του χεριού ασπρισμένες εκεί όπου φεγγίζουν κάτω από το τσιτωμένο δέρμα τα κόκκαλα.

Η σημερινή μέρα είναι σημαντική για την εγκυκλοπαίδεια της ανθρώπινης θνητότητας που ετοιμάζει και στην οποία έχει δώσει τον τίτλο *Florilegium Moribundus Humanae* –δεν είναι βέβαιη ότι τα λατινικά είναι σωστά, αλλά της αρέσει όπως ακούγεται–, αφού μόλις ολοκλήρωσε την περιγραφή της για την αζωθαμία (azotaemia), το τελευταίο λήμμα του Α, και αύριο θα ξεκινήσει το Β, με τη βακιλλαμία, ή ίσως με το αντανάκλαστικό του Babinski, παρόλο που το συγκεκριμένο είναι σύμπτωμα και όχι νόσος. Γράφει στο βιβλιαράκι με τα έγγραφα φύλλα και το επαναλαμβανόμενο μοτίφ εραλδικών κρίνων στο εξώφυλλο, που της είχε φέρει μια χρονιά ο πατέρας της από τη Φλωρεντία, για τα γενέθλιά της. Χρησιμοποιεί ατσάλινη πένα και μοβ μελάνι και γράφει με άγρυπνη αυτοσυγκέντρωση, φοβούμενη διαρκώς μην κάνει μουντζούρα. Την ευχαριστεί ο τραχύς ήχος που παράγει η μύτη πάνω στο χοντρό κρεμ χαρτί. Για να είναι ευθείες οι σειρές της, χρησιμοποιεί χάρακα κι ένα ειδικό εργαλείο με οδοντωτό μεταλλικό ροδάκι που χαράζει μια αθέατη γραμμή την οποία ακολουθεί. Στ' αυτή της φτάνει αμυδρά η κωδωνοκρουσία του Αγγέλου από την πόλη. Μια παγιδευμένη μύγα ζουζουνίζει σε μια γωνιά του τζαμού πίσω της – θυμίζει μικροσκοπικό ηλεκτρικό μοτέρ που κάνει κάθε τόσο διακοπές. Δεν σκέφτεται τίποτα, σίγουρα όχι τον Ρόντι Γουάγκσταφ, που αναπαύεται στο δωμάτιό του μετά την ταλαιπωρία του δώρου ταξιδιού με το τρένο. Είναι ήρεμη. Ο νους της επιπλέει σαν τρίχα πάνω στο νερό. Γράφει κατά μήκος της φασματικής γραμμής με τις τελίτσες: *μη φυσιολογική συγκέντρωση ουρίας και άλλων αζωτούχων ουσιών στο αίμα*–

Είχε ακούσει τον Ρεξ που γάβγιζε από το φράχτη και στην αρχή δεν έδωσε σημασία, τώρα, όμως, κάτι, ένα λεπτό νεύρο ανάμεσα στις ωμοπλάτες της, την ειδοποιεί ότι κάποιος πλησιάζει το σπίτι. Σηκώνεται από το γραφείο και πηγαίνει στο παράθυρο, κρατώντας ακόμα την πένα στο χέρι. Βλέπει τον άντρα που έρχεται, με τον Ρεξ να τον ακολουθεί. Κάνει ένα βήμα πίσω, από φόβο μην τη δει κι αυτός. Ακούει το τρίξιμο των παπουτσιών του στη χαλκωτή επιφάνεια του ιδιωτικού δρόμου. Βλέποντάς τον, νιώθει μέσα της το διαπεραστικό σκίρτημα ενός κακού προαισθήματος, όπως τινάζεται η βελόνα του υδράργυρου στον υψηλό πυρετό. Αναρωτιέται ποιος να είναι, πώς έφτασε ως εδώ και τι μπορεί να ζητάει. Δεν της αρέσει να έρχονται άγνωστοι άνθρωποι στο σπίτι, ιδιαίτερα έτσι, με τα πόδια, από το πουθενά. Όλα τα έχει αναστατώσει η αρρώστια του πατέρα της και είναι βέβαιη ότι αυτή οδήγησε τώρα εδώ κι ετούτο τον ξένο. Δεν ξέρει τι να κάνει. Κάποιος θα πάει να του ανοίξει την πόρτα, ίσως, όμως, να πρέπει να του απαγορευτεί η είσοδος, ίσως να πρέπει να τον στείλουν το συντομότερο από κει που ήρθε.

Η Πέτρα κάνει απότομα μεταβολή, βγαίνει τρέχοντας απ' το δωμάτιο, κατεβαίνει τα σκαλιά δύο δύο, τρία τρία, και ανοίγει τη βαριά εξώπορτα, πάνω ακριβώς που ο άντρας σήκωνε το χέρι του να χτυπήσει το ρόπτρο. Αυτός πετάγεται πίσω ξαφνιασμένος, αλλά και η Πέτρα αναπηδά, κι έτσι είναι και οι δυο εξίσου κατάπληκτοι, εκείνος μ' αυτήν κι αυτή με τον εαυτό της. Έχει την αίσθηση ότι δεν άνοιξε απλώς μια πόρτα, αλλά ότι τραβήχτηκε ένα παραβάν που χώριζε δυο κόσμους, κι ο κόσμος που είναι έξω τής φαίνεται αφύσικα φωταγωγημένος, λες και δεν τον φωτίζει από πάνω ο ήλιος αλλά αθέατοι γιγάντιοι προβολείς. Ανασαίνει με δυσκολία, τα μάγουλά της είναι φλογισμένα. Ο άντρας χαμογελάει. Κάτι της λέει που δεν το πιάνει, το όνομά του, μάλλον. Πίσω από τα γόνατά του ξεπροβάλλει το κεφάλι του Ρεξ, που την κοιτάζει αβέβαια, ερωτηματικά. Εκείνη οπισθοχωρεί και, ξεκολώντας μονοκόμματα το χέρι από το πλευρό της, προσκαλεί με μια κοφτή κίνηση τον άντρα να περάσει. Αυτός σπεύδει, σκοντάφτοντας λίγο στο υπερυψωμένο πέτρινο κατώφλι, την προσπερνάει και μπαίνει στο χωλ μ' εκείνο το χοροπηδηχτό του τρικόλιμα – μοιάζει με κωμικά υπέρβαρο χορευτή μπαλέτου που του πέφτουν πολύ στενές οι πουνέντ του και τον χτυπάνε αφόρητα.

«Μπορώ να καθίσω;» λέει, αν κι έχει ήδη βουλευτεί στην ψηλή, αφιλόξενη μαύρη πολυθρόνα που βρίσκεται δίπλα στον καλόγερο: πρώτη φορά βλέπει η Πέτρα άνθρωπο να κάθεται σ' αυτή την πολυθρόνα. «Ουφ!» κάνει ο άντρας, φουσκώνοντας τα μάγουλά του. Βγάζει το μαντίλι και σκουπίζει πάλι το πρόσωπό του. Το κιτριναρόκο δέρμα του γυαλοκοπάει λες και το καλύπτει ένα λεπτό στρώμα λαδιού. Το παχύ κάτω χείλος του χάσκει και η Πέτρα διακρίνει την υγρή, γκριζωπή αιχμή της γλώσσας του. «Συγγνώμη», της λέει μ' ένα απεγνωσμένο χαμόγελο, ασθμαίνοντας ακόμα πιο βαριά για να δείξει πόσο λαχανιασμένος είναι. «Φοβερή ζέστη». Ρίχνει μια ερωτηματική ματιά προς τα κάτω – εκείνη κρατάει ακόμα την πένα, σε κλίση, σαν να πρόκειται να γράψει στον αέρα. Σπεύδει να κρύψει το χέρι της πίσω από την πλάτη. Θυμάται το ζουζούνισμα της μύγας στο τζάμι, το βούισμα των φτερών. Τι φορική, συλλογίζεται, να είσαι παγιδευμένος έτσι, ανεξήγητα αποκομμένος από όλη εκείνη τη φωτεινή μέρα και τον καθαρό αέρα, έξω. «Πώς σε λένε», μουρμουρίζει εκείνος, χτυπώντας απαλά το δάχτυλο στον κρόταφό του. «Πώς σε λένε, να δεις...»

Ο Ρεξ στέκει στο κατώφλι παρατηρώντας τους με άγρυπνο βλέμμα, ενώ κραδαίνει κουρασμένα την ουρά του πέρα δώθε.

«Πέτρα», του λέει. Από πού κι ως πού να ξέρει το όνομά της; Πώς ήταν δυνατό να το ήξερε;

«Πέτρα. Σωστά». Ρίχνει μια αόριστη ματιά ολόγυρά του. Έτσι καθισμένος, μοιάζει να έχει βουλιάξει μες στο σώμα του, λες και δεν έχει λαμίο, και το κεφάλι του κινείται σαν μεγάλη, βαριά σφαίρα τοποθετημένη σε ρηχή υποδοχή.

«Ο πατέρας μου δεν μπορεί να δεχτεί επισκέψεις», λέει η Πέτρα, με φωνή πιο στριγκιά απ' ό,τι υπολόγιζε. «Θέλω να πω, δεν είναι καλά».

Ο άντρας εξακολουθεί να επιθεωρεί αδιάφορα το χώρο, σαν να μην την άκουσε. «Διψάω πολύ», λέει. «Υπάρχει κάτι να πω; Ένα ποτήρι νερό έστω».

Η Πέτρα κοιτάζει προς την ανοιχτή εξώπορτα – ένα παραλληλόγραμμο φωτεινό κουτί μέσα στο οποίο στέκει ο Ρεξ, με την ουρά του ακόμα να κουνιέται, μια από δω, μια από κει. Εκτός από το σκύλο, είναι η μόνη που έχει δει τον άντρα, η μόνη που ξέρει ότι βρίσκεται εδώ. Θα μπορούσε να του πει να φύγει, θα

μπορούσε να τον διατάξει να ξεκουμπιστεί, και να μην το πάρει κανείς άλλος χαμπάρι. Αν κλείσει την πόρτα, εκείνος θα μείνει. Αλλά και να του έλεγε να φύγει, θα έφευγε; Από την απαίσια πολυθρόνα-θρόνο του την παρατηρεί τετράπαχος κάτω από τις βλεφαρίδες του, ενώ στο μικρό, υγρό του στόμα, που θυμίζει βαλβίδα, σχηματίζεται ένα στραβό χαμόγελο φιλικής ευθυμίας.

Όποιος ή ό,τι κι αν ισχυρίζεται πως είναι, εγώ, ο Ερμής ο αγγελιαφόρος – εγώ ξέρω ποιος είναι. *Et in Arcadia ille*– Είπαν στον Ταμμούζ ότι ο μέγας θεός Πάνας είναι νεκρός, αλλά έκαναν λάθος. Αν παρεκτραπεί –πράγμα για το οποίο είμαι βέβαιος–, θα του σπάσω το κεφάλι, του αγύρτη.

«Έχω σκάσει από τη δίψα», επιμένει αυτός. «Ποιος ξέρει... το περπάτημα, η σκόνη;»

«Ναι», αποκρίνεται η Πέτρα, και ταλαντεύεται λίγο, πέρα δώθε, σαν υπνωτισμένη. «Η σκόνη».

Κι έτσι είμαστε τρεις τώρα που στοιχειώνουμε το σπίτι, ο πατέρας μου, εγώ, κι αυτός ο κατεργάρης που μόλις κατέφθασε. Μεγάλο μπέρδεμα. Ωστόσο, δεν θα έπρεπε να αναφέρομαι στον τάδε και τον δείνα, όταν μιλάω για αθάνατους θεούς –στην πραγματικότητα, είμαστε όλοι ένας, ακόμα και μέσα στο διαχωρισμό μας– κι όταν χρησιμοποιώ τη λέξη «πατέρας», ας πούμε, ή «αυτός», ή και το «εγώ» ακόμα, το κάνω μονάχα επειδή βολεύει. Αυτοί οι προσδιορισμοί είναι τόσο ασαφείς, στο γενικότερο πλαίσιο, τόσο ακατέργαστοι, που σχεδόν δεν έχουν νόημα. Σχεδόν, αλλά όχι απόλυτα, το ομολογώ. Ρίχνουν, όπως και να το κάνουμε, ένα κάποιο φως, έστω και αδύναμο. Είναι ένα είδος παρασκιάς, θα μπορούσε να πει κανείς, που κυκλώνει και μαρτυρά την παρουσία μας άφατης οντότητας. Όμως, τι σκοτεινό χάσμα υπάρχει ανάμεσα σ' εκείνη τη μαρμαρυγή και το ψήγμα που πιθανόν φωτίζει. Ο Αδάμ έπιανε τον εαυτό του να κολυμπάει σε μια εξίσου απογοητευτική άβυσσο απροσδιοριστίας όποτε καλούνταν να βγει από τα ασφαλή όρια του μεγάλου κονσιστόριου και να παρουσιάσει τις πιο αλλοπρόσαλλες από τις θεωρίες του σ' ένα ευρύτερο κοινό. Πάντοτε αποδοκίμαζε τα ταπεινά αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν οι προκάτοχοί του –στη δυσφήμιση πολλών εκ των οποίων συνέισέφερε– για να διαμορφώνουν τις μετα-

φορές τους, όλες εκείνες τις κυλιόμενες μπάλες του μπιλιάρδου, τις χορδές, τους ανελκυστήρες που ανέβαιναν και κατέβαιναν, τα πλοία που διασταυρώνονταν στη νυχτωμένη νύχτα. Βέβαια, πώς αλλιώς θα μιλούσαν γι' αυτό που δεν μπορεί να ειπωθεί, τουλάχιστον στην κοινή ανθρώπινη γλώσσα; Ο ίδιος κοίταζε να περιορίζεται αποκλειστικά στους αριθμούς, στα ψηφία, τα συγκεκριμένα σύμβολα. Ήξερε, φυσικά, τον κίνδυνο να ταυτιστεί η έκφραση ενός πράγματος με το πράγμα αυτό καθαυτό, και μερικές φορές κι αυτός ακόμα λοξοδρομούσε στην αβέβαιη ζώνη ανάμεσα στην έννοια και σε αυτό που τη διαμόρφωνε. Κι αυτός ακόμα, όπως εγώ, συνέχεε την ουσία με την εκδήλωσή της. Γιατί, και για τους δυο μας, αυτή η ουσία είναι, ουσιαστικά, επουσιώδης, όταν πρέπει να της δώσουμε έκφραση. Εγώ, ας πούμε, πρέπει να εξηγήσω τους θεούς, εκείνος, τους άπειρους κόσμους. Βλέπετε πόσο δύσκολη είναι η θέση μας;

Πάρτε για παράδειγμα αυτό τον τύπο, τον οποίο η Πέτρα, παρόλα τα κακά της προαισθήματα, έβαλε μέσα στο σπίτι. Χρησιμοποιεί το όνομα Μπένι Γκρέις. Τι γυρεύει εδώ ή τι σκαρώνει, δεν το ξέρω, παρόλο που κάτι, φυσικά, υποψιάζομαι. Μήπως να πεταχτώ μια στιγμή από τη στέγη –θυμάστε εκείνο το αξιοθρήνητο ομοιώμά μου που είναι στημένο εκεί;– και να τον επιπλήξω χτυπώντας τον με το φιδίσιο ραβδί μου; Με κάτι τέτοιους σαν κι αυτόν, αν υπάρχει κάποιος άλλος σαν αυτόν, πρέπει να ξεμπερδεύει κανείς το συντομότερο. Γνωρίζω καλά και τον ίδιο και τις διαολές του – πώς θα ήταν δυνατό να τα αγνοώ; Για δείτε τον, βυθισμένο σ' εκείνη την τερατώδη πολυθρόνα, βουτηγμένο στο νερόλακκο του εαυτού του, με τα δάχτυλα πλεγμένα πάνω στα παχουλά του γόνατα, που τα κρατάει μισάνοιχτα, κι ανάμεσα στους μηρούς εκείνο το μεγάλο, άμορφο φούσκωμα. Ποιος νομίζει πως είναι, ποιος παριστάνει πως είναι; Ο Μπένι Γκρέις, εντάξει – θα του δώσω τον Μπένι Γκρέις. Ο σκύλος έχει κάτσει δίπλα του, γέροντας συντροφικά τον ώμο πάνω στη γάμπα του. Το κορίτσι στέκεται όρθιο με σφιγμένα χέρια και τον κοιτάζει ανίσχυρο. Η μέρα σταματάει για λίγο και όλα σωπαίνουν. Ο Μπένι Γκρέις υψώνει τα μάτια προς το ταβάνι, μειδιώντας μ' εκείνο το στραβό του μειδίαμα.

Ενώ επάνω, στη σιγαλιά του σκοτεινού του δωματίου, ο κληνής Αδάμ έχει αισθανθεί την είσοδο του ξένου στο σπίτι σαν μια αδιόρατη, μακρινή δόνηση, ένα τρεμούλιασμα στην ατμό-

σφαιρα. Κι αυτός άκουσε το προειδοποιητικό γάβγισμα του Ρεξ στο φράχτη κι έπειτα το ποδοβολητό της Πέτρας στα σκαλιά καθώς έτρεχε να ανοίξει. Τώρα ανησυχεί. Όποιος κι αν ήταν αυτός που του επιτράπηκε να μπει, δεν είναι ένας κοινός επισκέπτης. Ο Αδάμ είχε ανέκαθεν μια ροπή προς το υπερφυσικό. Ω, ναι, όσο περίεργο κι αν σας φαίνεται για έναν άνθρωπο του δικού του πνευματικού επιπέδου. Οι θεοί που τα πάντα ορώσιν δεν είναι ακριβώς θεϊκοί, ούτε οι δαίμονες ακριβώς δαιμονικοί, πάντως είναι αναμφισβήτητα θεοί και δαίμονες, το ίδιο χειροπιαστοί γι' αυτόν όπως και όλα τα αθέατα στη μελέτη των οποίων αφιέρωσε τη ζωή του, τα σωματίδια που στριμώχνονται στο απέραντο διάστημα και οι σιδηρές δυνάμεις που τα βάζουν σε τάξη. Παρά τη φημισμένη οξύνοια του πνεύματός του, η θρησκευτική του πίστη είναι απλοϊκή. Εφόσον υπάρχουν άπειρα, δηλαδή άπειροι κόσμοι, όπως έχει πλέον αποδείξει, τότε θα πρέπει να υπάρχουν και αιώνιες οντότητες για να τους κατοικούν. Ναι, πιστεύει σ' εμάς και συμπεραίνει ότι το μέχρι τώρα αδιανόητο βασίλειο πέρα από το χρόνο, που αυτός ανακάλυψε, είναι ο τόπος διαμονής μας.

– Ο Μπένι Γκρέις! Του έρχεται σαν φαινή ιδέα. Αυτός θα πρέπει να είναι ο νεοφερμένος. Δεν υπάρχει αμφιβολία, είναι σίγουρος. Ο Μπένι, ποιος άλλος; Έπρεπε να το έχω καταλάβει απ' την αρχή, σκέφτεται.

Για την Πέτρα, η ζωή στο σπίτι –η μόνη, άλλωστε, ζωή που γνωρίζει– είναι ένα ατέρμονο κι επίπονο συμπλήρωμα κενών, λες κι έχουν απλώσει μπροστά της ένα παζλ με χιλιάδες κομμάτια ή ένα τεράστιο κρυπτόλεξο, ζητώντας της να το λύσει. Τώρα πρέπει να βρει μια θέση στο παζλ για να χωρέσει τον Μπένι Γκρέις, ένα κενό που να έχει ακριβώς το σχήμα του Μπένι. Της λέει ότι ήρθε να δει τον πατέρα της –ω, μα φυσικά, έρχεται ποτέ κανείς εδώ για άλλο λόγο–, αντί γι' αυτό, όμως, εκείνη σκέφτεται τη μητέρα της. Μήπως πρέπει να προστατευτεί η μητέρα της απ' αυτόν, μήπως αυτό είναι το ζήτημα; Δεν δείχνει κακός άνθρωπος, αλλά κάτι πάνω του της προξενεί μια αδιόρατη ανησυχία. Της θυμίζει τον Φασουλή. Ίσως επιτεθεί στη μητέρα της κι αρχίσει να τη χτυπάει με κανένα κλομπ. Η Πέτρα δεν συμπαθεί τη μητέρα της, υποθέ-

τει, όμως, ότι την αγαπάει, γιατί τι άλλο μπορεί να είναι αυτό το απερίγραπτο κουβάρι από οίκτο, τύψεις και λαχτάρα, αν όχι αγάπη; Η μητέρα της τους ισοπεδώνει όλους, όλους τους εδώ στο σπίτι, ακόμα και τον Πα, αν κι εκείνος μπορεί να μην το ξέρει. Δεν το κάνει εσκεμμένα, το κάνει, όμως, φυσώντας άσκοπα τότε εδώ τότε εκεί, σαν τον άνεμο πάνω από χωράφι με αραποσίτι. Ίσως ο Μπένι Γκρέις να επιφυλάσσει κάποιο μαγικό κόλπο, ίσως να μην υψώσει ρόπαλο αλλά να κουνήσει ένα ραβδί και να κοπιάσει η αναταραχή, ώστε να καταφέρουν όλοι, μπορεί και ο Πα ακόμα, να σηκωθούν όρθιοι, ένας ένας και κατά ζεύγη, ριγώντας από έκπληξη κι ευχαρίστηση, στο ήσυχο, απαλό αεράκι.

Έχει οδηγήσει τον Μπένι στο σαλόνι του ισογείου, θεωρώντας ότι είναι ένα ασφαλές όριο του οικογενειακού άβατου και ότι, για την ώρα τουλάχιστον, δεν θα πρέπει αυτός να προχωρήσει παραμέσα. Το συγκεκριμένο δωμάτιο βρίσκεται στη μία άκρη του σπιτιού κι έχει δυο μακρόστενα επάλληλα παράθυρα, το ένα αντίκρυ στο άλλο, με το ένα να βλέπει στο χαλικόστρωτο ημικυκλικό προαύλιο και το άλλο σε μια πυκνή και κάπως τρομακτική συστάδα ροδόδεντρων με στιλπνά φύλλα αλλά υποβόσκοντα αρθριτικά κλωνάρια. Ένα πολύχρωμο γυάλινο λαμπάτερ αχνοφωτίζει το ψηλό ταβάνι, ενώ στο χώρο επικρατεί μόνιμα η ευχάριστα πισσώδης μυρωδιά της τύρφης από το τζάκι, ακόμα και το κατακαλόκαιρο που έχει μήνες να αναφτεί. Καναπέδες και πολυθρόνες φορούν καλύμματα από ξεθωριασμένο κρετόν, ενώ οι καναπέδες είναι βουλιαγμένοι στο κέντρο τους σαν τις ράχες γέρικων πόνι. Υπάρχουν κάτι ταλαίπωρα υποπόδια, στη σχάρα του τζακιού στέκει ένας μπρούντζινος κουβάς για τα κάρβουνα, ενώ τους τοίχους κοσμούν όπλα ιθαγενών που εμπνέουν το φόβο, τσεκούρια, ακόντια ασεγκάι, στειλιάρια και κάτι πολύ μακριά, λιγνά δόρατα, που τα στολίζουν φτερά μαυρισμένα από την πολυκαιρία και που οι χάλκινες σε σχήμα φύλλου λάμες τους έχουν τη γυαλιστερή όψη παμπάλαιου, χλιοτριμμένου δέρματος. Η παρουσία του Μπένι την κάνει να τα κοιτάξει όλα αυτά με άλλο μάτι, ή σαν για πρώτη φορά. Παρατηρεί το θαμπό ασήμισμα στις ραφές του κρετόν, στα σημεία που είναι περισσότερο φθαρμένο, τη σκουρόχρωμη λάμψη στις κοιλότητες του μπρούντζινου κουβά –γιατί άραγε να της φέρνει στο νου τον Μεγαλέξανδρο αυτό το ορειχάλκινο αστραπο-

βόλημα;-, την γκριζωπή σκόνη που απλώνεται σε τακτικές γραμμές, σαν διακοσμητικό σπρέι χιονιού, κατά μήκος των λεπτών δοράτων.

«Ο πατέρας μου είχε αδυναμία σ' αυτό το δωμάτιο», λέει. Δεν ξέρει γιατί το είπε αυτό ή αν αληθεύει. Εκείνη του έχει αδυναμία, ο πατέρας της δεν μπαίνει στον κόπο να αισθανθεί αδυναμία για πράγματα – σίγουρα, πάντως, όχι για δωμάτια. «Ήταν –είναι– το αγαπημένο του απ' όλα τα δωμάτια του σπιτιού», συμπληρώνει δυνατά, σαν να φοβάται ότι ευθύς κάποιος θα τη διαψεύσει.

Ο Μπένι γνέφει καταφατικά και κοιτάζει γύρω του, δείχνοντας να τον ικανοποιεί καθετί πάνω στο οποίο πέφτει η ματιά του. Σαν κάτι να περιμένει, αλλά χωρίς να αδημονεί, κάτι αρκετά ενδιαφέρον το οποίο τον έχουν διαβεβαιώσει ότι θα συμβεί από ώρα σε ώρα. Δεν είναι διόλου απαιτητικός. Δεν φαίνεται να τον πειράζει που εκείνη έχει τόσα λίγα να του πει – ούτε ο ίδιος έχει πολλά να πει σ' εκείνην. Ζήτησε μόνο κάτι να πει, και παρόλο που χρειάστηκε να το ζητήσει πάνω από μια φορά, δεν προδίδει ίχνος ανυπομονησίας. Τελικά, είναι η Άιβι Μπλάουντ που καταφθάνει από την κουζίνα φέρνοντας ένα ποτήρι θολωμένο νερό πάνω σε μικρό μεταλλικό δίσκο. Το νερό, η επιφάνεια του οποίου τρεμουλιάζει ανεπαίσθητα, είναι θολό σαν πάγος που μόλις τώρα έλειωσε –οι σωλήνες ύδρευσης εδώ στο Άρντεν πάντα κρατάνε αέρα–, αλλά ο Μπένι το πίνει χωρίς δεύτερη σκέψη, πλαταγίζοντας μάλιστα μετά τα χείλη του. Η Άιβι παίρνει το άδειο ποτήρι στο δίσκο σαν να πρόκειται για προϊόν δειγματοληψίας και αποχωρεί βιαστικά, κλείνοντας την πόρτα πίσω της με υπερβολική προσοχή, δίχως να κάνει ούτε ένα κλικ. Ο Μπένι επιθεωρεί ξανά το δωμάτιο, κουνώντας το κεφάλι. Ο ήλιος, που εισβάλλει από το ένα παράθυρο, φτιάχνει ένα ντελικάτο, περίτεχνο κλουβί φωτός σε επικλινή γωνία από το περβάζι. Η Πέτρα εστιάζει το βλέμμα σε ένα από τα κουμπιά του άσπρου πουκάμισου του Μπένι: τι παράξενο αντικείμενο που είναι το κουμπί, συλλογίζεται, άσπρο σαν κόκκαλο, μ' εκείνες τις δυο μικρούτσικες τρυπούλες πλάι πλάι, στο κέντρο του. Είναι σίγουρη ότι η Άιβι κρυφακούει πίσω από την πόρτα. Το συνηθίζει αυτό η Άιβι – όπως επίσης και να διαβάσει τα γραμματα των άλλων. Τώρα θα έχει το δίχως άλλο λυσσάξει να μάθει ποιος είναι ο Μπένι Γκρέις και για ποιο λόγο

βρίσκεται εδώ. Την ίδια περιέργεια έχει, απ' ό,τι φαίνεται, και ο Ντάφι, γιατί να τον που περνάει, σουλατσάροντας αδιάφορα απέξω, αλλά όχι τόσο αδιάφορα ώστε να μη ρίξει μια γοργή ματιά, από το τζάμι, προς τον εισβολέα. Για την ακρίβεια, δεν είναι ο Ντάφι αυτοπροσώπως, αλλά εγώ – μπορώ να πω ότι έχω ήδη τελειοποιήσει το περήφανο βάδισμα του γελαδάρη. Πρέπει να εφευρίσκω τρόπους να προσέχω τον Μπένι, αυτό τον αλαζονικό χοντρομπαλά με το αστραφτερό κοστούμι, το λεκιασμένο από ιδρώτα στις μασχάλες, το γλιστερό λευκό δέρμα κι εκείνο το στριφογυριστό μυτάκι. Όσο περνάει από το χέρι μου, δεν θα τον αφήσω να αναστατώσει το σπίτι.

Η Πέτρα αναπηδά στο άκουσμα ενός μεταλλικού θορύβου από το χωλ – από την ταραχή της, η Άιβι έριξε, φυσικά, το δίσκο και, ζητώντας μασημένα συγγνώμη, βγαίνει βιαστικά από το δωμάτιο, προσπαθώντας να μη δείχνει ότι τρέπεται κι αυτή σε φυγή, όπως η ντροπαλή οικονόμος. Ακούει τον εαυτό της να ανασαίνει. Έξω από την πόρτα, προλαβαίνει να δει τα τακούνια της Άιβι και την κυρτωμένη πλάτη της, την ώρα που κατεβαίνει σκυφτή τα σκαλιά προς την κουζίνα. Στο σπίτι κυριαρχεί μια βεβιασμένη σιωπή, λες και διάφορα αυτιά αφουγκράζονται μην τυχόν πιάσουν τον παραμικρό ήχο. Γιατί άφησαν εκείνη να τα βγάλει πέρα με αυτό τον τύπο; Εξακολουθεί να μην ξέρει ποιος είναι ή τι γυρεύει εδώ, αν εξαιρέσεις αυτό που ο ίδιος είπε, ότι έχει έρθει να δει τον πατέρα της. Ακολουθεί την Άιβι κι ακούει την κούφια αντήχηση των δικών της βημάτων στα ξύλινα σκαλιά. Νιώθει σαν ηθοποιός που ξέχασε τις ατάκες της και πραγματοποιεί εσπευσμένη έξοδο από μια καταπακτή της σκηνής. Σκέφτεται τη γυναίκα του αδελφού της και μορφάζει νοερά.

Ο αδελφός της κάθεται στο τραπέζι της κουζίνας κι επιδιορθώνει ένα ραδιόφωνο. Έχει βγάλει το πίσω μέρος και χειρουργεί το εσωτερικό μ' ένα μακρουλό, λεπτό κατσαβίδι. Τα μανίκια του πουκαμίσου του είναι ανεβασμένα. Οι ροδαλοί του βραχιόνες, που μοιάζουν με μικρά χοιρομέρια, καλύπτονται από ξανθές τριχούλες. Το ραδιόφωνο είναι ένα πανάργχαιο μοντέλο με υφασμάτινη γρίλια πάνω από το μεγάφωνο, καφέ κουμπιά από βακελίτη κι ένα παραλληλόγραμμο τζάμι όπου είναι τυπωμένα διάφορα τοπωνύμια που της είναι άγνωστα – για παράδειγμα, Χίλβερσουμ, πού να είναι αυτό το Χίλβερσουμ; Η Λα το λέει ασύρματο, αν κι απ' ό,τι

βλέπει η Πέτρα, τα σωθικά τού ραδιοφώνου είναι γεμάτα σύρματα, δεκάδες σπείρες συρμάτων, διαφόρων χρωμάτων.

Η Άιβι Μπλάουντ δεν φαίνεται πουθενά. Θα πρέπει να το έσκασε από την πίσω πόρτα.

Με συνοφρυωμένη προσήλωση στο έργο του, ο Αδάμ έχει σουφρώσει το πάνω του χείλος κάνοντάς το να μοιάζει με παχυντό ροζ δαχτυλάκι, και μια λεπτή τούφα μαλλιών κρέμεται στο μέτωπό του. Ξέρει να επισκευάζει πράγματα. Αυτός είναι ένας ακόμα λόγος για να τον θαυμάζει η αδελφή του, αλλά και για να τον ζηλεύει και να τον φθονεί. Όταν κατεβαίνει τα σκαλιά, εκείνος συνεχίζει τη δουλειά του λες κι εξακολουθεί να είναι μόνος. Τον παρακολουθεί για λίγο: πόσο επιδέξιος είναι, παρότι τις χερούκλες του με τα χοντροκομμένα δάχτυλα. Χειρίζεται το κατσαβίδι σαν να ήταν σπλέτο. «Τι έπαθε η Άιβι;» τη ρωτάει δίχως να την κοιτάξει. «Πέρασε τρέχοντας από δω, λες και είδε φάντασμα».

Η Πέτρα τον ενημερώνει για την άφιξη του ξένου. «Ήρθε να δει τον Πα», λέει. «Δεν ήξερα τι να του πω».

Ο Αδάμ σκύβει ακόμα περισσότερο μπροστά, χώνοντας την κόψη του κατσαβιδιού πιο βαθιά, μέσα στις χρωματιστές σπείρες. «Πώς τον λένε;» Εκείνη βλέπει τον αυχένα του να κοκκινίζει, όπως πάντα όταν καταλαμβάνεται από αμφιβολία ή άγχος. Τελικά, ο νεοφερμένος προκαλεί σε όλους αναστάτωση – πρώτα ήταν η Άιβι, τώρα και ο Αδάμ. Την καθησυχάζει αυτό, η γνώση ότι δεν είναι η μόνη.

«Ούτε που ξέρω», απαντάει. «Μου είπε αλλά δεν κατάλαβα – μιλάει σαν τον Ποπάι».

«... το ναύτη».

«Τι;»

«Τον Ποπάι, το ναύτη. Που μιλάει σαν πάπια».

Γελάει κοφτά, σκυμμένος πάνω από το ραδιόφωνο. Εκείνη στέκεται πίσω απ' τους ώμους του και κοιτάζει την κοκκινίλα στον αυχένα του που δεν έχει ακόμα εξαφανιστεί. Οι ρίζες των μαλλιών του συναντιούνται εκεί σχηματίζοντας μια μικρή κατσαρή μπούκλα. Σηκώνει το πρόσωπό του και την κοιτάζει. «Τι τον θέλει τον Πα;» Αυτή δαγκώνει το χείλι της και δεν απαντάει. «Είπε ότι γνωρίζονται;» Η απόκριση της Πέτρας είναι εκείνο το γνωστό ανασήκωμα του δεξιού ώμου, με το μάγουλο να κλίνει ταυτόχρονα προς τα εκεί, και το αριστερό χέρι να τινάζεται δύσκα-

μπτα προς τα έξω. Ο Αδάμ κουνάει αργά το κεφάλι. «Μα, καλά, τίποτα δεν τον ρώτησες;» Και πάλι δεν του απαντάει, παρά μόνο τον κοιτάζει, νωθρά, σκυθρωπά. «Είσαι απίστευτη». Τραβώντας το βλέμμα του από πάνω της, παίρνει την πλάτη του ραδιοφώνου – από βακελίτη δεν είναι κι αυτή;–, την εφαρμόζει στις εγχοπές της κι αρχίζει το βίδωμα.

«Τι έπαθε;» ρωτάει η Πέτρα.

«Ποιος;»

«Αυτό», λέει, δείχνοντας, «το ράδιο, το ασύρματο, το πώς το λένε – τι έπαθε;»

Ο αδελφός της αφήνει το κατσαβίδι και σηκώνεται από το τραπέζι, μαλάζοντας τον πιασμένο του ώμο μ' εκείνο το ψωμωμένο χέρι του. «Έλα τώρα, Πιτ», λέει. Αποφεύγει, όμως, το βλέμμα της. Είναι ολοφάνερο ότι ο ερχομός τού Μπένι Γκρέις τού προκαλεί την ίδια νευρική όπωση και σ' εκείνην. Αυτός, όμως, γιατί να φοβάται; Αυτός ζει μέσα στον κόσμο – κανονικά, θα έπρεπε να είναι συνηθισμένος σε αναπάντεχες καταστάσεις, σε αναποδιές, σε επισκέπτες που εμφανίζονται απροειδοποίητα.

Ανεβαίνει από πίσω της τις σκάλες και διασχίζουν μαζί το κεντρικό χωλ. Μπαίνοντας στο σαλόνι, βρίσκουν τον Μπένι Γκρέις καθισμένο, πάλι, αυτή τη φορά σε μια από τις πολυθρόνες με τα καλύμματα, γαλήνιο σαν Βούδα, ακριβώς όπως και πριν, με τα γόνατά του χαλαρά ανοιγμένα, τα χέρια ακουμπισμένα πάνω τους με τα δάχτυλα πλεγμένα. Ένα μικρό τρίγωνο ωχρής σαν ψάρι κοιλιάς διαφαίνεται μέσα από ένα άνοιγμα στο πουκάμισο, πάνω από το παρατεντωμένο ζωνάρι του παντελονιού του. Μόλις βλέπει τα δυο αδέλφια, σηκώνεται άτσαλα. Δεν δείχνει πολύ ψηλότερος όρθιος απ' ό,τι όταν ήταν καθιστός. «Γκρέις», συστήνεται στον Αδάμ, απλώνοντας το χέρι του. «Μπένι Γκρέις».

Ο Αδάμ ζαρώνει τα φρύδια.

«Ο πατέρας μου είναι άρρωστος», λέει, «... δεν σας το είπε η αδελφή μου;» Η Πέτρα παρατηρεί ότι κι εκείνος μιλάει σε υψηλό τόνο φωνής. «Και, μάλιστα, είναι πολύ σοβαρά».

Ο Μπένι συγκατανεύει, χαμογελαστός, λες και μόλις άκουσε χαρούμενο μαντάτο. «Ναι, το γνωρίζω, το γνωρίζω». Περιμένει, με το χαμόγελο στα χείλη, και το μεγάλο στρογγυλό κεφάλι του σε κλίση – θυμίζει στον Αδάμ κοτσούφι, καλοθρεμμένο μα άγρουπνο, με το γυαλιστερό του μάτι να περιστρέφεται.

«Είναι σε κόμμα», συνεχίζει ο Αδάμ. «Έπαθε εγκεφαλικό».

«Εγκεφαλικό». Ο Μπένι σουφρώνει τα χείλη κουνώντας το κεφάλι πέρα δώθε. «Α, αυτό είναι δυσάρεστο. Αυτό είναι πραγματικά πολύ δυσάρεστο».

Ακολουθεί σιωπή. Ο Αδάμ αισθάνεται την Πέτρα λίγο πιο πίσω, που παρακολουθεί τα πάντα, κρατώντας την ανάσα της. «Πώς ήρθατε εδώ;» ρωτάει τον ανθρωπάκο. Συνειδητοποιεί και ο ίδιος πόσο υψηλή είναι η ένταση της φωνής του, αλλά του είναι αδύνατο να τη χαμηλώσει. Μα γιατί του φωνάζουν έτσι του καημένου του Μπένι; – κοντεύω σχεδόν να τον λυπηθώ.

«Α, εύκολο ήταν», απαντάει άνετα ο Μπένι. Αυτός, τουλάχιστον, μιλάει χαμηλόφωνα. Ο τόνος του υπαινίσσεται μια ολόκληρη ζωή από εμπόδια που έχουν επιδέξια υπερπηδηθεί.

«Θέλω να πω», επιμένει ο Αδάμ, ανίκανος να σταματήσει, «ήρθατε με αυτοκίνητο;»

Ο Μπένι κουνάει αρνητικά το κεφάλι κι ανασηκώνει τους ώμους. «Δεν οδηγώ», απαντάει. «Ποτέ δεν έμαθα».

Ο Αδάμ γνέφει ανίσχυρα. Νιώθει να τον πλημμυρίζει κάτι σαν πανικός – φοβάται ότι από στιγμή σε στιγμή θα ξεσπάσει σε υστερικά γέλια. Στρέφεται στην Πέτρα. «Δεν ανεβάζεις τον κύριο Γκρέις επάνω να δει τον Πα;» της φωνάζει.

Το κορίτσι καρφώνει δυο γουρλωμένα μάτια στα γόνατα του αδελφού της. «Τι;» κάνει ξέπνοα. Το αριστερό της πόδι έχει αρχίσει να κινείται σπασμωδικά. Μεσ στο παλιό κοτλέ παντελόνι, το φαρδύ γαλάζιο πουκάμισο, έτσι αδύνατη, εύθραυστη και σχεδόν καραφλή, μοιάζει με τρόφιμο φυλακής, ή με πρόσφυγα που έχει επιβιώσει ύστερα από κάποιο φοβερό, καταναγκαστικό οδοιπορικό. Ο Μπένι πλέκει πάλι τα δάχτυλά του πάνω στην κοιλιά του και την κοιτάζει δήθεν στοργικά. «Μια ματιά μόνο», λέει γαλίφικα. Είναι μεγάλο ένα πονηρό δαιμόνιο. «Για να πω τουλάχιστον ότι τον είδα».

Κινούνται όλοι προς την πόρτα, όπου γίνεται ένα μικρό στριμωξίδι, αφού προσπαθούν να περάσουν και οι τρεις ταυτόχρονα από το κατώφλι. Ύστερα, η Πέτρα οδηγεί τον Μπένι Γκρέις στις σκάλες. Το φως πέφτει από τη γυάλινη στέγη σαν αδιάφορη σιωπηλή βροχή που μεμιάς εξατμίζεται. Στο πλατύσκαλο, η κοπέλα κοντοστέκεται και γυρίζει να κοιτάξει τον αδελφό της, ο οποίος έχει μείνει έξω από την πόρτα του σαλονιού και τους πα-

ρακολουθεί. Το πρόσωπό του είναι ανέκφραστο, δεν της δίνει την παραμικρή βοηθητική ένδειξη. Εκείνη συνεχίζει την ανάβαση κι όσο πιο ψηλά ανεβαίνει τόσο περισσότερο βουλιάζει η καρδιά της. Στο πλευρό της ο Μπένι Γκρέις, ο κατσικοπόδαρος, ξεφυσάει σιγανά σε κάθε σκαλί. Κι αν ο Πα ξυπνήσει από το κώμα του; Τι θα της πει που θα παρουσιαστεί έτσι ξαφνικά μπροστά του, παρέα μ' αυτό τον ξένο; Κι εκείνη τι θα του απαντήσει; Πώς θα δικαιολογηθεί;

Έφτασαν, όμως, ήδη στην πόρτα που βγάζει στα σκαλιά του Υπερώου. Η Πέτρα χτυπάει πρώτα, μετά στρίβει το πόμολο. Τι αέρας είναι αυτός που φυσάει από ψηλά, ποια πνεύματα φρουρούν το δρόμο;

ΠΟΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΑΛΗΘΕΙΑ; ΑΝ ΜΠΟΡΟΥΣΑ, ΘΑ ΣΗΚΩΝΟΜΟΥΝ πάνω έτσι σαβανωμένος, θα τράβαγα τα βρομερά μου σωληνάκια από τις υποδοχές τους, και, στάζοντας πύο και κάτουρα, θα τους έκλεινα εκείνη την πόρτα κατάμουτρα. Αχ, αξιοθρήνητες φανφάρες ενός μελλοθάνατου! Δεν είναι ότι φοβάμαι τον Μπένι Γκρέις. Αυτό που φοβάμαι είναι η αναταραχή. Πλέω σε μπουνάτσα και τρέμω τον ξαφνικό αέρα στα πανιά μου. Η ιστορία μας, εμένα και του Μπένι, είναι παλιά και περίπλοκη. Όταν κοιτάζω μες στην κρυστάλλινη σφαίρα της μνήμης, που ολοένα θαμπώνει, βλέπω ένα μεγάλο κινούμενο πλήθος που σπρώχνεται και ανάμεσά του ξεπροβάλλει το πρόσωπο του Μπένι, χαμογελώντας μου σαρδόνια, υπαινικτικά, με λιγδιάρικο ζήλο. Ήρθε, άραγε, για να με ταλανίσει στα τελευταία μου βάσανα, να μου πει ότι αντιμετωπίζω το θάνατο με τελείως λαθεμένο τρόπο; Τον ξέρω, με ξέρει, ούτε θυμάμαι πια από πότε, παρόλο που θα πρέπει, φαντάζομαι, να θυμηθώ, τώρα που παρουσιάστηκε έτσι απροσδόκητα. Έχω την αίσθηση ότι ήταν μαζί μου από πάντοτε, πράγμα μάλλον αδύνατο, εφόσον είναι νεότερός μου, και θα παραμείνει. Ναι, ο Μπένι είναι σίγουρα ένας από τους αθάνατους.

Ξαφνικά, ανακαλώ έναν εφιάλη που είχα δει όταν ήμουν παιδί, νήπιο, ίσως και βρέφος ακόμα, μες στην κούνια μου – δεν τον ξέχασα ποτέ. Ήταν τόσο τρομακτικός, έβριθε τόσων νοημάτων που έχει διατηρηθεί ολοκάθαρα η ανάμνησή του όλα αυτά τα χρόνια. Από την άλλη, δεν ξέρω αν θα μπορούσες να τον πεις εφιάλη, γιατί ήταν πολύ σύντομος και δεν περιείχε κανένα συναρπαστικό επεισόδιο. Ίσως να μην ήταν καν όνειρο, αλλά μια μεταξύ ύπνου και ξύπνιου ιδέα ενός πράγματος που τότε ήμουν πολύ μικρός και τώρα πια πολύ γέρος και σαλεμένος για να μπο-

ρώ να ερμηνεύσω ή να καταλάβω. Τέλος πάντων, σ' αυτό τον εφιάλτη, ή όνειρο, ή όραμα, με είχαν αποθέσει σ' ένα γυμνό βράχο, στη μέση μιας απέραντης θάλασσας. Λέω, με είχαν αποθέσει, γιατί δεν είχα φτάσει εκεί με κάποιο καράβι ή με οποιοδήποτε άλλο θαλάσσιο ή επίγειο μέσο, παρό είχα κατέβει με κάποιον τρόπο από τον αέρα – μπορεί να ήμουν ένας Ίκαρος που μόλις έπεσε, ζαλισμένος, με τα φτερά μου σβησμένα πια, μουσκεμένα, άχρηστα. Το πέλαγος γύρω μου είχε μια μαβιά απόχρωση και ήταν τελείως ασάλευτο, δίχως ούτε ένα κύμα –ακόμα και στις παρυφές του βράχου, πάνω στον οποίο καθόμουν κουρνιασμένος, το νερό δεν πρόδιδε τον παραμικρό κυματισμό–, και όμως, ταυτόχρονα, έδειχνε ολόγεμο, στα όρια της υπερχείλισης, κι επίσης ότι από στιγμή σε στιγμή θα έγερνε και θα αναποδογύριζε, σαν μεγάλος καλογυλισμένος δίσκος που πατήθηκε απότομα στη μια του άκρη. Όσο μακριά κι αν κοιτούσα και προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, δεν διακρινόταν τίποτα, ενώ ορίζοντας δεν υπήρχε, αφού οι απρόσωπες υδάτινες εκτάσεις συγχωνεύονταν μ' έναν εξίσου απρόσωπο ουρανό. Ήχος κανέναν, ούτε κρωγμός πουλιού, ούτε μουγκρητό ανέμου. Ένα απέραντο κενό παντού κι εγώ, πανικόβλητος, γαντζωμένος και με τα δυο χέρια από το βράχο μου, κρατώντας με κόπο τον κόσμο για να μην τουμπάρει και γλιστρήσουν στην άβυσσο τού τίποτα όλα, ανάμεσά τους κι εγώ – κυρίως εγώ. Τι να σημαίνει άραγε; Κάτι θα πρέπει να σημαίνει, δεν μπορεί. Μήπως ήδη από τότε, που ήμουν ακόμα φασκωμένο μωρό, βύθιζα κιόλας την άκρη του ποδιού μου στα νερά της Λήθης, μήπως πλατσούριζα ήδη στα ρηγά της; Ποτέ δεν είναι πολύ νωρίς για να αρχίσεις να πεθαίνεις.

Ήξερα ότι ήταν ο Μπένι. Όταν διαισθάνθηκα την παρουσία ενός εισβολέα στο σπίτι, ήξερα ότι θα ήταν αυτός. Χωρίς να το έχω συνειδητοποιήσει, μάλλον τον περιμένα εξαρχής.

Από το χαμηλό κεφαλόσκαλο, οι δυο τους προχωρούν τώρα με βήματα ηχηρά προς το σκότος. Για να μπορέσω να τους δω έστω και λίγο, πρέπει να στρίψω τα μάτια μου τόσο απότομα προς τη μια πλευρά και προς τα κάτω, που, αν ένιωθα πόνο, σίγουρα θα πονούσαν οι κόγχες τους. Μοιάζουν με οπτασίες που έχουν στηθεί από πάνω μου μες στο σκοτεινιασμένο δωμάτιο. Δεν πρέπει να με δουν να τους κοιτάζω: θα νομίσουν ότι τόσο καιρό προσποιούμαι το λήθαργο – πράγμα που δεν αποκλείεται, αν σκε-

φτρεί κανείς πόσο δραστήριος είναι ο εγκέφαλός μου. Μάλλον μπορώ να τους δω καλύτερα απ' ό,τι αυτοί εμένα, αφού έχουν συνηθίσει πια τα μάτια μου σ' αυτή την καταραμένη τεχνητή νύχτα στην οποία με έχει καταδικάσει η γυναίκα μου από τότε που αρρώστησα. Να τος ο Μπένι – το ανθρωπάριό μου. Μουρμουρίζει σαν παπάς, έχοντας το κεφάλι του καπουτσίνου σκυμμένο προς την κόρη μου, που κι αυτή σκύβει προς τη μεριά του το δικό της: ο κληρικός και η δεσποσύνη, στο εξομολογητήριο. Μάταια πασχίζω να ακούσω τι της λέει, τι ψευτιές αδειάζει μες στο αυτί της. Μμ μμ μμμ. Κι εγώ ακίνητος, με το γλωσσοδέτη μου.

Η Πέτρα πηγαίνει ως το μεσαίο παράθυρο, εκείνο που είναι αντικριστά στο κρεβάτι μου, σηκώνει τα χέρια και με δραματικές κινήσεις χορεύτριας ανοίγει τις βαριές κουρτίνες, γέρονοντας όλο το σώμα πρώτα από την αριστερή μεριά, ύστερα από τη δεξιά. Πόσο με κάνει να υποφέρω, τώρα, η θέα ενός ανθρώπινου όντος σε κίνηση. Το φως της ημέρας σαν να διστάζει στιγμαία, προτού μπει. Τυφλωμένος, κλείνω τα μάτια σφιχτά και στο εσωτερικό των βλεφάρων το μετείκασμα της λάμψης φτιάχνει μπερδεμένα σχήματα, πιο μαύρα πάνω στο μαύρο, σαν φουσκάλες μαύρης μπογιάς που σκάνε αργά σε ήδη βρομισμένο νερό. Και όμως, με συναρπάζει αυτό το ασυνήθιστο φέγγος, όπως με συνάρπασαν ένα λεπτό πριν οι πιρουέτες της θυγατέρας μου. Όταν έρθει η ώρα, η οποία δεν νομίζω πια να αργεί, θέλω να πεθάνω μέσα στο φως, σαν γέριχο δέντρο που τρέφεται για τελευταία φορά από την κοσμική ακτινοβολία. Όλες αυτές τις μέρες –πόσες έχουν περάσει, αλήθεια;– με τις σφαλιστές κουρτίνες, νιώθω ότι βρίσκομαι σ' έναν τεράστιο σκοτεινό χώρο όπου μακρινές πόρτες κλείνουν ήσυχα, η μια μετά την άλλη. Δεν τις ακούω να κλείνουν, αλλά αισθάνομαι την αλλαγή στην ατμόσφαιρα, σαν μια διαδοχή παρατεταμένων, αργών και επώδυνων εισπνοών. Πάντα μού άρεσε να φαντάζομαι ότι ο θάνατος θα ήταν λίγο πολύ μια συνέχιση των πραγμάτων όπως είναι ήδη, μια μείωση της έντασης, μια συστολή, μια συρρίκνωση τόσο σταδιακή ώστε θα προλάβαινα να καταγράψω τον ερχομό του τέλους όταν αυτό επιτέλους θα ερχόταν. Ίσως αυτή να είναι η πρόθεση της Ούρσουλας, ίσως να με κρατάει στο σκοτάδι για να μην προσέξω ότι σώνεται το φως. Δεν θέλω, όμως, να ξεψυχήσω σ' αυτό το δωμάτιο. Γιατί επέλεξε να με εξορίσει εδώ πάνω, σε αυτό τον τόπο των θριάμβων μου

και των κατά πολύ πιο πολυάριθμων αποτυχιών; Θέλω να βρεθώ αλλού. Θέλω να πεθάνω έξω στην ύπαιθρο – θα μπορούσε, άραγε, να γίνει κάτι τέτοιο; Ναι, ξαπλωμένος σ' ένα αχυρόστρομα, στο χορτάρι, κάτω από δέντρα, πάνω που απαλά θα σουρουπώνει, αυτό θα ήταν θείο δώρο, μια ύστατη ευλογία.

Κι αν, εκείνη ακριβώς τη στιγμή, άρχιζα πάλι να νιώθω, κι αν... Όχι, όχι, προς τα κει υπάρχουν πράγματα που δεν επιθυμώ καθόλου να αντιμετωπίσω. Αφήστε με να πεθάνω μουνδιασμένος, χωρίς αισθήσεις, μονάχα, ει δυνατόν, σκεπτόμενος.

Νιώθω – νιώθω! – μάλλον από κάποιο κραδασμό στις σανίδες του πατώματος, τον Μπένι Γκρέις να πλησιάζει το κρεβάτι. Με επιδεικτική ευλάβεια και σοβαρότητα, σκύβει από πάνω μου κι επιθεωρεί το πρόσωπό μου, κι εγώ γίνομαι πάλι το αγόρι που παριστάνει ότι κοιμάται βαθιά την ώρα που η καχύποπτη μητέρα του σκύβει να το παρατηρήσει στο πρωινό φως μιας σχολικής μέρας. Είδατε πώς με ξαναγύρισε κιόλας ο ερχομός του Μπένι στην παιδική ηλικία, σ' εκείνα τα όνειρα και τους ασυνάρτητους φόβους που ξεθάφτηκαν από τα βάθη; Και τώρα, ίσως επειδή διαισθάνεται πόσο με αναστατώνει η παρουσία του έτσι όπως είναι σκυμμένος από πάνω μου με τη ξεστή του ανάσα, κρυφογελάει σιγανά.

Ν' ανοίξω τα μάτια μου; Ν' ανοίξω τα μάτια μου.

«Δεν έχει αλλάξει καθόλου», λέει πάνω από τον ώμο του στην Πέτρα, η οποία παραμένει στο παράθυρο, γιατί αποφεύγει σίγουρα να έρθει πολύ κοντά μου, τρέμει στη σκέψη τού τι θα αναγκαστεί να δει. Δεν την κατηγορώ: ο καθετήρας, παραδείγματός χάρη, η υπόνοιά του και μόνο, δεν είναι ωραίο αντικείμενο παρατήρησης για μια κόρη, δεδομένης της χρήσης του και τού πού βρίσκεται προσαρτημένος. «Τα μαλλιά κατάμαυρα, όπως πάντα», λέει ο Μπένι, «το γνωστό αριστοκρατικό προφίλ». Επαναλαμβάνει το ρουθουνιστό γελάκι. «Ο πρωτογενής Αδάμ». Αυτό το τελευταίο το απευθύνει σ' εμένα, ψιθυριστά. Θα πρέπει να ξέρει, ή τουλάχιστον να υποψιάζεται, ότι μπορώ να τον ακούσω. Γυρνάει κι αρχίζει να βηματίζει, μ' εκείνα τα χωλά του πόδια να αντηχούν κατσικίσια στο ξύλινο δάπεδο. «Ναι, πάνε χρόνια», λέει, από πιο μακριά τώρα, στην Πέτρα, πιάνοντας προφανώς το νήμα κάποιας συζήτησης από κει που το είχε αφήσει. «Και τι δεν θα 'χα να σου διηγηθώ! Πόσες ιστορίες!»

Αν μπορούσα, θα έβαζα τα γέλια. Με έχει καταλάβει ένα είδος πανικόβλητης κατάπληξης – ο Μπένι Γκρέις, εδώ, στο Άρντεν, με τις ιστορίες του! Κι εγώ, οριζοντιωμένος και άφωνος, ενώ αυτός είναι όρθιος – ποιος, ο Μπένι. Δεν το χωράει ο νους μου. Θα πρέπει να ήταν λάθος αυτό που είπα, ή, μάλλον, αυτό που σκέφτηκα, πριν από ένα λεπτό. Αν πράγματι τον περιμένα, τότε γιατί έχω τόσο αιφνιδιαστεί με την άφιξή του; Από την άλλη, όμως, ήταν αναπόφευκτο ότι θα εμφανιζόταν στο τέλος. Ο Μπένι Γκρέις, η σκιά μου, ο σωσίας μου, ο αδιόρθωτος δαίμονάς μου. Ναι, θα γέλαγα αν μπορούσα.

Ποτέ δεν τα κατάφερα στις συναναστροφές μου με τους ανθρώπους. Τολμώ να πω ότι δεν είμαι ο μοναδικός με αυτό το λυπηρό μειονέκτημα, αλλά εγώ αισθάνομαι πολύ έντονα αυτή μου την ανικανότητα. Ξέρετε, τώρα, τι εννοώ. Περπατάς, ας πούμε, σ' έναν όχι ιδιαίτερα πολυσύχναστο δρόμο. Διακρίνεις, από πολύ μακριά ακόμα, με την άκρια του ματιού σου, με την άκρια της άγρυπνης προσοχής σου, έναν άγνωστο, ο οποίος, το βλέπεις, σε έχει με τη σειρά του εντοπίσει καθώς πλησιάζεις. Ακόμα κι απ' αυτή την απόσταση, αρχίζετε και οι δυο να αναπροσαρμόζετε την πορεία σας, με συγκαλυμμένους ελιγμούς και παρακάμψεις, ούτως ώστε να αποφύγετε την κατά μέτωπο σύγκρουση, ενώ ταυτόχρονα προσποιείστε ότι δεν έχετε ούτε κατά διάνοια πάρει είδηση ο ένας τον άλλον. Τις περισσότερες φορές, οι προσπάθειες διαφυγής αποτυγχάνουν –ακριβώς επειδή τις κάνετε, υποθέτω– και τελικά ο ένας από τους δυο σας υποχρεώνεται να παραμερίσει άχαρα για να επιτρέψει στον άλλο να προσπεράσει ορμητικά με ένα απειλητικό χαμόγελο. Έτσι συμβαίνει συνήθως μ' εμένα, όπου κι αν βρίσκομαι, με όποιον κι αν είμαι. Πάντα, πάντα επαγρυπνώ μην τυχόν και πέσω πάνω σε κανέναν του είδους μου. Κι όταν αναγκάζομαι να εκτελέσω εκείνο το νευρικό, εκ του μακρόθεν, χορευτικό της αποφυγής, τότε και το φαρδύτερο πεζοδρόμιο ακόμα μεταμορφώνεται σε δύσβατο μονοπάτι, κι εγώ βρίσκομαι σαν μέσα σε πολύβουη ζούγκλα, όπου οι μικροί χμιπατζήδες αλαλάζουν και τα νυχτοπούλια σκορπάνε κράζοντας. Δεν αμφιβάλλω ότι θα μπορούσε να είναι κι αλλιώς. Ποιος ο λόγος να μην επιταχύνεις το βήμα γελαστός και να αδράξεις αντρίκια τον άγνωστο που έρχεται, τραβώντας τον πάνω στο στήθος σου με συντροφική στοργή; Αν θυμάμαι καλά, ήταν ο ποιητής Γκέτε –ε-

ντελώς ξεχασμένος πια, αλλά στην εποχή του τον κατέτασσαν ψηλότερα και από τον μέγιστο Κλάιστ!– εκείνος που παρότρυνε να μη χαιρετάμε ο ένας τον άλλο με την προσφώνηση, κύριε, *monsieur, mein Herr*, αλλά συνοδοιπόρε των δεινών, *Socii malorum, compagnon de misères!* Ή μήπως ήταν ο Σοπενάουερ; Να μην μπορώ πια να ψάξω τις εγκυκλοπαίδειές μου! – αλίμονο! Τέλος πάντων, καταλάβετε τι θέλω να πω. Προσωπικά, θα ακολουθούσα μετά χαράς αυτή τη συμβουλή, εφόσον μου επιτρεπόταν να στείλω τους χαιρετισμούς μου διά σηματοφόρου.

Το πρόβλημα ήταν ότι δεν είχα δει τον Μπένι Γκρέις που ερχόταν. Στον μακρινό βορρά τον πρωτοσυνάντησα –ή, μάλλον, με πρωτοσυνάντησε αυτός–, πράγμα πολύ περίεργο, αφού τον έχω στο μυαλό μου για πλάσμα του νότου. Μια αίθουσα συνεδριάσεων, ένας στενόμακρος, λευκός χώρος, γεμάτος κόσμος, κι εγώ στην πρώτη σειρά, των επισήμων, και μια γυναίκα δίπλα μου να ξεφυλλίζει νευρικά τις σελίδες της ομιλίας που επρόκειτο να δώσει – δοκιμασία, η προοπτική της οποίας την τρομοκρατούσε, παρόλο που είχε υποβληθεί σ' αυτήν πολλές φορές. Την έλεγαν Ίνγκε, ή Έλσα, μακάρι να θυμόμουν τι απ' τα δύο. Για να δω: θα προτιμήσω το Ίνγκε. Ένα κοκτέιλ πάρτι είχε εγκαινιάσει το συνέδριο –θόρυβος, γέλια, ποτήρια σαμπάνιας με κολλώδες άσπρο αλκοολούχο σιρόπι– κι αργότερα θα ακολουθούσε δείπνο και χοροεσπερίδα. Η μία πλευρά της αίθουσας ήταν ένας τοίχος από γυαλί, που έβλεπε έξω, σε μια πράσινη πλαγιά, διάσπαρτη με λευκές ψηλόλιγνες σημύδες. Είχε και ελάφια; Η μνήμη μου επιμένει ότι ελάφια έβοσκαν φιλήσυχα ανάμεσα στα δέντρα, μυγιάγγιχτα πλάσματα με μακριά πόδια, καφεμπέζ τρίχωμα και κοντόχοντρες ουρές που συσπώνταν κωμικά. Αδύναμο βόρειο ηλιόφως, ένα λεπτεπίλεπτο λούστρο ξασπρισμένου χρυσού. Και τότε μεσοκαλόκαιρο ήταν, οι μέρες ατελείωτες σ' εκείνα τα γεωγραφικά πλάτη. Είχε βρέξει, σύντομα θα έβρεχε ξανά, και το χορτάρι σπινθηροβολούσε, λες με κακεντρέχεια. Η πρώτη εικόνα που είχα από τον Μπένι ήταν ένα ζευγάρι πόδια σαν οπλές και δυο χοντροί μηροί, μαυροντυμένοι, που στριμώχνονταν για να περάσουν και να βολευτούν στο διπλανό κάθισμα, αριστερά μου. Ύστερα είδα το σφαιρικό κεφάλι και το λιπαρό φεγγαρίσιο πρόσωπο, το χαμόγελο, τον δαφνοστεφή θόλο του κεφαλιού –και τότε ακόμα είχε αρχές φαλάκρας– κι εκείνα τα ελικοειδή αυτιά με τους μυτερούς λοβούς.

Δεν μπορώ να θυμηθώ σε ποια πόλη ήμασταν, ούτε καν σε ποια χώρα. Είχαμε φθάσει το πρωί εκείνης της μέρας, η Ίνγκε κι εγώ, από κάπου αλλού. Θυμάμαι, πάντως, ότι η πολεμοχαρής Σουηδία είχε εμπλακεί πάλι σε σύρραξη με κάποιο από τα γειτονικά κράτη, εποφθαλμώντας επέκταση των συνόρων της, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολες και επικίνδυνες οι μετακινήσεις στην περιοχή, κι έτρεμα μήπως αποκλειστώ εκεί, στο Κάπουμποργκ ή το Κάπουχολμ. Η Ίνγκε ήταν Σουηδέζα φινλανδικής καταγωγής, ή Φινλανδή σουηδικής καταγωγής, δεν νομίζω ότι ανακάλυψα ποτέ τι από τα δύο. Μαλλί ξανθό σαν στάχυ, αδύνατη και πολύ μικροκαμωμένη, παιδικών σχεδόν διαστάσεων, αλλά διάσημη ειδήμων στον τομέα της, που ήταν, αν θυμάμαι καλά, οι θεωρίες βαθμίδας – εκείνη την εποχή, όλοι μιλούσαν για τη βαθμίδα. Τη θυμάμαι ολοκάθαρα, τη μικρούλα Ίνγκε, τα τρεμάμενα χέρια της, τα κοκκαλιάρικα κανιά, τα δάχτυλα των ποδιών που γύριζαν προς τα μέσα, μου έρχεται ακόμα η μυρωδιά της σαπουνισμένης της επιδερμίδας, του τσιγάρου στην ανάσα της. Ήταν σαράντα και φαινόταν σαν είκοσι, με εξαίρεση το πρωί μόλις ξυπνούσε και πολύ αργά το βράδυ. Η Ντόροθι δεν είχε καιρό πεθαιμένη, κι εγώ παράδερνα σ' έναν ωκεανό οδύνης κι ενοχής και θα αρπαζόμουν από οποιαδήποτε σανίδα μέσα σ' εκείνα τα ζοφερά, απέραντα, τρικυμισμένα νερά. Μια αίσθηση αποξένωσης, καθολικής αποξένωσης, καταλαμβάνει όποιον τύχει να βρεθεί στη δική μου κατάσταση, είμαι βέβαιος ότι όσοι έχουν υποστεί μια εξίσου βίαιη κι αιφνιδιαστική απώλεια, μπορούν να καταλάβουν τι εννοώ. Ό,τι έκανα ή αντίκριζα, ό,τι κι αν με περιτριγύριζε εκεί που ζαλισμένα πήγαινα, μου φαινόταν αλλόκοτο, εξωπραγματικό, και σαν καθυστερημένο παιδί έπρεπε να με σέρνουν από το χέρι από το ένα ακαταλαβίστικο θέαμα στο άλλο.

Ειλικρινά, μακάρι να μπορούσα να θυμηθώ περισσότερα για την Ίνγκε – της το όφειλα, να τη θυμάμαι. Με φρόντισε, εκείνη που τόση ανάγκη είχε η ίδια από φροντίδα. Είναι απορίας άξιο το γεγονός ότι μέσα στη δυστυχία μου αναζητούσα τύπους σαν αυτήν και όχι καμιά από τις δυναμικές, μεγαλόσωμες ανδροπρεπείς διανοούμενες από τις οποίες βρίθει ο κλάδος μου. Αβοήθητος ο ίδιος, αγκιστρωνόμουν από τις αβοήθητες.

Παρά τα όσα λέγονταν για μένα, ποτέ δεν υπήρξα γυναικάς, ούτε καν εκείνη την παραπαίουσα χρονιά του πένθους μου. Ή-

μουν, πράγματι, κι ακόμα είμαι, αφοσιωμένος στις γυναίκες, δεν προσέβλεπα, όμως, αποκλειστικά στο να τις βάλω κάτω και να αρχίσω να τις χειρίζομαι όπως ο πυροσβέστης τη μάνικά του – όχι, εμένα με σαγήνευε κυρίως εκείνη η στιγμή της μεταμόρφωσης, όταν αυτή που ήταν μαζί μου έβγαζε πρόθυμα τα ρούχα της και όλα άλλαζαν μεμιάς. Αυτό το φαινόμενο ποτέ δεν το χόρταινα: ήταν πάντα μια έκπληξη, πάντα μου έκοβε την ανάσα. Πόσο μαγικό, πόσο γοητευτικό, να βλέπω το κεφάλι με το οποίο μιλούσα στο δρόμο, ή σ' ένα λεωφορείο, ή στη μέση μιας κατάμεστης αίθουσας, να ξετυλίγει ξαφνικά από το λαιμό και κάτω, μέσα σε μισοσκότεινο δωμάτιο, αυτή τη χλωμή, φεγγοβόλα προέκταση του εαυτού του – αυτό το σώμα, που, γυμνό, ήταν ολότελα διαφορετικό απ' ό,τι ντυμένο. Και όχι μόνο το σώμα, αλλά και η ευαισθησία του επίσης: αίφνης, ένα νέο πρόσωπο παρουσιαζόταν, αληθινό, γεμάτο πόθο, ιδιωτικό, τρωτό. Η προοπτική της γνήσιας κατάπληξης, όταν θα έπαιρνα αυτό το ολοκαίνουργιο πλάσμα με τη δροσερή σάρκα στην αγκαλιά μου – να τι με κρατούσε σ' εκείνη τη γυάλινη αίθουσα συνεδριάσεων. Κι ας είχα μια αρρωστημένη γεύση από τονωτικό βατόμουρου στο στόμα, κι ας πονούσαν τα σαγόνια μου από ένα χασιμουρητό που κατέπνιγα, καθώς έβλεπα την Ίνγκε να προχωράει μισότυφλη λες προς το αναλόγιο, ανακατεύοντας ακόμα τα χαρτιά της κι έχοντας ένα μικρό υγρό λεκέ στο πίσω μέρος του καλοκαιρινού της φουστανιού, εκεί όπου είχε κατουρηθεί λιγάκι από το τρόμο της στη σκέψη ότι έπρεπε να σηκωθεί και να απευθυνθεί σε κοινό.

Αυτό συνέβη τον πρώτο καιρό της μεγάλης αποκατάστασης, αφότου είχαμε ξεμπροστιάσει την απάτη της σχετικότητας και είχαμε καταρρίψει τη σταθερά του Πλανκ. Η ατμόσφαιρα ήταν ηλεκτρισμένη από τις κινήσεις απελπισίας ισχυρών μέχρι τότε σχετικιστών και ερευνητών της παλαιάς σχολής της κβαντομηχανικής. Ελπίζω να εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία, καθώς όδευαν όλοι μαζί προς την έξοδο, να δοκιμάσουν τις αρχές της σχετικής κίνησης και τα περίπλοκα αξιώματα της ιδιοστροφικότητας. Εγώ ήμουν στην εμπροσθοφυλακή της νέας επιστήμης και ήδη επιφανής σε έναν ομολογουμένως ιδιαίτερα κλειστό και ειδικευμένο ακόμα τομέα. Η βραχμανική μου υπόθεση –κατά σύμπτωση, ο Μπένι τη βάφτισε έτσι– τους είχε αποστομώσει όλους. Στο πλαίσιο της, πρότεινα το διάσημο χρονοτρόνιο –κακάσχημη λέξη, πα-

λι του Μπένι επινόηση– περιγράφοντας μια εξάισια έννοια, συγκεκριμένα το πρωταρχικό σωματίδιο του χρόνου, το χρυσό αυγό του Βράχμα, από το σπασμένο τσόφλι του οποίου ξεχύθηκε όλη η πλάση. Πόσο απλή εκείνη η θεωρία – έφτανε μόνο να τολμήσει κάποιος να τη σκεφτεί. Στην αρχή, φυσικά, με περιγελούσαν: αυτό αποτελεί πάντοτε σίγουρη εγγύηση για τον μελλοντικό θρίαμβο. Τους πήρε αρκετό χρόνο, αλλά όταν έπιασαν το νόημα, μόνο που δεν με προσκύνησαν. Κοιτώντας πίσω, βλέπω τον εαυτό μου υψωμένο θριαμβευτικά στους ώμους μιας ομάδας φανατικών οπαδών, αλλά αυτός ο εαυτός είναι μια άκαμπτη, ζωγραφισμένη κούκλα, σαν ομοίωμα βασανισμένου αγίου που περιφέρεται σε ιερή λιτανεία κροταλίζοντας από τα πολλά σουρτα φέρτα, η μίτρα μου στραβοφορεμένη, και το μεγάλο δάχτυλο του ποδιού μου να γυαλίζει από τους ευλαβείς ασπασμούς δεκάδων ικετών. Δεν ζήτησα εγώ τη λατρεία τους. Ο ίδιος μισάνθρωπος ήμουν και τότε που εκτέλεσα το εναέριο λάκτισμα και συνέτριψα με το γυαλιστερό μεγάλο δάχτυλο του ποδιού τη μεγάλη τους Θεωρία των Πάντων. Τους περισσότερους απ' αυτούς τους απεχθανόμουν. Πώς κούναγαν δουλικά τις ουρές τους, όταν διαπίστωναν επιτέλους την αδιαμφισβήτητη ορθότητα αυτού που είχα φτιάξει. Απ' την άλλη, όμως, μήπως δεν απεχθανόμουν επίσης τον εαυτό μου και το έργο μου, το κεφαλαιοποιημένο Έργο μου, για το οποίο υποτίθεται πως τρέφω τόση ματαιοδοξία; Α, μη νομίζετε ότι θεωρώ το επίτευγμά μου μικρότερο από κάποιων άλλων: για την ακρίβεια, το θεωρώ μεγαλύτερο απ' όλων των άλλων – κανείς απ' τους ομότιμούς μου δεν θα τα κατάφερνε–, μόνο που για μένα δεν είναι αρκετό. Καταλαβαίνετε. Ο κόσμος είναι διαρκώς έτοιμος να αποσβολωθεί, αλλά ο εαυτός, εκείνος ο ανιχνευτής με τα αρπακτικά μάτια, εντοπίζει όλα τα τεχνάσματα, όλες τις φαγωμένες γωνίες, και δεν εξαπατάται.

Οι ομότιμοί μου; Μίλησα περί «ομότιμών μου»; Οι ομότιμοί μου είναι όλοι νεκροί.

Δεν μου άρεσε ο Μπένι Γκρέις. Είχε το χαρακτηριστικό στυλ του κολητησίδα. Στο δείπνο, πάλι, χώθηκε πονηρά και ήρθε να καθίσει δίπλα μου. Κανονικά θα καθόταν εκεί η Ίνγκε, αλλά εκείνη βρισκόταν στις γυναικείες τουαλέτες, κλειδωμένη σ' ένα κουβούκλιο, να τρέμει ακόμα σύγκορμη μετά τη δημόσια δοκιμασία της. Πάντως, ούτε ο πιο περιποιητικός εραστής δεν θα

μπορούσε να είναι τόσο ακαταμάχητα υπαινικτικός όσο ο Μπέ-
νι. Κάθε φορά που τύχαινε να σηκώσω το βλέμμα από το πιάτο
μου, έβρισκα εκείνα τα αστραφτερά μαύρα μάτια καρφωμένα
πάνω μου όλο χαρά, όλο νόημα. Ο τρόπος του Μπένι είναι αυτός
ενός μαέστρου που γέρνει μπροστά κυκλώνοντας τα χέρια σε μια
προσπάθεια να σαρώσει από την ορχήστρα του όλο και μεγαλύ-
τερα κύματα μεγαλειώδους θορύβου. Πίσω από την τζαμαρία, έ-
να αεράκι έκανε το χορτάρι να ασημίζει και τα φύλλα των σημύ-
δων να πεταρίζουν σαν τρελά. Πόσο μελαγχολικό ήταν αυτό το
βράδυ που αρνιόταν να τελειώσει και εξουθένωνε τον εαυτό του
κι ολοένα αραίωνε μες στο ωχρό βορινό φως. Κι ο Μπένι να σκύ-
βει προς το μέρος μου και, υψώνοντας τη φωνή του πάνω από τις
φωνές των άλλων στο τραπέζι, να μου συστήνεται, με την παλά-
μη ανοιχτή στην απόληξη ενός παχουλού βραχίονα που δεν μπο-
ρούσε να τεντώσει κανονικά έτσι σφιγμένος που ήταν μες στο
μανίκι του. «Εγώ, φυσικά», είπε, «γνωρίζω ποιος είστε εσείς».

Τώρα, πλησιάζει πάλι την κόρη μου, στο παράθυρο που κοι-
τάζει στον κήπο, κι αρχίζει να της εξηγεί τη θεωρία μου για τα
άπειρα. Στον Μπένι αρέσει όσο τίποτα στον κόσμο να εξηγεί. Η
Πέτρα σιωπά: τα έχει ξανακούσει όλα αυτά, αλλά είναι πολύ ευ-
γενική κι έχει πολύ καλή ανατροφή ώστε να μην προσποιηθεί έ-
στω και λίγο ότι μπορεί να τη συναρπάσουν πράγματα πρωτά-
κουστα. Εγώ, που από αυτή τη γωνία δεν μπορώ πια να τη δω,
μπορώ και τη φαντάζομαι: έχει τα μάτια χαμηλωμένα, τα χέρια
δεμένα σφιχτά γύρω της, για να τη συγκρατούν, λες, από το να
πετάξει και να σκορπιστεί σε χίλια κομμάτια, ενώ συγκαταnevεί
αδιάκοπα σαν μηχανικό παιχνίδι. Όταν υποχρεώνει τον εαυτό
της να προσέχει έτσι κάποιον, είναι τόσο έντονη η φαινομενική
προσήλωσή της, που της δίνει μια όψη απόλυτου τρόμου, λες κι
έχει παγώσει από τρομάρα – λες κι έχει, με μια λέξη, πετρώσει.
Παρ' όλα αυτά, νομίζω ότι από όλη την οικογένεια εκείνη θα υ-
ποφέρει λιγότερο από τον ερχομό του Μπένι, δεν ξέρω γιατί –
γιατί, δηλαδή, το πιστεύω αυτό, παρόλο που πράγματι το πι-
στεύω ή έστω το ελπίζω. Αυτός είναι και ο λόγος που οι υπόλοι-
ποι άφησαν σ' εκείνη το καθήκον να τον οδηγήσει εδώ πάνω, να
δει τι έχει απομείνει από μένα: θα πρέπει κι εκείνοι να συνειδη-
τοποιήσαν ότι η Πέτρα δεν κινδυνεύει απ' τον Μπένι. Αξιαγά-
πητο κορίτσι, μα τόσο προβληματικό. Ήταν λάθος μου άραγε

που την έκανα έμπιστή μου, δική μου, που την ανακήρυξα, έτσι από ένα καπρίτσιο, σε μούσα μου; Από τη μέρα που γεννήθηκε, της έδειχνα σαφή προτίμηση σε σχέση με το γιο μου, τον καημένο επίγονο –ήρθε κι αυτός πρωτύτερα και μυξόκλαιγε στο προσκεφάλι μου–, νομίζω, όμως, ότι τελικά την αδίκησα όσο κι εκείνον με το να την ξεχωρίζω έτσι. Η Ούρσουλα συνήθιζε με τον καλόκαρδο τρόπο της να με καθησυχάζει, λέγοντας ότι με αυτή την εύνοιά μου χάριζα στο κορίτσι αυτοπεποίθηση, δύναμη, θέληση, και ίσως πράγματι να της εμφύσησα μερικά ψήγματα από αυτές τις ιδιότητες, που ένας ουράνιος ξέρει πόσο πολύ τις έχει ανάγκη. Δεν είμαι, παρ' όλα αυτά, πεπεισμένος. Έχω κάνει πολλές αδικίες, σε πολλούς ανθρώπους, και φοβάμαι ότι αν... Όμως, για μισό λεπτό! Μήπως φτάσαμε στο σημείο που αρχίζω την περιφημη εξομολόγηση της νεκρικής κλίνης; Μα δεν με ακούει κανένας, εκτός απ' τους θεούς, κι αυτοί δεν είναι σε θέση να μου δώσουν άφεση αμαρτιών. Ας προχωρήσουμε ήσυχα, ασυγχώρητοι.

Πιο πέρα, στο παράθυρο, ο Μπένι αφηγείται στην Πέτρα με ποιο τρόπο ο νεαρός πατέρας της είχε κατορθώσει να ανατρέψει με τους υπολογισμούς του την υποτιθέμενη πραγματικότητα. «Μέχρι και σήμερα δεν έχουν πλήρως συλλάβει ή εκτιμήσει το επίτευγμά του», λέει, με στομφώδη αγανάκτηση – τον φαντάζομαι να κάνει εκείνη την περιστροφική κίνηση με το δεξί του χέρι, σαν να γυρίζει τη μανιβέλα της περιφρόνησής του. «Είμαστε ελάχιστοι αυτοί που κατανοούμε». Εντυπωσιάζομαι από την τρύλια της ειλικρίνειας στη φωνή του. Την πρόσθεσε για χάρη της Πέτρας, για να της δώσει να καταλάβει τη δόξα του μπαμπά της όταν μεσουρανούσε, υπονοώντας ταυτόχρονα ότι η λάμψη αυτής της δόξας αντανακλά πάνω σ' αυτόν, το μέντορα, το φιλαράκι μου. Και όμως, τις δοξασμένες εκείνες εποχές, ο Μπένι ήταν αυτός που εντυπωσιαζόταν λιγότερο απ' όλους. Όταν οι υπόλοιποι πανεπιστημιακοί πάλευαν με τις επονείδιστα αλλόκοτες θεωρίες μου, ισιώνοντας τις ρεντιγκότες τους και τραβώντας σκεφτικοί τις γενειάδες τους, ο Μπένι, καθισμένος ψηλά, στο κέντρο της τελευταίας σειράς του αμφιθεάτρου, έγερνε αργά πίσω στο κάθισμά του, έχωνε τους αντίχειρες στη ζώνη του, τούρλωνε την κοιλίτσα του και μειδιούσε. Αξέχαστο εκείνο το φεγγαροπρόσωπο μειδίαμα. Ό,τι κι αν έκανα, ό,τι κι αν πετύχαινα, ο Μπένι φρόντιζε πάντα να καταλάβω πως το είχε προ πολλού προβλέψει. Τί-

ποτα δικό μου δεν ήταν γι' αυτόν καινοφανές, ούτε ποτέ τού αρκούσε. Και βρισκόταν πάντα εκεί, όταν κατέβαινα από το βήμα και τον γραμμένο απ' άκρη σ' άκρη μαυροπίνακα, πάντα παρών, ξεμένοντας, όμως, πάντα εσκεμμένα πίσω, ενώ οι άλλοι σπρώχνονταν να έρθουν κοντά μου με μουρμουρητά θαυμασμού, ή, ακόμα συχνότερα, απορίας, ή και θυμού ακόμα. Ο Μπένι ήξερε να περιμένει. Έκανε κι άλλη μια χαρακτηριστική κίνηση του χεριού: το έτεινε μπροστά του, με τεντωμένη παλάμη και υψωμένο το ένα δάχτυλο, σαν το μαέστρο πάλι, που τώρα δίνει εντολή για πιανίσμο, κλίνοντας το κεφάλι στο πλάι, τα βλέφαρα μισόκλειστα, τα χείλη σουφρωμένα. Ήταν ο άνθρωπος που τίποτα δεν μπορούσε να τον εκπλήξει, τίποτα να τον πτοήσει, τίποτα να τον μεπιδέψει. Ακόμα κι όταν έστησα τη σκάλα μου μπροστά στο θεόρατο χριστουγεννιάτικο δέντρο που είχαν ορθώσει όλοι οι άλλοι πριν από μένα, εδώ και αιώνες, και τοποθέτησα τη νεράιδα στην κορυφή, απ' όπου το μικρό ραβδί της φωταγώγησε, εκεί που προηγουμένως ήταν το εξώτερο σκοτάδι, ένα απέραντο δάσος από έλατα, στολισμένα με χιλιάδες μπιχλιμιπίδια, μια πυκνοφυτεμένη δασική περιοχή την ύπαρξη της οποίας κανείς, εμού περιλαμβανομένου, δεν είχε ως τότε ούτε καν υποψιαστεί – ακόμα και τότε ο Μπένι βρισκόταν εκεί για να μου υποδείξει με τρυφερή πατρική καταφρόνια πόσο ανόητος ήμουν που φανταζόμουν ότι κάτι μπορούσε ποτέ να θεωρηθεί τελειωμένο, ποιος, εγώ, που γνώριζα καλύτερα απ' οποιονδήποτε άλλο ότι στο σύμφυρμα των πραγματικοτήτων (το οποίο εγώ ο ίδιος είχα προτείνει ως δεδομένο) όλα εκτείνονται και ξετυλίγονται ατέρμονα, ο ένας κόσμος πίσω από τον άλλον. Και είναι αλήθεια, φυσικά – πώς θα μπορούσε να υπάρχει τέλος σε αυτό που εγώ και μερικοί, πολύ λίγοι άλλοι, ξεκινήσαμε; Μήπως επειδή νόμιζα ότι ήμουν ο τελευταίος άνθρωπος; με ρωτούσε και με κοιτούσε κουνώντας το κεφάλι με συμπονετική δυσπιστία, χαμογελαστός. Κι είχε δίκιο – για δείτε με τώρα, ο τελευταίος του εαυτού μου, δεν έχει άλλο.

Πουλιά, θαλασσοπούλια, ακούω ξαφνικά τον κακόηχο σαματά τους. Καλύπτουν πετώντας όλη την απόσταση από το πέλαγος ως εδώ, φωλιάζουν σε εγκαταλειμμένες καμινάδες του σπιτιού και απογειώνονται, στριφογυρνούν γύρω από τη στέγη, φτιάχνοντας σπασμένους αλυσιδωτούς σχηματισμούς, τα φτερουγίσματά τους συνθλίβουν τον αέρα, οι φωνές τους δυναμώ-

νουν και γίνονται άγριες, ρυθμικές κραυγές. Ανέκαθεν υποδεχόμουν με χαρά αυτό το ετήσιο πανδαμiónιο: είναι ένας από τους σελιδοδείκτες του δικού μου χρόνου. Τα μικρά έχουν την τάση να γλιστρούν από τις καμινάδες και να πέφτουν μέσα στα δωμάτια, κι ας είναι ήδη θηρία ολόκληρα, έχω μάλιστα πετύχει μια δυο φορές ένα απ' αυτά, μπροστά από το τζάκι, να στέκει πάνω στα αστεία γκρίζα του ποδάρια, με το πτέρωμά του καπνισμένο και αναδεμένο, κι ένα μεμβρανώδες μάτι να με λοξοκοιτάζει με ανέκφραστη καχυποψία. Άλλοι κόσμοι, άλλοι, όπου εμείς δεν υπάρχουμε, και όμως υπάρχουμε.

«Βλέπεις», λέει τώρα ο Μπένι στην Πέτρα, στον τόνο συγκεχυμένου μονόλογου που παίρνει πάντα η φωνή του όταν κάτι εξηγεί, «βλέπεις, τα άπειρα, τα άπειρα που προέκυπτan σε όλων των άλλων τις εξισώσεις και τις ακύρωναν, όταν προέκυψαν και στις δικές του, αυτός κατάλαβε τι ακριβώς...»

Τι ακριβώς τους κάνει να στέκονται ακόμα εκεί, μπροστά στο παράθυρο; Κοιτάζουν άραγε τους γλάρους, τεντώνουν το κεφάλι μπας και τους δουν που κόβουν βόλτες στριγκλίζοντας πάνω από τις καπνοδόχους; Ή μήπως είναι κάποιος στον κήπο που τους έχει τραβήξει την προσοχή, εκείνος ο ρουφιάνος ο Ντάφι, ας πούμε, που ξέροντας ότι τον βλέπουν, παριστάνει ότι δουλεύει; Όμως, τι ενδιαφέρον μπορεί να παρουσιάζει γι' αυτούς ένα τέτοιο θέαμα; Ίσως να μη βλέπουν καν έξω, ίσως να στέκουν πρόσωπο με πρόσωπο, απορροφημένοι ο ένας από τον άλλο, ο Μπένι από τη μια πλευρά του κουφώματος, ακουμπισμένος πάνω στο διπλωμένο παντζούρι, να ρητορεύει κραδαίνοντας τον χοντρό του δείκτη, και η Πέτρα, από την άλλη πλευρά, να κοιτάζει το λεκιασμένο του πουκάμισο μ' εκείνο το έντρομο ύφος, το δικό της. Θεέ μου! Να μην ξέρω, να μην μπορώ να ξέρω ούτε το πιο ασήμαντο πράγμα! Ζω σημαίνει κάνω, κάνω, όπως προσπαθούσε να με μάθει η μητέρα μου, κι αρκετοί άλλοι ακόμα. Το διαπιστώνω τώρα, ενώ τόσο καιρό πίστευα ότι ζωή είναι να σκέφτεσαι. Πόσο απλό ήταν, πόσες απλές αλήθειες μάς διαφεύγουν.

«... ένας άπειρος αριθμός απείρων», λέει ο Μπένι, «που όλα διασταυρώνονται και σπάνε το ένα πάνω στο άλλο σαν κύματα, όλα παρόντα και αθέατα, ένα σύμπλεγμα κόσμων που πριν από κείνον κανένας δεν είχε διανοηθεί ότι υπήρχε – λοιπόν, φαντάζεσαι τι πάταγος έγινε». Τουλάχιστον, θυμήθηκαν πάλι τον κα-

τάκοιτο, όμως, γι' άλλη μια φορά, μονάχα ο Μπένι ζυγώνει με τα θορυβώδη του παπούτσια και σκύβει από πάνω μου και τον ακούω που αναπνέει με την πατικωμένη του μυτούλα, και νιώθω ξανά την πνοή της ζεστής, γλυκερής του ανάσας πάνω στο πρόσωπό μου. «Λοιπόν», επαναλαμβάνει, τόσο σιγανά, ψιθυριστά σχεδόν, που μάλλον σ' εμένα πάλι απευθύνεται, «λοιπόν, φαντάζεσαι» και πάλι κρυφογελάει.

Η Ίνγκε, η θεωρητικός της βαθμίδας. Γιατί τη θυμήθηκα όταν άρχισα να σκέφτομαι εκείνον; Α, ναι, επειδή ήμουν μαζί της την πρώτη φορά που τον γνώρισα –πιστεύω ότι εκείνη ήταν η πρώτη φορά–, αλλά κι επειδή η κακομοίρα η Ίνγκε που έτρεμε σαν το ψάρι ήταν το απόλυτο αντίθετο του διαβόητου Μπένι. Φανταστείτε με, σ' εκείνο το μακρύ άσπρο τραπέζι, να χαζεύω έξω τις λευκές σημύδες, με τα ρουθούνια να ανοιγοκλείνουν από βαρεμάρα και απέχθεια, και μπροστά μου στο τραπεζομάντιλο η σφιγμένη μου γροθιά, σαν καβούρι με κλειστές δαγκάνες, ενώ ο Μπένι κοίταζε πώς να με γοητεύσει. Με ποιον έμοιαζα; Με τον Οπενχάιμερ, ας πούμε, τον Τζούλιους Ρόμπερτ, που δεν κατόρθωσε τελικά να κατασκευάσει τη βόμβα για την οποία τόσο κοκορευόταν, ή με τον Χίλμπερτ, το γεωμέτρη, που είχε ένα ωραίο μούσι σαν το δικό μου – με κάποιον, τέλος πάντων, από εκείνους τους απόμακρους, υπεροπτικούς διδάκτορες, που ο κόσμος θεωρεί ως πρότυπο του ψυχρόαιμου επιστήμονα. Από δίπλα, ο Μπένι σκύβει προς το μέρος μου συνωμοτικά, μουρμουρίζοντας κολακείες και αναπνέοντας πάνω από το ποτήρι με το νερό μου. Λέει ότι πρέπει να φύγουμε από κει πέρα και να πάμε σ' ένα μέρος που ξέρει, κάτω στο λιμάνι, μια ιερή ταβέρνα όπου λέγεται ότι σταμάτησε κάποτε για μια νύχτα ο Τύχων Μπραχέ, στο δρόμο για την Πράγα όπου θα αναλάμβανε το πόστο του βοηθού του Γιοχάνες Κέπλερ, του Αυτοκρατορικού Μαθηματικού του Ροδόλφου, και στην οποία σεργιάζουν κότες αρκούδας. Μπορούμε να καθίσουμε έξω στη βεράντα και να αγναντεύουμε το νερό όπως θα τρεμοπαίζουν πάνω του τα χλωμά φωτάκια από το μακρινό Χελιγκολάντ –ή ήταν το Χβέεν;– πίνοντας τη σπεσιαλιτέ του καταστήματος, ένα άκουαβιτ με χρυσόσκονη, αληθινή χρυσόσκονη να στροβιλίζεται στα βάθη του. Έχει να μου πει πολλά πράγματα, έχει να μου θέσει προτάσεις. Εγώ δεν καταδέχομαι να ανταποκριθώ στις πιέσεις του. Ακούς εκεί άκουαβιτ – κότες αρκούδας!

Κι όμως, ήταν πια αργά, αν και όχι σκοτάδι ακόμα, όταν επέστρεψα από την πόλη, ασθμαίνων, αναμαλλιασμένος, με ματωμένο χέιλι και σκισμένο το ένα μανίκι από το σακάκι μου. Και πού ήταν ο Μπένι, η κακή μου παρέα, ο ξεναγός μου στην αμαρτία; Με είχε παρατήσει σε κάποιον από τα καταγώγια του λιμανιού, ή εγώ του είχα ξεφύγει. Δεν ήθελα να γυρίσω στο δωμάτιο του ξενοδοχείου όπου η Ίνγκε θα έκλαιγε πνιχτά κάτω από τα σκεπάσματα. Σε μια κατάσταση αποχαυνωμένης ευφορίας, λαχανιασμένος ακόμα, κατηφόρισα μέχρι τη λίμνη –υπήρχε μία λίμνη– και κοίταξα έναν γιγάντιο ήλιο να κατακυυάει αργά πάνω στο ρηχό του τόξο, να χρωματίζει τον ορίζοντα με μια χρυσή πιτσιλιά κι αμέσως μετά να αρχίζει πάλι την ανάβαση. Πίσω μου, στο μολυβένιο λυκόφως, ένα σμήνος άσπρων πουλιών βουτούσε και πέταγε γύρω από τις σημύδες. Την επόμενη μέρα, αν μπορεί κανείς να μιλήσει για διαχωρισμό νύχτας και μέρας στα μέρη αυτή εκείνη την εποχή του χρόνου, κατόρθωσα να βρω δυο θέσεις σ' ένα αργοκίνητο αεροπλάνο που πήγαινε προς νότο, και μαζί με την Ίνγκε δραπετεύσαμε από την Ύστατη Θούλη, διακρίνοντας από ψηλά δυο μικροσκοπικές, λευκοντυμένες στρατιές που συνέρρεαν η μια προς την άλλη πάνω στην τούντρα.

Είναι, λοιπόν, ο Μπένι ο κακός μου εαυτός, ή ένας εαυτός από τον οποίο εσφαλμένα απαλλάχθηκα; Πριν απ' αυτόν είχα περάσει τη ζωή μου κρυμμένος, με το κεφάλι κάτω και μόνο τα μικρά μάτια να κοιτάζουν. Και τότε, πάλι, με ανακάλυψε στην κρυψώνα μου. Δεν θα είναι υπερβολή αν πω πως ό,τι έχω κάνει από εκείνη τη μέρα του βορινού μεσοκαλοκαιριού, που με ξετρώπωσε, έχει εμποτιστεί με το ερεβώδες διάλυμα της παρουσίας του. Αυτός – λέω αυτός, ενώ θαρρώ πως εννοώ εγώ. Εγώ έκανα σπουδαία πράγματα, αναρριχήθηκα σε ψηλές κορφές –πόσο μεταξένια τα σκoiινιά, πόσο αστραφτεροί οι γάντζοι!– κι αυτός ήταν πάντοτε εκεί, να σκαρφαλώνει ακριβώς από πίσω μου. Αυτό συνέβη τότε. Έφτιαξα έναν κόσμο –έφτιαξα κόσμους!– κι έπειτα δεν μου απέμενε άλλο από το να περνάω ευχάριστα την ημέρα της ανάπαυσης, την αδιάκοπη, νωχελική Κυριακή του υπόλοιπου βίου μου. Γιατί, λοιπόν, ήρθε;

III

ΠΩΣ; ΤΙ; ΜΑΛΛΟΝ ΤΟΝ ΕΙΧΑ ΠΑΡΕΙ ΓΙΑ ΛΙΓΟ. ΤΩΡΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ έχω γίνει υπναλέος σαν τον πατέρα μου. Για να δούμε, τι έχει συμβεί όση ώρα απουσίαζα; Σε όλο το σπίτι επικρατεί μια αίσθηση ανθρώπων που προβάλλουν δειλά τα κεφάλια τους πάνω από παραπέτα, ύστερα από μια έκρηξη που δεν έγινε. Να ποια είναι η επίδραση της αιφνίδιας άφιξης του Μπένι Γκρέις. Αλλά, γιατί τόση αναταραχή; Κοιτάξτε τον τώρα πώς λιάζεται ικανοποιημένος και ήρεμος στον κήπο πίσω από τη σέρα. Κάθεται σ' ένα πέτρινο σκαλοπάτι ανάμεσα σε δυο χαμηλούς διακοσμητικούς κίονες, δίχως το σακάκι του, με τα μανίκια από το πουκαμίσό του ανεβασμένα. Έχει βγάλει επίσης τα παπούτσια και τις κάλτσες του για να αερίζονται τα πόδια του και μπορούμε να δούμε επιτέλους την τραγίσια τους όψη. Στην πραγματικότητα, θυμίζουν δυστυχώς περισσότερο γουρουνίσια ποδαράκια, κοντά, ροδαλά, με τα δάχτυλα κολλημένα το ένα στο άλλο και τα νύχια χοντρά και σκληρά σαν να 'ναι κεράτινα. Οι τιράντες του είναι μπλε ηλεκτρίκ. Απολαμβάνει την κάψα του ήλιου πάνω στη φαλάκρα του. Μέσα από ένα κενό στα τσιτωμένα κουμπιά του πουκαμίσου του μαλάζει με νωχελικά δάχτυλα τις δίπλες της κοιλιάς του, κοιτώντας τεμπέλικα –χαρωπός φαύνος δεν είναι στην ψυχή;– την ηλιόλουστη πλαγιά με τα ασάλευτα δέντρα που συνορεύει με τον κήπο. Η Αμαδρυάς είναι νύμφη των δασών, καθώς επίσης και δηλητηριώδες φίδι της Ινδίας, έτσι, όμως, λένε κι έναν πίθηκο της Αβησσυνίας. Πρέπει να είσαι θεός για να γνωρίζεις τέτοια πράγματα.

Διεξάγονται προετοιμασίες για ένα καθυστερημένο γεύμα, καθυστερημένο λόγω του ερχομού του, που αναστάτωσε και καθυστέρησε τα πάντα. Πίσω του ακούει αμυδρά τα πιατικά και τα μαχαιροπίρουνα όπως τοποθετούνται στο τραπέζι, ενώ κάθε τόσο

παρουσιάζεται πίσω από την τζαμαρία της σέρας η βλοσυρή μορφή της Άιβι Μπλάουντ, αφού κάθε φορά που κάνει το γύρο του τραπεζιού, σκύβει και ρίχνει μια εχθρική ματιά στην ευτραφή, κυρτή πλάτη του Μπένι. Όσο γι' αυτή τη σέρα, δεν είναι παρά ένα ακόμα δωμάτιο του σπιτιού, που ο μπροστινός του τοίχος είχε γκρεμιστεί κάποια εποχή, ξεχασμένη πια στην ιστορία του Άρντεν, και είχε αντικατασταθεί από μια μεγάλη, χοντροκομμένη τζαμαρία με σιδερένιο πλαίσιο. Θα πρέπει να υπάρχουν εκατοντάδες μικροί υαλοπίνακες σε αυτή την κατασκευή, ορισμένοι από αυτούς πρωτογενείς, γεμάτοι κουκκίδες και διάστικτοι από το λάδι πάνω στο οποίο είχε χυθεί το γυαλί – ω, ναι, οι γνώσεις μου δεν περιορίζονται στη χλωρίδα και την πανίδα, διότι ανάμεσα στα πολλά μου χαρίσματα είμαι επιπλέον και δημιουργός και εφευρέτης και ξέρω τα μυστικά κάθε τέχνης και επιτηδεύματος. Είμαι, θα μπορούσατε να πείτε, ο Φάουστ και ο Μεφίστο σε ένα. Τα μεταλλικά κουφώματα δεν είχαν εφαρμοστεί σωστά και το χειμώνα, όταν φυσάει, μπάζουν τσουχτερό κρύο, ενώ, στην αρχή του καλοκαιριού, το δωμάτιο βράζει κυριολεκτικά κι αρχίζει να γίνεται υποφερτό μόνο αυτές τις τελευταίες μέρες του Ιουνίου, που ο ήλιος βρίσκεται στο ζενίθ και οι ακτίνες του δεν χτυπάνε κατευθείαν το τζάμι. Το κοτόπουλο ψήνεται στο φούρνο, και φτάνει τότε τότε η μυρωδιά του μέχρι τη μύτη του Μπένι – η τσίκνα του κρέατος πυροδοτεί τους σιελογόνους αδένες του. Έκανε μεγάλο ταξίδι, είναι λυσσασμένος από την πείνα.

Η Ούρσουλα είναι στην κουζίνα, ακίνητη μες στη φαρδιά μάλλινη ζακέτα της. Για να δει τον Μπένι που κάθεται έξω στο σκαλί, πρέπει να σκύψει και να λοξοκοιτάξει σε γωνία από το παράθυρο. Έχει καταλάβει ποιος πρέπει να είναι. Θυμάται την πρώτη φορά που της μίλησε γι' αυτόν ο Αδάμ. Ήταν καταχeyμένο στο Χάγκαρντ Χεντ και οι δυο τους έστεκαν όρθιοι πλάι πλάι στο γραφείο του. Δεν μάλωναν, ακριβώς. Η θάλασσα από κάτω ήταν ένα μπόλ παραγεμισμένο με ρινίσματα ατσάλιού και ο ουρανός ήταν επίσης ατσαλένιος – η γραμμή του ορίζοντα δεν διακρινόταν. Εκείνος είχε κυκλώσει τον καρπό της με ένα δάχτυλο και με τον αντίχειρα και τον ζούλαγε τόσο σφιχτά που ένιωθε τα κοκκαλάκια του να τρίζουν και της ανέβαιναν δάκρυα στα μάτια – πόσο δυνατά ήταν τα χέρια του, πάντοτε τής θύμιζαν εκείνες τις μεταλλικές δαγκάνες στα μηχανήματα του λούνα παρκ που τα

παιδιά πληρώνουν μ' ένα κέρμα για ν' αρχίσουν αυτές να ψαχουλεύουν μέσα σε σωρούς από πλαστικά παιχνίδια ή μπάλες ή τοιχλόφουσες. Συνήθιζε να την αρπάξει έτσι, αφηρημένα, το ίδιο και το αγόρι, τον μικρό Αδάμ, και να τους τραβάει, να τους σπρώχνει ή να τους ρίχνει μια τσιμπιά. Ανακαλεί την εικόνα του εαυτού της, μια εικοσιπενταετία πριν, να στέκεται εκεί και να δαγκώνεται για να μη φωνάξει, καθώς της έσφιγγε εκείνος τον καρπό. Δεν πίστευε ότι ήθελε στ' αλήθεια να την πονέσει. Έξω, η βροχή στερεοποιούνταν σε υγρές, τυχαίες νιφάδες χιονιού που πιτσιλάγαν τα τζάμια κι ύστερα κατρακυλούσαν πάνω τους σαν σάλιο. Όχι, δεν το έκανε με σκοπό να την πονέσει. Πόσο καιρό ήξερε τον Μπένι Γκρέις προτού της μιλήσει γι' αυτόν, γι' αυτόν και για τη γυναίκα; Α, χρόνια, της είχε απαντήσει – χρόνια.

Ένα δυνατό οργανισμένο τσιτσιρίσμα αντηχεί από τον μεγάλο μαύρο φούρνο όπου ψήνεται η κότα – πετάχτηκαν μάλλον τα λίπη στα τοιχώματα. Της έχει περάσει συχνά από το μυαλό να γίνει χορτοφάγος. Αλλά, είναι αργά πια. Τώρα, για όλα είναι πια αργά. Έχει την εντύπωση ότι η ζωή της φτάνει στο τέλος της, το αισθάνεται πολύ έντονα. Δεν είναι ότι νιώθει πως πρόκειται να πεθάνει, αλλά όταν φύγει ο Αδάμ, όλα όσα υπήρξε όταν ήταν εκείνος ζωντανός θα φύγουν μαζί του, κι αυτό που θα μείνει από αυτήν θα είναι κάποια άλλη, κάποια που ούτε θα ξέρει, ούτε θα την ενδιαφέρει να μάθει, ούτε θα θέλει να είναι. Έχει ακούσει για παρόμοιες περιπτώσεις ανθρώπων που μετά το θάνατο ενός πολύ αγαπημένου προσώπου αποξενώνονται από τον ίδιο τον εαυτό τους. Για εκείνην, βέβαια, υπάρχουν τα παιδιά, θα πρέπει να τα φροντίσει, όχι μόνο την Πέτρα αλλά και τον Αδάμ. Κάτι της λέει ότι η γυναίκα του Αδάμ θα τον χωρίσει, έχει αυτό το προαίσθημα και δεν μπορεί να το αποδιώξει. Φαντάζεται τον εαυτό της εκεί, μαζί τους, με την άμοιρη, αλλόφρονα κόρη της και το γιο της που θα έχει επιστρέψει στο σπίτι, απελπισμένος και ανίσχυρος. Η Πέτρα θα γίνει με τον καιρό ολοένα και πιο παρανοϊκή, αλλά ίσως μ' έναν τρόπο πιο σιωπηρό, πιο κρυφό, ενώ ο Αδάμ θα περνάει τις μέρες του περιφερόμενος άσκοπα στο σπίτι κι επισκευάζοντας πράγματα που δεν θα χρειάζονται επισκευή. Κι έτσι θα κυλήσουν τα χρόνια και οι τρεις τους θα πλεύσουν αργά προς το μέλλον, αξιολύπητοι επιζώντες πάνω στη σχεδιά τους. Αυτή είναι η πρόβλεψή της.

Αναστενάζει, ενώ συνεχίζει να παρακολουθεί με την άκρη του ματιού τον Μπένι Γκρέις. Ως τότε δεν πίστευε απόλυτα ότι είναι υπαρκτό πρόσωπο. Μέχρι σήμερα υποψιαζόταν πως είναι επινόηση του Αδάμ, ένα άλλοθι για τις ερωτικές του ατασθαλίες. Γι' αυτό την έχει τόσο αναστατώσει η απροσδόκητη εμφάνισή του. Αν και, κανονικά, θα έπρεπε να τη χαροποιεί η διαπίστωση ότι πράγματι υπάρχει. Το ονοματεπώνυμό του ήταν ακριβώς το εξωφρενικό είδος ονόματος που ήταν ικανός να επινοήσει ο Αδάμ, και πάντα ηχούσε στ' αυτιά της σαν χλευασμός, σαν κοροϊδευτική υπενθύμιση της πανουργίας του άντρα της, των σκληρών παιχνιδιών που έστηνε, των ψεμάτων του. Πώς περίμενε απ' αυτήν να πιστέψει ότι θα συγχρωτιζόταν ποτέ μ' έναν άνθρωπο σαν αυτόν που της περιέγραφε ότι ήταν ο Μπένι Γκρέις – έναν απατεώνα, έναν αγύρτη; Όμως υπήρχε κι αυτή η πλευρά στο χαρακτήρα του Αδάμ, η παρορμητική του τάση να σπάει πράγματα. Ο Μπένι Γκρέις, έλεγε, ήταν το κομμάτι εκείνο του εαυτού του που είχε καταπνίξει ώστε να γίνει αυτό που έγινε. Ποια ήταν αυτή για να τον διαψεύσει;

Αντιλαμβάνεται μια παρουσία πίσω της. Είναι άραγε εκείνο το ανταγωνιστικό φάντασμα που είχε αντιληφθεί στο δωμάτιο του αρρώστου, ήρθε πάλι να τη στριμώξει και να την τρομοκρατήσει; Όχι, ο γιος της είναι, που στέκεται στο ξύλινο σκαλί, πριν από το κατώφλι. Πώς γίνεται κάποιος που είναι τόσο μεγαλόσωμος να κινείται τόσο αθόρυβα; Σαν να μην είναι φτιαγμένος από σάρκα και οστά αλλά από κάποιο άλλο υλικό, επίσης βαρύ αλλά και μαλακό ταυτόχρονα.

«Τον βλέπεις από κει;» τη ρωτάει.

Εκείνη δεν απαντάει κι αυτός κατεβαίνει τα δυο τελευταία σκαλιά, διασχίζει το δωμάτιο, στέκεται πίσω της κι ακουμπάει ανάλαφρα τα χέρια του στους ώμους της. Ο Μπένι Γκρέις μόλις έφτιαξε ένα αυτοσχέδιο καπέλο με το μαντίλι του, δένοντας κόμπο τις δυο του άκρες, και τώρα το εφαρμόζει στη φαλάκρα του. «Κι ο πατέρας σου το έκανε αυτό», λέει η Ούρσουλα. «Έφτιαχνε έτσι καπέλο από μαντιλάκι. Παρόλο που ήταν κρουουλιάρης, από την άλλη σιχαινόταν τον ήλιο».

Μένουν να κοιτάζουν σιωπηλά τον χοντρό άντρα με την κωμική καλύπτρα του. «Σαν να βγήκε από καρτ ποστάλ κάποιας παραλίας», λέει ο Αδάμ. Αν ο χοντρός κοιτούσε προς τα εκεί, θα

τους έβλεπε; Ο Αδάμ συλλογίζεται το παιδί στο τρένο. Ο Μπένι ξύνει τώρα με εξερευνητική διάθεση τη μια του μασχάλη.

«Τον ξέρεις;» ρωτάει ο Αδάμ. Πάλι εκείνη δεν απαντάει. «Λέγεται Γκρέις», συνεχίζει ο γιος της. «Ήρθε να δει τον Πα. Τον ανέβασε πάνω η Πιτ».

Εκείνη ανασηκώνει το πρόσωπό της και τον κοιτάζει με βλέμμα άτονο. «Τι; Πού;»

«Τον πήγε επάνω, στον Πα. Στο Υπερώο».

«Α».

Στρέφει πάλι τα μάτια της στο παράθυρο και τον ηλιόλουστο κήπο. Ένα μέρος του εαυτού της δεν βρίσκεται εκεί. Ο Αδάμ, με τα χέρια ακόμα στους ώμους της, την ταρακουνάει απαλά, λιγάκι απειλητικά. Πολλά χρόνια πριν, όταν ήταν μικρός, είχε δει μια μέρα κάτι να гуαλίζει στη δάφνη, μπροστά από το παλιό αποχωρητήριο, πίσω από το σπίτι, εκεί όπου είχαν οι αρουραίοι τις υπόγειες φωλιές τους –τον γοήτευαν εκείνα τα παχουλά, ταχύτατα τρωκτικά που πάντα, όμως, σαν κατά βάθος να διασκεδάζαν τη λαθραία τους ζωή–, και βάζοντας το χέρι μες στον πυκνό θάμνο είχε τραβήξει έξω ένα άδαιο μπουκάλι ουίσκι, μικρού μεγέθους, και ύστερα είδε και τα υπόλοιπα, δεκάδες μπουκάλια, αμέτρητα, αποστραγγισμένα και χωμένα με το λαϊμό μέσα στα πυκνά, αγκαθωτά φυλλώματα.

«Γκρέις», λέει η μητέρα του με ονειροπόλο ύφος. «Ναι, Μπένι Γκρέις τον λένε».

«Δηλαδή τον ξέρεις».

«Ξέρω ποιος είναι».

Όταν τη βλέπει έτσι, σκέφτεται ότι μέσα στο κεφάλι της θα πρέπει να αντιλαλεί ένας αδιάκοπος βόμβος, ο μπερδεμένος θόρυβος του εαυτού της, που πνίγει τα όσα της λένε. «Νομίζω», της λέει υψώνοντας τον τόνο της φωνής του, «ότι θα μείνει για φαγητό. Είπα στην Άιβι να βάλει άλλο ένα πιάτο. Είναι και ο Ρόντι Γουάγκσταφ εδώ, όπως ξέρεις –θυμάσαι που κατέβηκε λίγο νωρίτερα;»

Η Ούρσουλα εξακολουθεί να κοιτάζει έξω. «Έχουμε πένες», μουρμουρίζει. Η φωνή της τρεμοπαίζει, σαν να βρίσκεται στα πρόθυρα του γέλιου. «Δεν θ' αρέσει καθόλου αυτό στον πατέρα σου».

Και μια και μιλάμε για πατεράδες, ο δικός μου επιτέλους ξυπνάει.

Μάνα και γιος στρέφονται και οι δυο μαζί καθώς μπαίνει η Άιβι Μπλάουντ, κρατώντας κάτι στα χέρια. Δεν κάνει την εισοδό της από την πόρτα στην κορυφή της σκάλας αλλά από έναν μισοσκοτεινό διάδρομο που μυρίζει πάντα υγρασία, στα δεξιά της κουζίνας, και ο οποίος οδηγεί κατευθείαν στη σέρα – το σπίτι είναι γεμάτο από κρυφά περάσματα και συνδετικές διόδους. Δεν φοράει πια τις κοντές γαλότσες της αλλά ένα ζευγάρι γκριζες παντόφλες που της πέφτουν υπερβολικά μεγάλες. Η Ούρσουλα έχει την εντύπωση ότι είναι του άντρα της. Αναρωτιέται με ξαφνικό εκνευρισμό για ποιο λόγο έχουν αρχίσει όλοι να φοράνε πράγματα δικά του – πρώτα η Πέτρα που ξετρύπωσε τις παλιές του πιτζάμες, τώρα η Άιβι με τις παντόφλες του. Αν μπορούσε τουλάχιστον να σηκώνει λίγο τα πόδια της όταν περπατάει – σίγουρα ξέρει πόσο της δίνει στα νεύρα όταν ακούει κάποιον να σούρνει έτσι τσαπατσούλικά τα βήματά του. Και να σκεφτεί κανείς πόσο καλή ανατροφή είχε αυτή η γυναίκα – κόρη ευγενών είναι! Τελικά, αυτό που κρατάει η Άιβι είναι ένα ξεθωριασμένο κόκκινο σατέν μαξιλάρι με μπόλικα σκισίματα και τρύπες απ' όπου ξεχύνονται τολύπες μπαμπακιού. Βλέπει την Ούρσουλα που την κοιτάζει. «Το μασούλαγε ο Ρεξ», εξηγεί, ενώ σκέφτεται ότι μοιάζουν σαν στύλος τοτέμ οι δυο τους έτσι όπως στέκονται, ο γιος πίσω από τη μητέρα κι ένα κεφάλι ψηλότερός της. «Νομίζω ότι είναι για πέταμα».

Η Ούρσουλα πλαταγίζει τη γλώσσα της με δυσαρέσκεια. «Αχ αυτό το σκυλί πια», λέει. «Μας έχει τρελάνει από τότε που αρρώστησε ο Αδάμ».

Η όψη του μαξιλαριού δεν αρέσει καθόλου στον Αδάμ τον νεότερο – είναι φρικιαστική και υπαινίσσεται βία, αίμα. Του θυμίζει την κότα που έσφαξε το πρωί η Άιβι. Θυμάται άλλο ένα απόσπασμα από το χθεσινοβραδινό του όνειρο. Βρισκόταν κάπου ψηλά, σε μια βουνοκορφή, μάλλον, όχι, σε αεροπλάνο, ή πάνω σ' ένα σύννεφο, ναι, σύννεφο ήταν, και ταξίδευε πάνω από ένα δάσος, όπου τα δέντρα φύτρωναν πυκνά πυκνά σαν μπρόκολα κι ένα τεράστιο ποτάμι τα διέτρεχε σαν ρυάκι λειωμένου κασσίτερου – σε μια πλαγιά ορθωνόταν ένα οχυρό με χοντρά τείχη κι ένα κάστρο ζωσμένο στις φλόγες. Προσπερνάει τη μητέρα του και πηγαίνει να κάτσει στο τραπέζι, εκεί όπου είναι το ραδιόφωνο, πιάνει το κατσαβίδι και ξεβιδώνει γι' άλλη μια φορά το πίσω του μέρος.

«Αμφιβάλλω αν θα φτάσει το φαγητό για να τους ταΐσουμε όλους», λέει η Άιβι και κοιτάζει με κάποια απόγνωση το κατεστραμμένο μαξιλάρι που σφίγγει στα χέρια της, λες και η απώλειά του θα κάνει ακόμα πιο φτωχό το γεύμα. «Δυο ακόμη άτομα, ο κύριος Γουάγκσταφ κι αυτός ο νεοφερμένος εκεί έξω, στον κήπο».

«Βάλε κι άλλες πατάτες τότε!» της αντιγυρίζει η Ούρσουλα απότομα, κι έπειτα γελάει νευρικά.

Η Άιβι την κοιτάζει.

Στην πραγματικότητα, συλλογίζεται ο Αδάμ, κανείς στο σπίτι δεν νοιάζεται για το τι κάνουν όλοι οι άλλοι. Όχι ότι κάνει κανείς τίποτα εκεί μέσα, ότι υπάρχει κάποια δράση. Μετανιώνει που ήρθε, μετανιώνει που έφερε την Έλεν σε όλη αυτή την αναστάτωση και την αταξία. Έπρεπε να περιμένουμε να πεθάνει πρώτα, λέει στον εαυτό του αγριεμένα. Οι σκονισμένες βαλβίδες και τα κουβάρια των καλωδίων στα σωθικά του ραδιοφώνου σαν να κολυμπάνε όλα μαζί μπροστά στα μάτια του. Είχε σκεφτεί να το επιδιορθώσει αυτό το πράγμα για τον πατέρα του, αλλά προς τι ο κόπος; – ακόμα κι αν το κάνει να λειτουργήσει, ο πατέρας δεν θα μπορεί να το ακούσει. Ο πατέρας του πεθαίνει. Σύντομα θα είναι νεκρός. Ποτέ δεν θα ξαναμιλήσουν οι δυο τους, ο πατέρας του δεν θα έχει άλλη ευκαιρία να μην τον φωνάξει με το όνομά του. Ίσως να πρέπει να καταταγεί στο στρατό, σκέφτεται αίφνης, να γίνει στρατιώτης, να πάει να πολεμήσει σε κάποιον ξένο πόλεμο, ίσως αυτό να θέλει να του πει το όνειρό του. Προσπαθεί να φανταστεί τον εαυτό του, με σανδάλια, μπρούντζινη περικεφαλαία, να κραδαίνει ένα θεόρατο σπαθί, ο ιδρώτας να κυλάει ανάμεσα στα μάτια του, παντού ολόγυρα μια αιμάτινη αχλή, ουρλιαχτά αλόγων, κραυγές ετοιμοθάνατων τραυματιών. Πετάει κάτω το κατσαβίδι και σηκώνεται με κόπο, παραπατώντας σχεδόν, και η καρέκλα γέρνει πίσω με τα πόδια της να στριγκλίζουν στο πλακάκι και οι δυο γυναίκες στρέφονται προς το μέρος του ξαφνιασμένες.

«Άντε», λέει στη μητέρα του και πηγαίνοντας κοντά της την αρπάζει απ' τον καρπό, «άντε να πεις κάτι στον άνθρωπο».

Τη σπρώχνει από την πίσω πόρτα, η οποία μαγκώνει στο πέτρινο κατώφλι και βγάζει ένα διακεκομμένο σκούξιμο, όπως κάνει πάντα: πόσο επίμονα είναι στον κόσμο σας ακόμα και τα πιο ταπεινά πράγματα και όμως πόσο αδιάντροπα εσείς τα αγνοεί-

τε. Η Άιβι κοιτάζει τη μητέρα και το γιο, πιέζοντας το άλικο μαξιλάρι πάνω στο στήθος της σαν πρησμένη, κουρελιασμένη καρδιά. Αχ, άνθρωποι!

Έξω, η Ούρσουλα υψώνει βιαστικά ένα χέρι κόντρα στο φως. «Τι αντηλιά!» μουρμουρίζει αδύναμα. Προσπαθεί να απελευθερώσει τον άλλο της καρπό από τη λαβή του γιου της – τα δάχτυλα του πατέρα του, που της συνθλίβουν τα κόκκαλα!–, αλλά εκείνος τη σφίγγει ακόμα πιο πολύ και δεν την αφήνει. Την τραβάει σχεδόν στην πλακόστρωτη αυλή προς το παραπόρτι που βγάζει στον κήπο. «Η Άιβι πάει απ' το κακό στο χειρότερο, το πρόσεξε;» λέει εκείνη, γυρεύοντας να κερδίσει χρόνο, ψάχνοντας προφάσεις για να μείνει πίσω. «Τι έχει πάθει; Ούτε κι εγώ ξέρω». Εκείνος δεν απαντάει. Τη νιώθει που τρέμει, σαν άλογο έτοιμο να αφηνιάσει. Θέλει να την ταρακουνήσει ξανά, αλλά αυτή τη φορά πιο δυνατά. Ανοίγει τον ξύλινο φράχτη, που κι αυτός σκουίζει στους μεντεσέδες του όπως προηγουμένως η πόρτα. Αυτά που είναι υποτίθεται άψυχα, μιλάνε, έχουν τις δικές τους φωνές και μιλάνε, αντιλαλούν κι αποκρίνονται το ένα στο άλλο.

Ο πατέρας μου, που περπατάει με δυσκολία ύστερα από τον πολύωρο ύπνο του –ναι, ακόμα και οι αθάνατοι είναι ώρες ώρες δυσκίνητοι κι αδέξιοι–, έχει έρθει κοντά μου να δει τι θα επακολουθήσει. Ξέρει καλά το ποιόν του Μπένι Γκρέις, όπως κι εγώ. Στηρίζουμε πάνω του πολλές ελπίδες. Μπορεί να είμαστε φάρα ζηλότυπη και εριστική όλοι εμείς οι θεοί, αλλά δεν ξέρετε πόσο απολαμβάνουμε τις περιπέτειες ο ένας του άλλου στον κόσμο των ανθρώπων.

Ο Μπένι έχει πάρει έναν υπνάκο, το διπλοσάγονό του είναι βυθισμένο στο στήθος του. Όταν ακούει τους δύο που πλησιάζουν από πίσω, πετάγεται και κοιτάζει νυσταγμένα προς τη λάθος κατεύθυνση, προς τη στενόμακρη συστάδα των δέντρων πέρα από τον κήπο. Ο Αδάμ αφήνει το χέρι της μητέρας του και τη σπρώχνει μπροστά του. Ο Μπένι, εντοπίζοντάς τους επιτέλους, σηκώνεται άτσαλα – είναι ακόμα ξυπόλυτος. Το ένα του γόνατο έχει μουδιάσει γι' αυτό σκύβει και το μαλάζει με τα χέρια, μορφάζοντας και γελώντας. «Άου! Άου!» βογκάει σιγανά, συνεχίζοντας το γέλιο της αυτολύπησης. Ορθώνει τους ώμους του, όσο μπορεί τουλάχιστον να τους ορθώσει, και κινείται χωλαίνοντας προς τα μπρος με απλωμένα και τα δυο του στρουμπουλά χέρια.

Φοράει ακόμα το μαντίλι του στο κεφάλι. Η Ούρσουλα δεν λέει κουβέντα, αλλά του επιτρέπει να πάρει το ένα της χέρι μες στα δικά του: το βάζει πάνω στην παλάμη του και το χτυπάει ελαφρώς, όπως ο φούρναρης τη ζύμη. Αυτή βλέπει τις γυμνές πατούσες του. Της λέει πόσο ανυπομονούσε να τη γνωρίσει όλα αυτά τα χρόνια κι ότι δεν μπορεί να καταλάβει γιατί δεν είχαν καταφέρει ως τότε να συναντηθούν. Εκείνη τον κοιτάζει με βλέμμα απλανές, παρακολουθώντας τα χείλη του και κινώντας τα δικά της μμηθικά, χαμογελώντας τσιτωμένα και συναινετικά. Είναι σαν να της μιλάει σε μια ξένη γλώσσα την οποία αυτή ελάχιστα γνωρίζει και να πρέπει να μεταφράζει προσεκτικά μες στο κεφάλι της μία μία τις λέξεις μόλις αυτός τις προφέρει. Ο Μπαμπάς μου, που έχει ήδη βαρεθεί με όλο αυτό, μού ψιθυρίζει στ' αυτή. Ξύπνησαν πάλι οι ορέξεις του και θέλει να ξέρει πού είναι το κορίτσι του. Επιχειρώ να τον αγνοήσω. Ευτυχώς που μόνο εγώ μπορώ να τον δω, μ' αυτή την καταγέλαστη εμφάνιση που επιμένει να υιοθετεί ως πατέρας των θεών όταν κατεβαίνει στη γη: τα χρυσά σανδάλια, τον λευκό μανδύα που φτάνει ως τον αστραγάλο και συγκρατείται με μια πόρπη από τον ώμο, το μπρονζέ μαλλί, την κυματιστή γενειάδα, τα χείλη που είναι ροδαλά σαν ρώγες Νηρηίδας. Τελείως κιτς. Ο Μπένι φέρνει το χέρι της Ούρσουλας μέχρι τα δικά του σαρκώδη ροδαλά χειλάκια –α, τον άτιμο!–, αλλά αυτή το τραβάει ενοχλημένη, οπότε αναγκάζεται κι αυτός να το αφήσει. Κάνει ένα βήμα πίσω, μαζί με μια ειρωνική μικρή υπόκληση, γυρίζει και κάθεται πάλι βιαστικά στο σκαλί για να φορέσει τις κάλτσες και τα παπούτσια του, σκύβοντας μπροστά με μουγκρητά και αγκομαχητά. Η Ούρσουλα τον παρακολουθεί, ενώ επιστρέφει το απελευθερωμένο χέρι της στο δίδυμό του, πίσω στη μέση της. Τι άκακος που φαίνεται, σαν τετράπαχο αγγελάκι. Στο μεταξύ, ο Αδάμ...

Εντάξει εντάξει εντάξει! Μείνε με τις μπούκλες σου, πάω να τη βρω!

Δεν καταλαβαίνω γιατί δεν την ψάχνει μόνος του, ο γερο-τράγος. Ή, μάλλον, καταλαβαίνω. Δεν είναι παρά μια επίδειξη εξουσίας, το κάνει χωρίς δεύτερη σκέψη, και το κάνει σε όλους μας, όπως και σ' εσάς επίσης, αν και δεν το παίρνετε είδηση ή το ξεχνάτε μετά. Πώς τον μισώ! Σχεδόν το ακούω, το μίσος μου μοιάζει με βούισμα κουνουπιού, στριγκό και μανιασμένο. Ο πατέρας

μου είναι το άκρο άωτο του εγωισμού –και πώς να μην ήταν άλλωστε, αφού είναι αυτός που είναι;–, δηλαδή, απόλυτα απορροφημένος από τον εαυτό του, δίχως στάλα αυτεπίγνωσης. Γιατί σπεύδω εγώ να ικανοποιήσω το κάθε του καπρίτσιο; Επειδή είμαι υποχρεωμένος. Επειδή τον φοβάμαι. Επειδή θα μού έκανε ό,τι έκανε και στον πατέρα του, τον Κρόνο, θα με γκρέμιζε από τον Όλυμπο ως τον πάτο του σύμπαντος και θα με παρατούσε αλυσοδεμένο εκεί εις τους αιώνες των αιώνων, ολομόναχο μες στο σκοτάδι του Κάτω Κόσμου. Ναι, πράγματι. Ο Ζευς δεν είναι αυτός που εσείς θα αποκαλούσατε ποτέ στοργικό πατέρα.

Βρίσκομαι μέσα στο σπίτι. Θα προτιμούσα να μείνω εκεί έξω, με τον Μπένι και την Ούρσουλα και το γιο της που απέκτησε ξαφνικά πυγμή. Τώρα δεν θα μπορώ να ξέρω τι κάνουν και θα πρέπει να αρκεστώ σε φήμες. Μόνο πότε πότε είμαι πανταχού παρών.

Να την, για δείτε τη λαίδη Έλεν, που κινείται γοργά από δωμάτιο σε δωμάτιο σιγοσφυρίζοντας. Φοράει μεταξωτό, αμάνικο φουστάνι, ένα είδος χλαμύδας με ζώνη στη μέση, σε γαλάζια απόχρωση, ένα ένδυμα πολύ γνώριμο και χαρακτηριστικό, ξέρουμε καλά την αρχική του προέλευση. Θαυμάστε την κίνησή της, μια πνοή χρυσού και αττικού ουρανού. Διαθέτει δυο, πολύ ιδιαίτερους, βηματισμούς, τον ένα, το δικό της, και τον άλλο που θα πρέπει να τον διδάχτηκε όταν εκπαιδευόταν για ηθοποιός. Όταν χρησιμοποιεί αυτό τον δεύτερο, κινείται με μια αρχοντική νωχέλεια, το κάθε πέλμα τοποθετείται με ακρίβεια –φτέρνα με δάχτυλα– μπροστά από το άλλο, ενώ οι γοφοί ταλαντεύονται ανεπιτήδευτα. Μια πιο προσεκτική ματιά, ωστόσο, μαρτυράει ότι δεν υπάρχει τίποτα το νωχελικό ή ανεπιτήδευτο εδώ, αλλά ότι, αντίθετα, είναι τόσο σφιγμένη όσο και η σχοινοβάτισσα μες στο σκοτισμένο φως των προβολών, που προχωράει πόντο πόντο, με κολλημένο στα χείλη ένα υπέροχο χαμόγελο, χωρίς να τολμά να κοιτάξει κάτω. Το άλλο βάδισμα της Έλεν, το δικό της, είναι τελείως διαφορετικό, είναι ένα είδος κοπιώδους μα χαρούμενης εφόρμησής, το κεφάλι τεντωμένο μπροστά, οι μηροί να ανοιγοκλείνουν σαν ψαλίδια, οι βραχίονες να σχηματίζουν ορθή γωνία με τους αγκώνες – έτσι που δεν είναι πια σαν να βρίσκεται πάνω σε τεντω-

μένο σχοινί αλλά σαν να φοράει ένα ζευγάρι παγοπέδιλα ή και πατίνια, ακόμα κι εκείνα τα παλαιού, δύσχρηστου τύπου με τα χοντρά δερμάτινα λουριά και τα θορυβώδη μεταλλικά ροδάκια – τα θυμάστε; Νομίζω ότι ο πατέρας μου προτιμάει την παγοδρομιο – οι αιθέριες κυρίες του Ολύμπου είναι όλες τους σχοινοβάτισσες –, εφόσον έτσι αποπνέει αυθορμητισμό και ανεμελιά, ιδιότητες που εκείνος εκτιμά ιδιαίτερα στα θνητά κορίτσια.

Η Έλεν κάνει στροφή αριστερά, διασχίζει ένα κατώφλι και μπαίνει σ' ένα δωμάτιο όπου πέφτει πάνω στον Ρόντι Γουάγκσταφ, οπότε σταματάει να σφυρίζει. Ο Ρόντι κάθεται μόνος του σε στητή καρέκλα, δίπλα σε μια μπαλκονόπορτα, με το ένα πόδι σταυρωμένο πάνω από το άλλο, τον ένα αγκώνα στη χούφτα του άλλου χεριού κι ένα αναμμένο τσιγάρο τεντωμένο σε περιεργη γωνία ανάμεσα στα δάχτυλά του, λες και ποζάρει για την αυτοπροσωπογραφία του. «Συγνώμη», λέει εκείνη, διόλου πειστικά, «έκανες διαλογισμό»;

Ο Ρόντι δεν σηκώνεται, φοράει μόνο ένα παγερό χαμόγελο και κλίνει το κεφάλι μισό εκατοστό, πρώτα προς το πλάι και ύστερα προς τα κάτω, τόσο μηχανικά που η Έλεν περιμένει να ακούσει το κλικ. «Όχι», απαντάει. «Τίποτα δεν έκανα».

Δεν γνωρίζονται καλά. Έχουν ξανασυναντηθεί μόνο μια φορά, εκείνο το Σαββατοκύριακο πέρσι, που ο Ρόντι πρωτοήρθε στο Άρντεν, αλλά και τότε δεν είχαν ανταλλάξει πάνω από δυο τρεις τυπικές κουβέντες. Ο Ρόντι φαντάζει στα μάτια της σαν φιγούρα άλλης εποχής, αλλά μ' έναν ενδιαφέροντα τρόπο παλιomodίτικη. Επίσης, είναι ωραίος, με μια αβαθή, άκαμπτη ομορφιά. Έχει την όψη ζωγραφικού πίνακα τόσο λουστραρισμένου που δείχνει φωτεινός και ξεθωριασμένος ταυτόχρονα. Δεν υπάρχει περίπτωση να νοιάζεται στ' αλήθεια για την Πέτρα.

«Εδώ πέρα, συνήθως, αυτό κάνουν όλοι – τίποτα», του λέει. Τα λόγια της ηχούν πιο πικρόχολα, πιο εκνευρισμένα απ' όσο θα ήθελε. Ο Ρόντι στενεύει τα μάτια με οξυμμένο ενδιαφέρον.

Βρισκόμαστε στο δωμάτιο της μουσικής, παρόλο που δεν φαίνεται πουθενά κανένα μουσικό όργανο, ούτε καν ένα πιάνο και πάει πολύς καιρός από τότε που έπαιξε κανείς μουσική εκεί μέσα. Είναι άλλο ένα γωνιακό δωμάτιο –παρά το απλό τετράγωνο σχήμα του, αυτό το σπίτι μοιάζει να διαθέτει άφθονες γωνίες, το έχετε προσέξει;–, ετούτο εδώ με δυο ζευγή παραθύρων σε δυο δι-

πλανούς τοίχους. Η μπαλκονόπορτα βγάζει στον κήπο, σ' ένα διαφορετικό σημείο του από αυτό που ήμασταν πριν από ένα λεπτό, έρημο και με αλλιώτικα δέντρα. Υπάρχει ένας ογκώδης, κακόγουστος μπουφές και, ανάμεσα σε δυο από τα παράθυρα, με την πλάτη στον τοίχο, μια σεξ λογκ στην οποία κάθεται τώρα η Έλεν, παίρνοντας μια αβίαστη πόζα, με τα πόδια μαζεμένα, το ένα χέρι πίσω από το κεφάλι της, το άλλο ακουμπισμένο χαλαρά στα γόνατά της, το πιγούνι της ανασηκωμένο λες και πρόκειται να ισορροπήσει πάνω του κάτι. Το χρώμα του φορέματός της έχει ακριβώς την απόχρωση του τοίχου πίσω της. Ρίχνει ένα βλέμμα στον Ρόντι πάνω από την ωραία μύτη της. Σας έχω πει για τη μύτη της Έλεν, για το πώς κατηφορίζει κατακόρυφα από το μέτωπό της, όπως οι μύτες τόσων και τόσων θηλυκών συγγενών μου; Επίσης, σας είπα ότι είναι μύωψ, αλλά ότι δεν βάζει γυαλιά επειδή είναι ηθοποιός κι επειδή καμιά ηθοποιός δεν είναι διοπτροφόρος; Ξετρελαμένος, από δίπλα μου, ο πατέρας μου αναστενάζει, γέρνοντας βαρύν στον ώμο μου. Τον συναρπάζει εκείνη η αδιόρατη βλεφαρόπτωση του αριστερού ματιού της (όχι, το δεξί της είναι): το ερμηνεύει σαν σημάδι νωχέλειας και λαγνείας μαζί.

Αυτή και ο νέος κουβεντιάζουν περί ανέμων και υδάτων, χωρίς ειρμό, με ενδιαμέσες σιωπές στη διάρκεια των οποίων νομίζεις ότι αρμενίζουν με βαρβάκι και αφήνουν τα δάχτυλά τους να γλιστράνε στα αστραφτερά, ήρεμα νερά ενός γκριζου ποταμιού. Και οι δυο αντιλαμβάνονται το καλοκαίρι έξω, την απαλή αύρα, το αχνισμένο ηλιόφως. Εκείνη αναφέρει την παράσταση στην οποία θα παίξει και του λέει για τον δύστροπο σκηνοθέτη της. Εκείνος γνέφει καταφατικά: τον ξέρει, λέει, έχει ακούσει πόσο ηλίθιος είναι. Παρατηρεί τα φαγωμένα του νύχια. Το τρέμουλο του χεριού του κάνει τη λεπτή στήλη καπνού που υψώνεται από την καύτρα του τσιγάρου του να κυματίζει. «Α, είναι και ηλίθιος και πολύ δήθεν», συνεχίζει εκείνος, «όλος ο κόσμος το ξέρει». Μια πνοή αέρα μπαίνει από τον κήπο και η λευκή αραχνούφαντη κουρτίνα που καλύπτει το ένα φύλλο της μπαλκονόπορτας φουσκώνει σαν άηχο επιφώνημα και το ίδιο αθόρυβα επανέρχεται στη θέση της. Η μυρωδιά της κότας που ψήνεται εισβάλλει και εδώ. Ένα υπόκωφο γουργουρητό αντιλαλεί από την κοιλιά του Ρόντι – κι αυτός από ταξίδι ήρθε, κι αυτός πεινάει –, οπότε σπεύδει να καθαρίσει το λαϊμό του, να μετακινηθεί από τη θέση του και

να ξανασταυρώσει τα πόδια του. «Έχει δε φοβερή ιδέα για τον εαυτό του», προσθέτει, ανοίγοντας διάπλατα τα μάτια.

Απ' ό,τι βλέπω, η Έλεν φοράει χρυσά σανδάλια με χιαστί λουριά, παρεμφερή με εκείνα του Μπαμπά. Οι γάμπες της είναι ασπριδερές, τα γόνατά της κοκκαλιάρικα και κάπως κοκκινωπά – δεν είναι ψεγάδι αυτό; Ο πατέρας μου ούτε να το ακούσει. Τα λατρεύει αυτά τα γόνατα.

Δεν μπορεί να καταλάβει, λέει, στο μεταξύ, εκείνη, γιατί το έργο έχει τον τίτλο «Αμφιτρύων», αφού κεντρικό πρόσωπο είναι η Αλκμήνη, η γυναίκα του Αμφιτρύωνα, ο δικός της, δηλαδή, ρόλος. «Να γράφεις κριτική για την παράσταση όταν ανέβει», συνεχίζει. Του χαμογελάει. «Για την ερμηνεία μου, φυσικά, επιτρέπεται να γράφεις μόνο διθυράμβους».

«Ε... φυσικά», λέει εκείνος και αποστρέφει κάπως βιαστικά το βλέμμα.

Σηκώνεται και πηγαίνει να σβήσει το τσιγάρο του σ' ένα σταχυοδοχείο πάνω στο πεζούλι του τζακιού. Εκείνη προσέχει την κρυφή ματιά που ρίχνει στο είδωλό του στον καθρέφτη με τη χρυσή κορνίζα που κρέμεται στον τοίχο, μπροστά του.

«Θα μπορούσε κάλλιστα να είναι αυτό το σκηνικό», λέει εκείνη, απλώνοντας σαρωτικά το χέρι, σαν κύκνος που ξετυλίγει τη λευκή φτερούγα του, «αυτό εδώ το σπίτι, όπως ήταν τον καιρό που πρωτοχτίστηκε».

«Αλήθεια; Μα, στην Ελλάδα δεν είναι, στη Θήβα ή κάτι τέτοιο; Θυμάμαι ότι...»

«Η δική μας εκδοχή διαδραματίζεται στο Βίνεγκαρ Χιλ, τον καιρό της Ιρλανδικής Εξέγερσης».

«Α». Συνοφρύνεται. Δεν του αρέσει, λέει, όταν παραποιούνται τα κλασικά έργα. «Εξάλλου, οι Έλληνες τραγικοί ήξεραν καλά τη δουλειά τους».

«Μα δεν είναι ελληνικό το έργο», της ξεφεύγει πριν προλάβει να σταματήσει τον εαυτό της και, σαν να μην έφτανε αυτό, προσθέτει: «Γράφτηκε πριν από μόλις εκατό ή διακόσια χρόνια στη Γερμανία».

Εκείνος ζαρώνει πάλι τα φρύδια του ακόμα πιο βλοσυρά. «Α, μάλιστα», μουρμουρίζει, «αυτό το είχα ξεχάσει». Πηγαίνει ως την μπαλκονόπορτα, στέκεται στο ανοιχτό πορτοφύλλο και παραμερίζοντας την αραχνοϋφαντη κουρτίνα, επιθεωρεί τον κήπο.

Αυτή κοιτάζει την πλάτη του, πόσο ίσια και στητή είναι. «Συγγνώμη», κάνει, με εσκεμμένα χαμηλή φωνούλα και μ' ένα μορφασμό που εκείνος δεν μπορεί να δει. Ο Ρόντι προσποιείται ότι δεν άκουσε.

Η Έλεν αναστενάζει, κατεβάζει τα πόδια από τη σεξ λογ-τα νύχια των ποδιών της είναι βαμμένα σε μια πολύ ωραία ροζ απόχρωση κοχυλιού– και λέει ότι το φαγητό θα πρέπει πια να είναι έτοιμο.

Βγαίνει από το δωμάτιο, νιώθοντας το σχοινί να λασκάρει και να κλυδωνίζεται κάτω από τα πέλματά της, κι αυτό που νομίζει πως είναι το βλέμμα του Ρόντι πάνω της, είναι στην πραγματικότητα ο Μπαμπάς μου, που ακολουθεί τρεκλίζοντας τα ζεστά της ίχνη.

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΟΛΟΥ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΕΝΟΣ ΣΤΗΝ προοπτική αυτού του μεταμεσημβρινού γεύματος, το οποίο, έτσι αργά που θα ξεκινήσει, μάλλον θα έπρεπε να το λέμε απογευματινό τσάι – ο χρόνος τα έχει παίξει σήμερα, χάρη στον... ξέρετε ποιον. Γκρινιάζει ότι θα τον κρατήσει μακριά από το κορίτσι του, κι έχει δίκιο. Δεν μπορώ να κάνω κάτι γι' αυτό. Υπάρχει ένα όριο μέχρι το οποίο μπορώ να παρέμβω στο ημερήσιο πρόγραμμα του κόσμου τους. Το να αναβάλω για μια ώρα το ξημέρωμα, ήταν παιχνιδάκι, παιχνιδάκι θνητού παιδιού, σε σύγκριση με τις ενδεχόμενες συνέπειες ματαιώσης ολόκληρου γεύματος. Το πόσο πολύ και πόσο συχνά τρώνε, μας εντυπωσιάζει και μας αηδιάζει ταυτόχρονα, εμάς που μια γουλιά αμβροσίας και μια προστατευτική δόση από μώλυ, κάθε αιώνα περίπου, αρκούν για να οβήσουν την πείνα μας και να διατηρούν τις στύσεις μας. Αυτοί, πάλι, μετατρέπουν τα πάντα σε πρόφαση για μάσα: τη χαρά, τη λύπη, την επιτυχία, μια ταπεινωτική αποτυχία, και τη μεγαλύτερη απώλεια ακόμα. Τις πρώτες βδομάδες μετά το θάνατο της Ντόροθι, ο γερο-Αδάμ, που ήταν νέος τότε, βρισκόταν έξι με επτά φορές τη μέρα να αντικρίζει άτονα ένα βαρυφορτωμένο πιάτο που μόλις του είχαν σερβίρει. Δεν προλάβαινε να σηκωθεί παραπατώντας από το τραπέζι και όλο και κάποια καλή ψυχή τον άδραχνε από το χέρι και τον ξανάφερνε πάλι με γνοιασμένο χαμόγελο στην καρέκλα του, του έδινε το μαχαίρι και το πιρούνι του, του ξανάδενε τη σαλιάρα και του παραγέμιζε το πιάτο ώσπου να ξεχειλίζει. Έλα, ήταν η συνήθης προτροπή, έλα, πρέπει να βάλεις κάτι στο στόμα σου, να πάρεις δύναμη, να αναθαρήσεις! Δεν είχε λοιπόν άλλη επιλογή από το να ψελλίσει «ευχαριστώ» μ' ένα αναφιλητό και να καταβροχθίσει άλλη μια μερίδα ιρλανδέζικο σιφάδο, άλλη μια σπιτική μη-

λόπιτα, άλλο ένα κομμάτι γλεμπονιάρικου καμαμπέρ. Να δείτε πώς έλαμπε τότε το πρόσωπό τους, έτσι όπως έστεκαν από πάνω του με τα χέρια σταυρωμένα, γνέφοντας ενθαρρυντικά κι αυτάρεσκα. Το ρεπερτόριο της συμπόνιας είναι πολύ περιορισμένο, όπως ανακάλυπτε. Και όμως, αυτές οι καλοσύνες τού έφεραν δάκρυα στα μάτια, λες και δεν είχε ήδη αποδεδειγμένα λόγο για να πλαντάζει στο κλάμα.

– Μα, για μια στιγμή! Βάζω στοίχημα ότι κάτι συνέβη στον κήπο, το ήξερα ότι κάτι θα γινόταν αφού δεν ήμουν εγώ εκεί να επιτηρώ. Καθώς εισβάλλω ορμητικά, ή μάλλον (μπορώ να κάνω κι αλλιώς;) αθόρυβα, και παίρνω στο κατόπι την Έλεν, τον πατέρα μου και τον Ρόντι Γουάγκσταφ –τι θέαμα που θα πρέπει να παρουσιάζουμε ο ένας πίσω από τον άλλον!–, οσμίζομαι ευθύς τον ηλεκτρισμό στην ατμόσφαιρα. Δεν επικρατεί κάποια ηχηρή αναστάτωση, το αντίθετο, όλα μοιάζουν βουλιαγμένα στη σιωπή, και όμως, είναι ολοφάνερο πως προηγήθηκε μόλις κάποιο επείσodio. Βρίσκεται εκεί και ο Μπένι Γκρέις, όρθιος πλάι στο τραπέζι, με τις γροθιές του χωμένες στις τσέπες του σακακιού, απόλυτα συγκεντρωμένος στην επόπτευση των σερβίτσιων λες και καταμετράει τα κουτάλια. Σε μια άκρη της τζαμαρίας, ο νεαρός Αδάμ συνομιλεί ήσυχα με την αδελφή του, η οποία τον κοιτάζει με ένταση, συγκατανεύοντας αδιάκοπα, ενώ και οι δυο τους στρέφουν τότε τότε τα βλέμματα προς τη μεριά του Μπένι. Τι να της λέει, άραγε; Η έκφρασή του μάλλον το φανερώνει: είναι σοβαρή μα ταυτόχρονα σχεδόν χαμογελαστή, σαν να υποβόσκει μια ιλαρότητα που ολοένα κινδυνεύει να ξεσπάσει. Η Ούρσουλα πού είναι; Είμαι βέβαιος ότι κάτι είπε στον Μπένι αφότου έφυγα, κάτι τελείως ανάρμοστο, μπορεί κι εξωφρενικό ακόμα. Έχει την αδυναμία του καθ' έξιν πότη να ξεστομίζει χωρίς σκέψη πράγματα που είναι προσβλητικά και κωμικοτραγικά μαζί. Ο άντρας της απολάμβανε άλλοτε αυτές τις εκρήξεις αθέλητης ειλικρίνειας και απροσχεδίαστης ύβρεως, παρόλο που η ίδια θα ήθελε να ανοίξει η γη να την καταπιεί, όποτε, βέβαια, μπορεί να θυμηθεί τι είπε. Δεν αποκλείεται τώρα που μιλάμε να έχει καταφύγει ντροπισμένη στο παλιό λουτρό, πίσω από το πλυσταριό, και να χορηγεί στον εαυτό της τη δόση της από κάποιο από τα γεμάτα μπουκαλάκια που έχει κρυμμένα εκεί, η άμοιρη, θλιμμένη, νευρική μου αγαπούλα.

Η Άιβι Μπλάουντ κάνει την εμφάνισή της από τον νοτιομένο διάδρομο της κουζίνας, μεταφέροντας το ψητό κοτόπουλο σε μεγάλη μεταλλική πιατέλα. Κρατάει την πόρτα ανοιχτή με τον τενωμένο προς τα έξω αγκώνα της, μα καθώς προχωράει και κλείνει η πόρτα, τής μαγκώνει τη μια από τις παλιές γκριζες παντόφλες της, οπότε δεν έχει άλλη επιλογή από το να τη βγάλει, και συνεχίζει την πορεία της έτσι, με το ένα πόδι ξυπόλυτο, κι εναλλάσσεται ο γδούπος του ενός πέλματος με το σούρσιμο του άλλου πάνω στα πέτρινα πλακάκια. Ο Μπένι κάνει πρόθυμα να τη βοηθήσει, αλλά εκείνη τον προσπερνάει επιδέξια, με μισή στροφή –δεν επιτρέπει στον εαυτό της να τον κοιτάξει–, και κοπανάει τη βαριά πιατέλα στο κέντρο του τραπεζιού. Ζυγώνουν όλοι και στέκονται κοιτώντας την κότα με εκφράσεις αμφιβολίας και δυσπιστίας. Μοιάζει κατά πολύ συρρικνωμένη και η πέτσα της, που έχει μια καστανοκίτρινη απόχρωση, σαν να κοχλάζει απ' άκρη σ' άκρη, καθώς πήζει πάνω της το γυαλιστερό στρώμα του λίπους. Ο Ρεξ, ο σκύλος –από πού μπήκε αυτός–, τραβάει την παντόφλα της Άιβι από την πόρτα, της τη φέρνει με το στόμα, την εναποθέτει απαλά στα πόδια της και της ρίχνει μια ματιά ήπιας, στενοχωρημένης επίπληξης.

Οι άνθρωποι βολεύονται όπως όπως σε καρέκλες και η Άιβι επιστρέφει στην κουζίνα για να φέρει τα λαχανικά. Από αυτό το σκιερό εσωτερικό, ό,τι βρίσκεται εκτός των ορίων της ψηλής τζαμαρίας –τα δέντρα, ο ήλιος, εκείνη η φαρδιά λωρίδα βαθυγάλανου ουρανού– μοιάζει να αποτελεί κομμάτι ενός οργιαστικού καρναβαλιού.

Η Πέτρα πιάνει τη θέση δίπλα στην Έλεν, κι αμέσως μετά, χωρίς να πει λέξη, πετάγεται όρθια και πάει απέναντι, να καθίσει στα δεξιά του Μπένι Γκρέις. Ο Μπένι γυρνάει το κεφάλι και της χαρίζει ένα συνωμοτικό χαμόγελο, με ανασηκωμένο φρύδι. Ο Ρόντι Γουάγκσταφ παρακολουθεί την κίνησή της με βλοσυρή καταφρόνια: από την ώρα που έφτασε, δεν της έχει σχεδόν καθόλου μιλήσει. Η Έλεν κάνει να πάρει την πετσέτα της και τα ακροδάχτυλά της αγγίζουν φευγαλέα την ανάποδη του χεριού του – δεν τον κοιτάζει.

Η Άιβι ξανάρχεται με έναν τεράστιο ξύλινο δίσκο που φιλοξενεί πιάτα με πατάτες, καρότα, μπιζέλια κι ένα πορσελάνινο μπολ με χερούλια, το οποίο παραπέμπει ανησυχητικά σε δοχείο νυκτός

και όπου είναι βουτηγμένη μια αχνιστή μάζα βραστού λάχανου. Απλώνει τα πιάτα κι ύστερα παίρνει τη θέση της, στα δεξιά της Έλεν, εκεί όπου πρωτοκάθισε η Πέτρα, και αρχίζει να σερβίρει. Η καρέκλα δίπλα της είναι κενή. Στο μεταξύ, ο Αδάμ ακονίζει δυο μαχαίρια του κρέατος, τρίβοντας με ιλιγγιώδη ταχύτητα τις ατσάλενιες λάμες τους, λες και κάνει επίδειξη ξιφομαχίας.

Η Ούρσουλα εμφανίζεται τόσο ήσυχα, τόσο πένθιμα, που οι άλλοι δεν προλαβαίνουν να διαπιστώσουν την παρουσία της παρά μόνο αφότου έχει ήδη καθίσει. Σκορπίζει χαμόγελα αόριστης καλοσύνης, με χαμηλωμένα μάτια, δίχως να κοιτάζει κανέναν, και κυρίως όχι τον Μπένι Γκρέις, εκτός κι αν είναι η ιδέα μου. Ω, ναι, υπήρξε κάποια προστριβή στον κήπο – αναρωτιέμαι τι να του είπε.

Όταν ο Αδάμ κόβει την κότα, ένας στεναγμός ατμού ξεφεύγει από την υγρή τομή ανάμεσα στην κρούστα του δέρματος και την υγρή κρεμώδη σάρκα.

«Μα, λάχανο, Άιβι!» αναφωνεί σιγανά η Ούρσουλα, διαμαρτυρόμενη όσο γίνεται πιο διακριτικά «... λάχανο με το κοτόπουλο!»

Η Άιβι την αγνοεί και, όρθια όπως είναι ακόμα, παραμερίζει μια τούφα μαλλιών από το μάγουλό της και στυλώνει το βλέμμα κάπου πάνω από τα κεφάλια όλων.

«Κάλεσα και τον κύριο Ντάφι», ανακοινώνει μεγαλόφωνα, μα υποχρεώνεται να κάνει παύση για να ξεροκαταπιεί. «... Κάλεσα και τον κύριο Ντάφι για φαγητό».

Ακολουθεί βαριά σιωπή, μέχρι που η Έλεν ξαφνικά γελάει σαν να πνίγεται και σκεπάζει βιαστικά με το χέρι το στόμα της.

Ο Ρεξ, ο σκύλος, είναι άγρυπνος παρατηρητής των ανθρώπων συνηθειών. Με αυτή την οικογένεια έχει περάσει όλη τη ζωή του, όσο θυμάται τον εαυτό του ζωντανό, αφού το παρελθόν είναι γι' αυτόν ένας τόπος αμφίβολος και άμορφος, όπου κατοικούν σκιές, και ο οποίος είναι γεμάτος από αβεβαιότητα και φαντάσματα απροσδιόριστα. Οι συγκεκριμένοι αυτοί άνθρωποι τελούν υπό την προστασία του. Δεν είναι δύσκολος ο χειρισμός τους. Τρώει υπάκουα το φαγητό που τους αρέσει να ρίχνουν στο πιάτο του, το χυλό ή την ξηρά τροφή και τότε τότε κανένα κόκκαλο που θυμάται να του φυλάξει η Άιβι Μπλάουντ. Έχει πια μάθει σε αυτή τη διατροφή, παρόλο που στα όνειρά του κυνηγάει

κάτι οβέλτα, ολοζώντανα πλάσματα και ύστερα γεύεται την καπνιστή τους σάρκα. Έχει τα καθήκοντά του –τη φύλαξη του φράχτη, την απομάκρυνση ανεπιθύμητων και επαιτών, τον εκφοβισμό των αλεπούδων– και τα εκτελεί ευσυνείδητα, παρό την προχωρημένη του ηλικία. Προτού ανεβάσουν τον γερο-Αδάμ στο Υπερώο, κοιμισμένο –παρεπιπτόντως, ο Ντάφι τον είχε μεταφέρει ως εκεί πάνω–, όπου και βρίσκεται έκτοτε εφόσον αρνείται να ξυπνήσει και να κατέβει κάτω, υποχρέωση του Ρεξ ήταν να τον βγάζει βόλτα κάθε μέρα, συχνά και δυο φορές την ημέρα, αν ο καιρός ήταν καλός, και παρίστανε, μάλιστα, για να μην τον κακοκαρδίσει, ότι του άρεσε όσο τίποτα να τρέχει πίσω από ένα ραβδί ή ένα μπαλάκι του τένις όποτε εκείνος του το πετούσε. Βέβαια, ο γερο-Αδάμ είναι πολύ απρόβλεπτος: βάζει τις φωνές, ενώ του έχει ρίξει και μια δυο κλοτσιές. Κι από την κοπέλα, την Πέτρα, πρέπει να φυλάγεται: αυτή τού μυρίζει αίμα. Όλοι τους, πάντως, θέλουν μεγάλη προσοχή. Όχι τόσο επειδή είναι επικίνδυνοι, αλλά γιατί είναι ατελείς, και μάλλον σε αυτό οφείλεται το γεγονός ότι έχουν τόση ανάγκη από την υποστήριξη, την αγάπη και τους ελαίνους του. Τους ευχαριστεί να τον βλέπουν να κουνάει την ουρά του όταν μπαίνουν σ' ένα χώρο, ιδιαίτερα εάν είναι μόνοι τους – όταν έχουν και παρέα, συνήθως τον αγνοούν. Δεν τον πειράζει. Μπορεί πάντα να τραβήξει το ενδιαφέρον τους, των γυναικών ιδιαίτερα, με το να χώσει τη μουσούδα του ανάμεσα στα σκέλια τους, όπως τόσο τον διασκεδάζει να κάνει.

Ωστόσο, κάτι δεν πάει καλά μαζί τους, με όλους τους. Είναι το μεγαλύτερο αίνιγμα γι' αυτόν, αυτή η μυστηριώδης αίσθηση, η ανησυχία, το προαίσθημα, ό,τι κι αν είναι τέλος πάντων, κι όσο κι αν προσπαθεί δεν έχει ποτέ καταφέρει να το λύσει. Κάτι φοβούνται, κάτι που βρίσκεται πάντοτε εκεί, όσο κι αν αυτοί προσποιούνται το αντίθετο. Είναι το ίδιο πράγμα για όλους τους, το ίδιο τεράστιο, τρομακτικό πράγμα, με εξαίρεση τους πολύ νεαρούς σε ηλικία, παρόλο που κι εκείνων τα μάτια έχει δει στιγμαία να διαστέλλονται, σε μια έκφραση φρίκης, μπροστά σε κάποια ξαφνική συνειδητοποίηση. Εκείνος διακρίνει αυτή την κρυφή, απαίσια επίγνωση πίσω από κάθε τους πράξη. Ακόμα κι όταν είναι ευτυχισμένοι, υπάρχει στην ευτυχία τους ένα ψεγάδι. Το γέλιο τους έχει μια νότα στριγκή, με αποτέλεσμα όταν γελούν να νομίζουν ότι κλαίνε κιόλας, ενώ όταν κλαίνε, οι οδυρμοί και οι

θρήνοι τους αντηχούν υπερβολικοί, λες κι αυτό που υποτίθεται ότι τους πυροδότησε δεν είναι παρά μια δικαιολογία και ότι η οδύνη τους πηγάζει στην πραγματικότητα από εκείνο το άλλο φρικιαστικό πράγμα που ξέρουν και που πασχίζουν να αγνοήσουν. Θα έλεγε κανείς ότι διαρκώς κοιτάζουν πίσω τους – ή μάλλον ότι δεν τολμούν να κοιτάζουν πίσω τους, μην αντέχοντας να αντικρίσουν την αναπόδραστη παρουσία που τους ακολουθεί καταπόδας. Τον τελευταίο καιρό, από τότε που έπεσε για ύπνο ο γερο-Αδάμ, οι υπόλοιποι δείχνουν να αισθάνονται πιο έντονα τον φασματικό τους διώκτη – μάλιστα, είναι σαν να τους προσπέρασε και να γύρισε μετά να τους αντικρίσει αυτός, σχεδόν όπως έκανε σήμερα αυτός ο χοντρός ξένος: μπήκε με το έτσι θέλω, κάθισε στο τραπέζι τους και τους κοίταξε έναν έναν κατάματα, σαν να έχει κάθε δικαίωμα να βρίσκεται ανάμεσά τους. Ναι, το φοβερό μυστικό αποκαλύφθηκε – αλλά ποιο ακριβώς είναι;

Αναρωτιέμαι αν διακρίνει ο Ρεξ τη διαφορά ανάμεσα σ' εμένα και τον Μπένι. Ή για να το θέσω πιο σωστά: μπορεί να διακρίνει την ομοιότητα; Διότι εξωτερικά, είμαστε τα άκρα αντίθετα οι δυο μας, εγώ είμαι όλος πνεύμα και ο Μπένι, στην παρούσα του υπόσταση, είναι όλος σάρκα, σε βαθμό αξιοθρήνητο. Η ειδοποιός διαφορά βρίσκεται πολύ βαθύτερα από τις μορφές με τις οποίες επιλέγουμε να εμφανιζόμαστε. Μπορεί να είμαστε και οι δυο μας ξωτικά, αλλά, σε σύγκριση με τον Μπένι, εγώ αποτελώ την ενσάρκωση του καθήκοντος, της σταθερότητας και της τάξης. Εκείνος είναι το αγόρι που αποσυναρμολογεί το χρυσό ρολόι του πατέρα του για να δει πώς δουλεύει. Σε εκείνη την απόκρυφη επιστήμη, στην οποία ο γερο-Αδάμ είναι ειδήμων, υπάρχουν δυο βασικοί τύποι μάγων. Ο πρώτος βλέπει τον κόσμο σαν ένα ζέον χάος κι επιχειρεί να του επιβάλει ένα σύστημα δικής του επινόησης, το οποίο θα ταξινομήσει τα ατάκτως ερριμμένα θράσματα και θα συνθέσει με αυτά ένα όλον, ενώ ο δεύτερος βρίσκει έναν τακτικό κόσμο κι αρχίζει να τον επεξεργάζεται, με σκοπό να ανακαλύψει ποια αρχή συγκρατεί όλους τους τροχούς και τους άξονές του σε βουερή ισορροπία. Αυτός ο δεύτερος θα είναι τις πιο πολλές φορές ευτραφής και ικανοποιημένος από τον εαυτό του, ο άλλος πιο γλοιώδης κι από τον γλοιωδέστερο επίσκοπο. Ο δεύτερος είναι ο Μπένι, ο άλλος είμαι εγώ.

Βέβαια, ο Ρεξ σίγουρα ξέρει το αληθινό πρόσωπο του Μπένι.

Λένε ότι τα ζώα πάντοτε αναγνωρίζουν τον αφέντη τους και σκύβουν ταπεινά μπροστά του. Όμως, τι σημαίνει «αναγνωρίζω», στην περίπτωση του Ρεξ, και τι συνεπάγεται; Οι χαρακτηρισμοί και οι κατηγορίες δεν έχουν περισσότερη βαρύτητα στον κόσμο του απ' ό,τι στον δικό σας – εσείς οι θνητοί είστε οι ανελήκτοι ταξινόμοι. Κουλουριάζεται τώρα σαν σφίγγα στο πέτρινο κατώφλι της σέρας, με τα μπροστινά πόδια προτεταμένα και το μεγάλο τετράγωνο κεφάλι του ανασηκωμένο, σε στάση εγρήγορσης κι επιφυλακής. Το σημείο αυτό τού προσφέρει την καλύτερη δυνατή άποψη του τραπεζιού, παρόλο που η πηγή του φωτός, που ξεχύνεται μέσα από όλους εκείνους τους υαλοπίνακες, βρίσκεται πίσω από τους συνδαιτυμόνες, με αποτέλεσμα να σκιαγραφούνται σαν σκοτεινές φιγούρες, ορισμένοι δίχως πρόσωπα, άλλοι μόνο ως κατατομές. Σαν τετράποδο που είναι, έχει μεγαλύτερη εξοικείωση με τα κάτω άκρα των δίποδων. Εκεί κάτω, στο μισόφωτο, τα πόδια είναι πάντα πολύ πιο εκφραστικά απ' όσο συνειδητοποιούν οι ιδιοκτήτες τους. Ο Μπένι, παραδείγματος χάρη, διαρκώς σταυρώνει και ξεσταυρώνει τα δικά του, σαν μωρό που ανοιγοκλείνει τα δάχτυλά του. Κάθεται αμέριμνα, σφίγγοντας το μαχαίρι και το πιρούνι όλο προσμονή μες στα παχουλά του χέρια, ενώ οι στρουμπουλοί μηροί του ξεχειλίζουν από την ανίσχυρη καρέκλα που τον φιλοξενεί, και μια ήδη λερωμένη πετσέτα απλώνεται κάτω από τη χοντρή κοιλιά του. Απευθύνεται σε όλη την ομήγυρη, αφηγούμενος γι' άλλη μια φορά την ιστορία του σπουδαίου φίλου και συναδέλφου του Αδάμ Γκόντλεϊ από εκείνη τη δοξασμένη μέρα, σαν να ήταν μόλις χθες, όταν συνέλαβε τη φαινή ιδέα ότι όλα εκείνα τα σκοτεινά άπειρα, που τόσα χρόνια παρακώλυαν τα αθροίσματά του, εμπεριείχαν, στην πραγματικότητα, τις ολοφώτεινες λύσεις του. Κανείς δεν τον παρακολουθεί, ούτε καν η Πέτρα. Όλων η προσοχή είναι στραμμένη στην άδεια θέση στο τραπέζι, την οποία, όμως, κανένας δεν τολμά να κοιτάξει κατευθείαν – τη θέση που αναμένει από στιγμή σε στιγμή τον Ντάφι, το γελαδάρι. Ομολογώ ότι κι εγώ ο ίδιος αδημονώ. Τι διασκεδαστικές επιπτώσεις πυροδότησα με το δόλιο πρωινό μου τέχνασμα; Ωστόσο, με ζώνει ένα κακό προαίσθημα, όταν θυμάμαι ξαφνικά τα γυαλιστερά πράσινα παντζούρια του αγροτόσπιτου της Άιβι. Μήπως κάτι προοιωνίζαν, κάτι εξίσου σατανικό και επιτακτικό, όπως η όψη τους;

«... ότι θα ήταν δυνατό να συντάξει εξισώσεις για όλους τους επάλληλους κόσμους, ενσωματώνοντας τα άπειρά τους, και ότι, κατά συνέπεια, όλες εκείνες οι άλλες διαστάσεις – Τι;»

Ο Μπένι σταματάει λες και κάτι είπε κάποιος και τον διέκοψε, παρόλο που κανένας δεν μίλησε. Η Έλεν γυρίζει να τον κοιτάξει, παίρνοντας τη σοβαρή έκφραση, με τα σφιγμένα χείλη, κάποιου που παλεύει να μη σκάσει στα γέλια. Η Ούρσουλα, η οποία κάθε-ται δίπλα στον νεαρό Αδάμ, ψηλαφίζει διστακτικά με το βλέμμα την αναπάντεχη σιωπή κι αναρωτιέται έντρομη μήπως ξεστόμισε κάτι που δεν έπρεπε. Τώρα τελευταία, πιάνει συχνά τον εαυτό της να αρθρώνει μεγαλοφώνως πράγματα που νόμιζε ότι απλώς τα σκεφτόταν, ενώ άλλες φορές, όταν πράγματι μιλάει, ή νομίζει ότι μιλάει, εκείνος στον οποίο απευθύνεται δεν δείχνει να την έχει ακούσει. Για παράδειγμα, είναι σίγουρη ότι πριν από ένα λεπτό ζήτησε από το διπλανό της, τον Γουάγκσταφ, να ανοίξει το κρασί, αλλά αυτός είτε δεν την άκουσε ή αδιαφόρησε τελείως, γιατί κάθεται με τους αγκώνες του ακουμπισμένους προσεκτικά πλάι πλάι πάνω στο τραπέζι και τα χέρια του δεμένα κάτω από το πιγούνι, σαν να ετοιμάζεται να πει την προσευχή, και ούτε καν την κοιτάζει. Μετατοπίζει την προσοχή της στο γιο της και τον παρακολουθεί πώς κόβει το κοτόπουλο μ' εκείνο τον εκνευριστικά αργό, μεθοδικό του τρόπο, τακτοποιώντας τις φέτες του στήθους πάνω από τα μπουτία για να μείνουν ζεστές, ώσπου να έρθει και ο Ντάφι. Ο Ντάφι, μέσα στο σπίτι, στο τραπέζι τους! – ή μήπως το φαντάστηκε μόνο ότι η Άιβι ανήγγειλε πως τον είχε καλέσει; Όχι, δεν το φαντάστηκε, γιατί να τος.

Ο καημένος ο Ντάφι. Τελικά, είναι σκέτη απογοήτευση ο ερχομός του. Έχει βάλει τα κυριακάτικά του, δηλαδή ένα χιλιό-πλυμένο και ξεθωριασμένο ναυτικό ριγέ κοστούμι, που παρό-μοιο έχω δει μονάχα στις Κυκλάδες: σ' εκείνα τα μέρη θα έλεγε κανείς ότι κάθε αρσενικό βρέφος κληρονομεί με τη γέννησή του ένα τέτοιο διαχρονικό ένδυμα, που το φοράει τελετουργικά κα-τά την ενηλικίωσή του και δεν το ξαναβγάζει από πάνω του μέ-χρι να φτάσει στον τάφο – συχνά, δεν το βγάζει ούτε τότε. Το πουκάμισο που φοράει ο Ντάφι είναι εκτυφλωτικά λευκό κι α-νοιχτό στο γιακά, οι μπότες του καφέ. Έχει απλώσει μπριγιαντί-νη στα μαλλιά και τα έχει βουρτσώσει μανιασμένα προς τα πίσω, πράγμα που του δίνει μια κάπως αγριωπή, επιθετική όψη. Κο-

ντοστέκεται στο κατώφλι κι όπως ξεροκαταπίνει, χοροπηδάει το καρούδι του. Κανένας δεν ξέρει τι να πει, και η Άιβι δυσκολεύεται ακόμα και να στραφεί προς το μέρος του. Τελικά, όμως, είναι η Πέτρα εκείνη που σηκώνεται, πηγαίνει γοργά κοντά του, τον παίρνει από το χέρι –ναι, απ’ το χέρι, καλά ακούσατε–, κάτι που στα μάτια όλων των άλλων, και της Άιβι ακόμα, προς μεγάλη τους έκπληξη, μοιάζει το φυσικότερο πράγμα στον κόσμο, και τον οδηγεί αμίλητη στη θέση του, στο τραπέζι. Εκείνος ευχαριστεί μ’ ένα νεύμα, και στις πλατιές εκτάσεις του προσώπου του σχηματίζεται ένα ασυνήθιστο, υποτυπώδες χαμόγελο. Η Άιβι, εξακολουθώντας να μην τον κοιτάζει, σπρώχνει μια πετσέτα λίγο πιο κοντά στο πιάτο του, με την άκρια του μεσαίου δακτύλου της, και ξεροβήχει. Ο Ντάφι κάθεται με μια περίεργη, σταδιακή κίνηση: πρώτα στηρίζει το αριστερό του χέρι στο τραπέζι και γέρνει πλάγιως, πιέζοντας το άλλο χέρι πάνω στον δεξιό του μηρό, κι ύστερα κατεβάζει προσεκτικά το σώμα του προς την καρέκλα, η οποία βγάζει ένα τρομαγμένο σκούξιμο. Μπορεί να υποφέρει κι αυτός από ρευματισμούς, να έχει αρθριτικά, όπως η μακαρίτισσα η γριά μάνα του. Ο Μπένι Γκρέις τον επιθεωρεί με ειλικρινές, χαμογελαστό ενδιαφέρον. Η Έλεν παίρνει το τσιμπουρόν και το δίνει στον Ρόντι Γουάγκσταφ. Στο μεταξύ, η Πέτρα επιστρέφει στη δική της θέση και κάθεται, χαμηλοβλεπούσα, σαν τη πιστή που έχει μόλις μεταλάβει.

«Καλωσόρισες στο τραπέζι μας, Έιντριαν», λέει η Ούρσουλα από την απέναντι πλευρά του τραπεζιού, κάπως δαγκωμένα, προφέροντας προσεκτικά τις λέξεις σαν να ήταν κολλημένες μεταξύ τους και να έπρεπε να τις ξεκολλήσει μία μία. Ο Αδάμ στέκεται όρθιος δίπλα της με τα μαχαίρια του κρέατος υψωμένα – εκείνη τον αγγίζει απαλά στον αγκώνα. «Νομίζω ότι ο κύριος Ντάφι θα πάρει ένα μπουτάκι», του λέει χαμηλόφωνα.

Η φορτισμένη ατμόσφαιρα διαλύεται σιγά σιγά. Είναι προφανές σε όλους ότι ο ερχομός του Ντάφι δεν πρόκειται να ανταποκριθεί σε ό,τι προσδοκούσαν απ’ αυτόν. Ο Ρεξ, ο σκύλος, χάνοντας απότομα το ενδιαφέρον του για τα πάντα, περιλαμβανομένου και του Ντάφι, γυρνάει αναστενάζοντας στο ένα του πλευρό και κλείνει τα μάτια.

Ο νεαρός Αδάμ τελεί υπό ένα καθεστώς αλλόκοτης ανάτασης. Νιώθει σαν να υπερίπταται του τραπεζιού και να κλυδωνί-

ζεται εκεί πάνω. Βλέπει τα χέρια του από πολύ, πολύ μακριά, να κόβουν φέτες κρέατος και να τις σερβίρουν στα πιάτα που του τείνει η Άιβι Μπλάουντ, ενώ όταν μιλάει, η φωνή του αντιλαλεί μικροσκοπική μέσα στο κεφάλι του. Δεν ξέρει τι έχει πάθει – είναι πάλι εκείνη η ευτυχία, η ίδια που είχε βιώσει όταν πήγαινε προς τον σιδηροδρομικό σταθμό; Όχι ακριβώς – περισσότερο μοιάζει με ζάλη. Ναι, νιώθει ίλιγγο έτσι όπως κοιτάζει από ψηλά το τραπέζι. Η μητέρα του, δίπλα του, σκύβει πάνω από το ποτήρι του κρασιού της, κι εκείνος βλέπει τη χλωμή χωρίστρα των μαλλιών της που έχουν αρχίσει να γκριζάρουν και αισθάνεται στιγμιαία το τσίμπημα μιας απόλυτα γνήσιας θλίψης. Μα, τι έχει πάθει και αμφιταλαντεύεται έτσι από το ένα άκρο στο άλλο;

Η Έλεν μιλάει στον Ρόντι και του χαμογελάει, και η Πέτρα την παρακολουθεί από απέναντι με σμιγμένα φρύδια.

Μόλις ολοκληρώνει τον τεμαχισμό, ο Αδάμ κάθεται κάτω, μπροστά από το πιάτο του, αλλά εκείνη η αίσθηση της ζάλης επιμένει. Κάτι του λέει η μητέρα του, από τα δεξιά του, έχει αγωνία μήπως δεν φτάσει το κοτόπουλο για όλους. Της λέει να πάψει να ανησυχεί κι ότι δεν θα νοιαστεί κανένας. «Να, δεσ, ο Ντάφι πήρε το μπουτάκι του», της ψιθυρίζει και πιέζει τον εαυτό του να χαμογελάσει, εκείνη, όμως, τον κοιτάζει μόνο μ' εκείνο το emphatic απλανές της βλέμμα, τα μάτια διάπλατα ανοιχτά, το κεφάλι κατεβασμένο, το πιγούνι χωμένο στο λαιμό. «Μην ανησυχείς», της ξαναλέει, πιο εκνευρισμένα τώρα, πιο απότομα, «σου λέω ότι όλα είναι μια χαρά».

Είναι, όμως; Νιώθει πολύ έντονα την απουσία του ετοιμοθάνατου πατέρα του από αυτό το τραπέζι, στο οποίο τόσο συχνά εκείνος πρωτοστατούσε. Πότε, όμως, ήταν ο πατέρας του απόλυτα παρών, είτε στο τραπέζι αυτό είτε οπουδήποτε αλλού στη ζωή του σπιτιού; Εγώ το θέτω το ερώτημα, όχι ο νεαρός Αδάμ, ο οποίος ξέρει να συγχωρεί περισσότερο από μένα, περισσότερο απ' ό,τι θα μπορούσα ίσως να συγχωρώ εγώ. Αχ, πατέρες και γιοι, πατέρες και γιοι. Όχι ότι γνωρίζω και πολλά γι' αυτό το θέμα. Όταν αναφέρομαι στον πατέρα μου, εννοώ τον πατέρα μου, το ίδιο κι όταν αναφέρομαι στο γιο μου, στην πραγματικότητα, αλλά αυτοί οι όροι είναι συμβολικοί μονάχα για μας που δεν γεννιόμαστε και δεν πεθαίνουμε, εφόσον η γέννηση και ο θάνατος είναι καθώς φαίνεται οι πηγές από τις οποίες οι θνητοί αντλούν τα συναι-

σθήματα της αγάπης και της απώλειας. Οι παλιές ιστορίες μιλάνε για τα ξευγαρώματά μας και τα γεννητούρια μας, για τα βάσανα και το τέλος μας, αλλά δεν είναι παρά ιστορίες. Όπως και ο γερο-Αδάμ στους κόλπους της οικογένειάς του, δεν είμαστε επαρκώς παρόντες ώστε να μπορούμε κάποτε να γίνουμε απολύτως απόντες. Σκεφτείτε, αν μπορείτε, μια θάλασσα δυνητικής ανωιότητας και ύστερα φανταστείτε εμάς σαν τα σχήματα που παίρνει το νερό όπως φουσκώνει και λικνίζεται. Σκεφτείτε τον αέρα όπως του δίνει διάφανες μορφές ο καιρός, σκεφτείτε τον πάγο ή τη φωτιά: έτσι είμαστε, αιώνιοι και εφήμεροι μαζί.

Πού ήμασταν, λοιπόν; Στο τραπέζι, με αυτούς τους ανθρώπους. Το μόνο που κάνω εδώ είναι να περνάω την ώρα μου, ανακατεύοντας αυτά τα σπιλπνά τραπουλόχαρτα μέσα σ' εκείνο το αναποδογυρισμένο μεταξωτό καπέλο.

Ο Αδάμ κοιτάζει ολόγυρά του με κάτι σαν απορία, νιώθοντας τώρα ότι είναι βυθισμένος μέσα σε κάτι, και κοιτάζει προς τα πάνω, και όλα χορεύουν και λαμπυρίζουν. Αισθάνεται σαν να τον υποβάλλουν σε ναυτικό καψόνι, τη μια να αιωρείται ψηλά, πασχίζοντας να πάρει ανάσα, την άλλη να καταβυθίζεται σε αεροστεγή πυθμένα. Πόσο επίπεδα κι απρόσωπα μοιάζουν τώρα όλα εκεί πάνω, όταν τα βλέπεις από δω κάτω, ακόμα και οι ανθρώπινες φιγούρες, ιδίως αυτές, η μητέρα του και η αδελφή του, η γυναίκα του, και ο εξωφρενικός Μπένι Γκρέις ακόμα. Θυμάται τον Ρόντι Γουάγκσταφ την ώρα που περνούσε κάτω από το δέντρο, έξω από το σταθμό και που σαν να χάθηκε για ένα δευτερόλεπτο μέσα σ' εκείνο τον ζοφερό ίσκιο. Πώς να μπορέσει να συλλάβει μια πραγματικότητα αρκούντως λεπτομερή, αρκούντως ασυνάρτητη, ώστε να φιλοξενεί όλα τα πράγματα που υπάρχουν στον κόσμο; Ο ίδιος ζει σ' αυτή την πραγματικότητα και όμως δεν τη χωράει απόλυτα ο νους του. Στέκεται εμβρόντητος μπροστά στην πληθώρα των πραγμάτων, που είναι το καθένα τους ξεχωριστό, το καθένα μοναδικό. Ένα μόνο φύλλο γρασιδιού απαρτίζεται από μια αδιανόητη συσσώρευση μικροσκοπικών κι ακόμα μικροσκοπικότερων σωματιδίων – και πόσα φύλλα γρασιδιού υπάρχουν σ' ετούτο τον αδιανόητο κόσμο; Αυτό ήταν το ταχυδακτυλουργικό κόλπο που είχε πετύχει ο πατέρας του – να κάνει, δηλαδή, όλα τα μέρη του όλου να δείχνουν πως συνδέονται σ' ένα μεγαλειώδες αμάλγαμα, σφυρηλατημένο

από την ακατάληπτη γλώσσα απλών αριθμών. Ή έτσι τουλάχιστον νομίζει ο γιος.

Βγαίνει απότομα από το ρεμβασμό του. Το τραπέζι έχει ζωντανέψει, ξαφνικά μιλάνε όλοι μαζί. Η Έλεν κάτι λέει στον Ρόντι Γουάγκσταφ –μάλλον γι' αυτό το θεατρικό έργο στο οποίο πρόκειται να παίξει, δεν μιλάει και για τίποτε άλλο τον τελευταίο καιρό–, έχοντας το χρυσόμαλλο κεφάλι της τεντωμένο πάνω στον υπέροχο κίονά του. Ο Αδάμ παρατηρεί ένα απαλό κοκκίνισμα στο λαϊμό της, μια πορσελάνινη ροδαλή λάμψη όπως αυτή στο εσωτερικό του κοχυλιού. Ο Ρόντι έχει σπρώξει πίσω την καρέκλα του για να μπορεί να την κοιτάζει καλύτερα και κάθεται πλαγίως στο τραπέζι με τα οστέινα γόνατα σταυρωμένα, και το ένα χέρι διπλωμένο κάτω από το άλλο που, στητό, στηρίζει με το δείκτη τη μια πλευρά του πιγουνιού του. Την παρακολουθεί ατάραχα και τότε τότε συγκαταnevύει, παρόλο που το πρόσωπό του εκφράζει δυσπιστία, με μια σκιά μειδιάματος. Ο Αδάμ νιώθει να τον πλημμυρίζει για τη γυναίκα του το ίδιο κύμα συμπόνιας που είχε αισθανθεί πριν από ένα λεπτό για τη μητέρα του: μα γιατί χαρίζει η Έλεν τόση από την προσοχή της σ' αυτό τον τύπο, ο οποίος σίγουρα την περιφρονεί, όπως περιφρονεί –έτσι τουλάχιστον υποιφιάζεται ο Αδάμ– όλους τους σε αυτό το τραπέζι; Στο μεταξύ, η Πέτρα συνεχίζει να παρακολουθεί τους δύο, κοιτώντας μια τον ένα μια τον άλλο, αδιάλειπτα, σαν θεατής απορροφημένος σε αγώνα τένις. Πού και πού πετάγεται επιχειρώντας να πει κι αυτή κάτι, αλλά προσκρούει στην αδιαφορία τους, οπότε υποχωρεί ξανά, βουβή κι αξιολύπητη. Η Άιβι Μπλάουντ και ο Ντάφι ο γελαδάρης, πλάι πλάι, βρίσκονται σ' έναν κόσμο δικό τους: εκείνη είναι σκυμμένη πάνω από το πιάτο της και χειρίζεται το μαχαίρι και το πιρούνι της με προσηλωμένη ένταση, σαν να ήταν βελόνες του πλεξίματος, ενώ ο Ντάφι, αγνοώντας το φαγητό του, αγριοκοιτάζει, δίχως πραγματικά να βλέπει, μια αλατιέρα. Έχουν φαίνεται κάποια φιλονικία, και μιλούν χωρίς να κοιτάζονται, εκσφενδονίζοντας ριπές λέξεων ανάμεσα σε σύντομα διαλείμματα πυκνής σιωπής. Στην πραγματικότητα, όμως, δεν μαλώνουν. Να μη με λένε Ερμή, αν δεν διαπραγματεύονται τους όρους ενός όρκου αμοιβαίας πίστης.

Ξαφνικά, η φωνή του Μπένι Γκρέις υψώνεται πάνω από όλων των άλλων. «Α, όχι, δεν θα πεθάνει», λέει ηχηρά και εμφατι-

κά, «όχι, όχι», οπότε ο Ρεξ ο σκύλος, που είναι ακόμα πλαγιασμένος στο ένα πλευρό, ανασηκώνει το μεγάλο του κεφάλι από το δάπεδο και τον κοιτάζει.

Ο Αδάμ ακούει από τη μεριά της μητέρας του, στα δεξιά του, έναν σιγανό πνιχτό ήχο που θα μπορούσε να ήταν και γέλιο ακόμα. Πέφτει βουβαμάρα σε όλο το τραπέζι – έχουν όλοι κατακεραυνωθεί. Ο Μπένι χαμογελάει χωρίς να απευθύνεται σε κανέναν συγκεκριμένα και πίνει μια γουλιά κρασί, με τα μαύρα ματάκια του να αστραποβολούν χαρωπά πάνω από το χείλος του ποτηριού. Η δήλωσή του έχει προκαλέσει γενική αμηχανία, αφού δεν είναι σαφές ποιος ήταν ο αποδέκτης της διαβεβαίωσής του. Η Άιβι Μπλάουντ έχει σηκώσει το κεφάλι και κοιτάζει τον ανθρωπάκο, με τα χείλη μισάνοιχτα, το μαχαίρι και το πιρούνι της σταματημένα στον αέρα. Ο Ντάφι, αντιμετωπίζοντας με ύφος σκυθρωπό την καινούργια σιωπή, στρέφει την προσοχή του στο πιάτο του, μέσα στο οποίο η μοναχική φέτα του κοτόπουλου, η μόνη που του σέρβιραν, έχει αρχίσει να κατσαρώνει στις άκρες, ενώ το λάχανο έχει κρώσει κι έχει αποκτήσει μια δύσμορφη ασπριδερή γυαλάδα. Ο Ντάφι είναι που προσέχει αυτές τις μικρές λεπτομέρειες, ή μήπως εγώ; Ή δεν υπάρχει διαφορά;

Πάντως, δεν χωράει καμιά αμφιβολία για το ποιος ήταν εκείνος στον οποίο αναφερόταν ο Μπένι Γκρέις, ποιανού το τέλος, το επικείμενο τουλάχιστον, αρνιόταν. Η ίδια η βεβαιότητα αυτής της άρνησης, που έτσι αιφνιδιαστικά άρθρωσε χωρίς, φαινομενικά, να του έχει ζητηθεί, είναι που κλόνισε τόσο τους υπόλοιπους συνδαιτυμόνες. Ο συγγενής μου, ο Θάνατος, ο γιος της Νύχτας, με τον μαύρο μανδύα του και το σπαθί ξεθηκαρωμένο, ξεπρόβαλε από τις σκιές όπου εξαρχής καιροφυλακτούσε και βρέθηκε στην ομήγυρή τους. Η απροσδόκητη άφιξή του είναι που αφύπνισε τον Ρεξ το σκύλο, ο οποίος σηκώνεται τώρα αργά στα τέσσερα πόδια του και φερμάρει τον ηλεκτρισμένο αέρα. Κάτι τέτοιες στιγμές που οι διαθέσεις τους αλλάζουν απότομα και χωρίς πρόδηλη αιτία – τότε είναι που αναστατώνεται πιο πολύ. Προηγουμένως κουβέντιαζαν όλοι, τους άκουγε κι ας κοιμόταν, μα τώρα έχουν βουβαθεί και κάθονται ακίνητοι, λες και κάτι τους τρώμαξε πάλι, εκείνο το μυστηριώδες πράγμα που διαρκώς τους φοβίζει – με εξαίρεση τον χοντρό ξένο, που τίποτα δεν φαίνεται να τον απασχολεί. Στο μεταξύ, έξω, πέρα από την τζαμαρία, τα

δέντρα στην αντικρινή άκρη του ηλιόφωτου κήπου στέκουν σαν άνθρωποι παραταγμένοι σε γραμμή, που, με γυρισμένα τα νώτα τους, απενίζουν αδιάφορα κάτι άλλο.

Δεν θα πεθάνει, ε; Όστε αυτό το παιχνίδι ήρθε να παίξει, γι' αυτό τον έστειλαν ως εδώ. Κι από τότε έγινε ο άρχων της ζωής και του θανάτου, ο Κύριος Μπένι Γκρέις;

Όμως, εγώ γιατί εκνευρίζομαι; Τι με νοιάζει εμένα αν κάποιος απ' αυτούς ζήσει ή πεθάνει; Όλοι θα φύγουν όταν έρθει το πλήρωμα, το άδειασμα, του χρόνου. Το μόνο δικό μου καθήκον είναι να τους παραλάβω από το νεκροθάφτη και να τους συνοδεύσω στην επόμενη ζωή, όποια κι αν είναι αυτή, διαφορετική για τον καθένα τους. Αυτοί, τον θάνατο πάντα πρόωρο τον θεωρούν: ο ενενηντάρης, καραφλός και ξεδοντιάρης σαν νεογέννητο, ξεχνάει τις φραγμένες του αρτηρίες, τις αμυλοειδείς πλάκες στον εγκέφαλό του, και πιστεύει ότι βρίσκεται ακόμα στο άνθος της μέσης ηλικίας κι ότι έχει κότσια για τουλάχιστον ενενήντα ακόμα ξέφρενα χρόνια. Θα έπρεπε να τους βάλουμε να δοκιμάσουν λίγη αθανασία, να δουν τη γλύκα. Πολύ σύντομα θα σέρνονταν κλαψουρίζοντας στα πόδια μας, ικετεύοντάς μας να τους δώσουμε τη χαριστική βολή. Κάποτε, ο πατέρας μου εξέτασε το ενδεχόμενο να τους προσφέρει το δώρο –χα, χα!– της αιώνιας ζωής. Αυτό συνέβη πριν από πολλά, πολλά χρόνια, την εποχή του Ηλεκτρώνα, βασιλιά των Μυκηνών. Να πώς έγινε: ο ανιψιός του γερο-βασιλιά, ο Αμφιτρώνας –ναι, αυτός, αυτοπροσώπως–, που ήταν γιος του αδελφού μου Περσέα, του σφαγέα της Γοργούς, ερωτεύτηκε την ξαδέλφη του, Αλκμήνη, κόρη του Ηλεκτρώνα – ναι, ναι, ακριβώς: το γνωστό μπέρδεμα με τις εξ αίματος συγγένειες. Ο Αμφιτρώνας είχε καταφύγει στη Θήβα, αφού κατάφερε να σκοτώσει κατά λάθος τον πεθερό του στο πεδίο της μάχης –τουλάχιστον έτσι ισχυρίστηκε, ότι δεν το 'χε, δηλαδή, σκοπό να καθαρίσει το γέρο–, και η Αλκμήνη, κορίτσι άφοβο, τον ακολούθησε ως εκεί και τον παντρεύτηκε, ύστερα από διάφορα γυρίσματα της τύχης πολύ ανιαρά για να κάθομαι τώρα να σας τα απαριθμώ. Η Αλκμήνη ήταν ένα εξάισιο πλάσμα, μια καλλονή, και περιττό να πούμε ότι τού γνάλισε του Μπαμπά μου, οπότε χρησιμοποίησε ένα από τα πιο προσφιλή τεχνάσματά του για να τη ρίξει στο κρεβάτι: της παρουσιάστηκε μόλις έπεφτε η νύχτα με τη μορφή του συζύγου της. Πέρασαν μια θεϊκή νύχτα μαζί, ο ψευτο-Αμφιτρώνας και η εκλε-

κή του, και με την αυγούλα ο Μπαμπάς τραβήχτηκε –συνεχίζω την αφήγηση, αγνοώντας ηθελημένα την αναπόφευκτη διπλή σημασία της λέξης– για να εμφανιστεί –ποιος άλλος;– ο Αμφιτρύων ο πραγματικός, που είχε επιστρέψει απροσδόκητα από τον πόλεμο. Είδατε πώς άρχισε να με παρασύρει η διήγησή μου; Η λαίδη Αλκμήνη παραξενεύτηκε βέβαια, βλέποντας τον άντρα της να εισβάλλει πάλι στην κάμαρά της ένα μόλις λεπτό αφότου είχε αποχωρήσει και να συμπεριφέρεται σαν να μην είχαν μόλις ζήσει μια ολόκληρη νύχτα πάθους. Παρ' όλα αυτά, παραδόθηκε σε μια ακόμα εντατική ερωτική συνεδρία πάνω στο ήδη ανάστατο κρεβάτι της – ο Στρατηγός Αμφιτρύων έλειπε για ένα απελπιστικά μεγάλο χρονικό διάστημα στη Θεσσαλία, κατακρουεργώντας τους παλιούς του αντιπάλους και, όπως ήταν φυσικό, μόλις πέρασε το κατώφλι, έσπευσε ευθύς να εκπληρώσει τα συζυγικά του καθήκοντα. Το αποτέλεσμα αυτού του διπλού γύρου καρποφόρων πηδημάτων ήταν, όταν έφτασε η ώρα, δύο δίδυμα, ο Ιφικλής, που ήταν γιος του Αμφιτρύωνα και που γι' αυτό έμεινε λίγο πολύ στην αφάνεια, και ο Ηρακλής, τον οποίο ο Μπαμπάς μετά χαράς αναγνώρισε ως δικό του γιο.

Παίρνω μια ανάσα.

Ο Ηρακλής, ο ρωμαλέος έφηβος, μεγάλωσε κι έγινε άντρας τρανός, ο κορυφαίος των μυθικών ηρώων, και πάει λέγοντας... Λοιπόν, παρόλο που ο πατέρας μου ποτέ δεν κάνει τίποτε απλό ή ντόμπρο, οι μηχανορραφίες του για να υλοποιήσει μέσω του Ηρακλή –ο οποίος ήταν γενναίος μεν αλλά όχι και κανένα σαϊνι- το σχέδιό του της αθανασίας των θνητών ήταν πιο σατανικές από ποτέ. Αφού πρώτα τον έκανε τον καημένο να χάσει προσωρινά τα λογικά του, μετά κανόνισε να του δώσουν χρησμό οι Δελφοί ότι έπρεπε να υπηρετεί τον Ευρυσθέα, βασιλιά της Τίρυνθας, στον οποίο ενέπνευσε την ιδέα να απαιτήσει από τον ήρωα, δίχως προφανή αιτία ή σκοπό, μια σειρά από τρομερούς και σχεδόν ακατόρθωτους άθλους. Γνωρίζετε, βεβαια, τους περίφημους Δώδεκα Άθλους του Ηρακλή, την εξόντωση της πολυκέφαλης λερναίας Ύδρας, τη σύλληψη του Ερυμάνθιου Κάπρου, την κλοπή της ζώνης της Ιππολύτης, βασιλίσσας των Αμαζόνων και ούτω καθεξής. Από τα δώδεκα, όμως, αυτά κατορθώματα, τα έντεκα δεν ήταν παρά προφάσεις για να φτάσει στο δωδέκατο, την υποτιθέμενη αρπαγή του Κέρβερου. Αυτό τον άθλο τον

πέτυχε με τη βοήθεια του υποφαινόμενου και της αδελφής μου, Αθηνάς, του παιδιού-πονοκέφαλου, όμως κι αυτός ήταν επίσης ένα πρόσχημα μόνο για την εξόντωση του ίδιου του Πλούτωνα. Αυτή ήταν η αληθινή πρόθεση του πατέρα μου, ο κεντρικός πυρήνας του σχεδίου του: να συνοδεύσουμε, η αδελφούλα μου κι εγώ, τον Ηρακλή μέχρι τις πύλες του Κάτω Κόσμου, όπου οι υλακές του τετράποδου φύλακα θα έκαναν τον Πλούτωνα να τρέξει να δει ποια ήταν η καινούργια άφιξη, οπότε ο Ηρακλής θα τέντωνε το τόξο του και θα έστελνε ένα βέλος στην καρδιά του σκοτεινού θεού, ρίχνοντάς τον κάτω νεκρό. Ο θάνατος του θανάτου! – για φανταστείτε! Παρ' όλα αυτά, δεν ήτανε γραφτό. Όλοι οι Ολύμπιοι επαναστατήσαμε ή απειλήσαμε ότι θα εξεγερούμε. Ξέραμε ότι αυτή ήταν η στιγμή να ενώσουμε τις δυνάμεις μας για να δείξουμε στον Δία ότι και η δική του δύναμη είχε κάποιο όριο. Τόσο καιρό επέβαλε την εξουσία του, κερατώνοντας θεούς κι ανθρώπους αδιακρίτως και καταβροχθίζοντας τους συγγενείς του αμιάσητους. Αν μπορούσε να εξοντώσει το θάνατο, τότε θα ήταν ικανός να εξοντώσει και όλους εμάς. Αποκλειόταν να το ανεχθούμε, πάει και τελείωσε. Κι έτσι σώθηκε ο Πλούτωνα, ο φονιάς των ανθρώπων.

Για ποιο λόγο θέλησε ο Ζευς να θανατώσει το θάνατο; Ούτε ρώτησα και ούτε σκοπεύω ποτέ να το κάνω: υπάρχουν κάποιες ερωτήσεις που δεν τολμά να υποβάλει κανείς στον πατέρα των θεών. Αυτό, ωστόσο, δεν σημαίνει ότι δεν με απασχολεί το ζήτημα. Είναι επειδή δεν άντεχε να σκέφτεται τα αγαπημένα του κορίτσια –που είχαν συνουσιαστεί με ταύρους και κύκνους, που είχαν λουστεί με χρυσή βροχή, όπως το θέτει εκείνος ο ελάσσων ποιητής– να ριγούν με επιθανάτια αγωνία στα νεκροκορέβατά τους, αυτές που άλλοτε ριγούσαν από πόθο μες στην αγκαλιά του; Αν ήταν έτσι, γιατί να μην ξεπαστρέψει όλους τους αρσενικούς και να αφήσει τα έτερα ημίσεά τους να ζουν για πάντα; Όμως, όχι, δεν είναι τόσο καλοκάγαθος, τόσο στοργικός. Αυτός ήθελε όλοι τους, κορίτσια κι αγόρια, ενήλικες στην ακμή τους, γερόντια και ραμολιμένα, να γνωρίσουν το δικό μας πεπρωμένο, το μαρτύριο της αιώνιας ζωής. Γιατί να πρέπει να έχει λόγο; Πείτε το σκληρότητα, πείτε το καπρίτσιο, πείτε το δίψα του θεού να εκδικηθεί τα πλάσματα που είχε φτιάξει. Εκτός κι αν σκόπευε να δημιουργήσει ένα νέο είδος ημίθεων (για σκεφτείτε το κι αυ-

τό), που όχι μόνο θα ζούσαν παντοτινά αλλά και που αιωνίως θα γεννοβολούσαν, ώσπου να πνιγεί ο κόσμος από δαύτους και να αναγκαστούν να μετακομίσουν στον ουρανό. Μπρεε...

Τέλος πάντων, το άνανδρό του σχέδιο ναυάγησε και, χάρη σ' εμάς, την πολυμελή του οικογένεια, οι άνθρωποι εξακολουθούν να πεθαίνουν με τον παλιό καλό τρόπο.

Ο Ρεξ, ο σκύλος, άρχισε πάλι να νυστάζει: το βαρύ κεφάλι του κουτουλάει. Ο ζόφος που σκόρπισαν τα λόγια του Μπένι Γκρέις σταδιακά υποχωρεί, και οι υπόλοιποι γύρω από το τραπέζι παίρνουν πάλι αβέβαια τα πάνω τους, σαν τους θεριστές που ξεκινάνε πάλι για τα χωράφια μετά τη μεσημεριανή ανάπαυλα. Κι εγώ πλανιέμαι όρθιος από πάνω τους, με τη χλαμύδα μου ανοιχτή μέχρις εκεί που πάει, σαν την Παναγία του Ελέους του Πιέρο ντέ-λα Φραντσέσκα, προστατεύοντας τη μικρή μου συμμορία των θνητών αμαρτωλών. Είδατε, δεν είμαι συνέχεια όλο κοροϊδίες και μομφές, έχω και την τρυφερή πλευρά μου.

Η Πέτρα δράττεται της ευκαιρίας και σπάει τη σιωπή, ρωτώντας μεγαλόφωνα γιατί όλοι οι όγκοι παρομοιάζονται πάντα με εσπεριδοειδή. «Έχει μέγεθος λεμονιού, λένε», λέει, «πορτοκαλιού, γκρέιπ φρουτ... γιατί;» Τους κοιτάζει αγριεμένα έναν έναν, αλλά κανείς δεν έχει να δώσει απάντηση στο ερώτημά της.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΥΟ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΙΔΙΑ ΚΙ ΑΠΑΡΑΛΛΑΚΤΑ, ΤΑ Α-
πολύτως όμοια προμηνύουν σκάνδαλο – ιδού η ουσία του
θέματος, ο σταυρός στον οποίο εξαρχής με κάρφωσαν.
Διαφορά: ο όρος από μόνος του περιττεύει, δεν είναι παρά μια
λέξη που επινοήθηκε για παρηγοριά και εξαπάτηση. Κι έλεγα
στον εαυτό μου, λέω στον εαυτό μου, ότι λέγοντας *ίσο με* δεν εί-
ναι σαν να λες *ολόιδιο με*, όμως, υποδηλώνεται ευθύς αυτό, κα-
τευνάζει τα πνεύματα; Οι εξισώσεις μου κάλυπταν απειράριθμα
σύμπαντα, αλλά έθεταν ως δεδομένο έναν μονάχα κόσμο ενότη-
τας και ύψιστης τάξης. Ίσως και να υπάρχει ένας τέτοιος κό-
σμος, μα και να υπάρχει, εμείς δεν ζούμε μέσα σ' αυτόν και δεν
μπορούμε να ξέρουμε πώς θα ήταν η κατάσταση εκεί. Ακόμα
και η ταυτότητα του αντικειμένου εξαρτάται από το πόσο επι-
μένει σχετικά μ' αυτήν το ίδιο. Πού μπορεί να πατήσει κανείς το
πόδι του και να πει με βεβαιότητα: «Εδώ το έδαφος είναι σταθε-
ρό;» Όταν ήμουν μικρός, παρακολουθούσα έντρομος όποτε κά-
ποιος γύριζε τους δείκτες ενός ρολογιού προς τα πίσω για να
του αλλάξει ώρα: φοβόμουν ότι ο χρόνος θα αναποδογύριζε και
τα πάντα θα κατέρρεαν, και όμως, εγώ ήμουν εκείνος που έμελ-
λε να σπάσει τη σαΐτα του χρόνου και να πετάξει το λασκαρι-
σμένο τόξο. Ο Μπένι Γκρέις πάντα με κοροϊδευε γι' αυτές μου
τις αμφιβολίες κι αμφιταλαντεύσεις. Τι δουλειά έχεις εσύ, ρώτα-
γε περιφρονητικά, θυμίζοντας τους παλιούς προφέσορες, τι
δουλειά έχεις εσύ να σώσεις τα φαινόμενα; Αυτή ήταν η διαφο-
ρά –η διαφορά!– ανάμεσα σ' εκείνον κι εμένα. Εγώ αναζητούσα
μανιωδώς τη βεβαιότητα, εκείνος είχε την αταξία στο αίμα του.
Όταν τον σκέφτομαι τώρα, έρχεται ξανά στ' αυτιά μου η μουσι-
κή του παρελθόντος, αδρή και κακόχη, αλλά και γλυκιά μαζί,
η μελαγχολική γλυκιά μουσική της νιότης.

Ό,τι κι αν λέει για να το απαρηγηθεί, κάτι πράγματι ολοκληρώσαμε, εμείς οι ειδήμονες του προσωρινού. Μετά από μας, ορισμένες εκτεταμένες πιθανότητες έπαψαν να είναι δυνατές. Το καινούργιο μας ξεκίνημα εμπεριείχε ένα παλιό τέλος. Θυμάμαι την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στους επιστημονικούς κύκλους εκείνη την εποχή, ακόμα και τον πρώτο καιρό της επανάστασης που είχαμε τόσο ατρόμητα πυροδοτήσει. Στην αρχή ευφορία, κατόπιν το ξύπνημα του φόβου, έπειτα μια ολοένα αυξανόμενη κόπωση, μια βαρεμάρα. Εξακολουθούσαν να ξεσπούν διαφωνίες, καβγαδάκια περισσότερο, υπερβολικά θερμοκέφαλα για να τα πάρει κανείς στα σοβαρά, που πάντοτε κατέληγαν σε ανίσχυρη, άγρια απόγνωση. Όταν υποχωρούσαν από αυτές τις αντιπαράθεσεις, είχαν όλοι τους μια συγκεκριμένη όψη, την όψη του ένοχου, φιωμένου σκυλιού που γρυλίζει κρυφά. Μια μαγεία είχε χαθεί, ο αέρας ήταν πολύ πιο μουντός, τα φώτα πολύ πιο χαμηλωμένα. Στην αρχή αδυνατούσαμε να καταλάβουμε αυτό το σκοτεινιάσμα του κόσμου που εμείς οι ίδιοι είχαμε προκαλέσει – εξάλλου, ήταν το αντίθετο της αρχικής πρόθεσής μας. Κατά κάποιον τρόπο, η επέκταση δεν έφερε διεύρυνση αλλά διάλυση. Η τελευταία μου σειρά εξισώσεων, μια φούχτα από εξαισία και αδιάβλητα παράδοξα, ήταν ο κωδικός που ξεκλείδωσε τη σφραγισμένη κάμαρα του χρόνου. Ο στεναγμός του νεκρού, νοτερού αέρα που φύσηξε στα πρόσωπά μας, από τη χάσκουσα πόρτα του μοναδικού μας κόσμου, δεν ήταν η πνοή της καινούργιας ζωής, όπως νομίζαμε, αλλά ο επιθανάτιος ρόγχος. Ακόμα δεν μπορώ να το χωνέψω. Το αδιανόητο μέχρι τότε βασίλειο, που αποκάλυψα πέρα από τα άπειρα σύμπαντα, ήταν ένας νέος κόσμος για τον οποίο καμιά καρβέλα δεν θα άνοιγε πανιά. Κρατηθήκαμε μακριά του, εξαντλημένοι ήδη από το γεγονός και μόνο ότι βρισκόταν ξαφνικά εκεί. Με λίγα λόγια, δεν τον άντεχε ο οργανισμός μας. Αυτό ανακαλύψαμε, προς μεγάλη μας τσατίλα και ντροπή: ότι ήμασταν ήδη αρκετά μπουχτισμένοι από τις θαυμαστές ποικιλομορφίες του παλιού, πληθωρικού μας κόσμου. Ας έμεναν οι θεοί εν ειρήνη σ' εκείνο τον μακρινό, καινούργιο τόπο.

Όμως, τι δίδυμο θα πρέπει να παρουσιάζαμε ο Μπένι κι εγώ: εγώ, ο υπεράνθρωπος που έσχιζε τους αιθέρες έχοντας φορέσει τη δική του στολή του υπεράνθρωπου, κι εκείνος, ο ευτραφής βοηθός μου, κρεμασμένος με νύχια και με δόντια από το λαϊμό

μου. Ή μήπως συνέβαινε το αντίθετο, μήπως αυτός πετούσε κι ήμουν εγώ που κρεμιόμουν, με νύχια και με δόντια, από τη γλυκιά ζωή; Γιατί αυτή η γλυκιά ζωή ήταν που ποτέ δεν μπόρεσα σωστά να αδράξω. Άλλοι δείχνουν να τα βγάζουν πέρα μαζί της αρκετά εύκολα: απλώς τη ζουν ή την αφήνουν να τους ζήσει – ίσως αυτό να είναι το μυστικό, όχι τόσο να ζεις, αλλά να σε ζει η ζωή, να κάνει εκείνη όλη τη δουλειά. Ο Μπένι, πάντως, έδειχνε να τα καταφέρει μια χαρά. Όταν προσγειωνόμουν ξέπνοος, με αδειανές τσέπες και γδαρμένα γόνατα, ύστερα από μια ακόμα θεότρελη περιπέτειά μας, γύριζα να κοιτάξω και τον έβλεπα να τινάζει τη σκόνη από τα μανίκια του, σιγοσφυρίζοντας ανέμελα, σαν να είχε απλώς επιστρέψει από τον κυριακάτικο περίπατό του. Με σαγήνευε άραγε η παρακμή, προτού εμφανιστεί ο Μπένι και με παρσύρει ανέμελα μαζί του στους υπονόμους, έτσι, για ένα ευχάριστο διάλειμμα; Ξέρω ότι σίγουρα μου άρεσε, όταν βρέθηκα εκεί, να τσαλαβουτάω μέσα σε κάτουρα και σάλια. Εδώ, έλεγα στον εαυτό μου, είναι το ζουμί, εδώ είναι η αλήθεια η πραγματική, τραχιά, ακατέργαστη και ζωτική – να τι σημαίνει να 'σαι ζωντανός. Εκεί κάτω δεν υπήρχαν τρυφερές Ίνγκε και Ούρσουλες, μονάχα πόρνες και κλέφτρες και τότε τότε καμιά δύσμοιρη Γκρέτχεν που αναζητούσε απελπισμένα τον Φάουστ της.

Ας μην υπερβάλλω. Κατά βάθος είμαι συνεσταλμένος άνθρωπος και οι μπελάδες στους οποίους με έμπλεκε δεν ήταν παρὰ αθώες πλάκες, μαθητικές καζούρες. Ξεπρόβαλλε μπροστά μου κάτι περίεργες στιγμές, σε απροσδόκητα μέρη, αλλά αν εγώ ξαφνιαζόμουν που τον έβλεπα, εκείνος ποτέ. Αυτό ήταν το πιο παράξενο, το πώς εφορμούσε ξανά και ξανά μες στη ζωή μου, στα μισά μιας φράσης, θα 'λεγε κανείς, και πιάνοντάς με αγκαζέ με το παχουλό του χέρι, με απομάκρυνε από οτιδήποτε κι αν έκανα, και με τράβαγε σε μια γωνία ώστε να μου προτείνει ψιθυριστά αλλά επίμονα κάποια καινούργια, ανεκδιήγητη σκανταλιά. Είχε δε ένα αμέρμινο ύφος, σαν να είχε λείψει δυο τρία λεπτά μονάχα και τώρα είχε ξανάρθει: τότε ανέβαζε το φερμουάρ του παντελονιού του, τότε τύλιγε τα μανίκια του πουκαμίσου του, πανέτομος για την επόμενη περιπέτεια. Φυσικά, μας περιτριγύριζαν πάντοτε γυναίκες, ήταν απίστευτη η ευκολία με την οποία τις έριχνε. Τι του έβρισκαν, ποιο ήταν το μυστικό της στρουμπουλής γοητείας του; Τον έβλεπες να μπαίνει σε συνω-

στισιμένο μπαρ, σε λόμπι ξενοδοχείου, σε αίθουσα συνεδριάσεων και πέντε λεπτά αργότερα να επιστρέφει με μια υποψήφια ερωτική παρτενέρ από το κάθε χέρι – η κοντή προοριζόταν γι' αυτόν, η ψηλή για μένα. Τις περισσότερες φορές, αυτές οι συνενυρέσεις κατέληγαν σε όλεθρο, ή σε φαρσοκωμωδία, ή και στα δυο μαζί –μεθυσμένα δάκρυα, μουντζουρωμένα μάτια από τη μάσκα, ένας πόντος σε μαύρο μεταξωτό καλσόν απ' τα νύχια ως την κορφή–, τίποτα, όμως, δεν πτοούσε τον Μπένι, ο οποίος ποτέ δεν παραδεχόταν ούτε ήττες ούτε αποτυχίες.

Αποδοκίμαζε την έλξη που μου προκαλούσαν η Ίνγκε και οι όμοιές της, οι λεπτειλίπτες και βασανισμένες, αλλά σταμάτησα να αμύνομαι ενάντια στους χλευασμούς του από τη στιγμή που γνώρισα τη Μαντάμ Μακ. Εδώ θα πρέπει να κάνω παύση και να ομολογήσω έναν μικρό δισταγμό, μια μικρή αμηχανία. Το ότι στην αρχή την πέρασα για τη μητέρα του, δεν σημαίνει τίποτα, αλλά το ότι εξακολούθω μέχρι και σήμερα να μην είμαι σίγουρος ότι δεν ήταν –μητέρα του, εννοώ–, είναι μια άλλη υπόθεση. Ποτέ δεν μου είπε ποια ήταν, ακριβώς, ούτε διευκρίνισε τη φύση της σχέσης τους κι έτσι, όπως γίνεται συνήθως μ' αυτά τα πράγματα, όταν πέρασε κάποιο διάστημα, δεν γινόταν πια να ρωτήσω. Την αποκαλούσε συνήθως Μαντάμ Μακ ή, μερικές φορές, «η γριά μου», οπότε δεν μπορούσα να βγάλω συμπέρασμα απ' αυτό. Τον πρώτο καιρό υπήρχε μια σαφής διαφορά ηλικίας ανάμεσά τους και θα μπορούσε να είναι πράγματι γιος της, αλλά καθώς περνούσαν τα χρόνια και βάραιναν την ομολογουμένως κάποτε νεανική μορφή του, αυτή η ηλικιακή διαφορά μίκραινε ολοένα και μαζί της μεγάλωνε η αμφιβολία μου.

Δεν ήταν ο εαυτός του, τουλάχιστον ο εαυτός στον οποίο ήμουν εγώ μαθημένος, όταν ήταν μαζί της. Το φέρεσιμό του κυμαινόταν ανάμεσα στο κολακευτικό ενδιαφέρον του ανήσυχου εραστή και σε μια κοφτή οξυθυμία που στ' αυτιά μου ηχούσε εντελώς υιική. Οι συστάσεις με τη Μαντάμ Μακ –αν μπορεί να μιλήσει κανείς για «συστάσεις»– έγιναν στη Ρώμη, νομίζω. Βρισκόμουν εκεί για να παραλάβω το Βραβείο Βοργία, που είχε θεσμοθετηθεί στη μνήμη του ευγενούς Καίσαρα, ειρηνοποιού και πάτρου των φυσικών επιστημών και των τεχνών. Θυμάμαι καλά το ξενοδοχείο: ήταν ένα από εκείνα τα ερεβώδη αχρονικά παλάτια που συναντάς σε κάθε πρωτεύουσα του κόσμου, με τους δια-

δρόμους να βοούν από μια απέραντη σιωπή, μια ανατριχιαστική οσμή κοπράνων να επικρατεί σε όλα τα δωμάτια, και τα καλαμπούρια του αθέατου προσωπικού της ρεσεψιόν να φτάνουν μέχρι τ' αυτιά σου. Στο σαλόνι των πνιχτών ομιλιών, όπου για κάποιο λόγο ήταν πάντα απομεσήμερο, ασαφείς φιγούρες έσκυβαν πάνω από φλιτζάνια καφέ και μικρά γλυκίσματα, ενώ τα ψηλά παράθυρα ακτινοβολούσαν το φέγγος ενός καταγάλανου οκτωβριάτικου ουρανού. Είχαμε άραγε ραντεβού εκεί εγώ και ο Μπένι ή ήταν πάλι ένα από εκείνα τα τυχαία συναπαντήματά μας; – τυχαία από την πλευρά μου, αν όχι από τη δική του. Μια γυναίκα καθόταν κάτω από ένα από τα παράθυρα, σε μια πολυθρόνα, μπροστά σε χαμηλό τραπέζι. Επειδή είχε πίσω της το φως, δεν μπορούσα να διακρίνω τα χαρακτηριστικά της, παρόλο που είχα την αίσθηση ότι με κάρφωνε με το βλέμμα. Έγερνε κάπως βαριά προς τα μπρος, με τον ποδόγυρό της να τοιτώνεται αποκαλύπτοντας τα γόνατά της, ενώ η πλάτη της πολυθρόνας που τη φιλοξενούσε νόμιζες ότι άπλωνε τα πλατιά φτερά της για να την τραβήξει ξανά πίσω στο μπροκάρ της αγκάλιασμα. Το φόρεμά της έμοιαζε φτιαγμένο από αλλεπάλληλες στρώσεις ενός εμπριμέ υφάσματος με μεγάλα μοτίβα τριαντάφυλλων ή παιωνιών, και θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελεί συνέχεια του καλύμματος της πολυθρόνας, με αποτέλεσμα να δείχνει καμουφλαρισμένη και να παρουσιάζεται στα μάτια μου σαν ένα συνονθύλευμα ασύνδετων μελών, κεφάλι, βραχίονες, χέρια, κοντόχοντρα πόδια. Όλες αυτές τις λεπτομέρειες τις σημείωσα εκ των υστέρων, εννοείται. Πίσω της, σε μια γωνία του παραθύρου, μια πικροδάφνη παράδερνε στον θερμό άνεμο του ρωμαϊκού φθινοπώρου.

Ο Μπένι κατέφθασε φουριόζος, τρίζοντας αδιάκοπα τα χέρια του. Φορούσε το αιώνιο μαύρο κοστούμι και το λιγδιάρικο άσπρο πουκάμισο. Παραπονέθηκε για τον παγωμένο αέρα που έβγαζε το κλιματιστικό –καμιά ατμόσφαιρα δεν είναι αρκετά ζεστή για τον Μπένι, μοιάζουμε σ' αυτό– κι έτριψε ακόμα πιο άγρια τις παλάμες του μεταξύ τους. Δεν φαινόταν διατεθειμένος να καθίσει κι επειδή η καρέκλα μου έβλεπε προς διαφορετική κατεύθυνση, έπρεπε να κρατάω το κεφάλι μου γυρισμένο και προς τα πάνω σε άβολη γωνία, ώστε να μπορώ να τον κοιτάζω. Τώρα που το ξανασκέφτομαι, υπήρχε πάντοτε μια δυσκαμψία στη στάση που ανάγκαζα τον εαυτό μου να υιοθετεί όταν ήμουν μαζί του – πάντα

στραβολαΐμαζα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, πρόσεξα μια κάποια νευρική κατάσταση στον τρόπο του, μια αλλιώτικη έξαψη. Είπε ότι θα παράγγελλε ένα ποτήρι κρασί, αλλά κάτι άλλο έμοιαζε να τον απασχολεί. Κοίταζε αδιάφορα δήθεν το χώρο γύρω του, μέχρι που έπεσε το βλέμμα του στη γυναίκα του παραθύρου. Αντάλλαξαν άραγε κάποια συνθηματική ματιά; Ο Μπένι ξερόβηξε, κάτι είπε μέσα από τα δόντια του και ύστερα προχώρησε προς το μέρος της, πήρε θέση πλάι στην πολυθρόνα της, με το κεφάλι στητό, τον ένα ώμο ανασηκωμένο, σαν ευγενής με φράκο που ποζάρει για τη δαγκεροτυπία του, και μου έκανε νόημα να πάω κοντά. Εγώ σηκώθηκα αβέβαια και πλησίασα. «Από δω», μού είπε κοφτά, απαξιωτικά σχεδόν, «είναι η Μαντάμ Μακ».

Εκείνη, καθισμένη πάντα, με επιθεώρησε με ήρεμη περιέργεια και ανασήκωσε το ένα χέρι σαν να ήθελε να το φιλήσω, με τον καρπό προκλητικά κυρτό, τα δάχτυλα να κρέμονται. Περιορίστηκα στη χειραψία. Το χέρι της είχε τη χόνδρινη απαλότητα και την αδιόρατη θερμότητα οπλής πουλιού. Φορούσε κάτι στο κεφάλι της, ένα εφαρμοστό καπέλο ή ένα φακιόλι, που μου θύμιζε τη Λίλι Μπρικ καθώς διαλαλεί τα καλά μαντάτα στην περίφημη αφίσα, ή μια από εκείνες τις σταχομαζώχτρες του Μιλέ. Είχα την παράξενη εντύπωση ότι φτεροκοπούσαν ολόγουρά της πολύχρωμες γιορλάντες, κορδελίτσες, μεταξένιες σερπαντίνες. Το πρόσωπό της φάνταζε μεγαλύτερο σε πλάτος παρά σε μήκος, μ' ένα βαρύ σμιλεμένο σαγόκι κι ένα στόμα δίχως χείλη που νόμιζες ότι εκτεινόταν από το ένα αυτί ως το άλλο, κατορθώνοντας να μοιάζει βατραχένιο και αριστοκρατικό ταυτόχρονα. Το δέρμα της είχε την γκριζόλευκη απόχρωση και την ξηρότητα που έχει το χοινοτροκομμένο αλεύρι. Το πλούσιο φουστάνι της υπαινισσόταν ότι έκρυβε πτυχές ασυμμάζευτης σάρκας. Με το βρόμικο μυαλό μου άρχισα ευθύς να φαντάζομαι αυτήν και τον Μπένι σε ερωτική περίπτυξη, σαν δυο φώκιες που χτυπιούνται και αλαλάζουν σε αφρισμένη θάλασσα. Μπορεί γι' αυτό, την επόμενη κιόλας στιγμή, να διανοήθηκα την πιθανότητα μιας σχέσης αίματος μεταξύ τους, ούτως ώστε να μην υποχρεωθώ ξανά να φανταστώ μια τέτοια σκηνή. Εκείνο που μου εντυπώθηκε πιο ανεξίτηλα ήταν τα μάτια της Μαντάμ Μακ. Γυάλιζαν με μια έκφραση αδιευκρίνιστης έκπληξης κι ενώ δεν ήταν μεγάλα, σε τρώμαζαν με τη διαπεραστικότητα τους, κάνοντας τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του

προσώπου της, ακόμα κι εκείνο το απίστευτο στόμα, να ωχριούν μπροστά στη λάμψη τους. Η μνήμη μου από το πρώτο αντίκρισμα επιμένει ότι τα μάτια της ήταν μαύρα, αργότερα, όμως, όταν μπήκα στον κόπο να τα παρατηρήσω, μού φάνηκε ότι είχαν ένα βαθύ ωδές χρώμα – είναι δυνατόν να αλλάζουν χρώμα τα μάτια, ανάλογα με την περίσταση, το παιχνίδισμα του φωτός, τη διάθεση της στιγμής; Θα πρέπει να κάθισα κοντά της. Δεν ξέρω τι της είπα, ή τι μου είπε. Είχε ξενική προφορά; Κι αν είχε, δεν ήταν τόσο έντονη ώστε να με παραξενέψει. Κι ένα άλλο μυστήριο: στον ώμο της, πίσω από το τζάμι, τα στιλπνά φύλλα της πικροδάφνης ριγούσαν και σείονταν, λες και τα κατάβρεχαν διαδοχικές ριπές νερού. Ίσως να έφταιγε η αντίθεση ανάμεσα στην ακινησία του γκριζου φαρδιού προσώπου της και τη μανιασμένη κίνηση του θάμνου πίσω της αλλά κι εκείνα τα μεταξωτά κορδελάκια που έλεγες ότι πετάριζαν γύρω της, μα πιο πολύ μού θύμισε ηλεκτρικό ανεμιστήρα, που γυρνούσε αργά το μειλίχιο, γερό κεφάλι του από τη μια πλευρά ως την άλλη, με τους έλικες να φτιάχνουν ένα θαμπό ασάλευτο σχήμα, καθώς λιγγιδώς κι αδιαλείπτως περιστρέφονταν πίσω από το δικτυωτό.

Ο Μπένι έπιασε ένα αφηγηματικό παραλήρημα για το πώς είχαμε γνωριστεί αυτός κι εγώ, εκείνη την ψυχρή καλοκαιριάτικη μέρα στον μακρινό βορρά. Υπήρχε στον τόνο του μια νότα βιασύνης, μια λαχανιασμένη φούρια, σαν να ήταν μαθητής, αναγκασμένος να απαγγείλει ένα βαρετό εδάφιο που δεν είχε πολύ καλά απομνημονεύσει. Η Μαντάμ Μακ δεν φαινόταν να τον παρακολουθεί, για την ακρίβεια έδειχνε να τον αγνοεί τελείως. Συνέχιζε να παρατηρεί εμένα, αφήνοντας το βλέμμα της, απλές κι εξεταστικό ταυτόχρονα, να περιφέρεται πάνω μου με μια αιλουροειδή απάθεια, ενώ, από πίσω, τα πτερύγια του ανεμιστήρα εξακολουθούσαν βουβά να στροβιλίζονται. Αιχμαλωτισμένος εκεί, να ακούω τον Μπένι να παπαγαλίζει όπως όπως το μάθημά του και να υφίσταμαι την εξονυχιστική έρευνα της Μαντάμ Μακ, είχα τη δυσάρεστη αίσθηση ότι κάπου με πήγαιναν οι δυο τους σιωπηλά, σαν το σατράπη που τον μεταφέρουν μισοκοιμισμένο κατά μήκος μιας φάλαγγας που ολοένα στενεύει, με προορισμό το λημέρι του δολοφόνου. Ήρθε ο σερβιτόρος με το κρασί του Μπένι κι εκείνος πήρε το ποτήρι, ήπια μια διψασμένη γουλιά κι έμεινε να ατενίζει το κενό, αμίλητος πια. Ήταν σαν να

ζητούσε από μένα κάτι, βουβά, την κατανόησή μου ή μια σιωπηρή μου αποδοχή.

Αργότερα εκείνο το ίδιο βράδυ, η Μαντάμ Μακ μού διηγήθηκε την ιστορία της ζωής της, ή μάλλον αποσπάσματα αυτής της ιστορίας, θραύσματα της ζωής της. Ήμασταν έξω, στη βεράντα του ξενοδοχείου, που είχε για θέα μια έκταση φωταγωγημένων αρχαίων ερειπίων. Νυχτερίδες φτερούγιζαν εδώ κι εκεί μες στο μοβ λυκόφως. Κρύωνα, δεν ήμουν πολύ νηφάλιος και δυσκολευόμουν να συγκεντρωθώ στο σφιχτοπλεγμένο νήμα του μύθου που εκείνη ύφαινε. Κάποια στιγμή, σ' ένα απροσδιόριστο παρελθόν, είχε συνάψει μια βραχύχρονη και άκληρη, όπως μού υπογράμμισε, ένωση, με τον Αξιότιμο Κύριο ΜακΚάποιον, έναν εύπορο ομοφυλόφιλο με ευαίσθητα πνευμόνια, πρέσβη Αναπληρωτή της Δημοκρατίας του Κάπου, στο Βατικανό, ιδιοκτήτη μιας σειράς επαύλεων, στο Κάπρι, το Παρίσι, το Μανχάταν και το Σίντι Μπελ Αμπές, ο οποίος, λίγο πριν από τον πρόωγο και –μου εκμυστηρεύτηκε ψιθυριστά– ιδιαίτερα γραφικό θάνατό του, της είχε παραγγείλει να χρησιμοποιήσει τη μεγάλη περιουσία, που θα της κληροδοτούσε, για το γενικότερο καλό της ανθρωπότητας και ιδίως για την ενίσχυση των φυσικών επιστημών, για τις οποίες ο Πρέσβης έτρεφε ανέκαθεν ένα ερασιτεχνικό ενδιαφέρον. Εγώ παρακολουθούσα αυτό τον αφηγηματικό κυκεώνα με γοητευμένη σαστιμάρα, σιγοπίνοντας το έκτο ή έβδομο σωληνωτό ποτήρι του στυφού prosecco και εισπνέοντας την μπόχα των υπονόμων που η Ρώμη ανέβαζε ως τη μύτη μας, σαν αναθυμιάσεις από την καύση προσφορών. Όση ώρα μιλούσε η Μαντάμ Μακ, είχε καρφωμένα πάνω μου υπνωτιστικά εκείνα τα χάντρινια μαύρα ματάκια και την έβλεπα να ταλαντεύεται αδιόρατα σαν κόμπρα που ακροβατεί πάνω στις κουλούρες της. Μπορεί να ήταν όλα αλήθεια, ο Κύριος Μακ και οι αδύναμοι πνεύμονές του, ο μυναρές στο Μαγκρέμπ, η εντολή της θανατικής κλίνης, όλα. Ο κόσμος έχει πολλούς κόσμους (υπάρχει κανείς που να το γνωρίζει αυτό καλύτερα από μένα;) κι ο καθένας είναι πιο αλλόκοτος, πιο ποικιλόμορφος και ίσως και πιο κωμικοτραγικός από τον προηγούμενο. Τα πάντα είναι πιθανά. Όταν τελείωσε, μείναμε και οι δυο για λίγο σιωπηλοί, κοιτώντας τα ποτήρια μας και ύστερα, με το απροσδόκητο ανάδεμα κήτους, εκείνη έγειρε τον μεγάλο κορμό της πάνω μου και ψάχνοντας να βρει το χέρι μου, το άδραξε σφι-

χτά. Το αποτέλεσμα της κίνησής της, ήταν να χάσω εγώ την ισορροπία μου και θα έπεφτα στο κενό, συμπαρασύροντάς την, αν δεν υπήρχε το τσιμεντένιο κιγκλίδωμα να μας σταματήσει. Κι αν είχαμε πέσει από το μπαλκόνι, αν είχαμε βουτήξει με το κεφάλι στα αρχαία ερείπια από κάτω; Τι θα σκεφτόταν ο Μπένι, όταν θα μας έβρισκαν, ματωμένους κι ακρωτηριασμένους, αλλά κρατημένους χέρι χέρι πάνω σ' ένα σπασμένο βήμα, δίπλα σε ένα από τα πρώτα οικοδομήματα του Βεσπασιανού;

Μου πέρασε από το μυαλό ότι ίσως ήθελε να μου προσφέρει χρήματα. Διαφορετικά, προς τι όλη αυτή η κουβέντα περί της αγάπης που είχε για την επιστήμη ο Αξιότιμος Κύριος Μακ, περί της φιλανθρωπικής του κλίσης και περί της κληρονομιάς που της είχε αφήσει – γιατί αυτή η αιφνίδια ένθερμη οικειότητα, το απεγνωσμένο άρπαγμα του χεριού μου; Αποτραβήχτηκα ευγενικά, νιώθοντας σαν δεσποσύνη καλής οικογενείας, που μόλις προσκλήθηκε από μια χοντρή γριά τσατσά να έρθει για μια δοκιμαστική νύχτα στο μπορντέλο. Επιστρέψαμε στο ξενοδοχείο, εγώ πολύ αμήχανος, εκείνη πολύ σκεφτική. Και την επόμενη φορά που την είδα, πέθαινε.

Ήταν πράγματι η επόμενη φορά; Μόνο δυο φορές, δηλαδή, τη συνάντησα; Δεν θυμάμαι. Φυσικά, ήταν ο Μπένι εκείνος που με πήγε να τη δω σ' εκείνο το νοσοκομείο, ψηλά στα βουνά. Κατακαλόκαιρο ήταν, και τα κουδουνάκια των αγελάδων αντηχούσαν τόσο κοντινά μέσα στον πεντακάθαρο, αραιό αέρα – στην αρχή νόμιζα ότι ήταν ηχογραφημένοι ήχοι που οι υπεύθυνοι του νοσοκομείου έβαζαν να παίζουν μες στα δωμάτια, αντί για τη συνήθη ηρεμιστική μουσική. Η Μαντάμ Μακ είχε περιπλανηθεί επί αρκετούς μήνες σε όλη την ήπειρο, σαν πληγωμένο ζώο που αναζητά μια γωνιά να ξεψυχήσει. Καραφλή και πρησμένη, κειτόταν ξεσκεπάστη στο στενό άσπρο κρεβάτι, σαν κορμός δέντρου που έπεσε, με τα μάτια της να στριφογυρνούν νευρικά πέρα δώθε και τα δάχτυλά της να σκαλίζουν το σεντόνι. Παρά τις συνθήκες, ήταν ντυμένη, ως συνήθως, στην τρίχα, με εμπριμέ φουστάνι όλο πτυχές και φιόγκους. Προσπαθούσα να μην κοιτάζω τα γυμνά ογκώδη κοκκινισμένα γόνατά της. Ο αλπικός ήλιος ξεχυνόταν από το παράθυρο με χαρωπή αδιαφορία. Στην αρχή πίστεψα ότι δεν με αναγνώρισε, ύστερα, όμως, άρπαξε με έξαψη το χέρι μου – ξανά! – κι έπιασε να μου λέει ψιθυριστά για κάτι που

είχε συμβεί χρόνια πριν και το οποίο αδυνατούσα να παρακολουθήσω. Καμώθηκα, ωστόσο, ότι καταλαβαίνω κι επιχείρησα να δείξω ενδιαφέρον –ω, πόσο νοσηρό εκείνο το χαμόγελο που φορούσε στο πρόσωπο σε κάτι τέτοιες περιστάσεις!–, αλλά ο Μπένι με τράβηξε από το μπράτσο, αποτρέποντάς με με μια μικρή γκριμάτσα, οπότε έκανα πίσω και η Μαντάμ Μακ απελευθέρωσε το χέρι μου κι άφησε ένα κοφτό στεναγμό σαν πικραμένο γέλιο, όπως ακριβώς θα αναστέναζε μια θεία μ' έναν αγαπημένο αλλά ανάξιο ανιψιό, κι εγώ αισθάνθηκα αδέξια κι άβολα, τραβήχτηκα από τη λαβή του Μπένι και βγήκα από το δωμάτιο. Δεν ξέρω αν την είχα ξανασυναντήσει κι άλλες φορές που έχω πια ξεχάσει, αλλά ξέρω ότι εκείνη ήταν η τελευταία φορά που την είδα.

Λίγο αργότερα, βρεθήκαμε εγώ κι ο Μπένι σε ένα ευρύχωρο, κλεισμένο με τζαμαρία μπαλκόνι, όπου ήταν παραταγμένες στη σειρά ξύλινες ξαπλώστρες, η καθεμιά με την κόκκινη μάλλινη κουβερτούλα και το λαστιχένιο μαξιλάρι της, ενώ μπροστά στα μάτια μας απλωνόταν ένα πανόραμα από προιονωτές χιονισμένες βουνοκορφές που νόμιζες ότι σκούνταγαν άγρια η μια την άλλη, σε μια προσπάθεια να κερδίσουν την πρωτιά και τις εντυπώσεις. Ήταν μεσημέρι και φαίνεται ότι προσωπικό και ασθενείς γευμάτιζαν, γιατί δεν υπήρχε ψυχή εκεί εκτός από μας τους δυο. Ο Μπένι βρήκε ευκαιρία να καπνίσει στα κλεφτά ένα τσιγάρο, κρατώντας το σαν τσιλιαδόρος, κρυμμένο μες στη φούχτα και ρίχνοντας τις στάχτες στην τσέπη του σακακιού του. Πάντοτε ζήλευα τους καπνιστές κι αυτή τη μικρή τελετουργία που απολαμβάνουν είκοσι τριάντα φορές τη μέρα, το άναμμα, τη βαθιά ρουφηξιά με στενεμένα μάτια, το αργό φύσημα του καπνού προς τα έξω. Ήθελα να του πω μερικά λόγια παρηγοριάς, αλλά δεν μπορούσα να σκεφτώ τίποτα. Ούτε γιατί βρισκόμουν εγώ εκεί μπορούσα να καταλάβω –τι μού ήταν η Μαντάμ Μακ, τι της ήμουνα εγώ; Παρ' όλα αυτά, μου δημιουργήθηκε η εντύπωση ότι είχα άθελά μου εμπλακεί σε μια δυσάρεστη οικειότητα: τώρα δεν έμοιαζε πια μονάχα ο Μπένι για γιος της –θα μπορούσαμε να είμαστε κάλλιστα δυο ενήλικες αποξενωμένοι αδελφοί που ξαναβρέθηκαν στο προσκεφάλι ενός ετοιμοθάνατου γονιού. Ο Μπένι ξεφυσούσε κι αναστέναζε, επιθεωρώντας το χώρο, σαν να έλειπε ανεξήγητα από τη θέση του κάτι που κανονικά θα έπρεπε να βρίσκεται εκεί. Ύστερα είπε κάτι πολύ περίεργο, τη

σημασία του οποίου δεν κατάλαβα, κι εξακολουθώ μέχρι σήμερα να αγνοώ. «Δεν υπάρχει λόγος να ανησυχείς», μου είπε, κατευθύνοντας σκυθρωπά τη ματιά του προς τα γόνατά μου. «Όλα θα πάνε καλά». Με τι πομπώδες ύφος πρόσφερε εκείνα τα απλά λόγια! Εγώ συγκατάνευσα, αμίλητος. Γιατί καθισχύχαζε εμένα, αφού εκείνος ήταν που σύντομα θα πενθούσε; Θα μπορούσα να τον έχω ρωτήσει, αλλά δεν το έκανα. Η απροθυμία μου οφειλόταν, θαρρώ, στο μέρος, στο υψόμετρο, στην περιέργη τακτική διάταξη από ξαπλώστρες, στη μεγάλη επικλινή τζαμαρία και σ' εκείνα τα γραφικά βουνά που αστραποβολούσαν μες στο εξωπραγματικό μεσημβρινό φως.

Ποτέ δεν επέτρεψα στην Ούρσουλα να γνωρίσει τον Μπένι ή τη Μαντάμ Μακ – αναρωτιέμαι γιατί. Κι εκείνη απέφευγε να τους σκέφτεται, απέφευγε ακόμα και να τους αναφέρει. Νομίζω ότι υποψιαζόταν κάτι το ασελγές στη σχέση μου μαζί τους, σαν να με είχαν εμπλέξει σε μια μυστηριώδη σπείρα, οι νόμοι και οι λειτουργίες της οποίας είχαν να κάνουν με τη σάρκα. Δεν λέω ότι έβαζε με το μυαλό της όργια, ότι με φανταζόταν να χαράζω αιμάτινους ρούνους και μαγικά σύμβολα πάνω στα ογκώδη γυμνά οπίσθια της Μαντάμ Μακ, ενώ ο Μπένι με παρακινούσε από δίπλα, κραδαίνοντας μαστίγιο και χειροπέδες – όχι, όχι τέτοιες υπερβολές. Απλώς, εκείνη είναι κατά κάποιον τρόπο μια έρεια της αγνότητας, και σε αυτά τα δύο άτομα, ή στην ιδέα τους έστω, έβλεπε, ίσως, προσωποποιημένους όλους τους πειρασμούς του ζωώδους κόσμου και των ηδονών του. Μήπως, όμως, είχε κάποιο δικιο; Εκείνη θα με έσωζε από τον εαυτό μου: αυτή ήταν εξαρχής η αποστολή της. Ήταν ικανή να το πετύχει. Αν και τόσο νέα όταν πρωτογνωριστήκαμε, υπήρχε πάνω της κάτι ήδη παγιωμένο και πεπερασμένο, μια άσπιλη στιλπνότητα: ήταν ολοκληρωμένη, ακέραιη, άσπιλη, αλλά και εξάισια τρωτή επίσης. Τη διέκρινε μια γοητευτική ασάθεια στην περιοχή των γονάτων που εγώ έβρισκα ακαταμάχητη – ήταν μια έλλειψη ισορροπίας για την οποία δεν έφταιγε κάποια αδεξιότητα αλλά αντίθετα η άγρυπνη προσοχή με την οποία διάβαινε το ανώμαλο έδαφος του κόσμου. Έτσι τη βλέπω νοερά, την καλή, γλυκιά γυναίκα μου να με ζυγώνει διστακτικά, με τα φρύδια σμιγμένα από την έντονη συγκέντρωση, τα μάτια χαμηλωμένα, τους αγκώνες ανασηκωμένους με τις παλάμες προς τα κάτω σαν να ακουμπάνε σε αθέατα ράφια για υποστήρι-

ξη, τα γόνατά της να τρίβονται σε κάθε βήμα, τους αστραγάλους ελαφρά κεκλιμένους προς τα έξω, το κεφάλι της σκυφτό έτσι που να φαίνεται η χωρίστρα των μαλλιών της, ένα τέλειο λευκόγκριζο αυλάκι. Αναρωτιέμαι, όμως, μήπως περιμένα πολλά απ' αυτήν, ή –κι αυτό θα ήταν ακόμα χειρότερο– πολύ λίγα; Υπάρχει μια πρωτόγονη φυλή που ζει στα βάθη της ζούγκλας του Βόρνεο ή στη Νέα Γουινέα, ή στη Σουμάτρα, δεν έχει σημασία το πού, κάτι γεροδεμένα ανθρωπάκια με πεταχτές κοιλιές και μαυρισμένα δόντια, που τρώνε τους νεκρούς τους και διατηρούν σε άλμη τα κεφάλια των εχθρών τους, ή το αντίστροφο, δεν θυμάμαι καλά. Οι γυναίκες της φυλής έχουν ένα κόκκαλο περασμένο στη μύτη και διαστέλλουν απίστευτα τους λοβούς των αυτιών τους με χαλκάδες, ενώ οι αρσενικοί –μπας και το επινοώ όλο αυτό τώρα;–, οι αρσενικοί επιμηκύνουν το πέος τους χώνοντάς το μέσα σε μακρόστενο κούφιο καλάμι, το οποίο κρατιέται στητό μπροστά τους σε ορθή γωνία μ' έναν πλεγμένο σπάγκο δεμένο στην άκρη του, στην άκρη του καλαμιού, εννοώ, ενώ η άλλη άκρη του σπάγκου δένεται γύρω από το κεφάλι τους. Στην εφηβεία, οι αρσενικοί αυτοί περνούν από τελετή μύησης, οπότε παραλαμβάνει ο καθένας τους όχι μόνο το καλάμι του κι ένα μέτρο σπάγκο, αλλά κι ένα ξυλόγλυπτο ημιαφηρημένο αγαματάκι, στο σχήμα, όμως, χοντρές, απρόσωπης γυναίκας, παρόμοιας, υποθέτω, με τις χοντρές μανούλες τους. Είναι πολύ εντυπωσιακά, μες στην απλοϊκότητά τους, αυτά τα τοτέμ, τα έχω δει σε μουσεία. Όταν τα παίρνουν τα αγόρια, τα αγαματίδια αυτά είναι ήδη πανάρχαια, έχουν κληροδοτηθεί από γενιά σε γενιά, τα έχουν λειάνει και λουστράρει ο χρόνος και η συχνή χρήση. Σκοπός τους είναι να παρέχουν ισόβια ανακούφιση και συντροφιά, κι επίσης –το σημαντικότερο– να λειτουργούν ως αποδέκτες όλων των αμφιβολιών, των φόβων, των βίαιων ενστίκτων, των φιλέκδικων επιθυμιών – να είναι αντικείμενα παρηγοριάς και λατρείας, αλλά και αποδιοπομπαίοι τράγοι, θα μπορούσε να πει κανείς. Σκέφτομαι μήπως η Ούρσουλα υπήρξε για μένα ένα τέτοιο αγαματίδιο. Είναι μια σκέψη σκοτεινή, που πολύ απρόθυμα την κάνω.

Τα παιδιά με κατέλαβαν εξ απορόπτου, το δεύτερο όσο και το πρώτο. Μπορεί να ακούγεται παράλογο, μα είναι αλήθεια. Δίχως αμφιβολία, και στις δυο περιπτώσεις, το ολοένα αυξανόμενο φούσκωμα στην κοιλιά της γυναίκας μου θα πρέπει να με προε-

τοίμαζε για το σοκ της αναπόφευκτης κατάληξής του. Και όμως, εγώ τίποτα – και τις δυο φορές μου ήρθε ταμπλάς. Το πιο τρομακτικό πράγμα σε σχέση με αυτά τα πλάσματα που παρουσιάστηκαν ξαφνικά, σαν ταχυδακτυλουργικό κόλπο της φύσης, ήταν η αδιάσειστη ετερότητά τους. Ξέρω, ξέρω, κάθε άλλος είναι ένας Άλλος, αναγκαστικά. Ωστόσο, με την Ούρσουλα, για παράδειγμα, και μέχρις ενός σημείου και με την Ντόροθι, τους δυο πιο κοντινούς ανθρώπους της ζωής μου, αν εξαιρέσω τη μητέρα μου, πράγμα που για την ώρα κάνω – με τις γυναίκες μου, τέλος πάντων, υπήρχε μια παθιασμένη, από την πλευρά τους, πίστη σε εμένα, που έδινε τουλάχιστον την ψευδαίσθηση ότι κάλυπτε αυτό το κενό, το κενό της ετερότητας, ψευδαίσθηση η οποία πολύ πιο δύσκολα γινόταν πειστική όταν αντικείμενο της σαστισμένης μου παρατήρησης ήταν αυτά τα μικροσκοπικά ολοκαίνουργια όντα, που είτε παρέμεναν αλλόκοτα σιωπηλά είτε κοκκίνιζαν με το παραιμικό σαν παντζάρια από οργή. Το αγόρι μού προσενοούσε ιδιαίτερο τρόπο, ίσως επειδή ήταν το πρώτο. Θύμιζε εκείνο το μωρό στις ταινίες κινουμένων σχεδίων, στρογγυλοπρόσωπο, ταπωμένο με πιπίλα και τελείως καραφλό, με εξαίρεση μια τούφα-ερωτηματικό, το οποίο βγάζει ξαφνικά το στρουμπουλό χεράκι του από την κούνια και καταφέρει στον καημένο τον Σιλβέστερ, το γάτο, ένα άπερκατ, που κάνει τους βολβούς των ματιών του να στριφογυρίζουν και τον τυλίγει με ένα αγκαθωτό φωτοστέφανο από αστράκια. Ο Σιλβέστερ, που παραπατούσε από το χτύπημα με μάτια γουρλωμένα, ήμουν εγώ. Η αδελφή του, πάλι, ήταν εντελώς διαφορετική: κειτόταν εκεί φασκωμένη και ακοίμητη, λες και το γεγονός ότι είχε γεννηθεί ήταν μια φάρσα που είχε γίνει εις βάρος της, οι συνέπειες της οποίας έμελλε να είναι ακόμα πιο φρικιαστικές από την ίδια τη γέννηση.

Παρ' όλα αυτά, υπήρξε η αγαπημένη μου. Όταν ήρθε εκείνη, το αγόρι ήταν ήδη ένα εύσωμο παιδί, μυστικοπαθές, διστακτικό, μοναχικό. Με φοβόταν, όπως ακριβώς τον φοβόμουν κι εγώ. Στην περίπτωση του κοριτσιού, κατάλαβα εξαρχής ότι κάτι δεν πήγαινε καλά, ότι έλειπε ένας συνδετικός κρίκος με τον κόσμο στον οποίο εμείς οι υπόλοιποι εξακολουθούμε να παριστάνουμε, με μικρά ή μεγαλύτερα ποσοστά επιτυχίας, ότι ανήκουμε. Ντρέπομαι που το λέω, και όμως, αυτό αντί να με προβληματίζει, με ευχαριστούσε. Επιτέλους έβρισκα μια ψυχή με την οποία είχα κάτι κοι-

νό, μια ψυχή κατεστραμμένη όσο πίστευα πως είναι και η δική μου. Τα αγαπούσα, τα αγαπώ αυτά τα παιδιά; Είναι ένα απλό ερώτημα, εξαιρετικά δύσκολο να απαντηθεί. Τα προστάτευα από όσους κινδύνους μπορούσα να τα προστατεύσω, δεν ήμουν ούτε πολύ ανυπερήφανος ούτε πολύ ανεκτικός, τους εμφύσησα τις αξίες που εγώ θεωρούσα σωστές και που έκρινα ότι θα τους ωφελούσαν. Ανησυχούσα μην τυχόν πέσουν, κοπούν, κρυολογήσουν, κολλήσουν λέπρα. Νομίζω ότι μπορώ να δηλώσω πως, υπό ορισμένες τραγικές περιστάσεις, θα έδινα τη ζωή μου για να σώσω τη δική τους. Απ' ό,τι φαίνεται, όμως, δεν ήταν αρκετά όλα αυτά: χρειαζόταν μια παραπάνω προσπάθεια – όχι, όχι προσπάθεια, ένα παραπάνω αίσθημα, συναίσθημα, ας το ονομάσουμε κατάσταση ύπαρξης, στάση σε σχέση με τον κόσμο, αυτό που οι άλλοι εννοούν μιλώντας για αγάπη. Όταν μιλάνε γι' αυτό, γι' αυτή την αγάπη τους, είναι σαν να αναφέρονται σε κρίση μείζονος επιληψίας, που προκλήθηκε από κάποιο βακτήριο άγνωστο στους επιστήμονες, αλλά πανταχού παρόν στον αέρα που αναπνέουμε, όπως ο βάκιλος της φυματίωσης, και στον οποίο μόνο οι πλέον ψυχρόαιμοι οργανισμοί έχουν ανοσία. Κατά τη γνώμη μου, πάντως, εφόσον κατανοώ ορθά την έννοια, για να αγαπάει κανείς σωστά κι αληθινά, πρέπει να το κάνει ανώνυμα, ή τουλάχιστον δίχως να το διατυμπανίζει, ώστε να μη δείχνει ότι ζητάει κάτι σε αντάλλαγμα, αφού το να ζητάς και το να παίρνεις αποτελούν τα αντίθετα της αγάπης – υπό την προϋπόθεση, όπως είπαμε, ότι έχω κατανοήσει ορθά την έννοια, πράγμα που, απ' όλα όσα έχω πει κι όλα όσα μου έχουν πει, δεν φαίνεται να έχει επιτευχθεί ακόμα. Είναι πολύ μπερδεμένη ιστορία. Η αγάπη, το είδος της αγάπης που εγώ εννοώ, θα απαιτούσε μια υπεράνθρωπη ικανότητα αυτοθυσίας και αυταπάρησης, σαν αυτή που διαθέτουν οι άγιοι ή οι θεοί, και όπως ξέρουμε οι άγιοι είναι τέρατα, και όσο για τους θεούς... Μπορεί αυτό να είναι το πρόβλημά μου, μπορεί να βάζω πολύ ψηλά τον πήχη. Μπορεί η ανθρώπινη αγάπη να είναι απλή κι άρα να μου διαφεύγει, λόγω της ανίατης πολυπλοκότητάς μου.

Και όμως, ίσως να αγαπάω κι εγώ. Είναι άραγε δυνατό να συμβαίνει αυτό εν αγνοία μου, να υπάρχει μέσα μου μια αθέλητη, και μη συνειδητοποιημένη, αγάπη; Καμιά φορά, όταν αναλογίζομαι τον τάδε ή τον δείνα, τη γυναίκα μου, το γιο ή την κόρη μου –ας αφήσουμε τη νύφη μου έξω απ' αυτή τη συζήτηση–,

πλημμυρίζει η καρδιά μου, αυτό που λέμε καρδιά, με το ακούσιο κύμα μιας αίσθησης παχύρρευστης και καυτής, που μοιάζει με θλίψη, αλλά με θλίψη χαρούμενη, και είναι ένα κύμα τόσο σαρωτικό, ώστε με σπρώχνει και σκοντάφτω, ένας κόμπος μου σφίγγει το λαιμό και δάκρυα, ναι, αληθινά δάκρυα, μου τσούζουν τα μάτια. Είναι ανεξήγητο, διότι, υπό κανονικές συνθήκες δεν έχω ροπή προς τους συναισθηματισμούς. Οπότε, ίσως να υπάρχει ένα τεράστιο, κρυφό απόθεμα αγάπης μέσα μου κι αυτές οι κρίσεις να είναι τα ξεχειλίσματά του, οι υπερχειλίσεις από τα τοιχώματα της δεξαμενής όταν κάτι βαρύ πέφτει μέσα.

Πάντοτε πίστευα ότι ο θάνατος θα είναι μια απέραντη και σωτήρια ζάλη, σαν τα όνειρα ενός μπεκρή, αλλά για δείτε με σε αυτούς τους τελευταίους μου διασκελισμούς – διασκελισμούς δίχως πόδια, βέβαια, παρόλο που στο μυαλό μου το βήμα τους αντηχεί ολοκάθαρα, έστω και αν παραπατούν. Γίνομαι ολοένα πιο αδύναμος – εννοώ ότι αδυνατίζει η αποφασιστικότητά μου. Αν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, στο τέλος θα ζητήσω να μου φέρουν παπά να με εξομολογήσει.

Η Ούρσουλα, όμως..., ας επιστρέψουμε στο θέμα «Ούρσουλα». Ανησυχώ γι' αυτήν. Δεν στάθηκα τυχερός με τις γυναίκες μου – όχι, μα τι λέω; Ήθελα να πω ότι οι γυναίκες μου δεν στάθηκαν τυχερές μαζί μου. Τη μια την έσπρωξα στον πνιγμό και την άλλη στο ποτό. Κακές επιδόσεις αυτές για το μητρώο ενός συζύγου. Δεν υπήρξα δίκαιος με την Ούρσουλα, δεν της έδειξα το ενδιαφέρον και το σεβασμό που της άξιζε, το ξέρω. Συμπεριφερόμουν στα παιδιά μου σαν να ήταν ενήλικες, και στη γυναίκα μου σαν να ήταν παιδί. Μήπως φοβόμουν ότι ίσως τη χάσω, όπως την Ντότι, και γι' αυτό φρόντισα να διατηρηθεί ισοβίως κορίτσι; Λες και μόνο οι ενήλικοι πεθαίνουν! Δεν ξέρω πότε άρχισε να πίνει για τα καλά. Υποψιάζομαι ότι αυτό έγινε μετά τη γέννηση της Πέτρας. Όλες εκείνες οι ζαλάδες, οι εκρήξεις θυμού, τα πρωινά χουζούρια και τα νυχτερινά κλάματα, τα οποία απέδιδα στην επιλόχεια κατάθλιψη, νομίζω ότι είχαν τελικά μια πιο απλή αιτία. Είναι βεβαίως πολύ διακριτική: είναι μια αρτίστα της διακριτικότητας. Και με αυτό της το χάρισμα, όπως και με τόσα άλλα, με προστατεύει από λύπες, αμηχανίες, οχλήσεις. Κι εγώ τι της δίνω σε αντάλλαγμα;

Το μυαλό μου έχει κουραστεί, προς το παρόν δεν μπορώ να

σκεφτώ άλλο. Όταν το πάθαινα αυτό, τον παλιό καιρό, τινάζο-
μουν πάνω κι άρχιζα να βηματίζω πέρα δώθε, εγκλωβισμένος
στον εαυτό μου και στην απελπισία μου σαν πάνθηρας, μέχρις ό-
του αποκατασταθεί η ισορροπία. Πόσο πολύ μού άρεσε η τάξη
της σκέψης, η πυγμή των υπολογισμών, η τοποθέτηση του ενός
όρου μετά τον άλλον στην αλυσίδα της λογικής. Ποτέ και πουθε-
νά αλλού δεν βιώνεται τέτοια χαρά, η ήρεμη χαρά του ανθρω-
που, μόνου, εν ώρα πνευματικής εργασίας. Ζήλευε άραγε η Ούρ-
σουλα το μοναχικό μου έργο, το αντιπαθούσε; Και τα παιδιά; Η
Πέτρα, όταν ήταν μικρούλα, έμπαινε αθόρυβα στο γραφείο μου
και κουλουριαζόταν στο πάτωμα, αγκαλιάζοντας τα γόνατά της,
να με παρατηρεί σαν γάτα, βλεφαρίζοντας τότε τότε αργά. Η
παρουσία της εκεί ήταν για μένα καταπραϋντική, σε αντίθεση με
αυτήν του αγοριού. Πόσο άδικος υπήρξα μαζί του, πιο άδικος α-
κόμα κι απ' όσο υπήρξα με την Ούρσουλα, και τώρα είναι πια
πολύ αργά για να επανορθώσω. Δεν έχει νόημα να κλαις για το
χυμένο γάλα – το γαλατάδικο πλημμύρισε και ο γαλατάς με την
κυρά του χύνουν κουβάδες δάκρυ. Όμως, ακόμα κι αν είχα το
χρόνο και τον τρόπο, θα καθόμουν ποτέ να επανορθώσω; Το κο-
ρίτσι, κι ας ήταν έτσι αμίλητο, εξέπεμπε έναν ρυθμό που έμοιαζε
να συγχρονίζεται με κάτι μέσα μου. Σαν κάτι να την έδενε μαζί
μου, σαν να μην την είχε γεννήσει η μητέρα της αλλά εγώ, και να
μην είχε κοπεί ακόμα ο ομφάλιος λώρος. Παρ' όλα αυτά, ο Αδάμ
είναι εκείνος που θα φροντίσει την Ούρσουλα όταν φύγω, γι' αυ-
τό, τουλάχιστον, είμαι σίγουρος. Είναι πάντοτε καλός και υπομο-
νετικός μαζί της. Δεν την επιπλήττει ούτε προσπαθεί να την πεί-
σει να κόψει το ποτό. Το αντίθετο συμβαίνει, γιατί επιδεικνύει
μια τρυφερή ανοχή απέναντι στο λυπηρό της πάθος. Κι εγώ ή-
μουν ανεκτικός, αλλά όχι με τον ίδιο τρόπο: η δική μου ανοχή ή-
ταν μια μορφή αδιαφορίας. Ναι, θα είναι καλός μαζί της, θα την
προσέχει. Δείτε τον τώρα πώς την ακολουθεί στην κουζίνα κου-
βαλώντας μια στοιβα πιάτα, πώς βοηθάει, πώς νοιάζεται. Και ο
ήλιος, πώς εισβάλλει ο ήλιος κάτι τέτοιες μέρες σ' αυτό το μεγάλο
πέτρινο δωμάτιο, ντροπαλά θα έλεγε κανείς, διαπερνώντας λοξά
με τις ακτίνες του το τζάμι πίσω από το νεροχύτη. Ως συνήθως,
το υγραέριο της κουζίνας αναδίδει εκείνη την αδιόρατη μπόχα
και τρεις μύγες του καλοκαιριού βολτάρουν τεμπέλικα σε κυκλι-
κό σχηματισμό γύρω από την αναμμένη λάμπα, πάνω από το

τραπέζι. Η Ούρσουλα περπατάει με μια αξιαγάπητη βιάση όταν βρίσκεται σε έξαψη ή αναστάτωση, στραβοπατώντας λιγάκι, σαν την πάπια. Ντύνεται συνήθως με ριχτά φορέματα από απαλό μάλλινο ύφασμα, σε αποχρώσεις του γκρι, του βιολετί, της λεβάντας. Τα πρώτα χρόνια της συμβίωσής μας, την έλεγα «περιστέρα μου» και την κυνήγαγα σε όλο το σπίτι με τα φτερά της ουράς μου υψωμένα. Έτρεχε εκείνη να μου ξεφύγει, κουκουρίζοντας πανικόβλητη και γελώντας –«Μη, μη, μη, μη!»– ώσπου εγώ κατόρθωνα να γραπώσω το λαχανιασμένο μου πιτσούνι και να το κρατήσω πάνω μου σφιχτά. Α, ναι. Φανταστείτε με, όπως φαντάζομαι τώρα εγώ τον εαυτό μου και χτυπάω το κεφάλι μου στον τοίχο, ξανά και ξανά, ανελέητα, μετανιώνοντας για τα χαμένα χρόνια, τον χαμένο χρόνο. Για τις ευκαιρίες που δεν αξιοποίησα.

«... μα να έρθει απρόσκλητος, έτσι στα ξαφνικά», λέει τώρα εκείνη. Κάτι σκαλίζει εκνευρισμένα μες στο νεροχύτη, στενεύοντας τα μάτια. Είναι μύωπας, σαν τη νύφη της, κι όπως εκείνη αρνείται, από ματαιοδοξία, να φορέσει γυαλιά. «Και να κάθεται να μας μιλάει για το θάνατο του πατέρα σου».

Ο γιος μου ακουμπάει τα βρόμικα πιάτα στο στραγγιστήρι, που το λούζουν οι ηλιαχτίδες. Έχει ρίξει όλα τα αποφάγια στο πάνω πάνω πιάτο, όπως τον είχε μάθει να κάνει η γιαγιά του. Επιθυμεί έναν τακτικό κόσμο, όπως κι εγώ. Ξαφνικά νιώθω να ξεχειλίζω από τρυφερότητα γι' αυτόν. Τι ήταν αυτό που με συγκίνησε; Κάτι στον τρόπο με τον οποίο ακούμπησε τα πιάτα, η αντίθεση ανάμεσα στον μεγαλόσωμο, αργοκίνητο άντρα –το γιο μου!– και την προσεκτική διεκπεραίωση μιας τόσο καθημερινής οικιακής δουλειάς. Όταν αυτός και το κορίτσι ήταν μικροί, προσευχόμουν να ζήσω για να τους δω να μεγαλώνουν: τώρα είμαι ευγνώμων που δεν θα τους δω να γερνούν.

«Αυτό που είπε ήταν ότι δεν πρόκειται να πεθάνει», λέει ο Αδάμ, χωρίς να κοιτάζει τη μητέρα του.

Έχει μια τάση, το έχω παρατηρήσει πολλές φορές, να κοκκαλώνει ξαφνικά, να σταματάει ό,τι κι αν έκανε, λες και συμμετέχει σ' εκείνο το παιχνίδι που παίζαμε όταν ήμασταν παιδιά. Τα αγάλλιατα – έτσι λεγόταν; Το κάνει και η Ούρσουλα – μάλλον από εκείνην το έχει πάρει. Γιατί μπαίνουν στον κόπο τα γονίδια να κληροδοτούν στην επόμενη γενιά τέτοια τικ και χούγια;

Εκείνη ανασηκώνει το κεφάλι και κοιτάζει προς το φωτεινό

παράθυρο – το ξέρω καλά αυτό το βλέμμα που ψάχνει στα τυφλά. «Τι;» λέει.

Ο Αδάμ βγαίνει από την ακινησία του μ' ένα βλεφάρισμα και ρολάρει τους ώμους του, αποκτώντας ξανά ζωή – σαν σκυλί που αναδεύεται μόλις ξυπνάει. Η Άιβι Μπλάουντ ξεπροβάλλει βιαστική από τον μικρό διάδρομο, κουβαλώνοντας κι άλλα πιάτα. Έχει δέσει με κάτι τα ατίθασα μαλλιά της, αλλά κάμποσες κατσαρές τούφες ξεφεύγουν και κυματίζουν γύρω από το χλωμό, άβαφο πρόσωπό της. Μάνα και γιος κοιτάζουν αυτή την άκακη Μέδουσα, σαν να μην την αναγνωρίζουν. Εκείνη κοντοστέκεται, με τα πιατικά στα χέρια. Έχει μια αλλοφροσύνη στο βλέμμα. «Πρέπει...» λέει επιτακτικά μα ξέπνοα στην Ούρσουλα, «... πρέπει να σου μιλήσω».

Ο Αδάμ κάνει ένα βήμα μπροστά και παίρνει προσεκτικά και σταθερά τα πιάτα από τα χέρια της, σαν να την απάλλασε από επικίνδυνο όπλο, για να τα τοποθετήσει μετά πλάι στο νεροχύτη, δίπλα στη στοίβα των άλλων. Πιατικά, νεροχύτης, ο ήλιος απ' το παράθυρο – πόσο πολύτιμα φαντάζουν τώρα αυτά τα τόσο συνηθισμένα πράγματα.

Ποθούσα κάποτε τόσο την Ούρσουλα, ώστε ακόμα κι όταν την είχα μες στην αγκαλιά μου πάλι δεν ήμουν ικανοποιημένος, η έκσταση της ανάγκης μ' έκανε να τη σφίγγω πάνω μου όλο και πιο άγρια, λες και διέθετα άκρα χταποδιού, λες και θα μπορούσα να την καταβροχθίσω ολόκληρη, να την αφομοιώσω με τους πόρους του δέρματός μου. Ήθελα να την κάνω κομμάτι δικό μου. Αν μπορούσα, θα έκοβα ένα μου, γερασμένο ήδη, πλευρό, και θα έβαζα στη θέση του ένα μόσχευμα από εκείνην, από το νεαρό μου ρόδο, ασφαρίζοντάς το γερά με σπάγκο. Πείτε μου, πείτε μου – δεν ήταν αυτή αρκετή αγάπη;

Αναρωτιέμαι αν η λαχτάρα του γιου μου για την πανέμορφη γυναίκα του είναι εξίσου απελπισμένη. Κι αν είναι, ποιος τον αδικεί;

Την ώρα που βγαίνει από την κουζίνα, αλαφροπατώντας, παρά τα ευμεγέθη πόδια του, η Ούρσουλα εύχεται να μπορούσε να πάει μαζί του. Δεν θέλει να αντιμετωπίσει μόνη της την Άιβι, γιατί η Άιβι βρίσκεται ολοφάνερα σε αναβρασμό. Νομίζεις ότι ριγεί από την κορφή ως τα νύχια, σαν λαγωνικό που μόλις εντόπισε το θήραμα. Τι να συμβαίνει άραγε; Της περνάει από το νου

η απαίσια υπόνοια ότι η Άιβι, η απαράδεκτη αυτή γυναίκα, θα δηλώσει παραίτηση. Αυτός είναι ο ολέθριος φόβος που διακατείχε την Ούρσουλα από την πρώτη στιγμή που ήρθε στο Άρντεν και προσέλαβε την Άιβι για να τη βοηθάει με τα παιδιά και να αποσπά λίγο την προσοχή της τρομερής μητέρας του Αδάμ. Νιώθει την καρδιά της, ή κάποιο παρεμφερές όργανο, να έχει ξάφνου προηστεί σε ασφυκτικό βαθμό μέσα στο στήθος της, ενώ το στόμα της έχει στεγνώσει. Πώς θα τα βγάλει πέρα χωρίς την Άιβι; Να απομείνει εκεί ολομόναχη μ' έναν ετοιμοθάνατο σύζυγο, μια τρελή κόρη – Θεός φυλάξοι! Κάνει μεταβολή και πηγαίνει βιαστικά μέχρι τον μεγάλο δρύινο μπουφέ –ένα φοικαλέο έπιπλο που είχε φέρει η Γιαγιά Γκόντλι όταν μετακόμισε μαζί τους στο Άρντεν, και που ανέκαθεν σιχαινόταν η Ούρσουλα– και ξεκρεμάει από κει ένα άσπρο φλιτζάνι. Η Άιβι την παρακολουθεί, έχοντας ακόμα εκείνη την τρεμάμενη όψη του κυνηγόσκυλου – μόνο τα μάτια της κινούνται. Η Ούρσουλα επιστρέφει στο νεροχύτη, γεμίζει το φλιτζάνι από τη βρύση και πίνει, ανοίγοντας το λαρύγγι της και ρίχνοντας μέσα όλο το νερό χωρίς σχεδόν να καταπίνει: το νερό έχει γεύση μεταλλική. Κοιτάζει από το τζάμι τη λιακάδα, τον κήπο, την ανήσυχη μάζα των δέντρων πέρα από το γκαζόν: είναι όλα τόσο ήσυχα, τόσο ανέμελα, θαρρείς πως την κοροϊδεύουν. Γεμίζει άλλο ένα φλιτζάνι με νερό και το πίνει κι αυτό μονορούφι, νιώθοντάς το να της παγώνει οδυνηρά τον ουρανίσκο και να χύνεται στο στομάχι της βαρύ σαν μολύβι. Αισθάνεται έναν αόριστο οίκτο για το σώμα της, λες και είναι κάτι αποκομμένο απ' αυτήν, κάτι ταλαίπωρο, βουλιαγμένο στο φόβο και τη δυσανεξία του. Οι φάλαινες δεν είναι που ρουφάνε τόνους νερού μέσα από τα δόντια τους για να παγιδεύσουν έτσι το πλαγκτόν, την τροφή τους; Τότε είμαι σαν μια φάλαινα, σκέφτεται με θλιμμένο κρυφό χαμόγελο, μόνο που για μένα δεν υπάρχει καμιά θρεπτική ουσία να διυλίσω.

«Μου μίλησε ο κύριος Ντάφι», λέει η Άιβι από πίσω της. Οι λέξεις ξεπηδούν από το στόμα της τρεμουλιαστές σαν μπουρμπουλήθρες. «Ο Έντριαν, εννοώ».

Η Ούρσουλα συνοφρυώνεται, αλλά εξακολουθεί να ατενίζει τον κήπο, δίνοντας στον εαυτό της χρόνο να σκεφτεί. Ωστε αυτό ήταν, η Άιβι τα τσούγκρισε με τον αποτρόπαιο Ντάφι. Νιώθει να την πνίγει ένα γέλιο. Είναι σαν εκείνα τα παλιά μελοδράματα: ο

πάτερ φαμίλιας στην επιθανάτια κλίνη, η οικογένεια συγκεντρωμένη στο προσκέφαλό του, και κάτω από τις σκάλες οι υπηρέτες να τσακώνονται. Της έρχεται στο μυαλό εκείνο το μεγάλο μαυρισμένο πορτρέτο, στο χωλ, του άντρα με τις μπότες, το σκούρο πανωφόρι και το ψηλό κολάρο, που ήταν υποτίθεται ένας από τους προγόνους της Άιβι. Τι της είχε πει γι' αυτόν η Άιβι, κάτι σχετικά με τους καθολικούς Ρίμπον Μπόις κι ένα απειλούμενο λιντσάρισμα; Δεν μπορεί να θυμηθεί – αυτό τον καιρό δεν μπορεί να θυμηθεί τίποτα.

«Σου μίλησε;» λέει σιγανά, γυρνώντας επιτέλους να την κοιτάξει. «Για ποιο πράγμα;»

Η Άιβι κάτι έχει κάνει στο σώμα της, έχει με κάποιον τρόπο τετνωθεί σαν μαριονέτα στο σκοινί της: ο λαϊμός σε έκταση, τα μάτια γουρλωμένα, τα χέρια να κρέμονται άκαμπτα στα πλευρά της. Στο πρόσωπό της, επίσης, έχει απλωθεί μια αχνή ροδαλή απόχρωση, σαν γάλα που του έχεις ρίξει μέσα μια σταλιά κόκκινο κρασί – μπορεί να είναι από θυμό ή από ντροπή, δεν ξέρω τι από τα δύο. Από ντροπή; «Ε...» κάνει ξεροκαταπίνοντας, «δεν μου μίλησε ακριβώς. Θέλω να πω...» Σταματάει, ανήμπορη, και το πρόσωπό της καταρρέει, μοιάζει να τσακίζεται στη μέση, σαν τη ράχη βιβλίου όταν το ανοίγουμε στη μέση – και μη μου πείτε ότι είναι δάκρυα αυτά που βλέπω στα μάτια της, μη μου πείτε ότι σφίγγει τις γροθιές, ότι τρέμει το χέιλι της! Γιατί τόση στενοχώρια; Ω Εκάτη των τριών δρόμων, μήπως φταίω εγώ για όλα, εγώ που πήρα τη μορφή του Ντάφι κι έκανα την άμοιρη Άιβι να πιστέψει ότι της μιλούσα σοβαρά εκείνη την ώρα, πάνω από την κανάτα με το γάλα; Θα πρέπει μάλλον να μιλήσω και σ' εκείνον, να του εμφυσήσω λίγο θάρρος. Νόμιζα ότι όλα είχαν τακτοποιηθεί – μα τι έκαναν στο τραπέζι, δεν τακτοποιούσαν το ζήτημα; Τελικά, δεν θα πρέπει να με λένε Ερμή. Αλίμονο, αλίμονο, πόσο περίπλοκα είναι αυτά τα θέματα της καρδιάς, της καρδιάς τους εννοώ – εγώ σε αυτό τον τομέα είμαι ερασιτέχνης. Για την ώρα, θα πρέπει να απομακρύνω την Άιβι από δω, προτού γίνει μεγαλύτερο κακό. Από τα χείλη της ξεφεύγει κάτι σαν μουγκρητό και βογκητό μαζί, κι αφού σκουπίζει πρώτα το ένα μουσκεμένο μάτι και μετά το άλλο με την ανάποδη του χεριού της, κάνει α-πότομα μεταβολή και βγαίνει από το δωμάτιο.

Η Ούρσουλα στέκεται σαστισμένη. Δεν είναι απόλυτα βέβαιη

ότι αυτό που συνέβη, συνέβη πράγματι και ότι δεν το φαντάστη-
 κε. Τον τελευταίο καιρό έχει αρκετές παραισθήσεις –εκείνη προ-
 τιμά να τις αποκαλεί όνειρα του ξύπνιου–, σύντομα, δηλαδή, ε-
 πεισδία ενισχυμένης πραγματικότητας, σαν να συμπίεστηκε κά-
 ποια στιγμή η ροή των καθημερινών γεγονότων και κατόπιν να
 ξεχύθηκε προς τα μπρος με μεγαλύτερη φόρα. Κάτι αλλόκοτα α-
 πόμακρο μέσα της αναρωτιέται μήπως το μυαλό της έχει κατα-
 στραφεί και μήπως αυτά τα αφύσικα περιστατικά αποτελούν τα
 πρώτα σημάδια της φθοράς. Μπορεί η Άιβι Μπλάουντ να μην ή-
 ταν εδώ πριν από μια στιγμή: μπορεί τα πέντε τελευταία λεπτά
 να μην ήταν εκεί κανένας εκτός από την ίδια, που, εγκλωβισμένη
 σ' αυτό το στρεβλό ηλιοφώτιστο πλαίσιο, φανταζόταν ότι κάποιοι
 της απεύθυναν το λόγο, πρώτα ο γιος της, ύστερα η Άιβι. Σπρώ-
 χνει τον εαυτό της να κουνηθεί, προχωράει προς τον στενό διά-
 δρομο που βγάζει απ' την κουζίνα και τον διασχίζει – φαιό μισο-
 σκόταδο, μυρωδιά μούχλας, ο μουσαμάς του δαπέδου φουσκώ-
 νει εδώ κι εκεί κάτω από τα πόδια. Μπαίνει στη σέρα, όπου το
 φως είναι τόσο άπλετο κι εκτυφλωτικό που την τρομάζει. Αυτό
 είναι η ζωή μου τώρα, συλλογίζεται, ένα ξεψυχισμένο, σκιερό πέ-
 ρασμα από το ένα ανυπόφορα φωτεινό σημείο στο επόμενο. Πα-
 ρατηρεί το μεγάλο τετράγωνο τραπέζι, από το οποίο δεν έχουν
 ακόμα καθαριστεί όλα τα απομεινάρια του γεύματος –μα, πού
 πήγε έτσι φουριόζα η Άιβι–, τσαλακωμένες πετσέτες, λερωμένα
 μπολ του γλυκού, τέσσερα άδεια μπουκάλια του κρασιού, τα
 τρία πρασινωπά, το τέταρτο διαφανές, κι αυτό το διαφανές να
 στέκει ντροπιασμένο λες για τη γύμνια του. Στην αρχή νομίζει ότι
 δεν είναι κανείς εκεί, ύστερα, όμως, διακρίνει τη μορφή της νύ-
 φης της, η οποία κάθεται, μισοξαπλωμένη σχεδόν, στην μπαμπού
 πολυθρόνα μπροστά από την τζαμαρία, καπνίζοντας ένα τσιγά-
 ρο και ατενίζοντας κατσούφικα τον κήπο. Το γαλάζιο μεταξωτό
 ύφασμα του καλοκαιρινού της φουστανιού αντανακλά το φως
 σε αιχμηρές γωνίες, έχει τα πόδια σταυρωμένα και το ένα χρυσό
 σανδάλι κρέμεται. Δεν έχει πάρει ακόμα ειδήση την Ούρσουλα,
 και το πρόσωπό της, τώρα που πιστεύει ότι κανείς δεν κοιτάζει,
 δείχνει σχεδόν απρόσωπο. Η Ούρσουλα σκύβει να δει τι βλέπει
 η Έλεν με τόση προσήλωση. Είναι ο Μπένι Γκρέις, που κάθεται
 όπως και προηγουμένως στο πεζούλι, εποπτεύοντας τον κήπο,
 με την πλάτη γυρισμένη στο σπίτι. Ο Ρόντι Γουάγκσταφ στέκεται

δίπλα του, γερμένος ράθυμα σ' έναν από τους πέτρινους κίονες και αγναντεύει τα δέντρα, πέρα από το γκαζόν. Αν κάνουν συντροφιά ο ένας στον άλλο ή αν βρέθηκαν τυχαία τόσο κοντά, κανείς δεν ξέρει. Στο γρασίδι, ένας κότσυφας τρέχει τότε από δω τότε από κει σαν κουρδισμένος και σας πληροφορώ ότι είναι ο ίδιος ακριβώς που είδε σήμερα το πρωί ο νεαρός Αδάμ, από το παράθυρό του, να πετάει αστραπιαία μες στο λυκαυγές. Πώς συνδέονται μεταξύ τους όλα, όταν είναι κανείς σε θέση να τα εμποτεύει από τη σωστή προοπτική.

«Θα προτιμούσα να μην καπνίζεις μέσα στο σπίτι», λέει η Ούρσουλα ήρεμα και βλέπει με ικανοποίηση την Έλεν να πετάγεται, ενώ η πολυθρόνα από μπαμπού διαμαρτύρεται μ' ένα τριξιμο. «Δεν αντέχω τον καπνό».

Η Έλεν αναπροσαρμόζει με μικρές κινήσεις τη στάση της, γέρνοντας το κεφάλι προς τα πίσω και τεντώνοντας τα πόδια νωχελικά δήθεν. Δεν της αρέσει να την πιάνουν εξαπίνης, και ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την πεθερά της. Το σανδάλι που κρεμόταν από το μεγάλο της δάχτυλο πέφτει, κάνοντας έναν απροσδόκητα ηχηρό κρότο πάνω στα πέτρινα πλακάκια. «Όταν καπνίζει αυτός, δεν λες τίποτα», κάνει, δείχνοντας με το τσιγάρο της προς το δίδυμο, έξω στον κήπο. «Ο Ρόντι πώς-τον-λένε, εννοώ».

«Πράγματι», απαντάει η Ούρσουλα, κοιτώντας τα χέρια της που είναι δεμένα μπροστά της και μετρώντας τις λέξεις της, «γιατί αυτός είναι επισκέπτης».

Η Έλεν καγχάζει. «Τι ευαίσθητη που είσαι. Απορώ πώς μας αντέχεις όλους». Στο μεταξύ, σαν να άκουσε να λένε το όνομά του, ο Ρόντι Γουάγκσταφ γυρίζει και κοιτάζει αόριστα πάνω από τον ώμο του, προσπαθώντας να διακρίνει το εσωτερικό της σέρας μέσα από τις θαμπές αντανάκλασεις του τζαμιού. Η Έλεν μετακινεί πάλι το βάρος της και πάλι η πολυθρόνα διαμαρτύρεται, αλλά πιο ήπια τώρα. «Ποιος είναι αυτός ο άλλος τύπος;» ρωτάει.

«Ποιος;»

«Αυτός ο Γκρέις – έτσι δεν τον λένε;» Κοιτάζει με μισόκλειστα μάτια προς τα δάχτυλα του ξυπόλυτου ποδιού της και τα κουνάει: το μανόν είναι ξεφλουδισμένο σε ένα από τα νύχια, παρόλο που μόλις πριν από λίγες ώρες τα έβαψε. «Τι θέλεις;»

«Τον Αδάμ θέλει», λέει κοφτά η Ούρσουλα και συνοφρυώνεται. Η Έλεν έχει στρέψει το πρόσωπο και τη λοξοκοιτάζει με εν-

διαφέρουν από την πολυθρόνα της. Η Ούρσουλα μισογελάει τα-
ραγμένη. «Εννοώ τον δικό μου Αδάμ – τον πατέρα του Αδάμ».

«Τι εννοείς τον θέλεις;»

«Α... ξέρω γω τι εννοώ; Είναι απλώς κάποιος γνωστός του Α-
δάμ».

Η Έλεν τελειώνει το τσιγάρο της και σκύβει να το σβήσει στο
μεγάλο γυάλινο σταχτοδοχείο που έχει ακουμπήσει στο πάτωμα,
δίπλα στην πολυθρόνα της. Ο θόρυβος που κάνει η κατασκευή
από μπαμπού με την κάθε της κίνηση, ιχώνοντας σαν φλόγα που
σαρώνει θάμνους μ' αγκάθια, κάνει τα νεύρα της Ούρσουλας να
τσιτώνονται. Προχωράει και σκύβει να πάρει το σταχτοδοχείο
–τρεις γόπες, οι δυο από αυτές λεκιασμένες με κραγιόν, ορθώνο-
νται σε μεθυσμένες γωνίες πάνω σε μια αποξηραμένη λιμνούλα
στάχτης–, αλλά η Έλεν το τραβάει απότομα και την αγριοκοιτά-
ζει. Γιατί τόσο μίσος; Φοράει ένα ογκώδες, άσχημο δαχτυλίδι στο
μεσαίο δάχτυλο του δεξιού της χεριού: φτιαγμένο από κάποιο υ-
πόλευκο μέταλλο, έχει στο κέντρο μια σιλπνή μαύρη πέτρα σε
σχήμα επίπεδου ρόμβου, πάνω στην οποία είναι χαραγμένο ένα
ελικοειδές Α. Η Ούρσουλα, που είναι μισοσκυμμένη ακόμα, θέ-
λοντας να βγει από τη δύσκολη θέση, προσποιείται πως το παρα-
τηρεί με ενδιαφέρον: το ανάγλυφο δέσιμο του δαχτυλιδιού φα-
ντάζει στα μάτια της σαν δύσμορφο εξόγκωμα. «Αυτό είναι και-
νούργιο, ε;» λέει και ορθώνεται πάλι. «Πολύ ωραίο».

Καθώς η Έλεν ανακάθεται και φέρνει τα πόδια της στο πά-
τωμα –το ένα ψάχνει για το σανδάλι του–, κοιτάζει αδιάφορα το
δαχτυλίδι. «Ο Αδάμ μού το χάρισε».

Η Ούρσουλα καταφέρει να χαμογελάσει. «Το βλέπω».

«Ποιο πράγμα;» Νέο αγριοκοίταγμα.

«Το αρχικό Α, από το Αδάμ».

«Όχι», κάνει η Έλεν μ' ένα βιαστικό, αρνητικό κούνημα του
κεφαλιού. «Από το *Αμφιπύρων*. Είναι ο τίτλος του έργου που
παίζω. Ή θα μπορούσε να είναι και από την *Αλκμήνη*, το ρόλο
μου. Είπε ότι μου το πήρε για καλοτυχία, αν και στο θέατρο δεν
κάνει να εύχεσαι καλή τύχη σε κανέναν». Καθισμένη άκρη άκρη
στην πολυθρόνα, σηκώνει ψηλά τα χέρια της και γέρνει στο πλάι
το υπέροχο ξανθόμαλλο εκφραστικό κεφάλι της, πιέζοντας σαν
γάτα το μάγουλό της στο βαθούλωμα του ώμου της. Η Ούρσου-
λα μυρίζει στιγμιαία τη διαπεραστική οσμή του ξεστου ιδρώτα

της – νομίζω ότι τη μυρίζω κι εγώ: μωσχογαλή και καλοκαιρινή νυχτιά. Η Έλεν αναστενάζει. «Ο γιος σου», λέει αντάρεσκα, πνίγοντας ένα χασμουρητό, «είναι τόσο αφελής».

Σηκώνεται, πηγαίνει στο τραπέζι κι αρχίζει να μαζεύει τα μπολ του γλυκού, στοιβάζοντάς τα το ένα πάνω στο άλλο με αδιάφορη βιασύνη. «Θεούλη μου», λέει κι αναστενάζει πάλι, πιο βαριά αυτή τη φορά, «υπάρχει πιο βαρετή ώρα από τα καλοκαιρινά μεσημέρια;»

«Εννοείς εδώ στο Άρντεν;» τη ρωτάει σε ήπιο τόνο η Ούρσουλα.

«Εννοώ οπουδήποτε».

Η Ούρσουλα πλησιάζει κι αυτή στο τραπέζι να μαζέψει τις πετσέτες, ενώ φέρνει στο μυαλό της χιονισμένο τοπίο. Κοιτώντας τον Μπένι Γκρέις που κάθεται απέξω στο σκαλοπάτι, σκυφτός σαν μπαλωματής, κάτι σκιάζει τη σκέψη της. «Κάποτε, γνωριζόντουσαν πολύ καλά..., ο πατέρας του Αδάμ και ο κύριος Γκρέις», λέει, προφέροντας το όνομα του Μπένι με κοροϊδευτική έμφαση.

Η Έλεν έχει τελειώσει με το στοίβαγμα των μπολ και τώρα μαζεύει τα κουτάλια. Έχει χαμηλωμένα τα βλέφαρα, κάπου αλλού ταξιδεύει. Παίρνει τις πετσέτες που είχε μαζέψει η Ούρσουλα και τις ακουμπάει πάνω στη στοίβα με τα μπολ. Η Ούρσουλα προχωράει μπροστά, εκείνη ακολουθεί και μεταφέρουν τα πράγματα στην κουζίνα, ενώ εγώ γλιστρώ από πίσω τους στο διάδρομο, οσφραινόμενος ακόμα την αιλουροειδή μυρωδιά της Έλεν. Ποιος είμαι τώρα; Ο Μπαμπάς μου πού βρίσκεται; Αρκετά, αρκετά, είμαι ένας, και όλοι – δεν παίρνει μόνο ο Πρωτέας όποια μορφή θελήσει. «Ήταν συνάδελφοι, κατά κάποιον τρόπο», λέει η Ούρσουλα πάνω από τον ώμο της. «Αν κι έχω την εντύπωση ότι ο πατέρας σου τον θεωρούσε κομπογιαννίτη –ο πατέρας του Αδάμ, εννοώ– ο Αδάμ. Από την άλλη, βέβαια», συνεχίζει μ' ένα σήκωμα των ώμων, «υποψιάζομαι ότι ο Αδάμ όλους τους θεωρούσε –τους θεωρεί– λίγο πολύ κομπογιαννίτες. Και τον εαυτό του ακόμα». Η Έλεν αφήνει τα μπολ μέσα στο νεροχύτη και η Ούρσουλα κοντοστέκεται και παρατηρεί αυτό το σωρό από ρηχούς γκριζόλευκους δίσκους με φόντο το υπόφαιο λευκό της πορσελάνης. Παρουσιάζουν μια εικόνα που είναι αμυδρά, κωμικά, αξιαγάπητη. Της θυμίζουν – τι... κάτι από τσίρκο. Έναν κλόουν, από τα βάθη του

χρόνου, να στροβιλίζει έξι πιάτα στις μύτες δώδεκα ραβδιών, και όλα να σείονται, τα πιάτα, τα μακριά λεπτά ραβδιά, τα υψωμένα χέρια του κλίνουν. Η ανάμνηση τρεμοσβήνει, χάνεται. Η Έλεν βγάζει το άσχημο δαχτυλίδι, το ακουμπάει στο περβάζι του παρθύρου και ξεπλένει τα χέρια της κάτω από τη βρύση. Η Ούρσουλα την κοιτάζει με την άκρη του ματιού. Τα χέρια της Έλεν είναι το λιγότερο ωραίο πράγμα πάνω της, μοιάζουν να μην αποτελούνται από οστά και είναι ελαφρώς διάστικτα, ενώ τα σάρκινα δάχτυλα έχουν αιχμηρές απολήξεις λες και το καθένα είναι τυλιγμένο σφιχτά στην άκρη του με διάφανη κλωστή. Ο ήλιος έχει ελάχιστα μετακινηθεί από το παράθυρο. Ακούγεται από κάπου μουσική; Κάποτε, όταν η Ούρσουλα ήταν κορίτσι, σ' ένα μέρος που αδυνατεί να θυμηθεί ποιο ακριβώς ήταν, σ' ένα υπέροχο πάρκο ή στις υπαίθριες εκτάσεις κάποιας μεγαλόπρεπης έπαυλης, ανασηκώθηκε στις μύτες των ποδιών για να κοιτάξει πίσω από έναν μουσκλιασμένο τοίχο κι αντίκρισε έναν περίφρακτο κήπο, γεμάτο λουλούδια και ανθισμένα οπωροφόρα, εξωτικούς θάμνους, αναρριχητικά φυτά, που συνωστίζονταν όλα μαζί κάτω από τον ήλιο, με πληθωρική ανεμελιά. Τώρα, σε μια νοσταλγική αναπόληση του παρελθόντος, εκείνη η στιγμή, γεμάτη λες από υποσχέσεις για το μέλλον, φαντάζει στα μάτια της σαν μια από τις γλυκύτερες της ζωής της, γι' αυτό και την κρατάει ζηλόφθονα στο πίσω μέρος της μνήμης, σαν κοσμηματοθήκη σε μυστικό συρτάρι. Αν ήταν να επιστρέψει εκεί σήμερα, είναι βέβαιη ότι δεν θα κατάφερε να κρυφοκοιτάξει πάνω από τον τοίχο –ο τοίχος θα είχε για κάποιο λόγο ψηλώσει ή εκείνη θα είχε κοντύνει–, αλλά, παρ' όλα αυτά, θα γνώριζε ότι ο κήπος βρισκόταν ακόμα εκεί, με τη βλάστησή του πιο οργιαστική από ποτέ, προσμένοντας άλλους να έρθουν να τον θαυμάσουν και να νιώσουν ευτυχισμένοι.

«Ελπίζω», λέει ορμητικά, ενώ βιώνει παράλληλα μια τρομακτική αίσθηση πτώσης, «ελπίζω να πάει καλά το έργο σου... ελπίζω... να σημειώσεις μεγάλη επιτυχία».

Η Έλεν σκουπίζει τα χέρια της μ' ένα ποτηρόπανο. Η Ούρσουλα την κοιτάζει με αγωνία κι οδυνηρή προσμονή – γιατί, ρωτάει τον εαυτό της, γιατί κάθομαι και ξεστομίζω τέτοια λόγια, σαν χαζή;

«Αλήθεια;» κάνει άτονα η Έλεν και πετάει στην άκρη το πανί – σκέφτεται τελείως άλλα πράγματα.

Για μια ακόμα φορά, η Ούρσουλα διαπιστώνει πόσο εντυπωσιακά όμορφη είναι, μ' εκείνο το φόρεμα στο χρώμα του ουρανού, τα χρυσά σανδάλια, το απαστράπτον κράνος της κόμης.

Από δίπλα, ο Μπαμπάς μου με σκουντάει.

«Ναι, ναι, το εννοώ», απαντάει η Ούρσουλα, ενώ εξακολουθεί να πέφτει και να πέφτει, σαν σε όνειρο. «Σου εύχομαι – σου εύχομαι ό,τι καλύτερο».

Η Έλεν κάνει αφηρημένα μεταβολή και βγαίνει από το δωμάτιο.

Νιώθω τη διέγερση του πατέρα μου όπως σπεύδουμε κι οι δυο να την ακολουθήσουμε στην πορεία της από την κουζίνα ως το δωμάτιο της μουσικής και μετά προς την ανοιχτή μπαλκονόπορτα, εκεί όπου συγκρούεται σχεδόν με τον άντρα της που ερχόταν από τον κήπο. Η Έλεν δεν έχει καταφέρει ακόμα να συνηθίσει αυτές τις αιφνιδιαστικές του εμφανίσεις. Σκέφτεται εκνευρισμένη ότι της θυμίζει γιγαντόσωμο, καλοκάγαθο, πρόθυμο για όλα σκύλο.

«Α, εδώ είσαι!» της λέει ξέπνοα, αρπάζοντάς την από τα μπράτσα και χαμογελώντας της πλατιά. «Ήθελα να μιλήσουμε... ήθελα να σου πω...»

«Τι;»

Απελευθερώνεται από το κράτημά του και κάνει ένα βήμα πίσω.

«Ε, να, μόλις αποφάσισα...»

... να σε παρατήσω, συμπληρώνει εκείνη νοερά.

Ο Αδάμ δεν ξέρει τι σκοπεύει, τι θέλει να της πει. Είναι ακόμα εντελώς πελαγωμένος. Έχει την αίσθηση ότι είναι ο ίδιος ένα δοχείο που του έδωσαν να κουβαλήσει, παραγεμισμένο με κάποιο πολύτιμο υγρό, από το οποίο δεν επιτρέπεται να του χυθεί κάτω ούτε σταγόνα.

«Τι;» ρωτάει εκείνη ξανά, πιο κοφτά. «Τι αποφάσισες;»

Αυτός ζαρώνει το μέτωπο. Πόσο παράξενη ήταν η έκφρασή της, όταν αποτραβήχτηκε έτσι απότομα κι έκανε πίσω, ανασηκώνοντας το πιγούνι και κοιτώντας τον αγριωπά, με πλήρη απουσία έκπληξης, σαν παιδί που πρόκειται να ακούσει μια ανακοίνωση του κόσμου των ενηλίκων που οι ίδιοι θεωρούν κοσμοϊστορική, αλλά που για το ίδιο είναι απλώς ανιαρή.

«Ήθελα να σου πω», λέει ο Αδάμ, δρασκελίζοντας το αυλάκι

της αμφιβολίας και συνεχίζοντας με ορμή, «ότι σκεφτόμουν μήπως... δεν ξέρω... σκεφτόμουν μήπως έρθουμε να μείνουμε εδώ, μετά από... μετά». Ένα κοκκίνισμα απλώνεται στο μέτωπό του. «Πώς σου φαίνεται;»

«Πώς μου φαίνεται το να μετακομίσω εδώ πέρα, στο Άρντεν;» Η Έλεν βγάζει ένα ξινό, περιφρονητικό γελάκι και σπεύδει να κοιτάξει πάνω από τον ώμο του. Εκπλήσσεται βλέποντας πόσο μοιάζει ο ηλιόλουστος κήπος με φωταγωγημένο παλκοσένικο – λιτό αλλά και φανταχτερό και κάπως παρανοϊκό μαζί. «Πάω μια βόλτα», λέει.

Ο Αδάμ ανοιγοκλείνει απορημένος τα μάτια. «Πας μια βόλτα;» Αυτή η μικρή σκηνή ανάμεσά τους ξαναπαίξει ήδη στο μυαλό του, σαν να ανήκει κιόλας στο παρελθόν και τώρα να την ανακαλεί.

«Ναι, πάω μια βόλτα – επιτρέπεται;»

«Φυσικά, φυσικά». Γελάει, κατακόκκινος τώρα. «Να έρθω κι εγώ μαζί σου;»

Αν και στέκει ακίνητος, η Έλεν έχει την εντύπωση ότι μετακινεί το βάρος του πέρα δώθε στο άνοιγμα της μπαλκονόπορτας, για να μην την αφήσει να περάσει.

«Η μάνα σου είναι πάλι μεθυσμένη», του λέει. «Καλύτερα να πας να δεις τι κάνει».

Για ένα δευτερόλεπτο, της φαίνεται ότι θα την αρπάξει πάλι από τους ώμους, πιο βίαια ετούτη τη φορά. Παρά το αθώο χαμόγελο και τη σκυλίσια του αφοσίωση, τον φοβάται λιγάκι, έτσι σωματώδης και κατάξανθος που είναι, και με εκείνο το ώρες-ώρες –να, όπως τώρα– αετίσιο βλέμμα. Στα μάγουλα και στο σαγόνι του γυαλίζουν μυτούλες από τα γένια που ετοιμάζονται να βγουν, σαν να του πέταξαν καταπρόσωπο μια χούφτα κοκκινωπής άμμου και να κόλλησαν εκεί πάνω οι κόκκοι της. Τον φαντάζεται να τη χτυπάει, φαντάζεται πως ακούει το γδούπο γροθιάς πάνω σε κόκκαλο.

ω, τι όνειρο κι αυτό!

Ήμασταν σε μια χρυσή βουνοκορφή,

Οι δυο μας, εμείς μόνο, και ολόγυρα,

Ο αέρας γαλανός, ατέλειωτος, και τόσο απαλός!

Βλέπετε τι κάνει ο Μπαμπάς μου; Βάζει στο κεφάλι τους ένα σωρό ιδέες, ούτως ώστε να αποσπά την προσοχή τους και να τις περδεύει. Η Έλεν κάτι πάει να θυμηθεί από το πρωινό ερωτικό της όνειρο, αλλά μετά πάλι της διαφεύγει. Αυτή τη μέρα, όμως, θα τη θυμάται πάντα, ή για όσο τέλος πάντων είναι ικανοί να διατηρήσουν οτιδήποτε στη μνήμη τους οι θνητοί.

Μ' ένα ανίσχυρο σμίξιμο των φρυδιών, ο άντρας της παραμερίζει, για να της αφήσει χώρο. Τη στιγμή που περνάει από δίπλα του, κάνει να της πιάσει το χέρι, αλλά εκείνη τον σπρώχνει και φεύγει.

Από το δωμάτιο της μουσικής για να βρεθεί στον κήπο πρέπει να διασχίσει μια κλειστή λιθόστρωτη αυλή και να βγει από μια σιδερένια καγκελόπορτα. Ακολουθεί μια δεύτερη αυλή, στην οποία βρίσκονται τα κοτέτσια, και συχνά οι κότες δραπετεύουν και εισβάλλουν από την καγκελόπορτα, επειδή τους αρέσει να ραμφίζουν στο καλντερίμι, όπου ανάμεσα στις ρωγμές θα πρέπει να υπάρχουν σκουλήκια ή κολεόπτερα ή κάτι τέτοιο. Την Έλεν τη φοβίζουν αυτά τα οξύφωνα, μπαρόκ πουλιά με τα τρεμουλιαστά προγούλια, ο τρόπος που την κοιτάζουν με κακόβουλη περιέργεια, παράγοντας εκείνο τον σκεπτικό γαργαρισμό μες στον οισοφάγο τους. Τα περιπτώματά τους είναι πολύχρωμα, λευκά σαν ασβέστης και μαύρα –μα, τι τρώνε;– στο πράσινο της ελιάς, σε πιο φωσφορίζε πράσινο, και σ' ένα φρικιαστικό γυαλιστερό καφέ. Προχωράει αργά, μην πατήσει τίποτα με τα σανδάλια της. Η καγκελόπορτα, όταν την ανοίγει, της αντιστέκεται, στριγκλίζουν οι σκουριασμένοι της μεντεσέδες.

Οι δυο άντρες που παρακολουθούσε από το παράθυρο της σέρας βρίσκονται ακόμα στο ίδιο σημείο, στο σκαλί πάνω από το γκαζόν, παρουσιάζοντας ένα παράξενα ταιριαστό θέαμα, ο ένας ψηλός και κομψός, ο άλλος κοντόχοντρος και καραφλός. Ο Μπένι Γκρέις τη λοξοκοιτάζει κι εκείνη διακρίνει το αυτάρεσκο χαμόγέλό του. Έχει βγάλει πάλι τα παπούτσια και τις κάλτσες του – μήπως πάσχουν από κάτι τα πόδια του; Ο Ρόντι Γουάγκσταφ προσποιείται επιδεικτικά ότι δεν τη βλέπει καθώς πλησιάζει. Με τα σανδάλια της μπορεί και νιώθει το γρασίδι, είναι νοτερό και δροσερό και γαργαλάει υπέροχα τα δάχτυλα των ποδιών της. Καθώς είναι πιο χαμηλός ο κήπος σε αυτό το σημείο, το φως του ήλιου που λάμπει πάνω από τα δέντρα νομίζεις πως

λυγίζει, σαν να μη διαπερνά αέρα αλλά νερό. Ένα αδέσποτο αεράκι, απαλό και διακεκομμένο, φυσάει μέσα από τα δέντρα και κάνει τα φύλλα τους να θροΐζουν: τα φύλλα στο επάνω μέρος τους λαμπυρίζουν σκουροπράσινα, ενώ από κάτω είναι γκριζωπά. Το καλοκαίρι μοιάζει με θεόρατη γαλάζια παρουσία που εποπτεύει από ψηλά τη μέρα. Δείτε πώς σταματούν όλα για μια στιγμή, εδώ σ' αυτό το πολύχρωμο αλσύλλιο – ακόμα και το μελτέμι σιγεί. Η μικρή αυτή ανάπαυλα είναι ένα δώρο από τον θεό, τον ταπεινό σας υπηρέτη.

Η Έλεν ζητάει ένα τσιγάρο από τον Ρόντι Γουάγκσταφ. Εκείνος σκύβει προς το μέρος της με το σχολαστικό του χαμόγελο, ανοίγει τη λεπτή ασημένια ταμπакιέρα με τον αντίχειρά του και την προσφέρει ορθάνοιχτη πάνω στην παλάμη του. Η φλόγα του αναπτήρα του ωχριά μες στον ασάλευτο κατάφωτο αέρα. Και οι δυο τους αγνοούν τον Μπένι Γκρέις, που κάθεται στο ύψος των γονάτων τους και τους κοιτάζει, πρόσχαρα κι αινιγματικά μαζί, σμίγοντας τα μάτια κόντρα στο φως. Καπνίζουν σιωπηλοί για λίγο, αγνοώντας τον –δεν του δίνουν την παραμικρή σημασία, σαν να ήταν διακοσμητικό άγαλμα του κήπου– και ύστερα, χωρίς να ανταλλάξουν κουβέντα, κατεβαίνουν και οι δυο μαζί τα σκαλιά και απομακρύνονται πάνω στο γκαζόν.

«Αυτό τον τύπο», μουρμουρίζει η Έλεν, «τον ξέρεις εσύ; Ποιος είναι;»

Ο Ρόντι ανασηκώνει τους ώμους. «Ιδέα δεν έχω. Την ώρα που ήρθες, μου έλεγε κάτι μπούρδες, για την Ελλάδα νομίζω, ότι είχε πάει σε κάτι βουνά εκεί πέρα και κάτι έκανε. Ούτε κατάλαβα τι μου έλεγε. Άσε πια αυτό το μόνιμο γλοιώδες χαμόγελό του!» Κοντοστέκεται, λυγίζει το ένα πόδι κι εξετάζει συνοφρωμένος τη σόλα του παπουτσιού του. «Μα πώς γίνεται να είναι τόσο βρεγμένο το χόρτο; Έχει βδομάδες να βρέξει».

«Απ' ό,τι φαίνεται, κανείς δεν τον ξέρει», συνεχίζει η Έλεν. Φτάνουν σε ένα οριζόντιο γρασιδένιο ανάχωμα –άλλοτε θα πρέπει να ήταν χωμάτινος φράχτης για να μην περνάνε τα ζώα– και στέκονται να αποτελειώσουν το τσιγάρο τους. Όταν η Έλεν κοιτάζει προς τα πίσω, βλέπει τον Μπένι Γκρέις να κάθεται ακόμα εκεί που τον άφησαν, ανάμεσα στους δυο πέτρινους κίονες, μια θαμπή ανθρωποειδής φιγούρα, με τα ξυπόλυτα πόδια του να αστράφτουν ασπριδερά κάτω από τα μπατζάκια του μαύρου πα-

ντελονιού, και η εικόνα τής φέρνει στο νου αρουραίους και υπονόμους. «Με φρικόρει», λέει σιγανά και προσποιείται ότι ριγεί σύγκορμη.

Κάνουν μεταβολή και περπατούν μέχρι τη γωνία της πελούζας, εκεί όπου το ανάχωμα γίνεται εντελώς επικλινές, οπότε είναι αναγκασμένοι να σκαρφαλώσουν όπως όπως –η Έλεν περίμενε ότι ο Ρόντι θα της πρότεινε το χέρι του, αλλά αυτός δεν το κάνει– και να βρεθούν σ' ένα χορταριασμένο χαλικοστρωμένο μονοπάτι που ελίσσεται παράλληλα με μια άλλη σειρά δέντρων. Αυτά τα δέντρα είναι οξιές, όπως κάποιος της είπε: της αρέσει να μαθαίνει τις ονομασίες των πραγμάτων, ακόμα και πραγμάτων που δεν την ενδιαφέρουν. Έχουν μια όψη χολωμένη όπως υψώνονται από πάνω της μες στη λιακάδα, κουνώντας αργά κι αγέρωχα τα κεφάλια τους πέρα δώθε στο αδιόρατο φύσημα του ανέμου. Ωστόσο, η σκιά τους προσφέρει μια ευχάριστη δροσιά και μια ξαφνική ησυχία, ο ήχος του αέρα κατασιγάζεται από τα μεγάλα σκουρόχρωμα φυλλώματά τους. Το άσπρο χνάρι ατμού ενός αεροπλάνου που περνάει από πάνω, λες και σχίζει τον ουρανό στη μέση, γοργά, άηχα. Η Έλεν δεν είχε σκοπό να πάει βόλτα, αυτό το είπε για να ξεφύγει από τον άντρα της, κι όμως, να τη τώρα που περπατάει κατά μήκος αυτού του μονοπατιού, κάτω από τα δέντρα, ετούτο το απομεσήμερο του θέρους, σαν ηρωίδα του Τσέχοφ, και συντροφιά, μάλιστα, με τον Ρόντι Γουάγκσταφ που πιο πολύ θυμίζει χαρακτήρα θεατρικού έργου παρά υπαρκτό, ζωντανό πρόσωπο.

Τι εννοούσε ο Αδάμ, λέγοντας να μετακομίσουν εδώ – είναι δυνατόν να σοβαρολογούσε; Κάτι πράγματα που σκέφτεται ώρες ώρες, κάτι όνειρα που κάνει!

Η Έλεν ήθελε ανέκαθεν να γίνει ηθοποιός, από τότε που μικρό κοριτσάκι ακόμα φόραγε τα ρούχα της μητέρας της και κορδωνόταν, έπαιρνε πόζες, έκανε μιμήσεις μπροστά στον καθρέφτη της γκαρνταρόμπας. Αργότερα, αποφάσισε ότι η σκηνή του θεάτρου ήταν ο ιδανικός χώρος για την προσωπική της βελτίωση και ολοκλήρωση – κι εξακολουθεί να το πιστεύει. Είναι πεπεισμένη ότι καθώς θα συσσωρεύονται οι χαρακτήρες που υποδύεται, ακόμα και όσοι είναι ασημαντοί ή κακοί, θα τη διαπλάσουν και θα τη μεταμορφώσουν σταδιακά σε κάποια άλλη, κάποια σπουδαία, σοβαρή, βαθυστόχαστη γυναίκα. Είναι σαν να φοράει μείκ απ, αλλά

ένα μαγικά αναλλοίωτο μείκ απ που δεν θα χρειάζεται να αφαιρεί, αλλά που θα συνεχίζει να απλώνει, το ένα στρώμα πάνω στο άλλο, μέχρις ότου αποκτήσει το αληθινό, το γνήσιο πρόσωπό της. Ξέρει τι λέει γι' αυτήν ο κόσμος, ότι είναι σκληρόκαρδη, ανελέητη, υπερβολικά φιλόδοξη, και δεν έχουν άδικο, όμως, εκείνο που δεν γνωρίζουν –γιατί, φυσικά, δεν το λέει σε κανέναν, ούτε καν στον Αδάμ, κυρίως στον Αδάμ– είναι αυτή η πεποίθηση που εξαοχής καλλιεργούσε μέσα της, η πεποίθηση ότι είναι προορισμένη να γίνει κάτι παραπάνω απ' αυτό που είναι τώρα. Θα πρέπει να υποθέσουμε ότι από εδώ πηγάζει και το ενδιαφέρον της για τον Ρόντι Γουάγκσταφ. Εκείνος είναι σαν κι αυτήν, όχι ακόμα πετυχημένος, όχι ακόμα ο ολοκληρωμένος άνθρωπος που κάποια μέρα θα γίνει. Δεν έχει δική του μυρωδιά, να κάτι που έχει προσέξει η Έλεν. Σίγουρα αποπνέει κάποιες οσμές – η μυρωδιά του τσιγάρου, για παράδειγμα, και του σαπουνιού ή της κολόνιας που φοράει, κι άλλες μυρωδιές ακόμα, αλλά δεν έχει οσφρανθεί ούτε ίχνος από τη μυρωδιά του ίδιου του Ρόντι, του άντρα από σάρκα και οστά, κι αυτό συμβάλλει στην εντύπωση που της προκαλεί ότι είναι κούφιος, περισσότερο μια δυνητική ύπαρξη παρά μια πραγματική παρουσία. Υπάρχει, λοιπόν, ένα είδος συγγένειας ανάμεσά τους, εφόσον κι αυτή το ίδιο ακριβώς είναι – καθαρό δυναμικό, σε μια κατάσταση διαρκούς μεταμόρφωσης, καθ' οδόν προς το να γίνει ο εαυτός της, ο αυθεντικός εαυτός της.

Δίχως να το πάρει είδηση, η μικρή αλέα τούς έχει βγάλει σε μια ανοιχτή στροφή απ' όπου ο κήπος δεν φαίνεται πια, παρόλο που νιώθει ένα τράβηγμα ανάμεσα στις ωμοπλάτες, λες και τα μάτια του Μπένι Γκρέις είναι ακόμα καρφωμένα πάνω της. Από εκεί, αντικρίζει μια άποψη του σπιτιού πρωτόγνωρη. Από αυτή τη γωνία, το κτίσμα φαίνεται πιο παρανοϊκό από ποτέ, όλο κεκλιμένα επίπεδα και εσοχές και παράθυρα σε ιδιότροπα σχήματα: σκέφτεται ότι μοιάζει πιο πολύ με εκκλησία παρά με σπίτι – με μια εκκλησία, όμως, σε μέρος πρωτόγονο και οπισθοδρομικό, όπου η θρησκεία έχει παρακμάσει κι όπου οι ιερείς έχουν αναγκαστεί να επιτρέπουν στους εκκλησιαζόμενους να λατρεύουν και τους παλαιότερους θεούς μαζί με τον καινούργιο.

Ο Ρόντι ανησυχεί πάλι για τα παπούτσια του και κάθε τόσο κοντοστέκεται να ελέγξει τις σόλες, πλαταγίζοντας τη γλώσσα εννοχλημένος. Είναι στενά και μυτερά κι έχουν ένα αρωστιάριζο

ανοιχτό καφέ χρώμα, σαν λειωμένη καραμέλα. Παραπονιέται ό-
τι θα φουσκώσει το δέρμα στις ραφές, εκεί όπου τις μουσκεύει
το γρασίδι. «Έχουν να δουν γρασίδι από τότε που ήταν ακόμη
αγελάδες», σχολιάζει κατσούφικα. Η Έλεν γελάει, κι αμέσως με-
τά σκεπάζει με βιάση το στόμα της: ξέρει ότι το βραχνό της γέλιο
ξεπηδάει συχνά απ' το στόμα της πριν προλάβει να το σταματή-
σει, φέροντάς τη σε δύσκολη θέση. Ο Ρόντι στρέφεται να την
κοιτάξει, αβέβαιος και λιγάκι τρομαγμένος. Δεν είχε πρόθεση να
κάνει χιούμορ. Δεν του αρέσουν τα αστεία – ούτε τα καταλαβαί-
νει, ούτε κατανοεί τη σκοπιμότητά τους.

Το μονοπάτι μπροστά τους στρίβει απότομα και οδηγεί σ' έ-
να σκοτεινό αλσύλλιο. Αυτό θα πρέπει να είναι το δασάκι που
έβλεπε σήμερα το πρωί από το παράθυρο του μπάνιου, συλλο-
γίζεται η Έλεν, εκείνο που δεν είχε καταφέρει ποτέ να βρει και
ούτε ποτέ είχε ψάξει. Δεν διστάζει καθόλου, συνεχίζει αμίλητη,
και παρόλο που ο Ρόντι ξεμένει ένα δυο βήματα πίσω, μετά προ-
χωράει κι αυτός βιαστικά και την προλαβαίνει, και περπατώ-
ντας πλάι πλάι, περνούν κάτω από μια αψίδα, πλεγμένη από κλα-
ριά και κισσούς, που μοιάζει με είσοδο ναού. Μέσα στο δάσος,
είναι μια διαφορετική μέρα: πιο σκοτεινή, φυσικά, λόγω της
σκιάς, αλλά και αλλιώτικη, σαν να επαγρυπνά. Ο αέρας μυρίζει
μανιτάρι κι ενώ θα έπρεπε κανονικά να είναι πράσινος με όλη
αυτή τη βλάστηση, έχει μια απόχρωση γαλαζωπή, λες και ήταν
αναμμένη εκεί προηγουμένως μια υπαίθρια πυρά που σβήνο-
ντας άφησε διασκορπισμένο παντού τον αραιό καπνό της. Με
πιο προσεκτική παρατήρηση, βέβαια, δεν υπάρχει και τόσο πρά-
σινο, αν εξαιρέσεις τα φυλλώματα εκεί πάνω, γιατί εδώ, κάτω, ε-
πικρατεί το καφέ: το καφέ του ξύλου, των αγκαθιών, του χώμα-
τος. Ένα πουλί πετάγεται από ένα θάμνο και φεύγει φτερουγί-
ζοντας σαν αστραπή, με διαπεραστικό σφύριγμα. Το μονοπάτι
σβήνει και το έδαφος κάτω από τα πόδια τους γίνεται σπογγώ-
δες, σαν τραμπολίνο που έχει χαλαρώσει. Η Έλεν θυμάται τον
Χάνσελ και την Γκρέτελ – δεν ήταν τα αδελφάκια στο δάσος, ή
είναι άλλη ιστορία αυτή; Έριχναν ψίχουλα για να βρουν ξανά το
δρόμο της επιστροφής, αλλά τους τα έφαγαν τα πουλιά κι έτσι
χάθηκαν. Και ύστερα τι συνέβη; Πασχίζει να θυμηθεί, μα δεν τα
καταφέρνει. Σίγουρα υπήρχε κάποια μάγισσα, πάντα υπάρχει
μια μάγισσα που παραμονεύει στο δάσος.

Αλλά, η φύση, πόσο απαθής είναι, πόσο αδιάφορη. Τα δέντρα, αυτός ο βιολετής αέρας, τα ρείκια που κρέμονται, οι περικοκλάδες, τίποτε απ' όλ' αυτά δεν τους αναγνωρίζει, εκείνην και τον Ρόντι, καθώς περνούν. Ακόμα και τα μούσκλα που πατάει δεν νοιάζονται που τα συνθλίβουν τα σανδάλια της. Οι κραυγές χαμένων παιδιών θα χάνονταν σ' αυτό το μέρος: ούτε και το αίμα τους θα λέκιαζε τη γη, παρόλα για λίγο μόνο, μέχρις ότου αφομοιωθεί, όπως όλα τα άλλα, όπως η δρόσος, όπως η βροχή. Ναι, της φαίνεται αξιοθαύμαστος ο τρόπος με τον οποίο όλα απλώς συνεχίζουν να υπάρχουν, δίχως να χρειάζεται να παρατηρήσουν οτιδήποτε ή να ανταποκριθούν σε κάτι. Ύστερα, όμως, συνειδητοποιεί ότι στην πραγματικότητα τίποτα δεν συνεχίζει να υπάρχει και ότι όλα αυτά δεν γίνεται να τα χαρακτηρίσεις απαθή, γιατί κάτι τέτοιο θα συνεπαγόταν πως θα μπορούσαν να είναι κι αλλιώς, πως τα δέντρα θα μπορούσαν να στραφούν και να τους κοιτάξουν, πως τα αναρριχητικά φυτά θα μπορούσαν να τεντωθούν σαν χέρια και να αρπάξουν τους αστραγάλους τους, πως οι αγκαθωτοί θάμνοι θα μπορούσαν να γίνουν βούρδουλες και να τους μαστιγώσουν πισώπλατα, ενώ τίποτε απ' όλ' αυτά δεν συμβαίνει ποτέ. Διότι η φύση, καλή μου, δεν έχει σκοπό, εκτός ίσως από το να μην είναι σαν εμάς – εννοώ, σαν εσάς.

Στο μεταξύ, έχουν φτάσει στην καρδιά του δάσους κι εδώ βρίσκεται μια μικρή – πώς να την πω; –, μια μικρή περγουλιά, κάτω από έναν χαμηλό θόλο από κισσό, ξανά, και βατομουριές και γλυκό αγιόκλημα κι άλλα φυτά, πλεγμένα όλα μαζί. «Α», κάνει ο Ρόντι Γουάγκσταφ, «αυτό πρέπει να είναι το περίφημο ιερό πηγάδι», και για κάποιο λόγο χασκογελάει αμήχανα. Ποιο πηγάδι; Στην αρχή δεν φαίνεται κανένα πηγάδι, αλλά μετά η Έλεν το βλέπει. Δεν είναι χτισμένο, δεν υπάρχουν λιθάρια ή τούβλα στοιβαγμένα γύρω του – υπάρχει μόνο το νερό, αστραφτερό κι ασάλευτο, σαν καλογουλισμένος δίσκος από σκούρο μέταλλο, σφηνωμένος στο χώμα, στεφανωμένος από υγρά, καταπράσινα βρύα. Έπειτα, βλέπει τα ροζάρια, είναι δεκάδες, που κρέμονται ανάμεσα στους κισσούς και τα αγιόκληματα, ενώ στηριγμένα πάνω σε κλαράκια, ή κρεμασμένα από αγκάθια, υπάρχουν αποκόμματα χάρτινων εικονισμάτων της Παρθένου Μαρίας και της Ιεράς Καρδίας, αλλά και φωτογραφίες ανθρώπων, τσαλακωμένες και ξεθωριασμένες: ένα κοριτσάκι με το πλιόε φουστάνι της πρώτης Θείας Μετάλη-

ψης, μια ξεδοντιασμένη γριά που τη στραβώνει ο ήλιος, ένας καμαρωτός νεαρός στρατιώτης που κρατάει στο χέρι το πηλήκιό του. Επικρατεί άκρα σιγή εδώ, τεταμένη και ονειρική ταυτόχρονα, λες και κάποιος ήχος που αναμενόταν από καιρό, κάποιο κάλεσμα ή κάποιο ουρλιαχτό, τελικά δεν είχε ακουστεί κι ούτε πια θα ακουγόταν. Μια υγρασία απλώνεται κάτω από αυτό τον χλιοπλεγμένο θόλο. Ο αέρας είναι νοτερός και ανάμεσα στα βρύα υπάρχουν μαύρες πέτρες διάστικτες με μαρμαρυγίες που γυαλίζουν και κάτω εκεί πέρα παράγει ένα σταθερό ρυθμικό ήχο σταξιματος. Μπροστά από το πηγάδι έχει προβλεφθεί και κάθισμα: ένα στενό παγκάκι με μεταλλικά πόδια, τοιμενταρισμένα στραβά. Η Έλεν διαπιστώνει, με μια μικρή καθυστέρηση, ότι πρόκειται για τον πάγκο από παλιό σχολικό θρανίο. Ο Ρόντι της λέει ότι εξακολουθούν να έρχονται εδώ άνθρωποι από τα γύρω αγροκτήματα και χωριά για να προσευχηθούν –«Απ' ό,τι ξέρω γίνεται και μια μαγιάτικη λιτανεία», λέει με ειρωνικό ύφος– και ότι ο πεθερός της είχε προσπαθήσει ανεπιτυχώς να απαγορεύσει την είσοδο του κοινού στο δασάκι. Εκείνη, μόλις που τον παρακολουθεί: κοιτάζει τα μύρια της σκόνης που κατρακυλούν νωχελικά σε μια επιμήκη ηλιαχτίδα μέσα από τα φυλλώματα.

Κάθονται στο παγκάκι. Παρατηρεί ότι αν και η υγρή επιφάνεια μοιάζει ασάλευτη, διαρκώς ξεχειλίζει νερό από το στόμιο του πηγαδιού: γλιστράει στα βρύα, κάτω από τα πόδια της, σχηματίζοντας ένα κρυφό ρυάκι. Πού πηγαίνει; Η ηλιαχτίδα πάει να σβήσει, σαν ξίφος που επιστρέφει στο θηκάρι του και όμως αφήνει στον αέρα κάτι από τη λάμψη του. Ο Ρόντι της προσφέρει τη φλόγα του αναπτήρα του. Δεν θυμάται να πήρε κι άλλο τσιγάρο, και όμως, να το, μες στα δάχτυλά της, ένα λιγνό λευκό αντικείμενο, που ο καπνός του μυρίζει άγνωστα μέρη. Φαντάζεται μια βραχοκορφή, ένα στρεβλό δέντρο κι έναν χρυσαφένιο θαμπό ορίζοντα, μακρινές φωνές που τραγουδούν, χέρια δεμένα να σχηματίζουν αλυσίδα, έναν κυκλικό χορό μια μέρα του καλοκαιριού σε καταπράσινο ξέφωτο. Ο βαρύς καπνός του τσιγάρου, όταν τον ρουφάει, γρατζουνάει το λαρύγγι της. Η αίσθηση ότι κάποιος την ακούει, ότι κάποιος τη βλέπει, είναι τώρα πολύ πιο έντονη.

«Ο άντρας σου δεν με συμπαθεί», λέει ο Ρόντι με μια φωνή παράξενη, σαν να μην είναι η δική του και σαν να έρχεται από πολύ μακριά. Αυτή κοιτάζει το ξέχειλο νερό του πηγαδιού.

«Γιατί το λες αυτό;» τον ρωτάει.

«Είναι επειδή ζηλεύει».

«Ο Αδάμ;» Εκείνη γελάει, μετά σταματάει, ένα ρίγος τη διαπερνά και ψιθυρίζει: «Ποιον ζηλεύει;»

Δεν γυρίζει να τον κοιτάξει. Παρόλο που εκείνος δεν κουνιέται, σαν να μαζεύεται πιο κοντά της, τον νιώθει να σφίγγεται, σαν κάτι να τον βασανίζει.

«Πόσο ακίνητος είναι ο αέρας εδώ πέρα», της λέει. «Δεν αισθάνεσαι την παρουσία του θεού;»

«Τίνος θεού; Τι εννοείς;»

Στενεύοντας τα μάτια, η Έλεν νομίζει ότι διακρίνει στα φυλλάδια, πίσω από το πηγάδι, ένα πρόσωπο, που αμέσως μετά εξαφανίζεται. Έχει τελειώσει το τσιγάρο της, παρόλο που η αρωματική, στυφή του γεύση επιμένει. Η φωνή του Ρόντι, όταν μιλάει, είναι δυνατή, και όμως αντηχεί απαλή, τρεμάμενη.

«Θα το θυμάσαι αυτό όταν όλα τα άλλα χαθούν, ετούτη τη στιγμή που ήμασταν εδώ, μαζί οι δυο μας, πλάι σ' αυτό το πηγάδι. Θα υπάρχουν κάποιες μέρες, και κάποιες νύχτες, που θα νιώθεις την παρουσία μου δίπλα σου, που θα ακούς τη φωνή μου. Θα νομίζεις ότι το φαντάστηκες, και όμως, βαθιά μέσα σου θα ακούς κάποιον να αποκρίνεται. Τις νύχτες του Απρίλη, όταν θα έχει κοπάσει πια η βροχή, η καρδιά σου θα βροντοχτυπά, θα κλαις χωρίς να ξέρεις γιατί, θα λαχταράς εκείνο που σου λείπει. Για σένα, αυτή εδώ η ζωή δεν θα είναι ποτέ αρκετή, πάντα θα υπάρχει ένα κενό, εκεί όπου άλλοτε ο θεός ήταν τα πάντα και ήταν μέσα σου».

Εκείνη σκιρτά, αναπηδά – την είχε πάρει ο ύπνος; Νιώθει στα πρόθυρα λιγοθυμίας, κι ακουμπάει το χέρι στο μπράτσο του Ρόντι, γελώντας λιγάκι, σασιτισμένη και θορυβημένη μαζί. «Συγγνώμη», λέει, «σκέφτηκα... σκεφτόμουν... κάτι... ένα διάλογο από το...»

Εκείνος προφέρει το όνομά της, το στόμα του ζυγώνει το μάγουλό της, αυτή γυρίζει πάλι να του μιλήσει, μα τότε εκείνος τη φιλάει κατευθείαν στα ανοιχτά χείλη, η καυτή του γλώσσα βρίσκει τη δική της. Η έκπληξη ξεχύνεται μέσα της σαν κύμα, σαν παροξυσμός γέλιου. Τα μάτια της είναι ανοιχτά, το ίδιο και τα δικά του. Πώς την κοιτάζει έτσι, σαν να βλέπει κατευθείαν μες στην ψυχή της! Και τα χέρια του, είναι δυο αέρινα τσέρκια που τη φυλακίζουν. Προσπαθεί να αποτραβηχτεί, λέγοντας κάτι μέ-

σα στο στόμα του, το χρυσό του στόμα. Κάτι βαθιά μέσα της αναδεύεται, κάτι που μόλις πάει να βλαστήσει. Τελικά, εκείνος την αφήνει κι εκείνη παίρνει μια κοφτή βαθιά ανάσα —«Ααα!»— σαν κάποια που ενώ πνιγόταν, ξαφνικά σώθηκε.

υπάρχει άλλο σου εσύ...

Γέρνει πίσω, σαν χαμένη, λαχανιασμένη, με τα χέρια διάπλατα ανοιχτά, τα χείλη της ακόμα να αρθρώνουν ένα βουβό Αα! Εκείνος μοιάζει εξίσου απορημένος, ανοιγοκλείνει τα μάτια, συνοφρυώνεται, ακουμπάει τα δάχτυλα στα χείλη του σαν για να ψάξει εκεί το δικό της ίχνος. Αυτή φέρνει το χέρι στα μαλλιά της, στο μάγουλο, στο στόμα της.

«Μα, πώς τόλμησες να... γιατί...;»

«Συγγνώμη, δεν...» Ριγώντας σύγκορμος, βγάζει ένα μαντίλι και σκουπίζει τα χείλη του. Τι παράξενη μελωδία είναι αυτή που ακούγεται, με αυλό και ντέφι, σάλπιγγα και φλάουτο, κι αυτές οι φωνές που ψέλνουν καθώς αποχωρεί η απαστράπτουσα πομπή; «Συγγνώμη».

Εκείνη σηκώνεται από το παγκάκι και, με την όλο χάρη κίνηση μπαλαρίνας, σκύβει και του ρίχνει ένα ηχηρό χαστούκι. Εκείνος τραβιέται πίσω, κοιτώντας τη σκυθρωπός. Τώρα είναι πάλι ο εαυτός του, ο θεός τον εγκατέλειψε. Ο αέρας σκοτεινιάζει. Κάνει κάτι να της πει. Ένας κρότος σαν βουρδουλιά αντηχεί ακριβώς πάνω από τα κεφάλια τους, από το επίπεδο λες της κορφής των δέντρων.

Κεραυνός; Ακριβώς!

Αχ, Μπαμπά.

Ο ΜΠΕΝΙ ΓΚΡΕΪΣ ΑΚΟΥΕΙ ΤΗ ΒΡΟΝΤΗ ΚΑΙ ΧΑΜΟΓΕΛΛΑΕΙ. ΕΚΕΙΝΗ την ώρα, πάνω που έμπαινε κλεφτά στο δωμάτιο της μουσικής από την μπαλκονόπορτα. Παρά το κακοφτιαγμένο του σουλούπι, κινείται πολύ ευέλικτα όταν θέλει. Τώρα κοντοστέκεται κι αφουγκράζεται. Απέξω όλα κρατάνε την αναπνοή τους, τρομαγμένα από το ουρλιαχτό της οργής του θεού. Σε λίγο, ο πιστός μας κότσυφας θα προβάρει μερικές υγρές νότες στον σκοτεινιασμένο πια και βαρύτερο αέρα, κι έπειτα θα ακολουθήσει το πρώτο, αμυδρό σούσουρο της βροχής, όμοιο με τον ήχο που κάνουν τα δάχτυλα τυφλού ψηλαφίζοντας το αλφάβητο Μπράιγ. Από πού ξεφύτρωσαν όλα αυτά τα σύννεφα, πώς μαζεύτηκαν έτσι, απαράτηρητα; Ο Μπένι ξέρει ότι μια ζηλόφθονη θεότητα έδωσε το πρόσταγμα. Συνεχίζει να προχωράει, χαμογελώντας. Είναι ακόμα ξυπόλυτος και κρατάει τα παλιωμένα του παπούτσια στα χέρια, το καθένα παραγεμισμένο με μια νοτισμένη από τον ιδρώτα κάλτσα. Η μια άκρη του πουνκαμίσου του έχει ξεφύγει από τη ζώνη του παντελονιού, δυο τρία κουμπιά του οποίου είναι ξεκούμπωτα. Πού πηγαίνει; Όπου τον οδηγήσουν τα βήματά του, φτάνει μόνο να είναι προς τη δική του κατεύθυνση. Αυτή η απόλυτη σιωπή είναι το φόρτε του.

Πόσο προσεκτικοί είμαστε όταν εισβάλλουμε στον κόσμο, πόσο συνεσταλμένα κυκλοφορούμε ανάμεσα στα πλάσματα που εμείς φτιάξαμε. Είναι επειδή ανησυχούμε μήπως διαταράξουμε ανεπανόρθωτα την τάξη των πραγμάτων; Όλα πρέπει να επιστρέψουν εκεί όπου ήταν πριν εμφανιστούμε εμείς, κάθε πέτρα που σηκώσαμε, κάθε τούφα γρασιδιού που αδέξια ξεριζώσαμε, να ξαναμπει στη θέση της. Αυτός είναι ο κανόνας που πρέπει να τηρούν οι θεοί. Είπα «θεοί», μίλησα για «κανόνα»; Ωραίοι θεοί είμαστε, όταν πρέπει να επιστρατεύουμε τα πρέπει των θνητών. Ό-

μως ακόμα και η ενσάρκωσή μας, ο τρισυπόστατος θεός μας μεταγενέστερης θεϊκής φανέρωσης, χάνει την παντοδυναμία που του αποδίδετε, λόγω του απλούστατου γεγονότος ότι δεν μπορεί να εξαλείψει με τη θέλησή του την ύπαρξή του, όπως υπέδειξε ένας από τους πατέρες της ερήμου, δεν μπορώ να θυμηθώ αυτή τη στιγμή ποιος, κι ευθύς εκτελέστηκε διά λιθοβολισμού –ή μήπως σταυρώθηκε κι αυτός;– για την αναίδειά του. Όλα είναι απλώς ζήτημα κατανομής εργασίας, κάθε θεός για μια δουλειά. Έχουμε κι εμείς τις ιεραρχίες μας, τα αγγελικά μας τάγματα, τους Θρόνους – Σεραφείμ, Χερουβείμ και ούτω καθεξής.

Μα, τι λέω; Έχω μπερδέψει τους κατοίκους του ουρανού.

Το μυαλό μου φεύγει, φεύγει.

Ο Μπένι Γκρέις προχωρά στις μύτες των ποδιών στο δωμάτιο μουσικής, και οι υγρές πατούσες του παράγουν δυσάρεστους ρουφηχτούς ήχους στο παρκέ. Το καλύτερό του, ναι – αυτή η σιωπή μετά τον κεραυνό και πριν από τη βροχή και το ξαφνικό τραγούδι του πουλιού είναι το καλύτερό του. Το ίδιο ισχύει για όλους μας: εδώ είναι που αισθανόμαστε πιο αληθινά αληθινοί, σε αυτές τις μικρές διαλείψεις, σ' αυτές τις μικρές ζάρες στο ύφασμα της δημιουργίας μας. Γιατί δεν κυκλοφορούμε ανάμεσά σας, υπό την έννοια ότι ποτέ δεν είμαστε πραγματικά εκεί, ό,τι κι αν λέω εγώ, ισχυριζόμενος το αντίθετο. Για μας, ο κόσμος είναι ό,τι είναι για σας ο κόσμος μέσα από καθρέφτες. Ένα σιλλπνό, κρυστάλλινο μέρος, λαμπερό και διανγές, όπου τα πάντα είναι ακριβώς όπως κι από την πλευρά σας, μόνο που είναι ανεστραμμένα κι άπιαστα ως εκεί που δεν φτάνει. Πράγματι ένας κόσμος κατόπτρων – αυτό μονάχα. Εξού και η μελαγχολία μας, και η πανουργία μας επίσης – μακάρι να μπορούσε η γροθιά μας να διαπεράσει το γυάλινο κενό και να βρεθεί απ' την άλλη! Τότε, όμως, δεν θα συναντούσαμε παρά μόνο τον υδράργυρο, τον Μερκούριο, τον Ερμή των Ρωμαίων. Ένα ακόμη από τα πολλά μου ονόματα.

Μιλώντας για ξεριζωμένες τούφες γρασιδιού, κάποτε είχα αναλάβει να τις αντικαθιστώ. Ε, δεν ήταν ακριβώς αποστολή, αν και γινόμενι έξω φρενών με όσους τις παράταγαν έτσι, νωπές και τσουμπωτές τσουμπωτές σαν φρέσκες κουράδες. Ήταν τότε που έμενα στην πλαγιά εκείνου του λόφου, στο Χάγκαρντ Χεντ, πάνω από τη θάλασσα, και ο κήπος μου συνόρευε με το έβδομο

γκριν –ή μήπως το λένε οπή, την έβδομη οπή;– ενός δημόσιου γηπέδου γκολφ, όπου μπορούσε οποιοσδήποτε να νοικιάσει ένα ζευγάρι μπαστούνια με την ώρα και να χρησιμοποιεί τα γκριν δωρεάν. Το γήπεδο ήταν συνήθως έρημο, με εξαίρεση κανέναν μοναχικό συνταξιούχο που έκανε στωικά εξάσκηση στο σουνίνγκ του πρωί πρωί με τη δροσούλα ή το βραδάκι, όμως, τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες, ρωμαλέοι νέοι κατέφθαναν με τρένα και λεωφορεία από τις φτωχογειτονίες της πόλης κι άρχιζαν να κραδαίνουν τα μπαστούνια τους απ' άκρη σ' άκρη του γηπέδου σαν περιπλανώμενοι, δυσλειτουργικοί ανεμόμυλοι. Περιστό να σας πω ότι εγώ δεν ασχολήθηκα ποτέ με το άθλημα, είχα, βέβαια, αναπτύξει τη συνήθεια να κάνω περιπάτους στα γήπεδα που ήταν πλάι στη θάλασσα, ιδιαίτερα κάτι μέρες που το μυαλό μου πάθαινε εμπλοκή και δεν μπορούσα να δουλέψω – κι εκείνες οι μέρες ολόένα πλήθαιναν. Με στενοχωρούσε να βλέπω τους διαδρόμους αυλακωμένους και σγρομπιασμένους. Τα ξεριζωμένα κομμάτια του χλοοτάπητα, έτσι όπως τα είχαν συγκεντρώσει, γυρισμένα με την καλή προς τα πάνω, έμοιαζαν περισσότερο με πράσινα σκαλπ ή ακόμα και με περούκες εφηβαίου. Έβγαζαν έναν ήχο πλατσουρίσματος ικανοποίησης όταν τα πατούσα για να ξαναμπούν στη θέση τους, στο χώμα. Θα πείτε, καθόμουν να ψευτομπαλώνω την επιδερμίδα της καμμένης της γης; Μα, η αλήθεια είναι ότι λατρεύω τον κόσμο, δεν το έχω καταστήσει ακόμα σαφές; Ίσως θα έπρεπε να έχω γίνει ποιητής, να απευθύνομαι σε κορυδαλλούς και να ξεμυαλίζομαι με ασφοδέλους. Θα έχετε προσέξει ότι τα καταφέρνω με τις λέξεις, πράγμα σπάνιο για άνθρωπο του επαγγέλματός μου. Οι λέξεις είναι τόσο φιλικές, τόσο βολικές, τόσο ευπροσάρμοστες, όχι σαν τους αριθμούς με την κουραστική τους επιμονή να σημαίνουν μονάχα ό,τι σημαίνουν και τίποτε άλλο. Εκείνο όμως που έχουν οι αριθμοί και στερούνται οι λέξεις είναι η ακρίβεια, κι αυτή η ακρίβεια ήταν που εξαρχής με μάγεψε, η υπόσχεση μιας σταθερής αξίας σ' έναν ασταθή κόσμο. Έμοιαζαν όλα τόσο απλά, τον πρώτο καιρό. Λάτρευα τη διαδικασία, την αργή συσσώρευση πολλών μικροσκοπικών κομματιών σ' ένα τεράστιο, εντυπωσιακό στολίδι που το χαιρόσουν ακριβώς επειδή δεν είχε καμιά απολύτως χρησιμότητα. Τι σημασία είχε αν κάποιος άλλος, ένας απλός τεχνίτης, τραβούσε από τη μέση του κατασκευάσμάτος μου ένα αστραφτερό νημάτιο που

ταίριαζε γάντι σε μια εσοχή κάποιας από τις σατανικές μηχανές του; Κάντε εφαρμογές, εμπρός! – αυτό φώναζα πάντα. Κι αυτοί εφάρμοζαν, έπαιρναν τα γεννήματα της φαντασίας μου και επινοούσαν λογίων λογίων αναπάντεχα και χρήσιμα πράγματα, από τη μετατροπή θαλασσινού νερού σε αστείρευτη πηγή ενέργειας, μέχρι διαστημικούς πυραύλους που θα διασχίζουν το πλέγμα του χρόνου. Με φθονούσαν, φυσικά – πάντοτε φθονούν όσους είναι σαν κι εμένα. Ο Μπένι με προειδοποιούσε, αλλά εγώ δεν άκουγα. Ο Μπένι παριστάνει τον εκπρόσωπο των απλών ανθρώπων, παρόλο που κατά βάθος είναι ακριβώς σαν εμένα. Όλοι ίδιοι είμαστε, εμείς οι Ολύμπιοι. Υποτίθεται πως είμαστε ιερουργοί της ζωής, της χαράς και του φωτός, και είμαστε πράγματι, μα, αλίμονο, είμαστε παγωμένοι, παγωμένοι.

Έχω παρατήσει τον Μπένι στο κέντρο εκείνου του δωματίου, καθώς πέφτει το σούρουπο και φτάνει η βροχή. Σ' εμένα έρχεται, και δεν βιάζεται καθόλου. Άσ' τον να χασομεράει, έχουμε χρόνο, δεν πρόκειται να πάω πουθενά, όχι ακόμα. Με πλημμυρίζει ξαφνικά μια θλιμμένη τρυφερότητα γι' αυτό τον κακόμοιρο, άχαρο παρείσακτο. Είναι τύπος μονήρης – άλλο ένα κοινό μας σημείο.

Μπαίνει τώρα στο μεγάλο κεντρικό χωλ. Το υγρό φως εδώ έχει την γκριζα απόχρωση του στρειδιού και θαμποφέγγει πάνω σε γυαλισμένα πλακάκια και σε κορνίζες φωτογραφιών. Ένας μισογερμένος καθρέφτης χάσκει με βουβή έκπληξη μπροστά σε ό,τι αντικρίζει. Η βροχή ηχεί σαν μονότονο ρυθμικό τυμπάνισμα, λες και η καλοκαιρινή αυτή μέρα απέκτησε μια καινούργια στενόχωρη αποστολή, ενώ η γυάλινη οροφή, εκεί ψηλά, κυματίζει και λαμπυρίζει, οι υαλοπίνακες χρωματίζονται από μια σκούρα γλυκιά ανταύγεια του πράσινου της θάλασσας, και ό,τι βρίσκεται από κάτω δείχνει να ψιλοσταλάζει. Ο Μπένι αισθάνεται μια άλλη παρουσία στο χώρο και ρίχνει μια γοργή ματιά γύρω του. Ο Ρεξ, ο σκύλος, είναι ανακουκουρδισμένος κάτω από έναν παλιό ριγωτό καναπέ, που ακουμπάει στον τοίχο, δίπλα στη γλάστρα μιας φτέρης. Ασθμαίνει και τρέμει, ενώ μεγάλες σταγόνες σάλιου κυλάνε από την άκρη της γλώσσας του, επειδή τον τρομοκρατούν οι κεραινοί. Ο Μπένι πηγαίνει κοντά, κάθετα υπομονετικά και του μιλάει, αλλά το σκυλί δείχνει μονάχα τα δόντια του και γρυλίζει. «Καλά, λοιπόν», λέει ο Μπένι σε ήπιο τό-

νο. «Εντάξει». Πάει μέχρι την άκρη της σκάλας και στήνει αντί: η βροχή είναι, ή κάποιος μιλάει στον επάνω όροφο; Ακούγεται αμυδρά ένα γκρινιάρικο μουρμουρητό, που τότε δυναμώνει, τότε χαμηλώνει. Ανεβαίνει τρία σκαλιά, σταματάει, αφουγκράζεται ξανά. Σίγουρα είναι μια φωνή: μουρμούρισμα, αναστεναγμός, μια πνιχτή διαμαρτυρία, και πάλι το μουρμούρισμα. Να τι ξετρελαίνει τον Μπένι, τι ξετρελαίνει όλους τους θεούς: να κρυφακούνε τις μυστικές ζωές των άλλων. Δείτε τον πώς ανεβαίνει λαθραία, με το πρόσωπο ανασηκωμένο όλο προσμονή και μια πινελιά βρόχινου φωτός να γυαλίζει πάνω στην πλακουτσωτή του μύτη, πώς σέρνεται το σαρκώδες χέρι του με μικρά άλματα πάνω στην κουπαστή της σκάλας, σαν καμπούρης, ωχρός βάτραχος. Θα μπορούσα να του βάλω τρικλοποδιά, να του μπερδέψω τα πόδια και να τον κουτρουβαλήσω για να χτυπήσει τη χοντρή κεφαλά του στα ασπρόμαυρα πλακάκια. Δεν θα το κάνω, όμως.

Διασχίζει τρεις πλευρές του πλατύσκαλου ώσπου να βρει από πού έρχεται η φωνή. Μια πόρτα είναι μισάνοιχτη, διευκολύνοντάς τον. Είναι μισοσκότεινα μέσα στο υπνοδωμάτιο – οι κουρτίνες σφαλιστές. Εκείνη, πλαγιασμένη σ' έναν καναπέ, με μια καφέ κουβέρτα τραβηγμένη ως το λαιμό. Τα χέρια της τα έχει απέξω και σφίγγει κάτι πάνω στο στήθος της, κάτι άμορφο, κόκκινο και μαλακό. Ο γιος της είναι πεσμένος στο ένα γόνατο πλάι της και της χαϊδεύει το μέτωπο με το τεράστιο χέρι του, τόσο απαλά, όμως, το ένα χάδι πίσω απ' το άλλο. Η Ούρσουλα έχει κλειστά τα βλέφαρα. Μουρμουρίζει λόγια ασυνάρτητα, εν μέσω βογκητών και αναστεναγμών. Η βροχή κροταλίζει με μανία πάνω στο αθέατο τζάμι, βροντοκοπάει στη γυάλινη στέγη πάνω απ' τα κεφάλια τους. Ο Μπένι κολλάει την πλάτη του στον τοίχο, όλος αυτιά και μάτια. Δεν είναι παράδοξη η σκηνή; Βγαλμένη από πίνακα του Αντουάν Βατό: τρεις φιγούρες που κάνουν κάτι ασαφές, μέσα σε εξίσου αβέβαιο φως, ενώ η μέρα φθίνει. Για την ώρα, ας τους αφήσουμε εκεί αυτούς τους τρεις, τη μαραζωμένη κυρία, τον γονατιστό νέο και τον περίεργο ωτακουστή στην πόρτα, έναν αδιάκριτο γελωτοποιό.

Τι νεροποντή κι αυτή, μα τους θεούς! Η Έλεν έχει γίνει μούσκεμα μέχρι το κόκκαλο, το φουστάνι της είναι τόπους τόπους σκού-

ρο μπλε και κολλάει στα γόνατα, στους μηρούς, στα στήθη της. Μπαίνει στο σπίτι φουριόζα, ανοιγοκλείνοντας τα βρεγμένα ματοτσιόρα και γελώντας, ενώ η πόρτα κλείνει με πάταγο πίσω της. Ακόμα και το λάστιχο της κιλότας της είναι ανατριχιαστικά υγρό πάνω στο δέρμα της. «Κοίτα πώς έγινα!» αναφωνεί με ευχάριστη κατάπληξη, σηκώνει ψηλά τα χέρια και τινάζει τα δάχτυλά της, πιτσιλίζοντας τα πλακάκια με κάτι σταγόνες μεγάλες σαν κέρματα. Η Άιβι Μπλάουντ, που καθαρίζει αρακά στο τραπέζι, την κοιτάζει για μια στιγμή χωρίς να κουνηθεί και στο πρόσωπό της αντανakλάται η λάμψη της μουλιασμένης κοπέλας, γιατί η βροχή την έχει κάνει να ακτινοβολεί ακόμα περισσότερο, ροδίζοντας την επιδερμίδα της και μετατρέποντας τα μαλλιά της σε χρυσαφένια στάχνα. Κλοτσάει τα λασπωμένα της σανδάλια από τα πόδια, φέρνει το ένα χέρι πίσω και με δυσκολία ξεκουμπώνει τα τρία πρώτα κουμπιά του φορέματος – δεν το πιστεύω, θα το βγάλει; Έτσι και το βγάλει, ο πατέρας μου θα λιποθυμήσει. Όμως, για μισό λεπτό – η Άιβι δεν είναι μόνη της. Ποιος κοντοστέκεται εκεί, πλάι στον δρύινο μπουφέ; Ντάφι, εσύ είσαι; Μα, ναι, είναι ο άξεστος χειρώναξ μου. Έχει ένα ύφος δειλό και λιγάκι χαμένο. Μοιάζει με κάποιον που η πρόταση γάμου του έγινε δεκτή, παρόλο που εκείνος δεν θυμάται ποτέ να την έκανε. Βέβαια, ούτε η Άιβι είναι ο εαυτός της: τα μάγουλά της είναι αναψοκοκκινισμένα, τα μάτια της ταχύτατα, σπινθηροβόλα. Ειπώθηκε λοιπόν ό,τι έπρεπε να ειπωθεί, έκλεισε η συμφωνία; Έτσι νομίζω, νομίζω ότι προβλέπω στρωμένα ροδοπέταλα και γαμήλια εμβατήρια. Τελικά, αποδείχτηκα πανούργος προξενιτής.

«Θα σου φέρω μια πετσέτα», λέει η Άιβι.

Σηκώνεται από την καρέκλα που έχει πλάτη σε σχήμα λύρας, μα διστάζει στιγμιαία, κοιτώντας τη μισογεμισμένη γαβάθα με τα μπιζέλια που έχουν μια σατανική γυαλάδα – κι αυτό για να μην κοιτάξει τον Ντάφι – και ύστερα γυρνάει και βγαίνει βιαστικά από την κουζίνα. Ούτε ο Ντάφι ξέρει πού να ακουμπήσει το βλέμμα του – κάτι μου λέει ότι κι εκείνου του πέρασε από το νου ότι ίσως η Έλεν έβγαζε το μουσκεμένο φουστάνι της, πράγμα που είμαι βέβαιος ότι θα απαιτούσε νέες αλχημείες εκ μέρους μου. Αυτή πηγαίνει στο νεροχύτη, πιέζει δυνατά με τις παλάμες τα μαλλιά της και μερικές ακόμα σταγόνες πέφτουν στην πορσελάνινη επιφάνεια. Το βρόχινο φως διαγράφει φωσφορίζοντες

κυματισμούς πάνω στο τζάμι. Ο Ντάφι αποστρέφει τα μάτια του από τον προκλητικά τουρλωτό της πισινό – μπορεί να είναι α-γροίκος, αλλά είναι τζέντλεμαν. Όσο κι αν τον σφετερίστηκα, ό-σο κι αν τον παραπλάνησα, εμφυσώντας του ένα ψεύτικο πά-θος, δεν θέλω το κακό του. Ελπίζω ότι θα παντρευτεί την Άιβι. Ελπίζω ότι θα το γλεντήσουν οι δυο τους τα υπόλοιπα χρόνια που τους απομένουν – παρόλο που είναι νεότερός της, δεν είναι δα κι αυτός κανένα τζόβενο, όπως θα έλεγε πικρόχολα η μητε-ρούλα του. Ναι, τους εύχομαι να ευτυχίσουν, όσο τουλάχιστον είναι ικανοί να ευτυχίσουν οι θνητοί. Βίοι παράλληλοι, του Ντάφι και της Άιβι: κι αυτός πέρασε δύσκολα, είχε μια παρατε-ταμένη κι άχαρη εργένικη ζωή σ' εκείνο το φοικαλέο σπίτι πίσω από το λόφο, ασφυκτιώντας σαν ανήμπορο υποχείριο της ζηλό-φθονης μητέρας του, που με τη σειρά της έτρωγε ξύλο από τη μάνα της και τη βίαζε ο πατέρας της, ενώ κι εκείνοι με τη σειρά τους την ίδια κακομεταχείριση είχαν υποστεί από τους δικούς τους γονείς, και πάει λέγοντας μέχρι τέρμα πίσω, μέχρι τον Α-δάμ και την Εύα, οι οποίοι το δίχως άλλο βασάνιζαν τα κου-τσούβελά τους, υποχρεώνοντάς τα να συμμετέχουν κι αυτά στο αιμομικτικό όργιο ούτως ώστε να καρποφορήσει το ανθρώπινο είδος και να πλημμυρίσει όλη τη γη. Όμως οι προσδοκίες του Ντάφι είναι ταπεινές, το ίδιο και της Άιβι – στο ξεκίνημα της κοινής τους περιπέτειας έχουν αυτό το πλεονέκτημα, γιατί οι α-ναπόφευκτες απογοητεύσεις του έγγαμου βίου δεν θα είναι γι' αυτούς τόσο δυνατά χαστούκια όσο αν ήταν νέοι κι αθεράπευτα ρομαντικοί. Σας έχω πει ότι ο Ντάφι είναι αγράμματος; Η μητέ-ρα του δεν επέμεινε να πάει σχολείο, αφού ούτε η ίδια πήγε πο-τέ. Κρύβει την αγραμματοσύνη του με διάφορα στρατηγήματα, η επινόηση των οποίων απαιτεί πολύ περισσότερο κόπο απ' ό-σον θα κατέβαλλε μαθαίνοντας γραφή κι ανάγνωση, και όμως είναι τόσο διακριτικά και πειστικά, ώστε ούτε καν η Άιβι δεν γνωρίζει το ντροπιαστικό του μυστικό. Ήδη ανησυχεί για το αν θα μπορέσει να υπογράψει το πιστοποιητικό του γάμου. Παρ' ό-λα αυτά, αυτό θα τακτοποιηθεί. Θα μιλήσω στη μητριά μου, την Ήρα, που έχει στη δικαιοδοσία της όλα τα συζυγικά ζητήματα, και θα την πείσω να κανονίσει να εκμυστηρευτεί ο Ντάφι στην Άιβι το μυστικό του την παραμονή του γάμου. Κι έτσι θα περά-σουν οι δυο τους μια ευτυχισμένη ώρα, καθισμένοι πλάι πλάι στο

τραπέζι της κουζίνας με το μουσαμαδένιο τραπεζομάντιλο, με τα κεφάλια τους σκυμμένα και τα μέτωπα σχεδόν να αγγίζονται κάτω από το φως της λάμπας, ενώ το τρυφερό χέρι της Άιβι θα καθοδηγεί εκείνο του Ντάφι, καθώς θα σέρνει το μολύβι ξανά και ξανά γύρω από τα ίδια σχήματα, ώσπου να μάθει απέξω κι ανακατωτά τα μαγικά γράμματα του ονόματός του. Αυτή η μικρή τελετή κάτω από τη λάμπα, όπου το μόνο που θα ακούγεται μες στην απόλυτη σιγή θα είναι το γρατζούνισμα της γραφίδας πάνω στο χαρτί, θα σηματοδοτήσει, πιο πολύ κι από το ίδιο το μυστήριο του γάμου, το αληθινό ξεκίνημα της κοινής τους ζωής. Τα έχω σχεδιάσει όλα.

Η Έλεν γυρίζει προς τον Ντάφι και του ζητάει τσιγάρο. «Δεν καπνίζω», του εξηγεί, «γι' αυτό δεν αγοράζω ποτέ πακέτο».

Ο Ντάφι παίρνει τώρα όψη σαστισμένου λαγού και διατρέχει με την άκρη της γλώσσας του το κάτω χείλος – του κάνει κάποιο αστείο;

«Μόνο στριφτά έχω», απαντάει, βγάζοντας φευγαλέα από την τσέπη του το τενεκεδένιο κουτί με τον καπνό για να της το δείξει.

Εκείνη ανασηκώνει αδιάφορα τους ώμους. «Ε, τότε στρίψε μου ένα».

Ακόμα πιο ανήσυχος απ' αυτό το αίτημα, εκείνος κάνει στροφή σαράντα πέντε μοιρών και μένει ακίνητος, κοιτώντας το κενό.

«Καλά, δεν πειράζει», λέει εκείνη. «Κάποιος θα βρεθεί με κα-
νονικά τσιγάρα».

Ο Ντάφι συγκατανεύει ανακουφισμένος. Η Έλεν προχωράει ως το τραπέζι και, στηρίζοντας εκεί το γοφό της, αρχίζει να σέρνει τα δάχτυλα του ενός χεριού πέρα δώθε πάνω στις ανάγλυφες προεξοχές της φθαρμένης ξύλινης επιφάνειας σαν να ήταν χορδές άρπας. «Πού είναι η Άιβι;» μουρμουρίζει, μονολογώντας. «Στάζω ολόκληρη». Δεν δείχνει να αντιλαμβάνεται ότι το φόρεμά της είναι ακόμα ξεκούμπωτο από πίσω, προσφέροντας στον Ντάφι τη θέα μιας σφιχτής ελαστικής λευκής μπρετέλας. Η βροχή κοπάζει και έξω στον κήπο ο κότσυφας σαλπίζει πάλι το άσκερτο, διαπεραστικό του τραγούδι. «Γαμώτο», λέει, χωρίς θυμό, και κοιτάζει αόριστα γύρω της. Δεν είχε ξαναρίξει ποτέ της χαστούκι σε άντρα και η καρδιά της χτυπάει ακόμη από την πρωτόγνωρη εμπειρία. Νιώθει σαν να ήταν εκείνη η ίδια που δέχτηκε το τσου-
χερό ράπισμα. Ο καημένος ο Ρόντι! Θυμάται με κρυφό χαμόγε-

λο πώς τινάχτηκε πίσω εκείνος στο παγκάκι, ριγώντας σαν δεσποσύνη, φέρνοντας το χέρι στο πρόσωπό του και κοιτώντας την εμβρόντητος. Η Έλεν, εκπλήσσοντας τον εαυτό της, είχε παρ' όλα αυτά παρατηρήσει πόσο ωραία ήταν τα λευκά του χέρια, με μακριά, μυτερά δάχτυλα σαν του πεθερού της. Είχε προσέξει επίσης πόσο έντονο ήταν το σημάδι που άφησε η παλάμη της στο δέρμα του, πόσο γρήγορα εξαπλώθηκε το κοκκίνισμα σε όλο του το μάγουλο. Δεν το ήθελε να τον χτυπήσει τόσο δυνατά – για την ακρίβεια, δεν ήθελε να τον χτυπήσει καθόλου, το είχε κάνει προτού καν το σκεφτεί. Όμως, τι τον έπιασε και τη φίλησε έτσι; Αναρωτιέται αν θα πρέπει να το πει στον Αδάμ. Τι θα έκανε εκείνος τότε; Θα τον απειλούσε με δημόσιο μαστίγωμα, θα τον καλούσε σε μονομαχία; Φαντάζεται τους δυο τους, πλάτη με πλάτη στο γκαζόν, με υψωμένα τα μουσκέτα, και χαμογελάει πάλι. Τώρα μετανιώνει που είπε στον Ρόντι για το θεατρικό, και πιο πολύ μετανιώνει που υπαινίχθηκε ότι ίσως εκείνος γράψει κάποια κριτική. Όχι ότι δεν το εννοούσε, γιατί όσο περισσότερα γράφονταν για την παράσταση, τόσο το καλύτερο. Ύστερα απ' όλα αυτά, βέβαια, αν τελικά γράψει εκείνος κάτι, θα κοιτάξει να πάρει το αίμα του πίσω: είναι βέβαιη ότι τέτοιου είδους άνθρωπος είναι, στενόμυαλος κι εκδικητικός. Όμως, πράγματι τον χαστούκισα, υπενθυμίζει στον εαυτό της, και η σκέψη τη διασκεδάζει ακόμα πιο πολύ.

Βλέπει με την άκρη του ματιού της τον Ντάφι που απομακρύνεται σιγά σιγά από τον μπουφέ, με κατεύθυνση την πίσω πόρτα. Αναρωτιέται πού να είναι τώρα ο Ρόντι. Σηκώθηκε κι έφυγε πρώτος από το δασάκι, περπατώντας με οργισμένες δρασκελιές και σκουπίζοντας συνέχεια με το μαντίλι του το στόμα, λες και είχε μια πικρή γεύση εκεί που δεν έφευγε, έστω κι αν εκείνος ήταν που την είχε φιλήσει. Η Έλεν ελπίζει ότι βράχθηκε όσο κι αυτή και ότι τα μοκασίνια του θα έχουν γίνει πια μαύρα χάλια.

Η Αιβι επιστρέφει επιτέλους, κρατώντας στα χέρια μια τεράστια διπλωμένη άσπρη πετσέτα μπάνιου. Κοντοστέκεται για μια στιγμή, πιάνοντας κάτι στην ατμόσφαιρα και κοιτάζει μια την Έλεν μια τον Ντάφι με στενεμένα μάτια.

«Αχ, είσαι ένας άγγελος», αναφωνεί η Έλεν. Παίρνει την πετσέτα κι αρχίζει να σκουπίζει δυνατά τα μαλλιά της.

«Δώσε μου εμένα», λέει απότομα η Αιβι, της παίρνει πίσω την πετσέτα και τη βάζει να καθίσει σε μια καρέκλα.

Ο Ντάφι, ξεγλιστρώντας, έχει φτάσει σχεδόν στην πόρτα, αλλά τώρα σταματάει να κοιτάζει τις δυο γυναίκες, την Έλεν που κάθεται, αισθησιακή, με τα χέρια στα γόνατα και το πίσω μέρος του φουστανιού της μισάνοιχτο, να σχηματίζει δυο πτυχές σαν μικρά γαλάζια φτερά, και την Άιβι που σκύβει από πάνω της, οστέινη κι αναμαλλιασμένη, έχοντας την άσπρη πετσέτα κρεμασμένη από τα χέρια της όπως ο ιερέας το πετραχήλι στη Θεία Κοινωνία, και σκουπίζοντας απαλά εκείνη την υγρή, χρυσαφένια κόμη. Λέει ότι μόλις τελειώσουν, θα ετοιμάσει της Έλεν ένα ωραίο ζεστό τσάι, αλλά η Έλεν λέει, με φωνή πνιχτή, ότι θα προτιμούσε ένα ωραίο παγωμένο τζιν τόνικ. Η Άιβι δεν απαντάει παρόλ'δυναμώνει το τρίψιμο. Η Έλεν χασκογελάει κάτω από τη ζέστη της πετσέτας.

Η βροχή έχει σταματήσει κι ένας αδύναμος ήλιος απλώνει τη νοτισμένη λάμψη του στο παράθυρο. Ο Ντάφι πάει στην πόρτα. Ούτε όταν σηκώνει το μάνταλο, δεν γυρίζει η Άιβι να τον κοιτάξει. Βγαίνει, και η πόρτα κλείνει πίσω του, αφήνοντας έναν ήχο τραχύ πάνω στο σχιστολιθικό κατώφλι. Η μυρωδιά του βρεγμένου γρασιδιού επιτίθεται στα ρουθούνια του. Ποιο από τα δύο θα πιάσει άραγε καλύτερη τιμή, αναρωτιέται: το σπίτι της Άιβι ή το δικό του;

Και την Πέτρα την πρόλαβε η βροχή, αλλά δεν έγινε μούσκεμα όπως η Έλεν και ο Ρόντι Γουάγκσταφ. Επειδή φοβάται τους κεραυνούς, γύρισε τρέχοντας από το δασάκι, με την καρδιά της να σφυροκοπάει, και δεν σταμάτησε παρά μονάχα όταν έφτασε στο σπίτι, κι έτσι, την ώρα που έπιασε η δυνατή μπόρα, εκείνη διέσχιζε ήδη το γκαζόν. Τι σιωπηλό που είναι το σπίτι, σαν να κρατάει την αναπνοή του, σαν να κατατρώμαξε κι αυτό. Στέκεται στο χωλ να αφουγκραστεί, κι ακούει, πίσω από το θόρυβο της βροχής, τα αχνά κλαψουρίσματα της μητέρας της από το επάνω δωμάτιο: είναι ένας συνηθισμένος για τα αυτιά της ήχος. Έπειτα, από μακριά, έρχεται το τρίξιμο της καγκελόπορτας που ανοίγει κι ένα λεπτό μετά το βρόντημα της πίσω πόρτας, οπότε καταλαβαίνει ότι γύρισε η Έλεν ή ο Ρόντι ή και οι δυο μαζί. Ελπίζει να έχουν γίνει μουσικί και να έχει αρπάξει η Έλεν ένα κρουολόγημα που θα εξελιχθεί αστραπιαία σε πνευμονία, πρωτογενή ή άτυπη,

πνευμονιοκοκκική, διάμεση ή λοβώδη, δεν έχει σημασία ποιου είδους ακριβώς, φτάνει μόνο η προσβολή να είναι σοβαρή και να συνοδεύεται από πολυάριθμες, δυσάρεστες και, ει δυνατόν, θανάσιμες επιπλοκές. Για να μην ξεφύγει απ' το γράμμα Π, αρκούσε και μια πλευρίτιδα βαριάς μορφής –*χαρακτηρίζεται από έντονα άλγη, σαν μαχαιριές, στο στήθος, συνήθως στην περιοχή της θηλής*– ενώ, για τον Ρόντι, τουλάχιστον μια χρόνια πλευροδυνία των μεσοπλεύριων μυών. Αυτό θα τους έδινε ένα καλό μάθημα.

Στο πλατύσκαλο βλέπει τον Μπένι Γκρέις, σκυφτό, να έχει στήσει αντί έξω από την κρεβατοκάμαρα της μητέρας της, ενώ από τη μισάνοιχτη πόρτα φαίνεται στο εσωτερικό η μητέρα της ξαπλωμένη, με τον Αδάμ γονατιστό δίπλα της. Κανένας από τους τρεις δεν την παίρνει είδηση.

Μόλις μπαίνει στο δωμάτιό της, κλειδώνει την πόρτα, πετάει τα παπούτσια από τα πόδια της και κάθεται πάνω στο κρεβάτι, αγκαλιάζοντας τα γόνατά της κι ακούγοντας το χτύπο της βροχής στη στέγη. Επικρατεί ένα ασημόγκριζο, μελαγχολικό μισό-φωτο και θα της άρεσε να κλάψει, μα δεν μπορεί – ποτέ δεν τα κατάφερνε καλά με το κλάμα. Οι σταγόνες της βροχής πάνω στο τζάμι κάνουν ό,τι βρίσκεται έξω απ' αυτό να φαντάζει υποθαλάσσιο, λες και πράγματι τα βλέπει όλα μέσα από δάκρυα, όλα εκείνα τα γκριζά, τα υδάτινα πράσινα, τα κυματιστά καφέ. Παρ'αξενεύεται που νιώθει τόσο ήρεμη. Τα πάντα άλλαξαν, η ζωή της άλλαξε. Ή, μάλλον, δεν γίνεται να άλλαξε η ζωή της, αφού εκείνο που θεωρεί πως είναι η ζωή της δεν έχει αρχίσει ακόμα κανονικά. Αυτό θα το έκανε για λογαριασμό της ο Ρόντι. Ο Ρόντι ήταν εκείνος που θα την έπαιρνε, υποτίθεται, από το χέρι και θα την οδηγούσε στα ηλιόλουστα υψίπεδα του μέλλοντος. Με έκπληξη συνειδητοποιεί, ομολογεί επιτέλους στον εαυτό της, πόσες ελπίδες είχε στηριξεί πάνω του. Όλοι προσπαθούσαν να την προειδοποιήσουν, μα δεν τους άκουγε. Τώρα αισθάνεται... αισθάνεται... Δεν ξέρει τι αισθάνεται.

Κατεβαίνει από το κρεβάτι, ξεκλειδώνει την πόρτα, την ανοίγει προσεκτικά και κοιτάζει έξω. Ο Μπένι Γκρέις έχει φύγει, η πόρτα του μητρικού υπνοδωματίου είναι κλειστή και τα βογκητά της μητέρας της έχουν σιγήσει. Διασχίζει τρέχοντας στις μύτες των ποδιών το διάδρομο –ποιος νομίζει ότι θα τη δει, ποιον φοβάται;–, ανοίγει την πόρτα κι ανεβαίνει τα επτά σκαλιά που οδη-

γούν στο Υπερώο. Κάποιος έχει κλείσει πάλι τις κουρτίνες και μόλις που βλέπει γύρω της. Προχωράει ψηλαφητά μες στις σκιές, μέχρι που βρίσκει το κρεβάτι. Πρέπει να αφουγκραστεί με μεγάλη προσήλωση για να ακούσει την ανάσα του πατέρα της. Στο μεταξύ, τα μάτια της έχουν συνηθίσει και τώρα διακρίνει, τουλάχιστον, το περίγραμμά του. Πόσο μοιάζει με κέρνινη κούκλα, με φυσικού μεγέθους ομοίωμα του εαυτού του. Προσέχοντας να μην πειράξει κανένα από τα σωληνάκια ή τους ορούς τροφής που κρέμονται από τη μεταλλική τους βάση, σκαρφαλώνει στο κρεβάτι και πλαγιάζει δίπλα του στο ένα πλευρό, με το πρόσωπό της κοντά στο δικό του. Η κατατομή του μοιάζει με οροσειρά όπως φαίνεται στον ορίζοντα όταν πέφτει η νύχτα. Μια δυσάρεστα διαπεραστική οσμή αμμωνίας φτάνει στη μύτη της: υποθέτει ότι προέρχεται από τα δοχεία που ξέρει ότι είναι κάτω από το κρεβάτι και στα οποία οδηγούν τα άλλα, αθέατα, σωληνάκια. Ωστόσο, πίσω απ' αυτή την αποφορά υπάρχει η δική του οικεία μυρωδιά, ζεστή και λιγάκι μουχλιασμένη. Απλώνει το χέρι της πάνω στο στήθος του. Πόσο ισχνός είναι, ανύπαρκτος σχεδόν, μια σύνθεση σκόρπιων οστών, μονάχα, κάτω από την κουβέρτα.

Αναρωτιέται πόσο καιρό είναι εραστές ο Ρόντι και η Έλεν.

Τι περίεργο: οι ίσκιοι ολόγυρά της, όταν εστιάζει πάνω τους το βλέμμα, μοιάζουν να κινούνται αργά, σαν καπνός, σαν μακρινά σύννεφα καταιγίδας. Νιώθει κάτι να στάζει μέσα στο κεφάλι της – να στάζει ή να κάνει τικ τακ; Αυτός ο θόρυβος είναι συχνά εκεί, ή μπορεί να είναι και πάντα και πότε πότε απλώς να τον προσέχει. Οι κραυγές των γλάρων αντηχούν από μακριά, ξάφνου από πολύ κοντά, και ύστερα πάλι ξεμακραίνουν.

Φίλα με. Φίλα με.

Τινάζεται. Ανοίγει τα μάτια – μα τα είχε κλειστά; Μήπως την είχε πάρει για ένα λεπτό ο ύπνος; Μάλλον, γιατί διακατέχεται από εκείνη την αίσθηση που πάντοτε την κυριεύει μόλις ξυπνάει: ότι συνέβησαν, στο μεταξύ, πράγματα κρυφά που δεν έπρεπε αυτή να μάθει. Όχι, δηλαδή, ότι συνέβη τίποτα: εξακολουθεί να είναι ξαπλωμένη πλάι στον άλαλο πατέρα της, μες στο ζοφερό δωμάτιο της αρρώστιας. Όμως, κάτι έχει αλλάξει – έχει σταματήσει η βροχή, αυτό είναι. Είναι τόσο απόλυτη η σιωπή, λες και κείτονται οι δυο τους βαθιά στον πυθμένα μιας τεράστιας πέτρινης κρύπτης, πέτρινης ή μπορεί και μεταλλικής – στον πάτο μιας τε-

ράστιας σκουριασμένης σιδερένιας δεξαμενής, αδειασμένης ακόμα κι από τον αέρα της. Τραβάει το χέρι από το στήθος του πατέρα, γυρίζει ανάσκειλα και κοιτάζει προς τα πάνω, προς την αβέβαιη οροφή. Συλλογιέται τον πατέρα της που ατενίζει τυφλά κάποιον άλλο κόσμο, εισπνέοντας έναν άλλο, πιο σκοτεινό ακόμα αέρα. Γιατί δεν κράζουν πια οι γλάροι; Πού έχουν πάει τώρα; Φίλα με.

Λίγη ώρα μετά, ξαναγυρίζει στο δωμάτιό της. Ναι, η βροχή έχει σταματήσει κι όπως καθαρίζει ο ουρανός, αποκτάει ολόενα μια εύθραυστη γαλαζωπή διαφάνεια. Η Πέτρα παρατηρεί από το παράθυρο αυτό τον λουσμένο, αστραφτερό κόσμο. Περισσότερο βλέπει παρά νιώθει την ψύχρα που έχει φέρει η βροχή, γιατί η ατμόσφαιρα έξω φεγγοβολάει εκτυφλωτικά, και όλα τα πράγματα έχουν μια καινούργια όψη, αιχμηρή σαν σπασμένο γυαλί. Ο Ρεξ, ο σκύλος, περπατάει στο γκαζόν: σταματάει, οσφραίνεται, ανασπώνει ένα πόδι, και ύστερα από ένα λεπτό ασάλευτης ενατένισης, συνεχίζει το σουλατσάρισμα. Το Salsol είναι παρκαρισμένο λοξά στο χαλκόστρωτο, μπροστά από το σπίτι. Ο Ντάφι βαδίζει αργά κατά μήκος του χαμηλού θάμνου, εξετάζοντας τα κλαριά του λες και ψάχνει να βρει ψεγάδι: έχει ύψος άγρυπνο και συνωμοτικό. Οι κιτρολεμονιές που στοιχίζουν τον ιδιωτικό δρομάκο είναι πιο σκοτεινές από καθετί άλλο, σαν να έχει συσσωρευτεί μες στα φυλλώματά τους η νύχτα και περιμένει τότε θα απελευθερωθεί στον αέρα. Όλα αυτά φαντάζουν στα μάτια της διατεταγμένα έτσι για κάποιο σκοπό, είναι τα αμέτρητα κομμάτια ενός απέραντου σχεδίου με μυστηριώδη σπουδαιότητα. Κοιτάζει προς τα κάτω, προς τα μέσα – βλέπει πόσο ωχρά είναι τα χέρια της στο απογευματινό φως. Το ένα απ' αυτά έχει στο επάνω μέρος της παλάμης μια γρατζουνιά σαν τατουάζ, μια αλυσιδούλα με μικροσκοπικά ρουμπίνια – πιάστηκε σε κάτι αγκάθια. Δεν κατασκόπευσε επίτηδες την Έλεν και τον Ρόντι Γουάγκσταφ – πού να ήξερε ότι θα έρθουν στο δάσος; Εκείνη είχε πάει εκεί, όπως συχνά κάνει, για να βρεθεί μόνη, να καθίσει πλάι στο ιερό πηγάδι και να αφήσει το μυαλό της να ελαττώσει ταχύτητα και να γαληνέψει. Όταν τους άκουσε να πλησιάζουν, κρύφτηκε πίσω από τα αγιοκλήματα και τους κισσούς – γιατί, όμως, αφού ούτε καν ήξερε ποιοι έρχονται; – σαν ένα παιδί, σκέφτεται, που το πιάνουν να κάνει κάτι κακό. Και πράγματι, σαν παιδί, αισθανόταν μια κρυφή, χαϊρέκακη έξαιψη, έτσι ό-

πως είχε φωλιάσει στην υγρή, δυσώδη κρυψώνα της, με τα νύχια να βυθίζονται στις παλάμες της και τα μάγουλά της φλογισμένα, ενώ σέρνονταν στο σώμα της αόρατα ζουζούνια. Όταν το ζευγάρι κάθισε στο παγκάκι, μπροστά απ' το πηγάδι, το πρόσωπό της βρέθηκε στην ευθεία της Έλεν, η οποία αδύνατον να μην την είδε. Μόλις άρχισαν να φιλιούνται, εκείνη έκανε απότομα πίσω μες στις φυλλωσιές, δίχως να τη νοιάζει πια μήπως την πάρουν είδηση, αλλά, φυσικά, πού να την ακούσουν: ήταν απασχολημένοι, απορροφημένοι ο ένας από τον άλλον. Τη στιγμή που έπεσε ο κεραιανός, ακριβώς από πάνω της, κόντεψε να σωριαστεί μπρούμυτα στο χώμα – τόσο εκκωφαντικός ήταν, τόσο κοντινός. Κι έπειτα, το έβαλε στα πόδια παραπατώντας.

Απομακρύνεται από το παράθυρο. Μια αίσθηση επιτακτικής προσμονής ξυπνάει μέσα της, αίσθηση γνώριμη, ένοχη, καυτή. Έχει κλειδώσει την πόρτα; Βεβαιώνεται πρώτα. Μετά πηγαίνει στην ντουλάπα, την ανοίγει, γονατίζει. Υπάρχει ένα συρτάρι χαμηλά, πίσω πίσω, που δεν φαίνεται με την πρώτη, μια ιδανική κρυψώνα – σχεδόν ιδανική. Το ανοίγει προσεκτικά, τελείως αθόρυβα, και γλιστράει τις παλάμες της κάτω από αυτό που είναι μέσα, το βγάζει, το πηγαίνει ως το κρεβάτι και το αποθέτει εκεί. Μέσα από το ψιλό χαρτί που το τυλίγει, το πράσινο μετάξι αχνοφέγγει, σαν νεφρίτης, μισοκρυμμένος κάτω από αραιό στρώμα χιονιού. Καθώς ανοίγει το περιτύλιγμα, ανατριχιάζει όπως πάντα με τον τρομακτικό τριγμό που κάνει, λες και κάτι εύθραυστο και πολύτιμο θρυμματίζεται. Ξεδιπλώνει το κιμονό και το ανασηκώνει από τα φαρδιά, τετράγωνα μανίκια του. Από τις ραφές ξεφεύγει εκείνο το αμυδρό άρωμα που τόσο αγαπάει, απαλό και στεγνό, σαν τη μυρωδιά ανθού πορτοκαλιάς ή ξεραμένων ροδοπέταλων. Της αρέσει να φαντάζεται ότι είναι το άσβεστο ίχνος της αρχόντισσας για την οποία το έραψαν κάποτε, γιατί πρόκειται για πραγματικό κεμήλιο που το είχε φέρει ο πατέρας της από την Ιαπωνία πριν από πολλά χρόνια. Γδύνεται και φοράει το βαρύ ρούχο πάνω από το γυμνό κορμί της. Η μεταξωτή φόδρα παγώνει το δέρμα της – πάντα είναι έτσι κρύα. Δένει τη φαρδιά ζώνη από ματ μαύρο μετάξι και για μια στιγμή σταματάει και σκύβει το κεφάλι, με τα μάτια κλειστά. Το τελετουργικό έχει αρχίσει. Με κοφτά, διακεκομμένα βηματάκια τρέχει ως την πόρτα και σιγουρεύεται πάλι ότι είναι κλειδωμένη. Επιστρέφοντας

προς το κρεβάτι, αγγίζει με τα ακροδάχτυλα, τηρώντας αυστηρή σειρά, τα εξής τρία πράγματα: την πρώτη ρίγα της ταπετσαρίας στα δεξιά του διακόπτη, μια κορνιζαρισμένη φωτογραφία του πατέρα της πάνω στην κορνίζα του σφραγισμένου τζακιού, τη βούρτσα από ταρταρούγα που είναι πάνω στην τουαλέτα.

Μετά, παίρνει από το κομοδίνο ένα δαχτυλίδι φτιαγμένο από λευκό μέταλλο –είναι πλατίνα;– με μια λεία μαύρη πέτρα, πάνω στην οποία είναι χαραγμένο ένα γράμμα. Το φοράει στο δάχτυλο της βέρας και, τεντώνοντας μακριά το χέρι της, το θαυμάζει.

Πού συναντούν ο ένας τον άλλο, πού δίνουν ραντεβού; Υπάρχει κάπου ένα δωμάτιο, μια ερωτική φωλιά; Φαντάζεται ένα κακόφημο λιθόστρωτο δρομάκι, μια λερή σκάλα και το δωμάτιο στο τέρμα ενός διαδρόμου που βρομάει γατίλα. Μουσαμάς στο δάπεδο, σε μια γωνία το ξεχαρβαλωμένο κρεβάτι, δυο καρέκλες, ένα λεκιασμένο τραπέζι μ' ένα άδειο μπουκάλι κρασιού και δυο ποτήρια, στους πάτους των οποίων τα πορφυρά κατακάθια του κρασιού της περασμένης βδομάδας έχουν πια αποκρυσταλλωθεί. Ένα στενό παράθυρο με κίτρινη διχτυωτή κουρτίνα, που βλέπει σε πίσω αυλές και στραπατσαρισμένους κάδους σκουπιδιών. Δυο τσιγάρα αργοκαίνε σε τσίγκινο τασάκι, το ένα λερωμένο με κραγιόν. Μια βρύση στάζει, μια φωνή από το δρόμο κάτι φωνάζει. Στη γωνία, στις σκιές, τα λευκά του οπίσθια που ανεβοκατεβαίνουν, οι πνιγμένες κραυγές της.

Ακούει ήχο βημάτων στα χαλίκια, κάτω από το παράθυρό της. Κρύβεται πίσω από την κουρτίνα κι έπειτα διακινδυνεύει μια ματιά προς τα κάτω. Ο αδελφός της και ο Ρόντι Γουάγκσταφ προχωράνε προς το στέισον βάγκον. Ο Ρόντι φοράει το λινό του σακάκι ριχτό στους ώμους. Τα μαλλιά του, βρεγμένα ακόμα, είναι χτενισμένα προς τα πίσω στο μακρουλό κρανίο του κι από αυτή τη γωνία η Πέτρα διακρίνει ότι έχουν αρχίσει να αραιώνουν στην κορυφή – θα είναι τελείως καραφλός πριν πατήσει τα σαράντα. Κρατάει τη βαλίτσα του. Άρα, δεν θα μείνει τελικά. Γιατί άλλαξε γνώμη; Συνέβη κάτι; Μήπως την είδαν, αυτός και η Έλεν, την ώρα που οπισθοχωρούσε πίσω από τα κλαριά, και φοβήθηκαν ότι θα τα πει όλα; Υποθέτει ότι τώρα πια ο Ρόντι θα τη μισεί, μια και θα μισούσε οποιονδήποτε έχει λόγο να φοβάται. Αισθάνεται τουλάχιστον αμηχανία, ντροπή; Μιλάει ποτέ γι' αυτήν όταν είναι με την Έλεν; Κάθονται ξαπλωμένοι στο

κρεβάτι, καπνίζοντας και περιγελώντας την; Ο Αδάμ παίρνει τη βαλίτσα του Ρόντι και τη βάζει στο πίσω κάθισμα του Salsol, μπαίνουν μέσα και φεύγουν. Πίσω από το παράθυρο του συνεπιβάτη, ο Ρόντι σκύβει να ανάψει τσιγάρο – δεν ρίχνει ούτε μια ματιά πίσω του, προς το σπίτι.

Θα μπορούσε να προδώσει το μυστικό των δύο εραστών. Θα μπορούσε να πει στον αδελφό της τι ακριβώς είδε στο ιερό πηγάδι, λίγο πριν πέσει ο κεραυνός. Κι αυτός τι θα έκανε; Θα καρύδωνε τον Ρόντι, θα στραγγάλιζε την Έλεν; Όχι. Θα παρέμενε αξιοπρεπής και στωικός όπως πάντα, θα κατάπινε τον πόνο του και θα συγχωρούσε τη γυναίκα του – δεν αποκλείεται να συγχωρούσε και τον Ρόντι ακόμα. Τον σκέφτεται όπως τον είδε πριν από ένα λεπτό, να διασκελίζει το χαλικόστροωτο μονοπάτι σαν στραβοκάνης ναύτης μ' εκείνο το θεόστενο, γελοίο παντελόνι που φοράει από το πρωί, σαν ένδειξη μετάνοιας για κάποια του πράξη. Φέρνει στο νου τον μεγαλόσωμο, άγαρμπο κι αδέξιο αδελφό της και ξέρει ότι δεν πρόκειται να του πει τίποτα, ότι ποτέ δεν θα του αποκαλύψει τι παίχτηκε πίσω από την πλάτη του.

Πηγαίνει και παίρνει τη βελούδινη θήκη του ξυραφιού από εκεί που την έχει κρυμμένη, σε μια ρηχή εσοχή πίσω από τα συρτάκια, πάνω από την μπουαζερί. Την πάει στο παράθυρο και την ακουμπάει πάνω στο περβάζι. Το φθαρμένο μαύρο βελούδο λες και υποκλίνεται στο φως που έρχεται απ' όλες τις κατευθύνσεις, απορροφώντας το. Η Πέτρα ανοίγει τη μικρή χάλκινη πόρπη. Τι ωραία που εφαρμόζει το ξυράφι μες στην άλικη σατέν κοίτη του. Η λαβή από ελεφαντόδοντο είναι δροσερή και λεία, σαν κρέμα που στερεοποιήθηκε, η στρογγυλοκέφαλη λεπίδα έχει το χρώμα του νερού. Βγάζει το εξαίσιο αντικείμενο και το ξυγιάζει απαλά πάνω στην παλάμη της. Έξω, στο γκαζόν, απλώνονται σκιές σαν χτένια, και πουλιά, εκνευρισμένα που τελιώνει η μέρα, σφυρίζουν ικετευτικά πάνω στα δέντρα. Με μια κίνηση του ώμου, η Πέτρα ανασηκώνει το μεγάλο χαλαρό μανίκι του κιμονό. Το εσωτερικό του χεριού της διατρέχουν χαρκακιές σε όλο του το μήκος, μισοφέγγαρα επουλωμένου δέρματος, γυαλιστερά κι ανάγλυφα σαν ξεραμένο κερί. Γέρνει πάνω στο περβάζι με μια αγωνιώδη έκσταση, η σάρκα της να λαχταράει ολόκληρη το φίλημα της παγερής, ατσάλινης λάμας. Παίρνει μια ανάσα συριστική. Όταν κάνει την τομή, ο κόσμος αποκτάει ξαφ-

νικά ένα κέντρο, τα πάντα ανασυντάσσονται και στρέφονται προς αυτό το σημείο, εκεί που το δέρμα μισανοίγει τα λεπτά λευκά του χείλη και οι πρώτες αιμάτινες σταλαγματιές κάνουν το ντροπαλό ντεμπούτο τους. Λύνει τη ζώνη, αφήνει το κιμονό να ανοίξει, σφίγγει το χέρι πάνω στο στήθος της, και νιώθει το αργό ξεχείλισμα του αίματος πάνω στο δέρμα της: είναι ζεστό, είναι δικό της, την παρηγορεί. Περιμένει ένα λεπτό και ύστερα γυμνώνει το άλλο της χέρι.

Η ΟΥΡΣΟΥΛΑ ΞΥΠΝΑΕΙ ΑΡΓΑ, ΑΝΕΒΑΙΝΟΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΕΝΑ ΕΠΙ-
 πεδο στο επόμενο, από το σκοτάδι σε φωτεινότερο σκο-
 τάδι, σαν να διασχίζει διαδοχικά αβαθή της θάλασσας.
 Νιώθει βαριά και όμως φουσκωμένη από αέρα, ένα πτώμα που
 επανέρχεται περιέργως στη ζωή. Πάντα της κάνει καλό ένας υ-
 πνάκος αργά το απόγευμα, διαλύει τόσες ομίχλες και ατμούς μες
 στο κεφάλι της. Για ένα δυο λεπτά δεν ανοίγει τα μάτια, χουζου-
 ρεύει στη ζεστή φωλιά της κουβέρτας, στην απαλότητα του μα-
 ξιλαριού. Μόλις τα ανοίξει, ξέρει ότι ο γνωστός πονοκέφαλος θα
 αρχίσει να χτυπάει το ανυπόφορο κύμβαλό του στο πίσω μέρος
 του κρανίου της, αλλά, για την ώρα, το μυαλό της αρμενίζει ικα-
 νοποιημένο, αβαρές σαν μπουρμπουλήθρα, αγγίζοντας πράγματα
 τυχαία και παρακάμπτοντάς τα ανάλαφρα. Έχει τόσα ζητήματα
 να τη βασανίζουν, αλλά έχει παρατηρήσει ότι τώρα τελευταία, το
 συνειδητό της, μόλις ξυπνάει, της δίνει ένα κενό διάλειμμα χάρι-
 τος προτού καταπιαστεί πάλι με τις ζοφερές του σκέψεις.

Κάποιος ήταν εκεί, μαζί της –ο γιος της–, είναι ακόμα...; Ναι,
 τον αισθάνεται εκεί, δίπλα της.

Το αγαπάει αυτό το δωμάτιο, όπου μοιρώστηκαν, εκείνη και ο
 Αδάμ, ένα τόσο μεγάλο κομμάτι της κοινής τους ζωής. Εδώ μέσα
 εκείνος ήταν πάντοτε πιο καλόβολος, πιο κεφάτος, πιο πρόθυμος
 να συγχωρεί και τον εαυτό του κι αυτήν. Η Ούρσουλα νιώθει, φυ-
 σικά, την απουσία του, τη νιώθει μέχρι το μεδούλι, αλλά δεν μπο-
 ρεί παρά να ομολογήσει ότι αυτή η νέα μοναξιά της κρεβατοκά-
 μαράς τους στην οποία την καταδίκασε η αρρώστια του, είναι μια
 απρόσμενη κι ευπρόσδεκτη πολυτέλεια. Όχι ότι το δωμάτιο έχει
 κάτι το αξιοσημείωτο ή ότι βρίσκεται σε προνομιούχα πτέρυγα
 του σπιτιού. Είναι μεγάλο, υπερβολικά μεγάλο και συνεπώς αδύ-
 νατο να το ζεστάνεις επαρκώς το χειμώνα, ενώ το καλοκαίρι μοιά-

ζει τόσο ψυχρό, και όμως, στο φως της ημέρας έχει μια καθησυχαστικά αδιάφορη αύρα: είναι σαν δωμάτιο από μια παλιά ανάμνηση, από την αμετακίνητη πια αρχαιότητα της παιδικής ηλικίας. Το βράδυ, ή και την ημέρα μα με κλειστές τις κουρτίνες, θα μπορούσε κάλλιστα να είναι ένα ευρύχωρο αντίσκηνο, στημένο στις στέπες της Μοσχοβίας ή στους αμμόλοφους της Αραβίας, πλαισιωμένο απ' όλες τις πλευρές από μια προστατευτική απεραντοσύνη. Κοροϊδεύει τον εαυτό της γι' αυτή την τρελή ιδέα, παρ' όλα αυτά αγχιστρώνεται απ' αυτήν όπως το παιδί από το αγαπημένο του παιχνίδι. Δεν μετανιώνει που μετέφερε το ογκώδες διπλό κρεβάτι στο Υπερώο για τον Αδάμ –για να εκτίθεται σε λαϊκό προσκύνημα, ήταν η σκέψη που κόντεψε να κάνει–, μολονότι η απουσία του εντείνει τη γύμνια του δωματίου. Είχε θεωρήσει ότι ο Αδάμ θα προτιμούσε να είναι μόνος, όπως πάντα όταν αρρώσταινε – σιχαινόταν να ασχολούνται μαζί του. Αλλά και να ήταν ακόμα εκεί το κρεβάτι, εκείνη δεν θα το χρησιμοποιούσε, βέβαιη ότι η έλλειψη του συζύγου της από το πλευρό της θα της φαινόταν ακόμα πιο αβάσταχτη. Ετούτος ο παλιός καναπές –περισσότερο με σεξ λογκ μοιάζει – της κάνει μια χαρά, κι ας είναι σκληρός και γεμάτος λακκουβες κι ας αποπνέει μια μυρωδιά μούχλας που υποψιάζεται ότι αποτελεί οσφρητικό απομεινάρι όλων των πισινών που κάθισαν πάνω του στη διάρκεια των χρόνων από τότε που εγκαταστάθηκε εκεί για πρώτη φορά, με εντολή ποιος ξέρει ποιανού προγόνου των Μπλάουντ.

Ακούει το τελευταίο τρένο για την πόλη να περνάει.

Οι στιγμές του γαλήνιου λήθαργου φτάνουν στο τέλος τους και η βελόνα του τρόμου και της αμφιβολίας ετοιμάζεται να την τρυπήσει πάλι. Θυμάται ότι μιλούσε στο γιο της προτού την πάρει ο ύπνος, θυμάται ότι έλεγε διάφορα, αλλά όχι τι ήταν αυτά τα διάφορα. Θα έπρεπε να κρατάει το στόμα κλειστό όταν βρίσκεται σ' αυτή την κατάσταση, όμως το γεγονός ότι βρίσκεται σ' αυτή την κατάσταση είναι που της λύνει τη γλώσσα, επιτρέποντάς της να πει όλα όσα την απασχολούν, τη φοβίζουν και την εξοργίζουν. Πρέπει να πάψει να πίνει, πρέπει να κόψει το ποτό μαχαίρι, για το καλό όλων – και το δικό της. Σκέφτεται τι θέαμα κινδυνεύει, ας πούμε, να παρουσιάσει στην κηδεία: η μεθυσμένη χήρα που μοιρολογεί, που βγάζει παράφωνες κραυγές κι επιχειρεί να πέσει κι αυτή μέσα στον τάφο... Σταματάει τον εαυτό της από-

τομα. Η κηδεία. Ο τάφος. Η χήρα. Με πόση ευκολία έχει κιόλας αποδεχτεί το επικείμενο, το αναπόφευκτο. Ανοίγει επιτέλους τα μάτια της και γυρνάει το κεφάλι στο μαξιλάρι να κοιτάξει το γιο της, να τον ικετεύσει για κάτι, για κάποια μεγάθυμη χειρονομία απαλλαγής, άφεσης αμαρτιών, ή έστω για μια κουβέντα παρηγοριάς. Όμως, αναπηδά, γιατί δεν είναι ο γιος της πλάι της. Είναι ο Μπένι Γκρέις. Έχει μεταφέρει το υφασμάτινο σκαμνί που ήταν μπροστά από το έπιπλο της τουαλέτας της, το έχει στήσει δίπλα στον καναπέ και κάθεται τώρα εκεί, παρατηρώντας την, σε πόζα Κινέζου σοφού, με την κοιλιά να κρέμεται πάνω από τη ζώνη του και τα δάχτυλά του πλεγμένα πάνω στους μηρούς. Τα παπούτσια του είναι ακουμπισμένα πλάι στο σκαμνί κι έχει τα γυμνά του πέλματα γυρισμένα προς τα μέσα, με τους αστραγάλους να εφάπτονται σχεδόν στο πάτωμα, και η Ούρσουλα βλέπει τις σκασμένες φτέρνες του. Πόση ώρα κάθεται άραγε εκεί; «Δεν ήθελα να σε ξυπνήσω», της λέει, σαν να του είχε υποβάλει μεγαλόφωνα το ερώτημα. «Κοιμόσουνα τόσο βαθιά».

Η Ούρσουλα παλεύει να ανασηκωθεί, η κουβέρτα μπλέκεται, της αντιστέκεται σθεναρά. Κάτι κρατάει στα χέρια της –τι είναι αυτό;–, ένα μαξιλάρι; Ναι, είναι το παλιό, κόκκινο σατέν μαξιλάρι που μασούλαγε ο Ρεξ και που διέσωσε η Άιβι. Πώς βρέθηκε εκεί, γιατί το σφίγγει πάνω της με τέτοια μανία, λες και πρόκειται για ασπίδα προστασίας; «Ο γιος μου...» λέει, «πού...;»

«Έπρεπε να φύγει. Για να πάει το φίλο του στο σταθμό».

«Ποιο φίλο του;»

«Εκείνο τον ψηλολέλεκκα. Τον Γουάγκσταφ».

«Έφυγε; Ω, Θεέ μου. Υποτίθεται ότι θα έμενε εδώ το βράδυ». Τι έγινε πάλι, ποιος είχε προσβληθεί, ποιος είχε θιγεί; Ωστόσο, χαίρεται που έφυγε ο Ρόντι. Δεν ζήτησε καν να δει τον Αδάμ. «Θα το θεωρήσει αγένεια εκ μέρους μου που δεν τον ξεπροβόδι-σα. Θέλει, λέει, να γράψει τη βιογραφία του Αδάμ...» –γελάει σιγανά– «για φαντάσου!» Ο Μπένι δεν απαντάει. Εκείνη αναστενάζει και ρίχνει μια ματιά ολόγυρά της, δυσανασχετώντας ξαφνικά. Έτσι ξαπλωμένη, μ' αυτό τον άντρα να παρακολουθεί την κάθε της κίνηση, είναι σαν να έχει βρεθεί σε κάποια από εκείνες τις κοινωνικές στιγμές που συμβαίνουν συνήθως στα όνειρα. Συνειδητοποιεί ότι φοράει τη ρόμπα της – δεν θυμάται πότε την έβαλε. Τον τελευταίο καιρό, τόσες και τόσες λεπτομέρειες χάνο-

νται μες στη διαρκώς εντεινόμενη σύγχυση του νου της. Κοιτάζει πάλι τον Μπένι Γκρέις, τον κοντόχοντρο καθιστό του όγκο. Τι πρέπει να κάνει με δαύτον, τι να του πει; Από τη μια δείχνει τρομακτικά συμπαγής και από την άλλη μοιάζει με αποκύημα της φαντασίας της. Ναι, είναι σαν να βρίσκεται σε όνειρο, σε ένα όνειρο τόσο αληθοφανές που δεν φαίνεται καθόλου σαν όνειρο, κι εκείνος είναι μια από τις απειλητικές μορφές που το κατοικούν. Μάλλον επειδή δεν δίνει εξηγήσεις για τον εαυτό του – αυτό θα πρέπει να φταίει. Παρουσιάστηκε έτσι απλά ανάμεσά τους, λες και τους ήξερε όλους, κι έπρεπε όλοι με τη σειρά τους να τον ξέρουν. Κανένas, όμως, δεν τον ξέρει, εκτός από την ίδια, κι αυτά που γνωρίζει εκείνη γι' αυτόν είναι ελάχιστα, μηδαμινά. Πετάει το σατινένιο μαξιλαράκι στο πάτωμα και κάνει πάλι μια προσπάθεια να ανακαθίσει. Ακουμπάει το ένα χέρι στο μηρό της και το σκεπάζει με το άλλο χέρι, όπως έκανε η μητέρα της όταν ετοιμαζόταν να ασχοληθεί με κάποιο δύσκολο ζήτημα.

«Ζητώ συγγνώμη που σας μίλησα έτσι στον κήπο, το μεσημέρι», λέει. «Ήμουν πολύ... απότομη».

Εκείνος ανασηκώνει τους ώμους. «Δεν έγινε τίποτα. Είμαι συνηθισμένος».

«Ιδιαίτερα αν σκεφτεί κανείς...» –παίρνει βαθιά ανάσα– «... αν σκεφτεί κανείς ότι είναι τόσα... τόσα για τα οποία πρέπει να σας είμαι... να σας είμαστε ευγνώμονες».

«Όχι σ' εμένα, Ούρσουλα», απαντάει εκείνος χαμηλόφωνα, κουνώντας αρνητικά το κεφάλι, με χαμογελαστή ταπεινοφροσύνη. «Το ξέρεις αυτό».

«Ε... σ' εσάς, και σ' εκείνην». Την αποκάλεσε Ούρσουλα, της μιλάει στον ενικό – πώς τολμάει; «Πού είναι, αλήθεια, εκείνη;» Αυτός δεν απαντάει, συνεχίζει μόνο να χαμογελάει. «Ο Αδάμ μού είχε πει ότι πέθανε, αλλά δεν ήξερα αν έπρεπε να τον πιστέψω». Κουβέντα αυτός. Πρόθεσή της ήταν να φανεί σκληρή, να τον ταρακουνήσει, αλλά, βεβαίως, τίποτα δεν τον ταρακουνάει. Η Ούρσουλα αναστενάζει πάλι, ετούτη τη φορά εκνευρισμένα. Όπως ο Αδάμ, έτσι κι αυτός, ξέρει να μένει αμίλητος, αφήνοντας τον άλλο που έχει απέναντί του να φλυαρεί, ξεστομίζοντας ένα σωρό βλακώδη κι ενοχοποιητικά για τον ίδιο τον εαυτό του πράγματα. «Δεν πρέπει να πιστέψετε ότι δεν ήμασταν ευγνώμονες για την... για την καλοσύνη σας. Και τη δική της καλοσύνη,

εννοώ. Και των δυο σας». Χρόνια και χρόνια συνέρρεαν εκείνα τα απαίσια χρήματα, εμφανίζονταν κάθε δεκαπενθήμερο στον τραπεζικό τους λογαριασμό ανεξήγητα, και ο Αδάμ να μη λέει τίποτα, υποχρεώνοντάς τη κι εκείνη στη σιωπή: οποιαδήποτε αναφορά στα εμβάσματα ήταν απαγορευμένη, έστω κι αν χάρη σ' αυτά ζούσαν, εφόσον ο Αδάμ, παρό τη δόξα και τη μεγάλη φήμη του, δεν είχε άλλα έσοδα, μια και είχε πάψει πια να εργάζεται. Τι φανταζόταν ότι θα έβαζε με το νου της εκείνη; Σίγουρα κάποια γυναίκα κρυβόταν από πίσω.

Το δωμάτιο σαν να διαστέλλεται ολόγυρά της, σαν να είναι πράγματι ένα αντίσκηνο που τα πάνινα τοιχώματά του ολοένα φουσκώνουν καθώς γεμίζει από πυκνό, πνιγηρό αέρα. Και οι σκιές σαν να βαθαίνουν, αποκτώντας μια πιο αδιαπέραστη, καστανόφαιη χροιά.

«Συνήθιζε να λέει πως δεν υπάρχουν σπουδαίοι άνθρωποι», μουρμουρίζει βιαστικά, «μόνο άνθρωποι που κάνουν τότε τότε κάτι σπουδαίο». Δεν είναι σίγουρη γιατί το είπε αυτό. Ήταν η απάντησή της σε κάτι, σε μια ερώτηση, σε μια πρόκληση; Δεν θυμάται ποια ήταν η τελευταία δική του κουβέντα. Ο εκνευρισμός της εντείνεται. Αυτό που ήθελε να κάνει, ήταν να τον ρωτήσει για τη γυναίκα: είναι –ήταν– όμορφη, έξυπνη, κοσμογυρισμένη, όλα αυτά που η ίδια δεν είναι; «Μα, γιατί καθόμαστε μες στο σκοτάδι», λέει μ' ένα αβέβαιο γέλακι. «Μπορείτε, σας παρακαλώ, να ανοίξετε τις κουρτίνες, κύριε Γκρέις;»

Τον κοιτάζει καθώς διασχίζει το δωμάτιο με τα χοντρά του χέρια στη μέση και την κεφαλή του να ανεβοκατεβαίνει. Όταν τραβάει τις κουρτίνες, η Ούρσουλα αιφνιδιάζεται με το πόσο φωτεινό είναι ακόμα το σούρουπο. Δεν θα σκοτεινιάσει φαίνεται απόψε παρά για λίγες ώρες μόνο. Για κάποιο παράξενο λόγο, η σκέψη αυτή επαναφέρει την κούρασή της.

Εκείνος επιστρέφει και κάθεται στο скаμνί. Το φως από το παράθυρο λούζει το περίγραμμά του και κάνει την καράφλα του να αστραποβολάει. Εκείνη σφίγγει τη ρόμπα γύρω της. «Δεν ξέρω γιατί ακριβώς ήρθατε σήμερα», λέει προσεκτικά, μαζεύοντας τους ώμους της. «Υπάρχει κάτι που θέλετε από μας;» Ξαφνικά νιώθει μικρή μικρή, ζαρωμένη και ρυτιδιασμένη, όπως είναι βέβαιη ότι θα γίνει όταν γεράσει. Τελικά, είχαν κάνει κάτι στον Αδάμ, αυτός ο τύπος και η γυναίκα που υπήρχε ανάμεσά τους,

τον είχαν καταστρέψει, όπως ανέκαθεν υποψιαζόταν εκείνη; Όμως, όχι, συλλογίζεται – όποια ζημιά ήταν να γίνει, ο ίδιος θα πρέπει να την έκανε. Μονάχα οι νέοι είναι σε θέση να παράγουν έργο, έλεγε πάντοτε, μονάχα εκείνοι είναι αρκετά αδίστακτοι και ανελέητοι. «Μου έλεγε πάντοτε», λέει, παίζοντας νευρικά την κουβέρτα στα δάχτυλά της, «ότι, κλείνοντας τα τριάντα, είχε ήδη κάνει όλα όσα έπρεπε να κάνει, ότι τα είχε δώσει όλα». Τον κοιτάζει παρακλητικά. «Είναι αλήθεια;»

Εκείνος κουνάει αρνητικά το κεφάλι, σαν με ανυπομονησία – όχι απαντώντας στην ερώτησή της, αλλά αγνοώντας την. Σκύβει μπροστά, με ύφος εμπιστευτικό, και καλύπτει με το χέρι του και τα δυο δικά της. Η Ούρσουλα παρακολουθεί τη σκηνή σαν από ψηλά: ο καναπές, η κουβέρτα που τη σκεπάζει, το πεταμένο στο πάτωμα μαξιλάρι, το κεφάλι του χοντρού άντρα σκυφτό, η κουρά του μοναχού να γυαλίζει. Από τα χωράφια, πέρα, ακούει τα μουγκανητά των αγελάδων του Ντάφι – πρέπει να είναι η ώρα του αρμέγματος. Ο οβάλ καθρέφτης στην πόρτα της ντουλάπας θυμίζει στόμα ορθάνοιχτο, που ετοιμάζεται να ουρλιάξει. Κάτι περνάει από δίπλα της, όχι κάποιο φάντασμα, αλλά ο ίδιος ο κόσμος, και τη σκουντάει.

«Του μίλησα», λέει ο Μπένι Γκρέις. «... Μου μίλησε κι εκείνος!»

Τώρα, φυσικά, επικρατεί μεγάλη αναταραχή και φασαρία, φωνές αντηχούν από το ένα δωμάτιο στο άλλο, τρεχαλητά στο χωλ, το τηλέφωνο χορεύει πάνω στο δαντελωτό τραπεζάκι, δίπλα στη γλάστρα με τη φτέρη, ενώ η ρόμπα της Ούρσουλας φουσκώνει σαν φουρό ολόγυρά της καθώς κατεβαίνει δυο δυο τα σκαλιά, σαν την Ήρα αυτοπροσώπως που κατέρχεται από τους ουρανούς αποφασισμένη να κάψει τα δαίδαλα και να διεκδικήσει ξανά τον παραστρατημένο της σύζυγο. Τι να πω εγώ; Ναι, αληθεύει, ένιωσα κάτι. Στην αρχή ήταν η Πέτρα, ύστερα ο σκύλος. Το κορίτσι ήταν αναστατωμένο, αυτό το αισθάνθηκα – όταν έχει τις μαύρες της, η θυγατέρα μου, δεν με ξεγελάει. Πόσο ήθελα να μπορούσα να απλώσω το χέρι και να την αγγίξω, να την καθησυχάσω, έτσι όπως είχε κουλουριαστεί πλάι μου στο κρεβάτι, με το τόσο γνώριμό της τρέμουλο. Κάτι της είπε, φαίνεται, που την πλήγωσε, εκείνο το κωλόπαιδο, ο Γουάγκσταφ, ή δεν της μίλησε καθόλου, πράγμα που

υποθέτω ότι θα την πλήγωνε ακόμα πιο πολύ. Γι' αυτό που έκανε, θα τον τιμωρήσουμε παραδειγματικά με σουβλιές στα πλευρά, στομαχόπονους και κράμπες. Ή μήπως όχι; Δεν του φερόθηκαμε πολύ εντάξει, δεν ήμασταν δίκαιοι μαζί του. Τελικά, δεν είναι και τόσο φριχτός τύπος – απλώς, είναι απογοητευμένος, αναποφασιστος και άπειρος. Ίσως η Ούρσουλα να του επιτρέψει τελικά να γράψει τη βιογραφία μου – έτσι θα επανορθώσουμε. Εδώ που τα λέμε, καλύτερα αυτός παρά κανένας άλλος. Ναι, θα ζωγραφίσει τη ζωή μου με τις πιο κομψές πινελιές γαλάζιου και χρυσού, και θα σημειώσει μεγάλη επιτυχία: αυτή είναι η επιθυμία μου.

Λίγο αφότου έφυγε η Πέτρα, ο σκύλος έσπρωξε με τα μπροστινά του πόδια την πόρτα και με αναζήτησε μες στους ίσιους με τη μουσούδα του. Τι ανατριχιαστικό θόρυβο που κάνουν τα νύχια του πάνω στο ξύλινο παρκέ, όταν ετοιμάζεται για το άλμα του. Συνήθως αποτυχαίνει στην πρώτη προσπάθεια, μερικές φορές και στη δεύτερη, γλιστράει από το κρεβάτι προς τα πίσω, κουνώντας και τα τέσσερα πόδια στον αέρα και μουγκρίζοντας, για να προσγειωθεί στο πάτωμα, ένας σωρός από γούνα και κόκκαλα. Τα σκυλιά είναι αργόστροφα πλάσματα, που τους λείπει εντελώς η λογική – έχετε δει, ας πούμε, ποτέ γάτες να σέρνουν έλκηθρα στα χιόνια; Ωστόσο, όταν κατάφερε να ανέβει τελικά στο κρεβάτι και σωριάστηκε πλάι μου μ' ένα γρύλισμα κι ένα στεναγμό, εγώ πράγματι ένιωσα τη ζωώδη θερμότητά του. Στην αρχή δεν αναγνώρισα το συναίσθημα, την αίσθηση του συναισθήματος, θέλω να πω, και πίστεψα ότι απλώς η φαντασία μου είχε οξυνθεί ακόμα περισσότερο. Δεν θα ήταν άλλωστε η πρώτη εσφαλμένη εντύπωση που σχημάτιζα αυτές τις τελευταίες μέρες. Στη δική μου πάρεση, αν είναι σωστός αυτός ο όρος –η Πέτρα θα ξέρει σίγουρα–, είναι, δυστυχώς, πολύ εύκολο να θεωρήσεις πραγματική μια αίσθηση φανταστική. Αυτό εγείρει αρκετά ενδιαφέροντα ερωτήματα στη σφαίρα του ιδεαλισμού, του φιλοσοφικού ιδεαλισμού, εννοώ, και θα επιχειρούσα να τα απαντήσω, αν είχα το χρόνο και τα μέσα.

Τι έλεγα; Α, ναι, για τον πανζουρλισμό που επικρατεί στο σπίτι και για τις εμπειρίες μου που τον προξένησαν, και για το αν πρόκειται πράγματι για εμπειρίες με την πλήρη και αποδεκτή έννοια του όρου – παρόλο που αυτό το τελευταίο μ' έκανε πάλι να χάσω τον ειρμό μου.

Λοιπόν. Ο σκύλος πάνω στο κρεβάτι, τα πλευρά του, πάνω στα δικά μου, να εκπέμπουν ζέστη. Η αίσθηση ήταν πιο έντονη από εκείνη του τρέμουλου της Πέτρας: ήταν μια αίσθηση καθαρά σωματική, η διάχυση μέσα μου της θερμότητας ενός άλλου ζωντανού όντος. Τίποτα δεν με είχε αγγίξει έτσι, όλο αυτό το διάστημα που κειτόμουν εδώ, νεκρός φαινομενικά για τον υπόλοιπο κόσμο, μετά την απότομη πτώση από το βάθρο μου. Και όμως, η πρώτη μου παρόρμηση ήταν κάτι που έμοιαζε με πανικό, ή με σύγχυση, έστω. Πώς να εξηγήσω αυτή την περιέργη και αχάριστη, όπως σίγουρα σας φαίνεται, για να μην πω τσιγκούνικη, αντίδρασή μου μπροστά στην αναβίωση, έστω και αδύναμη, των αισθήσεων. Όταν στέκεσαι στην πύλη του θανάτου και περιμένεις από ώρα σε ώρα να σου ανοίξουν, δεν έχεις όρεξη να σε χτυπήσει απροσδόκητα κάποιος στον ώμο, όπως θα έκανε ένας γνωστός που έρχεται από πίσω σου στο δρόμο. Δεν είναι λίγο πράγμα να βρίσκεσαι στη σωστή ουρά και προς τη σωστή κατεύθυνση, με τη βίζα εξόδου, ή μάλλον τη βίζα εισόδου, σφιγμένη μέσα σε ήδη άκαμπτη γροθιά. Όχι ότι δεν χάρηκα που σαν να με φώναζαν πίσω –το να είσαι έτοιμος για το φευγικό δεν σημαίνει ότι επιθυμείς και να φύγεις–, όσο αδιόρατο κι αν ήταν το κάλεσμα κι όσο ταπεινός εκείνος που με καλούσε. Έδειχναν, όμως, όλα κανονισμένα, και τώρα ξαφνικά, πάνω στον πυρετό του ταξιδιού, έπρεπε να κάνω μεταβολή και να σύρω με κόπο τα βήματά μου προς τα πίσω, διανύοντας ξανά ένα τουλάχιστον κομμάτι της ανιαρής και ήδη ταξιδεμένης διαδρομής.

Μίλησα πράγματι στον Μπένι, όπως ισχυρίστηκε; Μπήκε στο δωμάτιο, μόνος αυτή τη φορά, κι άνοιξε πάλι τις κουρτίνες –εγώ, εκείνη την ώρα, άκουγα εκστασιασμένος τη βροχή που σταματούσε, είναι ένας ήχος που ανέκαθεν λάτρευα, το ψιθυριστό καταλάγιασμα της θερινής νεροποντής– και πάλι έσκυψε από πάνω μου, περιβάλλοντάς μας και τους δυο μέσα σε μια άηχη φυσαλίδα οικειότητας, και πρόφερε το όνομά μου. Μα, στ' αλήθεια εγώ αποκρίθηκα; Ήθελα να πω κάτι, όχι σ' εκείνον συγκεκριμένα, αλλά σε κάποιον, σε οποιονδήποτε ήταν διατεθειμένος να με ακούσει. Ήμουν στενοχωρημένος, πολύ στενοχωρημένος. Θα πρέπει να έφταιγε ο ήχος της βροχής που με είχε βυθίσει στις μελαγχολικές σκέψεις για όλα όσα σύντομα θα έχανα, για όλα αυτά που θα αποχωριζόμουν, αυτό τον τρομακτικό κι εξάισιο κό-

σμο και όλα μέσα του, το φως, τις μέρες, ορισμένα πρόσωπα, τον πεντακάθαρο αέρα του καλοκαιριού, και τη βροχή την ίδια, κάτι στο οποίο ποτέ μου δεν συνήθισα, αυτό το θαύμα του νερού που πέφτει από τον ουρανό, αυτή την ελεύθερη και παράλογα γενναϊόδωρη ευλογία που δεν κάνει διακρίσεις. *Μια τελευταία φορά μαζί με τους ζωντανούς*: αυτές ήταν οι λέξεις που σχηματίστηκαν μες στο μυαλό μου κι άρα ίσως να τις άρθρωσε και το στόμα μου. Μια τελευταία γλυκιά φορά μαζί με τους ζωντανούς. Δεν θα ήταν μεγάλη χάρη για να τη ζητήσω, ή, τουλάχιστον, δεν θα τη θεωρούσα μεγάλη χάρη, αν τη ζητούσα – το έκανα, όμως;

Άκουσα το τρίξιμο ελαστικών στο χαλίκι. Ήταν ο Αδάμ, που γυρνούσε από το σταθμό. Πόσο ατιμώδης γίνεται ο αέρας όταν βραδιάζει, και το κατακαλόκαιρο ακόμα – είναι σαν να παρσέρονται οι μακρινοί ατμοί της μνήμης ως εδώ. Ο Αδάμ έσκυψε για να περάσει κάτω από τη γλυσίνα, μπήκε στο χωλ, κοντοστάθηκε, αφουγκράστηκε. Κανείς δεν ακουγόταν. Εξακολουθούσε να τον προβληματίζει η εσπευσμένη αναχώρηση του Ρόντι, για την οποία δεν δόθηκε η παραμικρή εξήγηση. Η ατμόσφαιρα στο αυτοκίνητο ήταν τεταμένη και ο Ρόντι κάπνιζε ασταμάτητα σε όλο το δρόμο, ανάβοντας το κάθε τσιγάρο από την καύτρα του προηγούμενου. Πρόλαβε το τρένο στο τσακ, προς μεγάλη ανακούφιση και των δυο τους. Την ώρα που επιβιβάζοταν στο βαγόνι, δεν κοίταξε πίσω, παρά έβαλε μέσα πρώτα τη βαλίτσα του κι έπειτα ανέβηκε κι ο ίδιος στο σκαλοπάτι, υψώνοντας το ένα χέρι πίσω του σε μια αλλόκοτα βιαστική χειρονομία – ο Αδάμ δεν ήξερε αν εξέφραζε αποχαιρετισμό ή οργισμένη απαξίωση. Ούτε κι όταν ξεκίνησε το τρένο και προσπερνούσε στην αποβάθρα, δεν κοίταξε ο Ρόντι από το παράθυρο της θέσης στην οποία είχε καθίσει, παρά καταπιάστηκε με το να διπλώνει το σακάκι του σκυθρωπός, συνοφρυωμένος και το κάτω χέιλος προτεταμένο. Τέλος πάντων, έφυγε πια και τελείωσε το θέμα. Ο βιογράφος μου. Πρέπει να αλλάξει το επίθετό του σε Σέξπιρ.

Μπαίνοντας στην κουζίνα, ο Αδάμ βλέπει τη γυναίκα του πεσμένη στα γόνατα να ψάχνει κάτι κάτω από το νεροχύτη. Ο ήχος των βημάτων του την αιφνιδιάζει κι όπως πάει βιαστικά να σηκωθεί, χτυπάει το κεφάλι της στο σωλήνα της αποχέτευσης και βλαστημάει. «Έχασα το δαχτυλίδι μου», λέει, καθώς κάθεται πάνω στα πόδια της κι ακουμπάει τις παλάμες στους μηρούς.

«Το είχα αφήσει εδώ, πάνω στο περβάζι». Σηκώνει το κεφάλι να τον κοιτάξει. Έχει αλλάξει, φοράει μια μπλούζα και μια γαλάζια φούστα κι είναι ξυπόλυτη. «Εκείνο που μου χάρισες», του εξηγεί. Χαμογελάει γατίσια. «Αν χάθηκε, θα με δείξεις;»

Εκείνος ετοιμάζει και για τους δυο τους ένα ποτό, ανακατεύει τζιν, χυμό λάιμ κι ένα μεγάλο μπουκάλι σόδα μέσα σε μια κανάτα. Είναι το αγαπημένο τους κοκτέιλ. Η Έλεν κάθεσαι ακόμα κατάχαμα, τρίβοντας σκεφτικά το πίσω μέρος του κεφαλιού της, εκεί που κουτούλησε στο σωλήνα. Εκείνος φέρνει το δίσκο με τα παγάκια στο νεροχύτη, στέκεται δίπλα της κι αρχίζει να πελεκίζει τον πάγο μ' ένα κουζινομάχαιρο, ενώ τα δάχτυλά του κολλάνε στο μέταλλο του δίσκου. «Με ανατριχιάζει έτσι όπως κάνει», λέει εκείνη.

«Ποιος;»

«Ο πάγος – γαμώτο!»

Στηρίζει τα χέρια της στην άκρη του νεροχύτη και σηκώνεται όρθια. Εκείνος της δείχνει τον αντίχειρά του που έχει ματώσει. «Καλά να πάθεις», του λέει, και παίρνοντας το χέρι του, εξετάζει μυωπικά το κόψιμο.

«Δεν νιώθω τίποτα», λέει αυτός. «Μούδιασε, το μούδιασε ο πάγος».

«Κλασικά», μουρμουρίζει εκείνη, παρόλο που κανείς τους δεν ξέρει τι εννοεί μ' αυτό. Εκείνος απλώνει το πληγωμένο του χέρι πάνω από το νεροχύτη για να στάξει εκεί το αίμα και με το άλλο την τραβάει πάνω του και τη φιλάει. «Μπλιαχ», μορφάζει εκείνη, «βρομάς τσιγαρίλα».

«Ο Ρόντι φταίει – κάπνιζε σ' όλη τη διαδρομή μέχρι το σταθμό».

Εκείνη χαϊδεύει ένα κουμπί του πουκαμίσου του. «Αυτός δεν έχει καμιά μυρωδιά – το έχεις προσέξει;»

«Ο Ρόντι; Εμένα μου μυρίζει σαν παπάς».

«Και πώς μυρίζουν οι παπάδες;»

«Μυρίζουν στάχτη. Στάχτη και κερί».

Έξω, στο χωλ, το μεγάλο εκκρεμές παράγει ένα εργώδες βουητό και ύστερα από μια ικανή παύση, αφήνει έναν και μοναδικό πομπώδη χτύπο.

«Γιατί έφυγε έτσι σαν τον κλέφτη;» ρωτάει η Έλεν.

Ο Αδάμ ανασηκώνει τους ώμους. Την κρατάει ακόμα, με το

χέρι τυλιγμένο στη μέση της, σαν χορευτής του βαλς που περιμένει να αρχίσει η μουσική. «Δεν ένιωθε, λέει, καλά», απαντάει. «Τον πονούσε, λέει, το στομάχι του. Δεν τον πίστεψα».

Εκείνη, στηριγμένη καθώς είναι στο μπράτσο του, γέρνει προς τα πίσω, κάνοντας γέφυρα με τη μέση και κολλώντας τη λεκάνη της πάνω του. «Προσπάθησε να με φιλήσει», λέει μ' ένα χαμόγελο. «Δηλαδή, με φίλησε».

«Πού;» ρωτάει, χαμογελαστός κι αυτός.

«Εννοείς σε ποιο σημείο με φίλησε ή πού βρισκόμασταν όταν με φίλησε;» Αυτός δεν απαντάει. «Ήμασταν σ' εκείνο το δασάκι» –δείχνει αόριστα προς την πόρτα, προς το παράθυρο– «πλάι στο πηγάδι».

«Έτσι ξαφνικά ή σου είπε κάτι;»

«Κάτι μου έλεγε. Κάτι βλακείες. Ήταν πολύ περίεργα. Νόμιζα ότι...»

«Τι;»

Εκείνη κουνάει αρνητικά το κεφάλι, μειδώντας. «Τίποτα».

«Ωστε γι' αυτό, λοιπόν, το έβαλε στα πόδια», λέει ο άντρας της. «Εσύ του έριξες χαστούκι;»

«Ναι», αποκρίνεται και γελάει απαλά, «πράγματι τον χαστούκισα. Και μετά έπιασε η βροχή. Αυτός φοβόταν μη λερώσει τα παπούτσια του».

«Βρε τον Ρόντι».

Τώρα βάζουν κι οι δυο τα γέλια, όχι με κακεντρέχεια, κι εκείνος την αφήνει, γυρνάει στο νεροχύτη και ρίχνει μες στην κανάτα όσα παγάκια κατάφερε να ξεκολλήσει από το δίσκο προτού κοπεί –είναι λεκιασμένα με το αίμα του–, ενώ εκείνη πηγαίνει στον μπουφέ κι επιστρέφει με δυο ψηλά ποτήρια, κι εκείνος σερβίρει τα ποτά τους κι αρχίζουν να πίνουν.

Όπως βλέπεις, λοιπόν, Μπαμπά, δεν πρόκειται να διαλέξει εσένα. Εμάς δεν μας αντέχει ο οργανισμός τους – προτιμούν τις συναναστροφές με το δικό τους είδος.

Η Πέτρα κάθεται πλάι στο παράθυρο, επιδένοντας τις πληγές της. Παρόλο που τσούζουν και την κάνουν να δαγκώνει τα χείλη από πόνο, δεν τις θεωρεί πληγές, αλλά σημάδια πάθους, ερωτικές ουλές, φιλιά. Είναι ήρεμη – στην καρδιά της βασιλεύει μια υπέροχη

γαλήνη. Έξω στον κήπο, ο κότσυφας πηδάει πάνω σ' ένα κλαρί και αρχίζει το τραγούδι του, κι όλη η εσπέρα λες και στέκει ολόγυρα, ακούγοντας μαγεμένη. Πόσο χλωμός είναι ο ουρανός στις παρυφές του, ένα αχνό γαλάζιο, και πιο ψηλά, ένα σύννεφο σε σχήμα κύκνου, κατ'άλευκο με σκουρότερη την ουρά του μόνο, αρμενίζει προς τα δυτικά. Η Πέτρα μπορεί να νιώσει πώς είναι ο αέρας εκεί πάνω, νιώθει την αβαρή του απεραντοσύνη όπως γεφυρώνει αραιός και διαυγής τον κόσμο. Είναι περήφανη για την επιδεξιότητα με την οποία έχει μάθει να περιποιείται τα τραύματά της. Πρώτα, αλείφει την τομή με αντισηπτική κρέμα για να σταματήσει η αιμορραγία, μετά την καλύπτει με γάζα κι ύστερα τυλίγει ολόγυρα τον λινό επίδεσμο. Κάνει κόμπο με το ένα χέρι και τον σφίγγει γερά με τα δόντια της. Στην αρχή, ένα δειλό ίχνος κόκκινου θα φανεί καθώς το αίμα ποτίζει το ύφασμα, σύντομα, όμως, θα πάψει να απλώνεται και καθώς θα στεγνώνει, θα μετατραπεί σε μια έντονη κόκκινη όμπρα, σαν την μπογιά σε παλιά εικονογράφηση. Βλέπει τον εαυτό της σε μια φωτογραφία, εκείνη είναι στη μέση, το κεντρικό πρόσωπο, ένα κορίτσι που σκύβει από ένα παράθυρο και όλων η προσοχή είναι στραμμένη πάνω της, του πουλιού, του σύννεφου, των σιωπηλών, ασάλευτων δέντρων. Το τσούξιμο έχει γίνει στο μεταξύ ένας αμβλύς υπόκωφος πόνος. Απλώνει το ένα της χέρι πάνω στο περβάζι και το άλλο το αποθέτει στα γόνατά της. Ποτέ δεν έχει λεκιάσει ούτε με μια σταγόνα αίματος το κιμονό όλα αυτά τα χρόνια: άλλο ένα πράγμα που την κάνει περήφανη.

Ακούει τη μητέρα της στις σκάλες που φωνάζει πότε το γιο της, πότε την Άιβι Μπλάουντ. Κλείνει τα μάτια και ακουμπάει το μέτωπο στο χέρι της. Κάτι συμβαίνει, κάτι έγινε στο σπίτι. Νιώθει το βαρύ μετάξι του μανικιού δροσερό και κάπως τραχύ, μεταλλικό σχεδόν, πάνω στο δέρμα της. Κάτω, ο Ρεξ, ο σκύλος, αρχίζει να γαβγίζει, δυνατά, επιτακτικά, με μετρημένες ενδιαμέσες παύσεις. Το τηλέφωνο χτυπάει και σταματάει μετά από δυο κουδουνίσματα, λες και κάποιος έσπευσε να το σηκώσει. Δυο πόρτες ανοίγουν, η μία κλείνει πάλι με πάταγο. Κι άλλα βήματα στις σκάλες, βαριά αυτή τη φορά. Οι σκέψεις της ταξιδεύουν νοχελικές σαν σύννεφα.

Ο πατέρας μου θέλει πώς και πώς να φύγει. Τελειώσαμε εδώ πέτρα, λέει, αλλά εγώ δεν νομίζω, όχι ακόμα, παρόλο που για να έχει ένα έργο χάπι εντ, πρέπει να το κόψεις λίγο πριν από το τέλος.

Η Πέτρα ανασηκώνει το βαρύ της κεφάλι – εξίσου βαριά νιώθει και τα βλέφαρά της: θα μπορούσε να κοιμηθεί τώρα, αλλά εμείς δεν θα την αφήσουμε. Σηκώνεται, βγάζει το κιμονό, ντύνεται, μετά διπλώνει το κιμονό, το τυλίγει με το χαρτί του και το επιστρέφει στο κρυφό συρτάρι. Το ξυράφι βρίσκεται ήδη στην κρυψώνα του, πίσω από τη συρταριέρα. Κοντοστεκέται για ένα λεπτό, κοιτώντας εξεταστικά γύρω της. Όλα είναι όπως πριν, όλα τακτοποιημένα. Αγαπάει τώρα τον εαυτό της – λιγάκι.

Από το πλατύσκαλο κοιτάζει προς το πηγάδι του χωλ. Ακούγονται φωνές, αλλά αυτοί που μιλούν δεν φαίνονται. Νιώθει μια ελαφριά ζάλη και παραπαίει. Τα χέρια της είναι σαν βαρίδια, και σαν να μην είναι δικά της, σαν να μην είναι καν χέρια αλλά κάτι άλλο – χοντρά κλωνάρια αναρριχητικού φυτού ή κλαριά δέντρου. Ο πόνος από το κόψιμο του ξυραφιού έχει κοπάσει, αλλά τη νύχτα θα επιστρέψει και θα την κρατήσει ξύπνια, κι έτσι θα νιώθει ότι υπάρχει και κάποιος άλλος στο κρεβάτι μαζί της, αυτός ο αλγεινός άλλος.

Αρχίζει να κατεβαίνει τις σκάλες. Πριν φτάσει στο τέρμα, κάνει την εμφάνισή της η Έλεν. Σταματούν, το κορίτσι στα σκαλοπάτια, η νεαρή γυναίκα στο χωλ. Είναι αδικία, συλλογίζεται η Πέτρα, είναι αδικία.

«Μα τι συμβαίνει;» ρωτάει η Έλεν. «Έγινε κάτι;» Η Πέτρα κατεβαίνει τα τελευταία δυο σκαλιά κι απλώνει το χέρι της. Η Έλεν το κοιτάζει και συνοφρυώνεται. «Α – πού το βρήκες;»

«Στην κουζίνα. Ορίστε, πάρ' το».

Η Έλεν παίρνει το δαχτυλίδι και το φοράει, κοιτώντας τη νύφη της μ' ένα μικρό, ερωτηματικό χαμόγελο.

«Ποιος είναι ο Δ.;» ρωτάει η Πέτρα.

«Ποιος;»

«Ο Δ. – το αρχικό».

«Όχι, όχι», λέει η Έλεν. «Α είναι – Αδάμ».

«Δεν είναι Α, Δ είναι. Να, κοίτα».

Σκύβουν και οι δυο τα κεφάλια πάνω απ' το δαχτυλίδι και η Έλεν γυρίζει το χέρι της μια από δω μια από κει. «Εγώ Α νόμιζα ότι ήταν», λέει με αμφιβολία, «όμως, τώρα που το lees...»

Αχ, άτιμε Μπαμπά!

Εκείνη τη στιγμή εμφανίζεται από την είσοδο ένα μικρό απόσπασμα ανθρώπων που μιλάνε όλοι μαζί. Επικεφαλής, ο Αδάμ

και η μητέρα του, με τον Μπένι Γκρέις, την Άιβι Μπλάουντ και τον Ντάφι, το γελαδάρη, στο κατόπι τους. Μοιάζουν ξαναμμένοι, σαν τους μαθητές του Χριστού όταν έσπευδαν προς τους Εμμαούς. Ο Αδάμ, ιδιαίτερα, είναι ροδαλός ροδαλός –μεθυσμένος από έρωτα κι από μισή κανάτα τζιν τόνικ– κι έχει όψη εξηιμένη κι ανήσυχη μαζί. Η Έλεν κάνει να του μιλήσει, αλλά αυτός απευθύνεται στην Πέτρα. «Έλα μαζί μου», της λέει, με αγέλαστη σοβαρότητα, «οι υπόλοιποι μείνετε εδώ». Η Πέτρα δεν εκφράζει απορίες, τον ακολουθεί πειθήνια στις σκάλες.

«Πού πάνε;» απαιτεί να μάθει η Έλεν – μα γιατί δεν της λέει κανείς τι συμβαίνει; Κάτι, στο μεταξύ, τη γαργαλάει στα ρουθούνια.

«Ο πατέρας σου», λέει αόριστα η Ούρσουλα, αλλά αντί να την κοιτάζει, παρακολουθεί το γιο και την κόρη της, λες και τους παίρνει ψηλά ένα σύννεφο. «Εννοώ, ο Αδάμ – ο πατέρας του Αδάμ».

«Τι; Δηλαδή...»

«Σοσσο». Ο Μπένι Γκρέις το είπε αυτό. Γυρίζει να τον κοιτάξει, αλλά αυτός της χαμογελάει μόνο, φέροντας παιχνιδιάρικα το δάχτυλο στα σαρκώδη κόκκινα χείλη του. Και η Άιβι Μπλάουντ παρακολουθεί την αποχώρηση των δυο αδελφών –οι όμοι και τα κεφάλια τους που ανεβαίνουν, ύστερα μόνο τα κεφάλια κι ύστερα χάνονται– σφίγγοντας τις παλάμες της πάνω στο στήθος. Ο Ντάφι δεν ξέρει πώς να σταθεί.

«Μήπως μπορείτε να μου πείτε κι εμένα...» αρχίζει η Έλεν, μα αναγκάζεται να σταματήσει, μένει για μια στιγμή εντελώς ακίνητη, με το στόμα μισάνοιχτο, τα μάτια να πεταρίζουν. «Ααα», κάνει, «αααα», και μετά φτερνίζεται, το φτέρνισμά της αντηχεί σαν κοφτή υλακή, κι εκείνη ανοιγοκλείνει τα μάτια ξαφνιασμένη.

Όμως, για δείτε! Τι θηριώδες υποζύγιο είναι αυτό που κατεβαίνει; Ο Αδάμ και η αδελφή του έχουν επανεμφανιστεί στην κορυφή της σκάλας – θυμίζουν ελέφαντα και το μαχούτ του: η Πέτρα τον καθοδηγεί σαν από αθέατο χαλινάρι κι εκείνος κουβαλάει στα χέρια τον πατέρα τους. Ο γερο-Αδάμ είναι τυλιγμένος με μια κουβέρτα από τα πόδια ως το γένι του. Τα μάτια του είναι κλειστά. Δεν είναι πεθαμένος. Τα δυο αδέλφια αρχίζουν την προσεκτική τους κατάβαση σαν από απίστευτο ύψος –η συστάδα των δέντρων, το αστραφτερό ποτάμι, η σκόνη και το αίμα

της αρχαίας μάχης– με την Πέτρα ακόμα να οδηγεί, μισοστραμμένη, όμως, προς τα πίσω, και τον Αδάμ να ακολουθεί με άκαμπτες, στιβαρές κινήσεις παχύδερμου. Η Πέτρα κρατάει τον ορό και τον ουροσυλλέκτη που ακόμα συνδέονται με τα σωληνάκια και τον καθετήρα του πατέρα της. Ο Ρεξ, ο σκύλος, έρχεται από πίσω, κατεβαίνοντας τα σκαλιά με τη γλώσσα έξω και την ουρά να πηγαίνει πέρα δώθε σαν ακυβέρνητη μάνικα. Ο Ντάφι κάνει ένα βήμα μπροστά, μα σταματάει αναποφάσιστος, οπότε ο Μπένι Γκρέις, με απροσδόκητη σβελτάδα, τον προσπερνάει σαν βέλος και σκαρφαλώνει δυο δυο τα σκαλιά για να βοηθήσει.

«Προσοχή!» φωνάζει η Ούρσουλα, απευθυνόμενη και στο γιο και στην κόρη της και στην πλάτη του Μπένι ταυτόχρονα. Φέρνει το χέρι στο στόμα της. «Προσέχετε, σας παρακαλώ».

Τότε η Έλεν φτερνίζεται ξανά.

Όταν καταφθάνει ο δόκτωρ Φόρτσιουν, βρίσκει την εξώπορτα ορθάνοιχτη και φοβάται το χειρότερο. Είναι εξαντλημένος και κακοδιάθετος μετά από μια ατέλειωτη μέρα στο ιατρείο –δυο ηλικιωμένοι ασθενείς του τον ταλαιπωρούν και πολύ τον τελευταίο καιρό– και δεν τον ευχαριστεί ιδιαίτερα η προοπτική της συνάντησης με τους Γκόντλι. Στάθηκε αδύνατο να καταλάβει τι του έλεγε η Ούρσουλα στο τηλέφωνο, κάτι ασυναρτησίες περί χάριτος –μπας κι έγινε ξαφνικά θορήσκα; Επέμενε, πάντως, ότι ο άντρας της συνήλθε, πράγμα που ο ίδιος θεωρεί εντελώς απίθανο, παρόλο που, φυσικά, κανείς δεν ξέρει σε τέτοιες περιπτώσεις, που είναι όλες τους απρόβλεπτες, και η καθεμιά απρόβλεπτη με τον δικό της τρόπο. Αν, όμως, πράγματι, ο Γκόντλι ανέκτησε τις αισθήσεις του; Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, θα έπρεπε να έχει πεθάνει μέρες τώρα – για την ακρίβεια, δεν έπρεπε καν να έχει επιζήσει του εγκεφαλικού, κι αυτό ήταν ένα θαύμα από μόνο του. Μήπως ένας εγγκέφαλος σαν του Γκόντλι, ο οποίος τον εξασκούσε εντατικά μια ολόκληρη ζωή, είναι τελικά πιο ισχυρός κι ανθεκτικός από τον κοινό; Αυτό θα ήταν ένα ενδιαφέρον θέμα για έρευνα και στα νιάτα του μπορεί να καθόταν να το ψάξει, γιατί δεν είναι απλώς ένας γιατρουδάκος της επαρχίας κι άλλοτε, μάλιστα, θεωρούσε τον εαυτό του αληθινό επιστήμονα. Πώς κατάφερε να υποβιβαστεί έτσι και να καταλήξει εκεί πέρα, στη μέση του πουθενά; Περνάει το κα-

τώφλι της εισόδου, αναστενάζοντας. Η μεγάλη μαύρη του τσάντα μοιάζει πιο βαριά από ποτέ κάτι τέτοιες ώρες.

Αν επιχειρήσει κανείς να τον κατηγορήσει για κάτι, θα υπενθυμίσει σε όλους πόσο σθεναρά είχε αντιδράσει στη μεταφορά του γέροντα από το νοσοκομείο και την εγκατάστασή του εδώ.

Ξέρει καλά τα κατατόπια και προχωράει προς το εσωτερικό του σπιτιού με άνεση, αν και με μισή ακόμα καρδιά. Όλες οι οικογένειες γίνονται ανυπόφορες όταν δέχονται το πλήγμα μιας αρρώστιας. Λες και θα ζούσαν επ' αόριστον ο παππούλης και η γιαγιούλα! Από κάπου μόλις που ακούγεται μια μουσική. Διασχίζει το κεντρικό χωλ, με τα πλακάκια σαν της σκακιέρας που τού φέρνουν πάντα ένα ανεξήγητο ρίγος, κάνει σύντομη στάση για να χτυπήσει δοκιμαστικά το τζάμι του μεγάλου δρύινου βαρόμετρου που στέκει εκεί –δεν λειτουργεί εδώ και χρόνια– και ύστερα χτυπάει με την άρθρωση του μεσαίου δακτύλου την πόρτα του δωματίου μουσικής, απ' όπου έρχονται οι φωνές, και, μην παίρνοντας καμία απάντηση, ανοίγει και μπαίνει.

Είναι τόσο παράξενη κι απόκοσμη η σκηνή που τον υποδέχεται, ώστε για μια στιγμή σκέφτεται ότι έχει πέσει θύμα μιας περίτεχνα σκηνοθετημένης φάρσας. Η Άιβι Μπλάουντ και ο Ντάφι, ο γελαδάρης, έχουν πιάσει από ένα παράθυρο και στέκουν εκεί όρθιοι, στραμμένοι προς το δωμάτιο, σαν φιγούρες σε παντομίμα, μια κουρασμένη Κολομπίνα και ο χωριάτης Αρλεκίνος της, με το ξανθωπό φως του προχωρημένου απογεύματος που μπαίνει από τα τζάμια να διαγράφει πίσω τους χρυσαφένιο φόντο. Η μπαλκονόπορτα είναι ορθάνοιχτη, οι δαντελωτές κουρτίνες τραβηγμένες, ένας καναπές έχει συρθεί μπροστά μπροστά, σχεδόν μέχρι την πόρτα, και πάνω του κείται ο Αδάμ Γκόντλι, σκεπασμένος με κόκκινη κουβέρτα ως το πιγούνι, παρόλο που τα χέρια του, μες στα μανίκια της πιτζάμας, είναι απέξω και τα έχει δεμένα στο στήθος. Πλάι του στέκει ο ορός του, τα σωληνάκια είναι ακόμα στη μύτη του, το δοχείο του ουροσυλλέκτη λαμπυρίζει κάτω από τον καναπέ όπου είναι πρόχειρα κρυμμένο. Τα μάτια του είναι ανοιχτά και ατενίζει τον κήπο όλο λαχτάρα. Η γυναίκα του στέκει αδέξια στο πλευρό του, του κρατάει το ένα χέρι και το χαϊδεύει. Από την κουβέρτα ξεπροβάλλει και το ένα από τα δυο του πόδια, μακρύ, λεπτό και ωχρο σαν προϊστορικό εργαλείο, κι ετούτο εδώ το χαϊδεύει ο γιος του, που είναι γονατισμένος άγαρμπα στη

μια άκρη του καναπέ, σε μια πόζα που σαν να επιχειρεί να απεικονίσει την υποταγή και την αφοσίωση του αληθινού γιου. Η Πέτρα είναι η πιο εντυπωσιακή μορφή σ' αυτό το ταμπλό βιβάν: στέκεται παρόμερα, αγκαλιάζοντας κυριολεκτικά τον εαυτό της, με το κάθε χέρι τυλιγμένο γύρω από το αντίθετο πλευρό, και κοιτάζοντας τον πατέρα της με μια έκφραση – τι έκφραση; Λύπης, θυμού, πόνου, όλων αυτών μαζί κι άλλων ακόμα; Παρόλο που έχει κουμπωμένα τα μανίκια στους καρπούς, ο γιατρός καταλαβαίνει αμέσως από τη χλωμάδα κι από τους μολυβένιους κύκλους κάτω από τα μάτια της ότι πάλι χαρακώθηκε. Καημένο, καημένο παιδί. Τότε παρατηρεί τον μπανταρισμένο αντίχειρα του νεαρού Αδάμ – μήπως άρχισε κι αυτός να...;

«Αχ, Φέρντι», αναφωνεί η Ούρσουλα, αντικρίζοντάς τον. Χαμογελάει και κοκκινίζει. «Ε... να...»

Ο γιατρός δεν λέει τίποτα: έχει και τίποτα να πει; Κάνει μια χειρονομία ανίσχυρης αποδοχής. Κοιτάζει ξανά τον ξαπλωμένο γέροντα, που τους έχει όλους στα πόδια –και στα χέρια του– όπως ακριβώς θα επιθυμούσε. Μια χαρά τέλος είναι αυτό.

Εκείνα τα γυαλιστερά πράσινα παράθυρα – τα βλέπω πάλι.

Και ο Μπένι Γκρέις πού πήγε; Την τελευταία φορά που τον είδε μάτι ανθρώπου, είχε φέρει το δάχτυλο στα χείλη κι έλεγε σσςσ. Ο Μπένι έφυγε, επιβιβάστηκε ξανά σ' εκείνο το παλιό ξεχαρβαλωμένο μηχανήμα για να αναληφθεί προς το πάνω μέρος της σκηνής. Σε λίγο το μαραφέτι αυτό θα επιστρέψει για να πάρει τον πατέρα μου, ο οποίος ανυπομονεί να φύγει τώρα που έχασε την καλή του. Δείτε τον πώς βηματίζει πέρα δώθε, πιο δυνατός από ποτέ. Έτσι γίνεται πάντα, όταν αφήνει τα κορίτσια του ελεύθερα. Εξουθενωτικό πράγμα ο έρωτας – του προσθέτει εκατό χιλιάδες χρόνια του γερο-ερωτύλου. Λοιπόν, Πατέρα, και τώρα τι;

Αυτοί θα είναι ευτυχισμένοι, όλοι τους. Η Ούρσουλα δεν θα ξαναβάλει ποτό στο στόμα, εκείνη και ο γιος της θα πάνε και θα αδειάσουν με επισιμότητα το θάμνο της δάφνης από τα μπουκαλάκια και θα πεταχτούν οι αρουραίοι και θα χοροπηδάνε εδώ κι εκεί σαν προβατάκια. Ο Αδάμ και η Έλεν θα μετακομίσουν στο Άρντεν, ο Αδάμ θα οργώνει και θα σπέρνει, όπως έκανε κι ο πρωτόπλαστος συνονόμάτός του, ενώ η Έλεν θα φοράει καπελίνο και θα κουβαλάει ξύλινο κάδο, όπως η Μαρία Αντουανέτα στο χωριοντάκι, κοντά στο Μικρό Τριανόν. Η Πέτρα θα κρύψει

για τα καλά το ξυράφι και δεν θα αυτοτραυματιστεί ξανά. Θα γυρίσει ο Ρόντι, ζητώντας της συγνώμη; Αυτό θα είναι κομματάκι δύσκολο να το πετύχουμε – θα της βρούμε κάποιον άλλο για να αγαπήσει και να αγαπηθεί. Την Άιβι Μπλάουντ και τον Ντάφι τους τακτοποιήσαμε ήδη. Τι άλλο; Ο Αδάμ, βέβαια. Σε αυτόν τι δώρο να κάνουμε; Θα βρεθεί μια επιστολή, την ύπαρξη της οποίας όλοι ως τώρα αγνοούσαν – θα είναι το τελευταίο σημείωμα της Ντόροθι, της νεκρής του γυναίκας, που θα τον απαλλάσσει από κάθε κατηγορία για το θλιβερό τέλος της. Αρκεί αυτό;

Τώρα ατενίζει τον κήπο του δειλινού. Το πηχτό, ξανθό ηλιόφως σέρνεται στο γρασίδι, αφήνοντας πίσω του αιχμηρές σκιές. Τα δέντρα ριγούν, μιλάνε για τη νύχτα που έρχεται. Τα πουλιά, τα σύννεφα, ο μακρινός, παλ ουρανός. Αυτός είναι ο θνητός κόσμος. Είναι ένας κόσμος όπου τίποτα δεν πάει χαμένο, όπου όλα έχουν την εξήγησή τους, ενώ παράλληλα διατηρούν την αύρα του μυστηρίου τους – ένας κόσμος που οι κάτοικοί του μπορούν να ζουν, έστω και για λίγο, έστω κι επισφαλώς, μες στο σουρούπωμα του εαυτού, μόνοι και ταυτόχρονα μαζί, εδώ, σ' αυτό το μέρος, ετοιμοθάνατοι μεν, αλλά ταυτόχρονα αιώνια ακινητοποιημένοι σε μια φωτεινή, ατέρμονη στιγμή.

Για μισό λεπτό – ποια είναι αυτή; Η Έλεν, φυσικά. Σηκώνεται από την πολυθρόνα δίπλα στο τζάκι όπου τόση ώρα καθόταν απαρατήρητη και προχωράει γελαστή. Το φως ξεχύνεται από τα παράθυρα, η ύστατη ακτινοβολία πριν από τη νύχτα. Ο γιατρός νομίζει ότι σ' αυτόν έρχεται, αλλά η Έλεν λες και περνάει από μέσα του σαν χρυσή ανάσα. Ένα βήμα πιο πέρα σταματάει κι ανασκωπτά σαν κάποιος να την άγγιξε – ο πατέρας μου είναι, που χαϊδεύει το μάγουλό της για να την αποχαιρετήσει, ενώ μου κάνει νόημα. Εγώ πετάω μέχρι τον άντρα της, εκεί όπου είναι γονατιστός και του ψιθυρίζω ανάλαφρα στο αυτί μια κουβέντα. Τι του λέω; Μα ότι η συμβία του κυοφορεί απόγονο, όπως γραφικά θα το θέταμε εμείς οι αρχαίοι. Αυτός τινάζεται όρθιος και στρέφεται προς το μέρος της. Η Έλεν τον κοιτάζει κι εκείνη και βλέπει την έκφρασή του. Φέρνει το χέρι στην κοιλιά της.

«Ω!»

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΤΖΩΝ ΜΠΑΝΒΛΙΑ

Α Π Ε Ι Ρ Ο Ι Κ Ο Σ Μ Ο Ι

ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΝΙΑΣ ΚΟΒΑΛΕΝΚΟ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΨΙΔΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΜΕ TIMES, HELVETICA & ARTEMISIA ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΣΤΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ. ΤΗ ΜΑΚΕΤΑ ΤΟΥ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΕ Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΑΓΓΕΛΑΚΗΣ, ΤΑ ΦΙΛΜ ΚΑΙ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΜΟΝΤΑΖ ΕΚΑΝΕ ΤΟ «ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ». Η ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ «ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗΣ» ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΤΕΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗ «Θ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ – Π. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.» ΤΟΝ ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ 2010 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

